

UNIVERZITA KARLOVA

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Náboženská obec CČS(H) v Praze na Vinohradech v letech 1942–1961

**The Czechoslovak Hussite religious community in Prague's Vinohrady in
years 1942–1961**

Diplomová práce

Vedoucí práce:

ThDr. Jaroslav Hrdlička

Autor:

Bc. Oldřich Nováček

Praha 2018

Poděkování

Poděkování patří vedoucímu práce, panu ThDr. Jaroslavu Hrdličkovi, za cenné rady a ochotu mi s prací pomoci a v neposlední řadě mé rodině za lásku, podporu a trpělivost.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací „Náboženská obec CČS(H) v Praze na Vinohradech v letech 1942–1961“ vypracoval samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 12. 7. 2018

Bc. Oldřich Nováček

Anotace

Diplomová práce „Náboženská obec CČS(H) v Praze na Vinohradech v letech 1942–1961“ se zabývá vývojem náboženské obce Církve československé (husitské) v Praze na Vinohradech v letech 1942 až 1961 v kontextu dějinného vývoje Církve československé (husitské). Úvod práce je zaměřen na samotný vznik CČS(H) a předpoklady jejího vzniku. Rozsah práce je dále rozšířen o stručné informace o vývoji náboženské obce v Praze na Vinohradech v prvních dvaceti letech její historie. Jedna samostatná kapitola je věnována sociálním ústavům pro potřebné, které spravovala vinohradská náboženská obec ve čtyřicátých a padesátých letech 20. století. V závěrečné části práce jsou představeny portréty významných osobností spojených s vinohradskou náboženskou obcí, které se zasloužily o její rozvoj, a neměly by proto zůstat v hlubinách zapomnění.

Klíčová slova

Náboženská obec, Husův sbor, Vinohrady, Církev československá (husitská), modernismus, sociální, duchovní, náboženství.

Annotation

The thesis entitled “The Czechoslovak Hussite religious community in Prague's Vinohrady in years 1942–1961“ deals with the development of Vinohrady’s religious community within the wider historical development of the Czechoslovak Hussite Church. The introduction of the thesis is dedicated to the birth of a new church, the preconditions that led to the birth and some events preceding the birth. The volume of the thesis has been increased by including some brief information about the development of Vinohrady’s religious community within the first twenty years of its existence. One individual chapter covers social institutions for needy people that were run by Vinohrady’s religious community during the forties and fifties of the 20th century. In the final part of the thesis there are portraits of the significant figures and personalities who were instrumental in the development of Vinohrady’s religious community and therefore should not be forgotten.

Keywords

Religious community, Hussite Church, Vinohrady, Czechoslovak Hussite Church, modernism, social, spiritual, religion.

Obsah

Obsah	5
Seznam zkratek	7
Úvod.....	9
1 Historie vzniku Církve československé (husitské).....	11
1.1 Předpoklady vzniku církve.....	11
1.2 Vznik Církve československé (husitské)	14
2 Vývoj náboženské obce na Vinohradech od vzniku CČS(H)	16
2.1 Od vzniku CČS(H) do získání státního uznání v roce 1922	17
2.2 Od státního uznání v roce 1922 do období Protektorátu v roce 1939	19
2.3 Období Protektorátu	23
2.4 Husův sbor na Vinohradech ve dnech Květnového povstání.....	29
2.5 Poválečná léta 1945 až 1950	31
3 Vinohradská náboženská obec v letech 1951–1961	35
3.1 Náboženská obec v roce 1951	35
3.2 Náboženská obec v roce 1952.....	45
3.3 Náboženská obec v roce 1953.....	53
3.4 Náboženská obec v roce 1954.....	60
3.5 Náboženská obec v roce 1955.....	67
3.6 Náboženská obec v roce 1956.....	74
3.7 Náboženská obec v roce 1957.....	80
3.8 Náboženská obec v roce 1958.....	87
3.9 Náboženská obec v roce 1959.....	94
3.10 Náboženská obec v roce 1960	99
3.11 Náboženská obec v roce 1961	105
4 Osobnosti vinohradské náboženské obce CČS(H)	109
4.1 Jan Lomoz – první vinohradský farář CČS(H)	109
4.2 Arnošt Šimšík – farář a budovatel Husova sboru v Praze na Vinohradech a první plzeňský biskup CČS(H)	114
4.3 Jaroslav Ebert	120
4.4 Jan Znoj – tvůrce sochařské výzdoby Husova sboru v Praze na Vinohradech...	121
4.5 Vladimír Lenc	132
4.6 Hynek Pohl – třetí vinohradský farář CČS(H).....	133

5	Domovy sociálního odboru náboženské obce v Praze na Vinohradech.....	140
5.1	Dětský domov dr. Karla Farského v Jílovém u Prahy	142
5.2	Domov pro přestárlé ve Všestudech – Červený mlýn.....	145
5.3	Domov pro přestárlé v Jablonné nad Vltavou.....	147
	Závěr	150
	Seznam pramenů a použité literatury.....	152
	Přílohy.....	162
	Abstrakt.....	192

Seznam zkratek

aj.	a jiné
AJG	Alšova jihočeská galerie
APD CČSH	Archiv Pražské diecéze Církve československé husitské
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
AVU	Akademie výtvarných umění
br.	bratr
CČM	Církev českomoravská
CČS	Církev československá
CČS(H)	Církev československá (husitská)
č., čís.	číslo
ČCE	Českobratrská církev evangelická
čj.	číslo jednací
čp.	číslo popisné
ČSČK	Československý červený kříž
ČSR	Československá republika
dr., Dr.	doktor
ed.	editor
f.	fond
FF UK	Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
gestapo	Geheime Staatspolizei (Tajná státní policie)
GHMP	Galerie Hlavního města Prahy
GVU	Galerie výtvarných umění
HČBF	Husova československá bohoslovecká fakulta v Praze
HČEBF	Husova československá evangelická bohoslovecká fakulta v Praze
Hl. m.	Hlavní město
hod.	hodin
HTF UK	Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy
JDU	Jednota duchovenstva
JUDr.	doktor obojího práva
ing.	inženýr
K	koruna československá
kat.	katastr
Kč	koruna československá (česká)
Kčs	koruna československá
kg	kilogram
KNV	krajský národní výbor
KSČ	Komunistická strana Československa
KPM	Klub přátel mládeže
mj.	mimo jiné
MŠO	ministerstvo školství a osvěty

MŠNO	ministerstvo školství a národní osvěty
MŠVU	ministerstvo školství, věd a umění
MUDr.	doktor medicíny
např.	například
NG	Národní galerie
NLN	Nakladatelství Lidové noviny
NO	náboženská obec
ONV	okresní národní výbor
OSP	Odbor sociální práce
PD	Pražská diecéze
pěv.	pěvecký
PhDr.	doktor filozofie
pozn.	poznámka
prof.	profesor
PTP	pomocné technické prapory
r.	rok
roč.	ročník
RS	Rada starších
s.	strana
Sb.	Sbírka zákonů
SDUDO	Sdružení duchovních-účastníků druhého odboje
SONO	sociální odbory náboženských obcí
srov.	srovnej
SÚC	Státní úřad pro věci církevní
SVU	Spolek výtvarných umělců
sv.	svazek
ThDr., Th.D.	doktor teologie
t.j., tj.	to jest
tzv.	takzvaný
ÚAM CČSH	Ústřední archiv a muzeum Církve československé husitské
UK	Univerzita Karlova
ÚNS	Ústřední národní správa
ÚR CČSH	Ústřední rada Církve československé husitské
USA	United States of America (Spojené státy americké)
v. v.	ve výslužbě
vyd.	vydání
zák.	zákon

Úvod

Tato diplomová práce se věnuje konkrétní náboženské obci, a to v Praze na Vinohradech, která je jednou z největších a nejvýznamnějších náboženských obcí Církve československé (husitské). Vznik této náboženské obce je úzce spjat se zrodem této církve v nové a svobodné Československé republice. Dějinné předpoklady vzniku Církve československé (husitské) jsou spojeny s dobou osvícenství a později s českým reformním katolicismem, obrodným reformním hnutím uvnitř Římskokatolické církve na přelomu 19. a 20. století.

Nové ideály v době po vzniku samostatného Československa a snaha nově a aktuálně zvěstovat evangelium přivedlo do nové církve a její vinohradské náboženské obce tisíce věřících. Ti toužili nejen žít ve svobodném státě, ale získat i svobodu vnitřní – svobodu náboženskou. Po počátečních nesnázích došlo nejen v celé církvi, ale i ve vinohradské náboženské obci, k mohutnému a energickému rozvoji v organizační, vzdělávací, sociální, kulturní a umělecké oblasti. Rozkvět v takovém rozsahu se již nikdy v budoucnu neopakoval.

Po období rozvoje a růstu na přelomu dvacátých a třicátých let 20. století a vybudování svého vlastního Husova sboru nastoupila celosvětová hospodářská krize, která výrazným způsobem zasáhla také do chodu této náboženské obce. Sociální a charitativní činnost se stala nedílnou a důležitou součástí jejího života. Při náboženské obci vznikl sociální odbor, sdružující sestry a bratry, kteří se rozhodli ulehčovat potřebným jejich tíživou situaci. Sociální činnost byla zaměřena nejprve především na děti a mládež. Byly pořádány prázdninové osady a v roce 1937 byl vybudován v Jílovém u Prahy první dětský domov v celé církvi. Po druhé světové válce, která vyvolala nutnost sociálních ústavů také pro osamělé a staré lidi, byly získány k těmto účelům objekty ve Všestudech (v roce 1949) a v Jablonné nad Vltavou (v roce 1953).

Po těžkém a zdlouhavém období protektorátu a nacistické okupace a nedlouhém poválečném období, které „připravilo“ příchod totalitní moci, přišel únorový převrat a nástup komunistického režimu, a s ním i nová strategie státní moci vůči církvi. Dochází k postupnému omezování její činnosti, především v oblasti duchovní, vzdělávací a sociální, a v neposlední řadě též v oblasti ideové. Tyto a jiné mocenské zásahy začaly dopadat na celou církev, a ani vinohradská náboženská obec toho nebyla výjimkou.

Ve své práci věnuji pozornost také některým významným osobnostem spojeným s vinohradskou náboženskou obcí, duchovním i laikům, kteří se významným způsobem zasloužili o její rozvoj. Samostatné kapitoly práce přibližují osobnosti prvních tří duchovních správců náboženské obce od doby jejího vzniku – Jana Lomoze, Arnošta

Šimšíka a Hynka Pohla. Další kapitoly jsou věnovány duchovním Jaroslavu Ebertovi a Vladimíru Lencovi, kteří se ve vinohradské náboženské obci obětavě věnovali zejména práci s dětmi a mládeží. A v neposlední řadě nelze zapomenout ani na významné laiky, jejichž práce je výrazem obecného kněžství v Církvi československé husitské. Jedním z nich byl i akademický sochař a malíř prof. Jan Znoj, který vytvořil sochařskou výzdobu interiéru vinohradského Husova sboru a jemuž je věnována jedna podkapitola. Nejen těmto jmenovaným, ale všem, kteří svým vkladem přispěli v minulosti do života vinohradské náboženské obce, je věnována tato práce, neboť podle jejich vzoru můžeme i my předávat poselství Božího evangelia dalším generacím.

1 Historie vzniku Církve československé (husitské)

1.1 Předpoklady vzniku církve

Podle přívlastku „husitská“ bychom mohli předpokládat, že má Církev československá husitská přímou návaznost na reformační struktury husitství a utrakvismu 15. a 16. století. Žádná dějinná spojitost s těmito hnutí ovšem není. Přívlastek „husitská“¹ vyjadřuje pouze její teologické a duchovní kořeny. Vlastní vznik Církve československé (husitské) se datuje až na přelom let 1919 a 1920 a je výsledkem dlouhodobého emancipačního procesu v období počínajícího osvícenství a modernismu, který dal v 19. století vzniknout reformnímu hnutí katolického duchovenstva, a to v reakci na nespokojenost s tehdejší stavem církve a společnosti.²

Již během osmnáctého století za vlády Marie Terezie a Josefa II., který ve svých „reformách“ povolil kromě katolického i jiná vyznání, se na českém území mísily různé reformní tradice. Nová doba přinesla nové myšlení a bylo nutné se s ní srovnat i v oblasti náboženské. Významným faktorem ve změně myšlení tehdejší společnosti se staly především nové konfesní pohledy na české duchovní dějiny. Někteří katoličtí duchovní pak začali pátrat po cestě, jak nově hlásat křesťanství. Kritika křesťanských dějin následně vedla k novému uchopení teologie. Klíčovou osobností v tomto směru byl Bernard Bolzano (1781–1848), který formuloval a poté rozvinul reformní myšlenky, resp. definoval reformní katolicismus.³ Podílel se také na programu reformy církve, který v roce 1848 sestavil František Náhlovský (1807–1856). V programu byla například zmíněna otázka reformy bohoslužby a nutnost vážného studia liturgie, dále otázka volby církevních představených, reforma synodálních řádů, reforma výchovy a klášterů apod.⁴

Dalším důležitým reformním dokumentem byl Přerovský program z roku 1906, jenž vyšel ze třetího sjezdu Zemské jednoty katolického duchovenstva, založené v roce 1902.⁵ Byly v něm obsaženy právě například požadavky demokratizace církve a volby biskupů,

¹ Charakteristika „husitská“ byla do názvu církve doplněna v roce 1971 na základě rozhodnutí VI. řádného sněmu CČSH.

² VEVEŘKOVÁ, Kamila. Osvícenství a modernismus. In: BUTTA, Tomáš. *90 let Církve československé husitské*. Praha 2010, s. 9.

³ VEVEŘKOVÁ, Kamila. Citované dílo (2010), s. 10, srov. NOVÁČEK, Oldřich. *Náboženská obec CČS(H) v Praze na Vinohradech v letech 1920-1950*. Praha, 2014. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta, s. 9.

⁴ Tamtéž, s. 12.

⁵ FRÝDL, David. *Reformní náboženské hnutí v počátcích Československé republiky. Snaha o reformu katolicismu v Čechách i na Moravě*. Brno: nakladatelství L. Marek 2001, s. 26.

český jazyk při liturgii a větší zapojení laiků do církevní správy.⁶ Ačkoliv byla Jednota stavovskou organizací, právě katolická moderna do ní vnesla jednotící impuls a stala se tak její hlavní myšlenkou.⁷

Jednota, na kterou bylo pohlíženo mnohdy s nedůvěrou a která měla i svoje odpůrce, byla nakonec biskupy rozpuštěna. V roce 1907 byli kněží organizovaní v Jednotě na své schůzi v Národním domě v Praze na Žofíně osloveni kanovníkem Josefem Tumpachem, aby se podřídili biskupskému rozhodnutí o rozpuštění Jednoty. Přestože s touto výzvou souhlasilo pouze deset delegátů, nakonec odstoupil předseda Jednoty a následně i její celý výbor a Jednota byla rozpuštěna.⁸

Hlubší kořeny vzniku tohoto reformního hnutí můžeme nalézt již v revolučním roce 1848 a pak v celé druhé polovině 19. století. Cesta mu byla otevřena zejména procesem národního sebeuvědomování a „masarykovským“ vnímáním světa, v němž je česká otázka především otázkou náboženskou. Neměli bychom také zapomenout ani na vliv 1. světové války a příliv myšlenek demokracie, humanismu a již zmíněného modernismu.⁹ Samotný zrod církve je pak spjat zejména s horlivou náladou mezi českým obyvatelstvem po vzniku Československa v roce 1918. Římskokatolická církev byla českou veřejností negativně vnímána za své úzké vazby na vládnoucí habsburskou monarchii. Při vzrůstající kritice církve potom v této souvislosti docházelo i k mnohým násilnostem.¹⁰

Současně se vznikem Československé republiky dne 28. října 1918 byl oznámen vznik obnovené Jednoty katolického duchovenstva, v jejímž čele stanul kněz Jindřich Šimon Baar (1869–1925), který si díky svým postojům a výzvám na nutnost provedení změn v církvi vytvořil řadu nepřátel v řadách kléru, a naopak díky své popularitě oblíbeného spisovatele se těšil velké podpoře veřejnosti. Valná hromada Jednoty se i přes zákaz pražského arcibiskupa Pavla hraběte Huyna¹¹ uskutečnila 7. listopadu téhož roku.¹²

Významným bodem v historii reformního hnutí bylo zpracování dotazníků jednoho z členů Jednoty katolického duchovenstva a „nejradikálnějšího reformisty“¹³ Bohumila

⁶ VEVERKOVÁ, Kamila. Citované dílo (2010), s. 15.

⁷ FRÝDL, David. Citované dílo (2001), s. 27.

⁸ FRÝDL, David. Citované dílo (2001), s. 30, srov. NOVÁČEK, Oldřich. *Náboženská obec CČS(H) v Praze na Vinohradech v letech 1920-1950*. Praha, 2014. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta, s. 10.

⁹ VEVERKOVÁ, Kamila. Citované dílo (2010), s. 9.

¹⁰ FRÝDL, David. Vznik Československé církve (husitské) In: BUTTA, Tomáš. *90 let Církve československé husitské*. Praha 2010, s. 18.

¹¹ Pavel Maria Josef Antonín, hrabě Huyn (1868–1946), 9. biskup brněnský, 30. arcibiskup pražský, titulární biskup sofijský (1919–1921), titulární patriarcha alexandrijský (1921–1946).

¹² FRÝDL, David. Citované dílo (2010), s. 19.

¹³ PEROUTKA, Ferdinand. *Budování státu. IV., 1921–1922*. Praha: Lidové noviny, 1991, s. 885.

Zahradníka-Brodského (1862–1939), pomocí nichž chtěl zjistit názory kněží na aktuální otázky v náboženské a církevní oblasti, jako např. na celibát, biskupskou volbu, liturgický jazyk či demokratizaci církve. Na schůzi Jednoty v Obecním domě dne 23. listopadu 1918 dotazníky odhalily kněžím, jak velkým protireformním hnutím vlastně jsou. Se svým následným referátem, ve kterém se Zahradník zmínil např. o donašečství, autoritářství, tajných sňatcích apod., vyvolal dramatickou debatu. V Jednotě se vytvořilo křídlo výrazně proreformní, proti kterému bylo v opozici křídlo konzervativní. Po těchto událostech byl Jednotě doručen pastýřský list tří biskupů; následně na své předsednictví v Jednotě rezignoval Jindřich Šimon Baar. Rezignace byla však neplatná a Baar následně spolu s širším vedením představil dokument *Obnova církve katolické v Československé republice, návrh Jednoty československého duchovenstva v Praze*, ve kterém jsou uvedeny mimo jiné požadavky týkající se církevní samosprávy (ústřední rada, diecézní rady, rady starších), liturgie v českém jazyce či dobrovolnění celibátu, a v neposlední řadě též požadavky týkající se obsazování beneficií, církevních řádů atd.¹⁴

V průběhu jara 1919 se v rámci Jednoty shromáždilo kolem kněze Karla Farského tzv. Ohnisko – radikální křídlo kněží, kteří pozitivně reagovali na referát Bohumila Zahradníka-Brodského přednesený v Obecním domě. Ohnisko si vzalo za úkol vypracovat podobu nutných církevních reforem. Později z něho valná část kněží přešla do Klubu reformních kněží, který vznikl v září 1919. V Ohnisku se zrodila také myšlenka provést požadované reformy „cestou činu – via facti“.¹⁵

V červnu 1919 byla následně do Říma vyslána delegace¹⁶ Jednoty s vypracovaným memorandem na jednání s papežem Benediktem XV.¹⁷ Průběh jednání v Římě byl ale až příliš amatérský, za což mohla zejména nezkušenost zástupců Jednoty.¹⁸ Vedením delegace byl pověřen děkan František Kroiher¹⁹, poslanec za agrární stranu, jemuž reformisté později vytýkali odklon od původních ideálů. Papež přijal deputanty dne 4. července 1919 v audienci, která trvala přibližně půl hodiny. Z přednesených požadavků byl ochoten povolit četbu a zpěv epištoly a evangelia v českém jazyce. Zde však jeho souhlas končil. Pak už jen

¹⁴ Tamtéž, s. 20–23.

¹⁵ KOVÁŘ, František. Deset let Československé církve. In: *Deset let Československé církve 1920–1930*. Praha 1930, vydání 2., s. 26.

¹⁶ Členy delegace Jednoty do Říma byli: František Kroiher, Marián Blaha, Alois Kolísek a Vojtěch Šanda.

¹⁷ Benedikt XV. (1854–1922), vlastním jménem Giacomo della Chiesa, v letech 1914–1922 byl v pořadí 258. papežem Římskokatolické církve.

¹⁸ FRÝDL, David. Citované dílo (2010), s. 24.

¹⁹ Kroiher František (1871–1948), římskokatolický kněz, politik, poslanec a novinář. Spoluzakladatel Jednoty katolického duchovenstva.

prohlásil: „Jsme ochotni splnit všechna legitimní přání národa; co není legitimním, nelze (...)“²⁰ Český jazyk se tak v těchto případech stal jediným úspěchem delegace Jednoty.

V srpnu 1919, poté co J. Š. Baar z důvodu odchodu do penze odstoupil z funkce předsedy Jednoty, nahradili jeho osobu zástupci umírněných kněží v čele s F. Kroiherem. V září 1919 nastoupil na arcibiskupský stolec František Kordač, který nebyl reformám nikterak nakloněn.²¹ Jednání s novým arcibiskupem za Jednotu převzal její zástupce Karel Farský. Kordač při jednom z jednání vyzval Karla Farského k okamžitému sjednání pořádku mezi duchovními. Farský ale ještě téhož dne na schůzi Klubu reformních kněží přednesl myšlenku vzniku nové, na Římu nezávislé církve.²²

1.2 Vznik Církve československé (husitské)

Přesné datum vzniku nové církve se může jevit sporné. Pro někoho to mohlo být o Vánocích roku 1919, kdy odhodlaní, reformně naladěni katoličtí kněží v Čechách i na Moravě spontánně sloužili bohoslužby v českém jazyce. Pro někoho jiného byl tím dnem až čtvrtek 8. ledna 1920, kdy proběhla schůze Klubu reformních kněží, na které byl vznik nové církve odhlasován; a posledním možným datem by mohla být neděle 11. ledna 1920, kdy v kostele sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí v Praze Emil Dlouhý-Pokorný²³ veřejně vyhlásil novou církev, a to Církev československou.²⁴

Na veřejné schůzi Klubu reformních kněží konané dne 8. ledna 1920 v Národním domě na Smíchově se shromáždilo celkem 309 účastníků. V předsednictvu byli přítomni mj. Karel Farský a Bohumil Zahradník-Brodský, a za moravské zástupce Jan Holba. Během schůze vystoupili jednotliví řečníci se svými názory na vznik nové církve. Pro osamostatnění Církve československé hlasovalo 140 kněží. Celkem bylo odevzdáno 211 platných hlasů. Karel Farský poté přednesl návrh Organizačního řádu Československé církve. Prozatímní správu a organizaci nové církve byl pověřen dvanáctičlenný církevní výbor, který byl složen z kněží a laiků. Jeho hlavním úkolem bylo připravit vše ke svolání

²⁰ PEROUTKA, Ferdinand. Citované dílo (1991), s. 891, srov. NOVÁČEK, Oldřich. *Náboženská obec CČS(H) v Praze na Vinohradech v letech 1920-1950*. Praha, 2014. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta, s. 12–13.

²¹ KOVÁŘ, František. Citované dílo (1930), s. 25.

²² KOVÁŘ, František. Citované dílo (1930), s. 26, srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 13.

²³ Emil Dlouhý-Pokorný (1867–1936), katolický modernistický kněz, politik a novinář. Zakladatelská osobnost CČS(H).

²⁴ FRÝDL, David. Citované dílo (2010), s. 17.

církevního sněmu církve. Církev byla následně rozdělena na vikariáty, jejichž vedení převzali faráři, přičemž duchovní měli zůstat na svých dosavadních místech.²⁵

²⁵ KADEŘÁVEK, Václav a TRTÍK, Zdeněk. *Život a víra ThDr. Karla Farského*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1982, s. 42–47.

2 Vývoj náboženské obce na Vinohradech od vzniku ČČS(H)

Královské Vinohrady se již od svého vzniku v druhé polovině 19. století, kdy ještě jako samostatné město přiléhaly k Praze, odlišovaly svým rázem od ostatních pražských částí. Žila zde především vyšší střední vrstva obyvatelstva a inteligence, která později výrazně ovlivnila také vznik a vývoj vinohradské náboženské obce. Důležité a přelomové období pro Královské Vinohrady nastalo, když byly dne 1. ledna 1922 připojeny k Velké Praze.²⁶ Přestože Královské Vinohrady před 1. světovou válkou zaujaly nesouhlasné stanovisko s připojením k Praze, vinohradská městská rada v listopadu 1918 schválila sloučení. Pro připojení k Praze se společně s Vinohrady také vyslovili starostové Žižkova, Karlína a Smíchova.²⁷ V roce 1925 došlo v rámci Velké Prahy k oddělení Královských Vinohrad od Žižkova, a tímto vznikly dvě samostatné obce: Královské Vinohrady a Žižkov.²⁸

Během druhého desetiletí 20. století došlo k výrazným změnám v náboženském vyznání obyvatel Prahy. V průběhu těchto deseti let klesl počet obyvatel katolického vyznání k počtu obyvatel Prahy²⁹ a vzrostl mnohonásobně počet obyvatel bez vyznání.³⁰ V Michli a Kobylisích tvořili dokonce obyvatelé s katolickým vyznáním menšinu. Po vzniku Československa v roce 1918 se dvojnásobně navýšil počet obyvatel evangelického vyznání a do nově vzniklé Církve československé (husitské) později vstoupilo v Praze během roku 1920 více než 86 tisíc věřících. Tyto významné změny ve vyznání obyvatel Prahy se projeví i v církevním školství. Na bohoslovecké fakultě Univerzity Karlovy se snížil počet studentů, a naopak nové posluchače přijala po svém vzniku dne 1. října 1919 Husova československá evangelická bohoslovecká fakulta. Náboženské vyznání obyvatel Prahy se významně odlišovalo příslušností k určité národnosti. K evangelickému vyznání se hlásili především pražští Němci, zatímco obyvatelé české národnosti se pak přihlásili k vyznání československému.³¹

²⁶ Vznik Velké Prahy se uskutečnil na právním základě třech slučovacích zákonů ze 6. ledna 1920.

²⁷ BĚLINA, Pavel et al. *Dějiny Prahy. II., Od sloučení pražských měst v roce 1784 do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 1998, s. 294–295.

²⁸ CABALKA, Josef Václav, ed. *Královské Vinohrady*. Praha: Mládež národního souručenství na Královských Vinohradech, 1940, s. 82–89.

²⁹ V roce 1910 bylo v Praze obyvatel katolického vyznání více než 90% (přibližně 570 000 obyvatel Prahy), v roce 1921 již necelých 60% (přibližně 600 000 osob), srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 16.

³⁰ V roce 1910 bylo 2 500 obyvatel bez vyznání a v roce 1921 již více než 127 000, srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 16.

³¹ BĚLINA, Pavel. Citované dílo (1998), s. 308–309.

Na základě sčítání lidu v roce 1921 bylo na Královských Vinohradech z celkového počtu 83 367 obyvatel Velké Prahy 40,2 % živnostníků a soukromých podnikatelů, 33,4 % úředníků a 26,4 % obyvatel v dělnických povolání.³²

2.1 Od vzniku CČS(H) do získání státního uznání v roce 1922

Již při bohoslužbách v kostele sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí v Praze dne 10. ledna 1920, kdy byla vyhlášena Církev československá (husitská), vznikla myšlenka samostatné náboženské obce na Královských Vinohradech.³³ O dva měsíce později, dne 13. března 1920, byl v Popovické pivnici U Trinerů (v nynější Legerově) ulici ustanoven výbor pro propagaci CČS(H) na Vinohradech.³⁴ Přípravný výbor se nejprve scházel v bytě Václava Závorky, později pak v pronajatých místnostech.³⁵

Pro vznik nové náboženské obce musely být splněny podmínky převzatého rakouského zákona z let 1868 a 1874. Tento tzv. interkonfesijní zákon stanoví, za jakých podmínek může být státem uznána náboženská obec. Jednalo se především o dostatek legálně získaných vlastních finančních prostředků vznikající náboženské obce, schopnost zaměstnat řádného duchovního správce a zajištění stanoveného vyučování náboženství. Přikročilo se tedy k vybírání církevní daně, která byla stanovena na 6 Kč za každou dospělou výdělečně činnou osobu.³⁶

V pevné důvěře, že přihlášení členové CČS(H) splní své povinnosti a rádi odvedou nepatrnou církevní daň, začal přípravný výbor hledat bohoslužebné místo. Podal žádost k vinohradské městské radě, aby Církev československá mohla spoluužívat chrám sv. Ludmily. To však nebylo jednoduché. Žádost byla dne 15. června 1920 městskou radou zamítnuta z důvodu, že tato není oprávněna rozhodovat o propůjčení chrámu, protože pozemek ani kostel není ve vlastnictví obce. Po odvolání přípravného výboru ze dne 26. července 1920 městská rada toto své stanovisko dne 17. srpna 1920 opět potvrdila a

³² LEDVINKA, Václav a PEŠEK, Jiří. *Praha*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2000, Dějiny českých měst, s. 570, srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 17.

³³ ŠIMŠÍK, Arnošt. *CČS na Král. Vinohradech: Pamětní spis, vydaný na památku pětiletého trvání vinohradské náboženské obce československé*. Praha: Propagační sbor CČS, 1925, s. 15.

³⁴ Do přípravného výboru vinohradské náboženské obce byli zvoleni: Václav Závorka, vrchní komisař elektrických podniků města Prahy; Jaroslav Hainz, místoředitel České průmyslové banky; Čeněk Vopálka, prokurista pojišťovny; Vladimír Růžička, městský dozorce; Jindřich Malina, magistrátní úředník; Emanuel Zítek, student medicíny; Václav Lorenz, pekař; Stanislava Holešovská, učitelka; Louisa Němečková, dámská krejčovná, srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 18.

³⁵ ŠIMŠÍK, Arnošt. Citované dílo (1925), s. 15.

³⁶ Tamtéž, s. 19.

doporučila se odvolat k vyššímu církevnímu orgánu, neboť pouze jemu dle stávajících předpisů příslušelo rozhodnout v ryze církevních záležitostech.³⁷

Po těchto neúspěšných pokusech se přípravný výbor rozhodl uspořádat bohoslužby pod širým nebem, a to na den sv. Václava, 28. září 1920 na Purkyňově náměstí (dnes náměstí Míru). Městská rada ale žádosti opětovně nevyhověla, a navíc bohoslužby venku byly zakázány také policejním ředitelstvím z důvodu možného veřejného výtržnictví. Výbor tento zákaz odmítl jako nezákonný a podal odvolání k zemské politické správě, která shromáždění konečně povolila a umožnila konání prvních československých bohoslužeb na Vinohradech.³⁸

Po těchto trpkých zkušenostech a vzrůstajícím neklidu v řadách československých věřících na Vinohradech hledal přípravný výbor jiné bohoslužebné místo. Zažádal proto rychle o místnost v některé z vinohradských škol. Školní rada nejprve náboženské obci propůjčila učebnu III. obecné školy ve Slezské ulici, avšak „bez použití umělého světla“ a s podmínkou, že se náboženská obec postará o úklid, vyčištění a vyvětrání učebny po každém jejím použití.

Již od 12. srpna 1920 měl přípravný výbor také zažádáno u zemské školní rady o nepoužívanou školní kapli v reálce Na Smetance. Žádost ale nebyla dlouho vyřizována. Teprve před Velikonocemi, dne 18. března 1921, zemská školní rada povolila její používání pro bohoslužby CČS(H). Rozhodnutí však bylo učiněno teprve po svolení arcibiskupského vikariátního městského úřadu na Vinohradech. První bohoslužby se tam tak mohly konat na Hod Boží velikonoční roku 1921.³⁹

Dne 4. dubna 1921 přípravný výbor oznámil konzistoři, že se rozhodla pro samostatnou duchovní správu, jelikož všechny zákonné podmínky byly splněny. Pro výkon duchovní správy na Vinohradech byl osloven Jan Lomoz, který nastoupil dne 9. dubna 1921 do nově otevřené farní kanceláře v Puchmajerově ulici č. 4 v bytě Václava Závorky. Dne 20. dubna 1922 byla zřízena dvě katechetská místa československého náboženství.⁴⁰

Při ustavení nové vinohradské náboženské obce bylo ve školním roce 1920/21 na vinohradských obecných a měšťanských školách 794 a na středních školách 195 dětí československého vyznání. Dle rozhodnutí č. 37.376 ze dne 20. dubna 1922 zemská školní rada systemizovala pro vyučování náboženství československého vyznání jedno místo definitivního katechety při III. chlapecké měšťanské škole a jedno místo zatímního katechety

³⁷ ŠIMŠÍK, Arnošt. Citované dílo (1925), s. 19–22.

³⁸ ŠIMŠÍK, Arnošt. Citované dílo (1925), s. 23–24.

³⁹ ŠIMŠÍK, Arnošt. Citované dílo (1925), s. 27–28.

⁴⁰ ŠIMŠÍK, Arnošt. Citované dílo (1925), s. 29.

při I. dívčí měšťanské škole. Později v roce 1929 bylo na vinohradských školách již 23,54% dětí československého vyznání a k vyučování byli pověřeni tři stálí učitelé náboženství. Třetí systemizované místo bylo zřízeno při chlapecké obecné škole v Polské ulici.⁴¹

Samostatná náboženská obec CČS(H) v Praze na Vinohradech byla schválena Ministerstvem školství a národní osvěty výnosem⁴² ze dne 22. června 1922.

Ustavující shromáždění vinohradské náboženské obce s volbou rady starších se konalo dne 17. září 1922. Rada starších se ustanovila na své schůzi⁴³ dne 19. září 1922⁴⁴ a následně společně s Janem Lomozem byla schválena dne 20. ledna 1923 okresní politickou správou na Vinohradech a poté dne 1. února 1923 potvrzena diecézní radou.⁴⁵

2.2 Od státního uznání v roce 1922 do období Protektorátu v roce 1939

V následujících letech po svém vzniku náboženská obec hledala svoji stálou kancelář a místo pro vlastní bohoslužby, což nebylo v době poválečné bytové krize snadné. Po častých střídání místa kanceláře v pronajatých bytech příslušníků náboženské obce⁴⁶, bylo již v roce 1923 rozhodnuto o stavbě svého vlastního bohoslužebného stánku. Byly konány pravidelné sbírky, jejichž výtěžek byl ukládán do stavebního fondu. Náboženské obci byly nabízeny ke koupi různé činžovní domy a pozemky (např. v ulici Moravské, Čerchovské, Komenského a Palackého). Rada starších nejvíce usilovala o získání pozemku na náměstí Jiřího z Poděbrad, avšak neúspěšně.⁴⁷ Tento pozemek město přednostně darovalo římskokatolické

⁴¹ PAVLÍK, František, ed. *Památník města Královských Vinohradů: [1849-1879-1929]*. Na Král. Vinohradech: Tiskem a nákladem Aloise Konička, 1929. 188 s., s. 119.

⁴² Výnos ze dne 22. června 1922 čís. 59 793 dle § 4. zákona z 20. března 1874 čís. 88. říšského zákona.

⁴³ Do rady starších byli zvoleni: Jan Eliáš, penzista státních drah; Karel Holešák, státní úředník; Alois Kučera, úředník potravinové daně; Jan Lomoz, duchovní; Josef Mějzr, majitel domu; Antonín Nevole, malíř pokojů; Josef Novák, účetní rada; Boleslav Novotný, drogist; Jan Roháček, duchovní; Josef Stýblo, inspektor státní pojišťovny; František Syrový, ředitel banky Slavia; Arnošt Šimšík, duchovní a Václav Závorka, vrchní komisař elektrických podniků města Prahy. Revizoři účtů: Vít Doležal, úředník; Alois Holešovský, úředník. Delegáti do církevního sněmu: Antonín Hamrle, ředitel; Alois Kučera, přednosta účtárny; František Syrový, ředitel banky Slavia; Václav Závorka, vrchní komisař elektrických podniků města Prahy. Předsedou byl zvolen Václav Závorka, místopředsedou Alois Kučera, tajemníkem Josef Novák, pokladníkem František Syrový, zapisovatelem Karel Holešák, účetním Josef Stýblo. Správci kostela Jan Eliáš a Antonín Nevole. Do organizačního odboru Boleslav Novotný a Alois Kučera. K vedení Jednoty mládeže Jan Roháček. Pro charitu Jan Lomoz a pro propagační sbor Arnošt Šimšík, srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 20.

⁴⁴ ŠIMŠÍK, Arnošt. Citované dílo (1925), s. 30.

⁴⁵ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 51.

⁴⁶ Po první farní kanceláři v bytě V. Závorky v Puchmajerově ulici se stal farní kanceláři altánek v Mikovcově ulici. Odtud přešla fara roku 1921 do Krameriovy ulice k bratru Valešovi, pak v roce 1923 k rodině Doležalů v Chodské ulici a nakonec se podařilo pronajmout natrvalo dvě místnosti v Divišově ulici (dnes Italská), kde zůstala až do postavení Husova sboru. ŠIMŠÍK, Arnošt: *Království Božímu blíž! : Památník k otevření Husova sboru církve československé*. Praha: NO CČS v Praze XII, 1933.

⁴⁷ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 54–57.

církvi⁴⁸ a později na něm vyrostl chrám Nejsvětějšího srdce Páně podle návrhu architekta Josipa Plečnika.⁴⁹

V roce 1924 již bylo v Praze schváleno 11 náboženských obcí⁵⁰ celkem se 114 000 příslušníky a 25 duchovními. Svůj kostel měla ale pouze Praha 1 a Praha-Nusle, jinak se bohoslužby konaly ve školních kaplích, tělocvičnách a jiných více či méně vhodných místech.⁵¹ Vedle Církve československé (husitské) působily v roce 1925 na Vinohradech spřátelené evangelické církve různých denominací – Českobratrská církev evangelická, Jednota česko-bratrská a Bratrská jednota Chelčického. Všechny měly již své modlitebny: první z nich v Korunní ulici, druhá v Římské ulici a třetí na náměstí Jiřího z Poděbrad.⁵²

Do roku 1925 se do stavebního fondu vinohradské náboženské obce CČS(H) vybralo již 83 000 korun, ale stále se nepodařilo nalézt vhodný pozemek. V březnu 1925 se poprvé objevuje zmínka o možnosti získání stavebního pozemku čp. 526/3 u vinohradské vodárny, kdy rada starších vyzvala ing. Bareka, aby zhotovil předběžný náčrtek nového sboru.⁵³ V květnu 1925 městská rada odsouhlasila prodej požadovaného pozemku náboženské obci za 125 853 Kč. Po dohodě s patriarchou Karlem Farským byl ihned zadán návrh nového sboru architektu Hanuši Hladíkovi. Jelikož byl tehdy, v roce 1925, poprvé slaven 6. červenec jako svátek zasvěcený mučedníkovi Mistru Janu Husovi, usneslo se mimořádné shromáždění náboženské obce pojmenovat budoucí modlitebnu na tuto počest „Husův sbor“.⁵⁴ Zaplacený pozemek však byla nucena náboženská obec odprodat městu zpět, a to na protest vídeňské rodiny, která kdysi tento pozemek darovala Vinohradům pod podmínkou, že na něm zůstane park. Po mnoha jednáních směnilo město s náboženskou obcí pozemek za jiné parcely u Bezručových sadů vedle vinohradské vodárny. Jelikož byly pozemky zastavěny dvěma domky⁵⁵ a tělocvičnou Dělnické tělovýchovné jednoty a jejichž zbourání bránil nedostatek bytů, mohlo dojít ke stavbě nového Husova sboru až v roce 1932.⁵⁶

Pozdější stavba Husova sboru v Praze na Vinohradech sehrála důležitou roli v pokusech o realizaci moderních sborů CČS(H). S myšlenkou vytvoření moderního typu

⁴⁸ Tamtéž, s. 70.

⁴⁹ HRUBEŠ, Josef: *Pražské domy vyprávějí... III.*, Roztoky u Prahy: Orion, Academia, 1995, s. 119, srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 29.

⁵⁰ Praha I, Praha VII, Praha VIII, Dejvice, Karlín, Michle, Nusle, Smíchov, Vinohrady, Vršovice a Žižkov.

⁵¹ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 60.

⁵² Tamtéž, s. 62.

⁵³ Tamtéž, s. 63.

⁵⁴ Tamtéž, s. 65–66.

⁵⁵ Domky měly čp. 51, proto má Husův sbor v Dykové ulici až do současnosti čp. 51.

⁵⁶ Tamtéž, s. 70, 75.

staveb československých sborů přišel na základě návštěvy výstavy „Soudobé kultury“ v Brně v roce 1928 budoucí patriarcha František Kovář (1888–1969)⁵⁷. Tam Kováře zaujaly architektonické návrhy Pavla Janáka, profesora uměleckoprůmyslové školy, kterého Kovář později oslovil ve věci vytvoření projektu⁵⁸ Husova sboru na Vinohradech. Janák nabídku přijal a v rámci zadání vytvořil také návrhy vnitřního vybavení sboru.⁵⁹

Deset let po vniku Církve československé (husitské) se myšlenka vlastního bohoslužebného stánku na Vinohradech blížila své realizaci. Dne 26. října 1930 se v kapli Na Smetance konala slavnost položení základního kamene Husova sboru na Vinohradech, který byl převezen z hradu Krakovec jako dar Klubu turistů v Rakovníku. Slavnostní dopolední bohoslužbu za účasti zástupců pražských náboženských obcí sloužil tehdejší patriarcha G. A. Procházka. Při bohoslužbě byla v kapli vystavena busta Mistra Jana Husa od sochaře Ladislava Šalouna. Po skončení bohoslužeb se účastníci slavnosti ze zcela zaplněné kaple měli průvodem přesunout do míst budoucí stavby Husova sboru, ale pro špatné počasí a prudký déšť se průvod a pokračování slavnosti již nekonaly.⁶⁰

Termín zahájení stavby Husova sboru byl pro nedostatek financí několikrát odložen, poslední termín odkladu úřady stanovily na 1. duben 1932.⁶¹ Finance na stavbu sboru byly dlouhodobě získávány účelovými sbírkami příslušníků náboženské obce, třemi pouličními a domovními sbírkami po celých Vinohradech a mimořádnými dary jednotlivců⁶². Náboženská obec získala neméně důležité půjčky od Českého kreditního ústavu, Pojišťovny Praha a Zemské banky. Na sbor také přispělo Ministerstvo sociální péče z fondu pomoci nezaměstnaným. Zakázka na stavbu Husova sboru byla přidělena firmě Bohumil Belada, která byla vybrána ze čtyř nabídek. Ta se zavázala dokončit stavbu do jednoho roku a svému slibu také dostála. Slavnostní otevření Husova sboru se konalo dne 1. října 1933 za přítomnosti patriarchy Gustava A. Procházky.⁶³

Vinohradská náboženská obec zaznamenala během svých prvních deseti let své existence významný růst. Podle sčítání lidu v roce 1930 měla 13 347 příslušníků, to bylo

⁵⁷ Františka Kováře pojil s Vinohrady krásný vztah. Učil zde na střední škole, poznal zde svoji budoucí ženu a též zde bydlel a do CČS(H) přestoupil., v Husově sboru také v budoucnu často přednášel.

⁵⁸ Dle zadání měl být objekt Husova sboru koncipován jako víceúčelový, s velkou modlitebnou, pod kterou měl být i divadelní sál, dále kanceláře, klubovny a další prostory. Součástí objektu měla být i obytná budova s dvěma vchody a moderními byty. Obytná budova byla také podmínkou tehdejší Státní regulační komise.

⁵⁹ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 84, 86.

⁶⁰ Tamtéž, s. 91–92.

⁶¹ Tamtéž, s. 100.

⁶² Mezi největší dárce patřila rodina Trnožkova, která darovala necelých 250 000 Kč.

⁶³ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 101–107.

13,98 % všech obyvatel Vinohrad. Proti roku 1921 vzrostla o 4 576 stoupců, tehdy čítala pouze 10,5 % obyvatel. Počtem příslušníků na Vinohradech byla CČS(H) druhá za církví římskokatolickou.⁶⁴

V období po otevření Husova sboru na Vinohradech a po radostných dnech přicházely opět dny normální. Starosti ovšem nezmizely. Bylo zapotřebí začít umořovat půjčky s úroky. Celkové náklady na stavbu činily 3 969 628 Kč, cena sboru s pozemkem celkem 5 000 000 Kč. Jelikož byl v Husově sboru divadelní sál, začalo se jednat o jeho pronájmu. Uchazečů z řad divadelníků bylo mnoho, ale neměli dost peněz ani důvěry. Náboženská obec také jednala o získání licence na provoz biografu, ale bez úspěchu. V sále tedy zatím pořádala přednášky s promítáním, koncerty a jiné větší akce.⁶⁵

Po neúspěšných pokusech plně a efektivně využít divadelní sál bylo v roce 1938 přistoupeno k jeho zrušení. Na jeho místě bylo zprovozněno nové kolumbárium, které čítalo 6 000 urnových míst. Adaptací prostoru bývalého divadla vznikl také menší sál pojmenovaný „Síň Dr. Karla Farského“. S kolumbáriem se počítalo již v plánech architekta Pavla Janáka, mělo být ale menší (pouze s počtem 308 schránek) a umístěno na balkóně modlitebny.⁶⁶ Jeho velikost ale byla nedostačující, a tak se jako prostor vhodný pro jeho rozšíření jevil právě divadelní sál. Přestavba divadelního sálu na nové kolumbárium se uskutečnila dle projektu Jiřího Jakuba⁶⁷ za finanční spoluúčasti spolku Krematorium⁶⁸. Výzdobu stěny obřadního místa provedl František Jakub⁶⁹. V díle nazvaném „Převoz očištěných duší přes moře zapomnění“ autor symbolicky ztvárnil nelehkou dobu, poznamenanou podpisem Mnichovské smlouvy, a zdůraznil neustálý boj dobra se zlem,

⁶⁴ Tamtéž, s. 107.

⁶⁵ Tamtéž, s. 115–118.

⁶⁶ FRÝDL, David. *Hledejte nejprve království božího a spravedlnosti jeho: Stručná historie Husova sboru na Královských Vinohradech 1933-1993*, Praha: Husův sbor CČSH v Praze na Kr. Vinohradech, 1993, s. 27.

⁶⁷ Jakub Jiří (1905–1971), český architekt a projektant. Navrhl budovu ministerstva zdravotnictví a Energovodu u Jiráskova mostu. Mezi jeho díla patří také kolumbária ve Skalici a Vodňanech.

⁶⁸ Spolek s názvem Krematorium byl ustaven v roce 1909, Původně se jednalo o takzvanou Společnost pro spalování mrtvol, ta vznikla na českém území v roce 1899. Mezi první propagátory spolku patřili například J. Neruda, V. Náprstek a B. Němcová. Dnes je znám pod jménem Společnost přátel žehu. Společnost se zasadila o uzákonění žehu v Československu a postarala se o vznik prvních třinácti krematorií na jeho území.

⁶⁹ Jakub František (1875–1940), otec architekta Jiřího Jakuba, akademický malíř. Studoval na Akademii výtvarných umění v Praze u prof. Pirnera a Hynaise. Maloval náladové pohledy na pražské přístavy a nábřeží. Jeho pozdější figurální kompozice vynikají barevnými akordy a jeví sklon k dekorativnosti.

pravdy a lži.⁷⁰ Další rozšíření kolumbária se uskutečnilo v roce 1947 a výzdoba byla doplněna plastikou Jaroslava Horejce⁷¹, která nese název „Poslední soud“.⁷²

2.3 Období Protektorátu

Po podepsání tzv. Mnichovské dohody v září 1938 došlo k následné změně státních hranic, čímž zabrané území Sudet začalo spadat pod německou správu. Církev československá (husitská) tímto aktem přišla o mnoho svých členů v jednatřiceti náboženských obcích z dvou stovek a šedesáti státně uznaných.⁷³

Po 15. březnu 1939 již bylo také zřejmé, že si CČS(H) nebude moci ponechat svůj dosavadní název. Na jednáních ústřední rady s protektorátními úřady byly navrženy různé varianty. Nakonec byl vybrán (a od dubna 1940 používán) název Církev českomoravská (CČM)⁷⁴, který však nebyl odsouhlasen sněmem. I přes těžkou dobu počátku okupace hledali mnozí duchovní nové směry své angažovanosti. Byla vytvořena Pracovní skupina výtvarných umělců a architektů CČM, za jejíž činností stáli Antonín Hartl a Miroslav Kouřil, bývalý člen mládeže vinohradského Husova sboru. Na jaře 1940 organizace uspořádala výstavu o umění a architektuře sborů Českomoravské církve.⁷⁵

V době okupačního režimu byla v církvi aktivní odbojová činnost, ve které byli zapojeni duchovní i laici církve. Mnozí z nich byli za svoji činnost perzekuováni, odsouzeni

⁷⁰ VÝRUT, Karel. *Čtení o Praze 10*, Praha : Zdeněk Urban, 1998, s. 70.

⁷¹ Horejc Jaroslav (1886–1983), český sochař, vyučený rytec kovu a cizelér. V letech 1906 až 1910 studoval na pražské uměleckoprůmyslové škole. V roce 1919 byl jmenován profesorem. Vedl ateliér pro umělecké zpracování kovů. Horejc je autorem mříží v chrámu sv. Víta na Hradčanech a významná je jeho pomníková tvorba. Stal se nejvýznamnějším sklářským výtvarníkem 20. století.

⁷² HRUBEŠ, Josef. Citované dílo (1995), s. 120, srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 34–35.

⁷³ HRDLIČKA, Jaroslav. CČSH v období protektorátu. In: BUTTA, Tomáš. *90 let Církve československé husitské*. Praha 2010, s. 77.

⁷⁴ O změně názvu Církve československé na Církev českomoravskou rozhodlo ministerstvo školství a národní osvěty výnosem č. 51310/40-V/2 z 22. dubna 1940. Historie změny názvu církve sahá už do doby krátce po vyhlášení tzv. slovenského štátu, kdy se mimo území Protektorátu ocitlo devět náboženských obcí (NO) – první zásah do působnosti NO na Slovensku a Podkarpatské Rusi proběhl již na podzim 1938. Dne 5. dubna 1939 ministerstvo školství a osvěty (MŠO) zrušilo svým výnosem ústavu CČS(H) a církev přestala být na Slovensku zákonem uznávána. Právního základu pro svoji existenci tak na Slovensku pozbylo dvanáct NO a na třicet místních výborů. Koncem září 1939 vyvolalo ministerstvo školství a národní osvěty na žádost Úřadu říšského protektora s představiteli církve jednání o změně jejího označení. Přestože se církevní představitelé původně klonili k názvu „Česká církev národní“ bylo nakonec ministerstvu doručeno rozhodnutí patriarchy obsahující označení Církev českomoravská. K ústavnímu schválení nového názvu nikdy nedošlo, přesto musel být používán až do května 1945. K oficiálnímu zrušení příslušného výnosu MŠO na žádost ÚNS CČS z 2. srpna 1945 přistoupilo 19. září 1945 (výnos č. B-152.763-V). JINDRA, M.: Kalich, srp a kladivo? IN: *Paměť a dějiny - Revue pro studium totalitních režimů 2013/02*, Ústav pro studium totalitních režimů České republiky, Praha 2013, s. 25, srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 39.

⁷⁵ HRDLIČKA, Jaroslav. Citované dílo (2010), s. 78.

do vězení nebo odvezení do koncentračních táborů, kde řada z nich zahynula. Student medicíny a člen CČS(H) Jan Opletal podlehl 11. listopadu 1939 zranění, způsobeném na jedné z proti režimních demonstrací.⁷⁶

Jedna z mnoha odbojových skupin,⁷⁷ ve kterých se angažovali příslušníci CČS(H), byla odbojová organizace Družstvo, vydávající časopis *V boj*, jehož prvním číslem se stal rozmnožený text prezidentského projevu ze dne 19. března 1939. V létě téhož roku se na rozmnožování a šíření časopisu začal podílet i Metoděj Cyril Metelka (1906–1993), který pocházel Vysokého nad Jizerou, kde jeho otec Josef spoluzakládal CČS(H) a byl v tamní náboženské obci dlouholetým členem rady starších. Společně s Josefem Škaldou (1894–1942)⁷⁸, s nímž se znal z prostředí CČS(H), zřídili v Husově sboru na Vinohradech jedno z rozmnožovacích středisek tohoto časopisu. Tam, na různých vypůjčených psacích strojích, byly přepisovány potřebné cyklostylové blány. Od září 1939 bylo toto středisko z Husova sboru postupně přesouváno do knihovny Ústřední jednoty hospodářských družstev. Na přípravě a šíření odbojového časopisu *V boj* se podíleli také účetní vinohradské náboženské obce Josef Tejchman a Oldřich Hradil, duchovní a katecheta v Praze na Vinohradech. Tamější Husův sbor sloužil také jako jeden z mnoha úkrytů pronásledovaných osob, které se skrývaly před gestapem.⁷⁹

Rokem 1940 si CČS(H) připomněla své 20. výročí. Církev měla již čtyři diecéze, 239 farností a 306 duchovních, 364 katechetů na školách, osm profesorů na středních školách. Bylo vybudováno celkem 157 nových sborů.⁸⁰

V nelehkém období protektorátu musely náboženské obce činit pro ně mnoho nepopulárních kroků. Byly povinny na svých budovách vyvěšovat říšské a protektorátní vlajky a zjišťovat árijský původ svých členů. Povinné bylo dvojjazyčné označení farních úřadoven, ve kterých musely být vyvěšeny portréty říšského kancléře. Z farních knihoven

⁷⁶ Tamtéž, s. 77–83.

⁷⁷ Během léta 1939 se na území Protektorátu zformovala tři rezistenční nekomunistická centra: Politické ústředí, Petiční výbor Věrní zůstaneme a vojenská organizace Obrana národa. Po jejich zlikvidování gestapem, vzniklo na jaře 1940 dohodou zástupců všech tří organizací Ústřední vedení odboje domácího. Dále zde působily Obec sokolská v odboji a sokolská odbojová organizace Jindra. Církev také působila v mnoha dalších menších odbojových organizacích.

⁷⁸ Josef Škalda byl francouzský legionář, voják cizinecké legie, příslušník československé policie a člen Svazu čs. záložníků v Praze. Společně s manželkou Olgou, rozenou Ducháčkovou byli již od počátku CČS(H) jejími členy. Oba náleželi do vinohradské náboženské obce, kde se také aktivně zúčastnili protinacistického odboje. Josef Škalda byl Gestapem zatčen 10. listopadu 1939 a v září 1941 Lidovým soudním dvorem odsouzen k trestu smrti a 23. ledna 1942 v Berlíně-Plötzensee popraven. JINDRA, Martin. *Sáhnout si do ran tohoto světa: perzekuce a rezistence Církve československé (husitské) v letech 1938–1945*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, s. 206.

⁷⁹ Tamtéž, s. 205–210.

⁸⁰ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 155.

musely být odstraněny všechny režimu nepohodlné publikace, především spisy T. G. Masaryka a E. Beneše.⁸¹ Po změně názvu církve v dubnu 1940 musel být původní název církve všude přeznačen. Arnošt Šimšík v pamětní knize vzpomíná tuto situaci na Vinohradech: „Rada starších na sboru celý nápis přikryla zvláštním bedněním, aby se nemuselo jméno vysekávat. Za odstranění názvu československá, na legitimacích, knihách aj. učiněn vládním nařízením zodpovědný farář.“⁸²

Od října 1940 do první poloviny roku 1942 vykládal František Kovář ve Farského sálu Husova sboru při biblických hodinách Markovo evangelium. Tyto přednášky byly později vydány knižně po názvem „Výklad evangelia Markova“.⁸³ V letech 1942-43 vyložil dále přehled celého Nového Zákona, v roce 1943-44 vykládal evangelium Janovo a v letech 1944/45 pak 1. a 2. list Korintským.⁸⁴

V září 1941 byl při vinohradské náboženské obci z podnětu faráře Arnošta Šimšíka vytvořen Dětský pěvecký sbor CČS⁸⁵ pod vedením prof. K. V. Štěpky⁸⁶. Úvodní koncert tohoto sboru se uskutečnil v Husově sboru na Vinohradech při koncertu Pěveckého sdružení pražských učitelů pod řízením prof. Metoda Doležila. Na tuto událost vzpomíná v pamětní

⁸¹ KRATOCHVÍL, Vratislav. *Arnošt Šimšík, jeho život a dílo*, Praha: Husův sbor CČSH v Praze na Kr. Vinohradech, 1959, s. 42, srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 44.

⁸² *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 158.

⁸³ Tamtéž, s. 165.

⁸⁴ HRDLIČKA, Jaroslav. *Život a dílo Prof. Františka Kováře: příběh patriarchy a učence*. 1. vyd. Brno: L. [ŠEP]Marek, 2007, s. 283.

⁸⁵ Dětský pěvecký sbor vystupoval na mnoha úspěšných zájezdech po celém Československu, kde uskutečnil celkem 206 koncertních vystoupení v náboženských obcích CČS(H) s repertoárem 37 předních českých skladatelů. Veřejných vystoupení uskutečnil celkem 61 mimo příležitostná účinkování, z toho 20 vystoupení samostatných a 41 společně s jinými pěveckými tělesy nebo sólovými umělci. Dětský pěvecký sbor byl také výborně hodnocen odbornou kritikou. ŠTĚPKA, Karel Václav, ed. *5 let dětského pěv. sboru CČS Praha XII*. Praha: Dětský pěvecký sbor CČS, 1946. 19 s.

⁸⁶ Štěpka Karel Václav (1908–1989), byl český hudební skladatel, pedagog a sbormistr. Vystudoval Karlovu univerzitu v Praze, kde následně vyučoval i zpěv. Mezi jeho žáky patří spousta dnes významných zpěváků klasické hudby, ale i pop music. Hudební studium započal hrou na housle u Kamila Vyskočila, zakladatele a člena Ondříčkova kvarteta. V roce 1926 složil varhanní absolventské zkoušky na městské hudební škole v Českých Budějovicích. V letech 1928–1930 absolvoval hudebně-pedagogické oddělení konzervatoře v Praze. V roce 1936 složil státní zkoušku ze sborového zpěvu a řízení sboru před státní zkušební komisí (Metod Doležil a V. B. Aim). V roce 1941 úspěšně vykonal státní zkoušku hry na klavír a skladbu u Jana Heřmana. V letech 1939–1943 absolvoval kompoziční školu pražské konzervatoře. Jeho skladatelská tvorba byla silně ovlivněna jižními Čechami, kde vyrůstal a kam se rád vracel. Od roku 1932 byl sbormistrem zpěváckého spolku „Petr Vok“ v Soběslavi, kde vedl po léta celý hudební život. Pořádal přednášky, seznamoval obecnost s díly žijících českých skladatelů. V roce 1939 přesídlil trvale do Prahy, kde působil jako učitel hudební výchovy na středních školách. Ve své tvorbě nezapomínal na děti, jeho koncerty určené pro dětské obecnost byly velmi oblíbené. Většinu života prožil na pražských Vinohradech po boku své ženy Berty a nevlastního syna Rudolfa. Na pražských Vinohradech také v roce 1941 zorganizoval Dětský pěvecký sbor při vinohradské náboženské obci CČS(H). V roce 1948 se stal sbormistrem pěveckého sboru Farský a učitelem zpěvu na HČBF. Karel Václav Štěpka – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Václav_Štěpka.

knize Arnošt Šimšík: „Pozvali jsme Pěvecké sdružení pražských učitelů do sboru. Profesor dirigent Doležil promluvil k žákům CČS, jež jsme pozvali ze všech vinohradských škol, a ukázal nám na sborech přednesených, jaký nástroj skvělý je lidský hlas, umí-li se ovládat a pěstuje-li se správně.“⁸⁷

Dne 9. února 1942 zemřel druhý patriarcha CČS(H) Gustav A. Procházka. Téměř okamžitě po pohřebním rozloučení, které se konalo dne 13. února 1942 v dopoledních hodinách v kostele sv. Mikuláše v Praze, se z podnětu Jednoty duchovenstva ve vinohradském Husově sboru sešli duchovní CČS(H), aby projednali otázku kandidáta na místo nového patriarchy. Jako nejvhodnější osobnost, zaručující klidnou situaci v církvi, byl vybrán František Kovář,⁸⁸ který byl zároveň zvolen kandidátem i v ostatních diecézích.⁸⁹ Jeho volbu však státní úřady nepřipustily a jeho ustanovení bylo na doporučení právní rady odloženo na vhodnější dobu.⁹⁰ Správcem celé církve byl následně jmenován biskupský senior Ferdinand Stibor.⁹¹ Zároveň byl správcem pražské diecéze ustanoven její tajemník Jan Lomoz. Volba F. Stibora správcem církve posílila postavení JUDr. Josefa Dvořáka⁹² v ústředí církve, které započalo více kontrolovat aktivity kněží v Jednotě duchovenstva.⁹³

V následujících měsících roku 1942 narůstalo napětí mezi Ústřední radou⁹⁴ a Jednotou duchovenstva. Obě strany zaujímaly odlišné postoje v důležitých otázkách vedení církve, a tyto odlišné názory se promítly již do příprav neúspěšné volby patriarchy.⁹⁵ Neshody a napětí vyvrcholily v letech 1943–1944, a zasáhly pak také do poválečného vývoje v CČS(H).⁹⁶ Uvnitř církve se v té době odehrával zápas mezi radikální levicí a demokratickou pravicí, který pramenil ze skrytého politického boje mezi církevními představiteli spojenými s agrární stranou a radikální levicí. Jednou z hlavních postav, kritických vůči ústředí církve, byl vinohradský duchovní František Roháč, který podpořil

⁸⁷ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 167.

⁸⁸ Tamtéž, s. 171.

⁸⁹ Na synodách v Praze získal Kovář 106 hlasů, Lomoz 102 hlasů, v Hradci Králové Kovář 56 hlasů, v Brně Kovář 30, Stejskal 33 hlasů. Další kandidátem byl F. Stibor.

⁹⁰ Právní rada CČS(H) vedená Josefem Dvořákem rozhodla neoznámit protektorátním úřadům jména kandidátů na úřad patriarchy.

⁹¹ Stibor Ferdinand (1869–1956), český římskokatolický reformistický kněz, později spoluzakladatel, duchovní a biskup CČS(H).

⁹² Josef Dvořák, ministerský rada, jako člen vinohradské náboženské obce působil v Ústřední radě CČM jako její místopředseda a také zastával funkci finančního zpravodaje.

⁹³ HRDLIČKA, Jaroslav. Citované dílo (2010), s. 83.

⁹⁴ V Ústřední radě působili: F. Stibor, F. Plechatý, J. Dvořák, F. Fišera, J. Lomoz, Š. Pavlický, F. Schneider, R. Stejskal, J. Stržil, F. Pokorný. F. Kovář byl zvaný pouze na části jednání týkající se jeho referátů.

⁹⁵ HRDLIČKA, Jaroslav. *Patriarcha Dr. Miroslav Novák: život mezi svastikou a rudou hvězdou*. 1. vyd. Brno: L. Marek, 2010. 296 s. Deus et gentes, sv. 16, s. 71.

⁹⁶ HRDLIČKA, Jaroslav. Citované dílo (2010), s. 83.

růst napětí svým článkem *Právní a mravní* uveřejněným v listu Jednoty duchovenstva *Svoboda svědomí*. Vyjádřil v něm, že církev je nejenom právní, ale i duchovní organizací. Duchovní, ideové a mravní hodnoty v církvi postavil nad organizační struktury. Věnoval v něm také pozornost otázkám uvnitř církve a rostoucímu tlaku a diktátu ze strany Ústřední rady, zejména jejího místopředsedy Dvořáka. Kritický postoj Roháče však nebyl Ústřední radou akceptován, a následně bylo rozhodnuto, že články podobného polemického charakteru jí budou muset být předem předloženy ke schválení.⁹⁷ Ústřední rada se tímto také ztotožnila s Dvořákovým názorem otištěným v *Českém zápase* č. 22/1942.⁹⁸ Toto napětí se také úzce dotýkalo náboženské obce na Vinohradech a dostávalo se i na zasedání tamní rady starších, jejímiž členy byli právě F. Roháč s J. Dvořákem. Názorově rozdílnou situaci ve vinohradské radě starších přiblížil v pamětní knize farář Arnošt Šimšík: „Atmosféra rady starších se stává někdy dusnou. Osobnost br. Františka Roháče dráždí zvláště br. dr. Dvořáka, člena Ústřední rady. Jako předseda Jednoty duchovenstva nemohl jsem vždy souhlasit s postupem Ústřední rady proti Jednotě duchovenstva. Zvláště Roháčův článek *Právní a mravní ve Svobodě svědomí* a na nějž odpověděl dr. Dvořák v *Českém zápase*, vyvolal diskuse v radě starších, která se rozdělila pro a proti Roháčovi (resp. ve mně).“⁹⁹

Stále vzrůstající napětí mezi Ústřední radou a Jednotou duchovenstva mělo vliv na další vývoj nejenom v celé církvi, ale také ve vinohradské náboženské obci. Pnutí uvnitř církve se otevřeně projevilo během roku 1943 po zveřejnění dalšího článku Františka Roháče ve *Svobodě svědomí* nazvaný *Svědomí a svoboda náboženství*. V něm Roháč zastával stanovisko, že svoboda svědomí každého jednotlivce stojí nade všemi organizačními a mocenskými výsadami církve, čímž popíral pojetí autority v církvi a tím i vedení církve. Ústřední rada reagovala na tento článek okamžitým odvoláním Roháče z funkce zkušebního komisaře oboru filozofie náboženství, kterou doposud zastával. Spor Roháče s ústředím církve vyvrcholil v dubnu 1944 jeho dalším článkem *Cuius regio – eius theologia* a přednáškou *Stav duchovenského dorostu*. V reakci na tato jeho vystoupení pak Ústřední rada požádala pražskou diecézní radu, aby s okamžitou platností přeložila Roháče

⁹⁷ V důsledku přijaté autocenzury ústřední rada takto zamítla například vydání brožury Zdeňka Trtíka *Církev Českomoravská ve světle víry*, která byla později vydána v první polovině roku 1945. Vnitrocírkevní cenzura však po roce 1945 pokračovala dál, jen sloužila jiným mocensko-politickým zájmům. JINDRA, Martin. Citované dílo (2017), s. 190.

⁹⁸ HRDLIČKA, Jaroslav. *Život a dílo Prof. Františka Kováře: příběh patriarchy a učence*. 1. vyd. Brno: L. [L. Marek], 2007, s. 281–282; srov. HRDLIČKA, Jaroslav. *CČSH v období protektorátu*. In: BUTTA, Tomáš. *90 let Církve československé husitské*. Praha 2010, s. 281.

⁹⁹ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 175, srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 43–44.

z Vinohrad do minimálně šedesát kilometrů vzdálené menší mimopražské obce¹⁰⁰ na místo pomocného duchovního. Tento mnohaletý zápas mezi Ústřední radou a zástupci Jednoty duchovenstva, který vyvrcholil v posledních letech Protektorátu, vytvořil základ pro poválečné zavedení Ústřední národní správy v ČČS(H) a prorežimní uspořádání a směřování církve.¹⁰¹

V roce 1943 si vinohradský Husův sbor připomenul desáté výročí svého vzniku. Těžkou dobu, kterou všichni procházeli, vzpomněl Arnošt Šimšík v pamětní knize: „Jak je to, Bože zvláštní! Válka zuří, tíha její leží nad celým světem i nad naším národem i nad tou kapičkou v něm, jíž je naše náboženská obec. (...) Jistě nás burcuje a žene vědomí, že bude letos deset let, co jsme otevřeli a Tobě zasvětili svůj vlastní sbor, pojmenovaný dle Tvého věrného služebníka Mistra Jana. Ale soud, jež nad světem konáš, nutí nás k co největší opatrnosti a vážnosti.“¹⁰²

Jubileum deseti let otevření Husova sboru si vinohradská náboženská obec připomněla říjnovými slavnostními bohoslužbami, které vedl diecézní správce a první vinohradský farář Jan Lomoz, a to za asistence současného faráře Arnošta Šimšíka a pomocného duchovního Stanislava Staňka. Ve zcela zaplněné modlitebně sboru byli přítomni vinohradští duchovní F. Roháč, J. Vorlíček s radou starších a hosty z diecézní a ústřední rady s F. Plechatým, architektem Čapkem a profesorem Kocourkem.¹⁰³

Těžká válečná doba v roce 1944 stále více doléhala i na vinohradskou obec, která ji ale statečně zdolávala a nic neztratila ze své životaschopnosti. Každou neděli byl sbor naplněn věřícími, účast se tehdy pohybovala i přes 700 osob. „Návštěvníci sboru jsou vděční za své duchovní, ale bojí se o ně,“ přibližuje v pamětní knize Arnošt Šimšík. V Husově sboru náboženská obec zavedla počátkem školního roku jako první v církvi dětské bohoslužby, které se konaly v sálu dr. Karla Farského. Podle A. Šimšíka děti „potřebují vlastní nedělní shromáždění, odpovídající jejich možnostem duševním. Liturgie pro dospělé zejména dětem obecných škol je dlouhá a nesrozumitelná.“¹⁰⁴

Koncem roku 1944 bylo protektorátní vládou nařízeno, aby byl proveden soupis věcí z drahých kovů mědi, cínu, zinku, olova a mosaze. Náboženská obec ale úřadům přihlásila

¹⁰⁰ František Roháč byl přeložen do Albrechtic u Týna nad Vltavou.

¹⁰¹ HRDLIČKA, Jaroslav. Citované dílo (2007), s. 286–287, též JINDRA, Martin. *Z milosti trpět pro Krista: životní příběh faráře Církve československé (husitské) Václava Mikuleckého*. Vyd. 1. Praha: Blahoslav ve spolupráci s Náboženskou obcí ČČSH v Praze 1, 2011. 379 s., s. 14–16.

¹⁰² *Archiv NO ČČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce ČČS na Král. Vinohradech, s. 179, srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 44.

¹⁰³ *Archiv NO ČČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce ČČS na Král. Vinohradech, s. 183.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 188, 191.

pouze mosazné kliky. Kalich na věži, mosaznou nádrž vodotrysku v kolumbáriu, bustu Karla Farského a především varhany, které byly nabídnuty rozhlasu k vysílání, do soupisu neuvedla.¹⁰⁵

Oslavy 25. výročí vzniku ČČS(H) proběhly v Husově sboru v neděli 7. ledna 1945 v tichosti a bez okázalých projevů radosti. Po bohoslužbách byl ze sboru odnesen na Olšany věnec k hrobu Ing. Václava Závorky, prvního předsedy vinohradské náboženské obce. V odpoledních hodinách se potom po krátké pobožnosti konal duchovní koncert Dětského pěveckého sboru prof. Štěpky.¹⁰⁶

Dne 14. února 1945 postihly Prahu nečekané a zničující nálety spojeneckých vojsk. „V poledních hodinách se sbor silně zachvěl, okna řinčela a pak se zatmělo od prachu a kouře,“ vzpomíná na tento den Arnošt Šimšík. Husův sbor zasažen nebyl, ale poškozeno či zcela zničeno bylo mnoho okolních domů, jako např. židovská synagoga v Sázavské ulici. Při náletech přišlo o život 677 Pražanů, včetně 56 členů vinohradské náboženské obce. Mnoho členů náboženské obce, především sester ze sociálního odboru, pomáhalo postiženým vinohradským rodinám. Nálety na Prahu ale nekončily; další byl podniknut dne 25. března 1945 na Prahu 8 a 9.¹⁰⁷

2.4 Husův sbor na Vinohradech ve dnech Květnového povstání

Dne 5. května 1945 začalo v Praze povstání proti německé okupační moci. V šest hodin ráno oznámil hlasatel vysílání Československého rozhlasu úmyslně čas česko-německou směsí slov: „Je sechš hodin.“¹⁰⁸ V reakci na tyto skutečnosti byla německým vedením rozhlasu povolána do budovy jednotka 70 ozbrojených německých vojáků. Ti ale místo vysílání nemohli nalézt. Budovu začali obsazovat též čeští policisté. Boj o rozhlas začal. Krátce po poledni, v 12.33 hodin, zazněl z rozhlasu již pouze česky hlas Zdeňka Mančala (1913–1975), Stanislava Kozáka a Ivana Malíka, volající českou policii, české četnictvo a vládní vojsko na pomoc k budově rozhlasu, kde se vedly těžké boje. Po počátečním odražení německého útoku a následném odchodu útočníků byla budova rozhlasu následujícího dne, 6. května 1945 v 17.40 hodin, bombardováním tak poškozena, že bylo nutné pro vysílání najít jiné vhodné prostory. K těmto účelům byl vybrán Husův sbor na Vinohradech,¹⁰⁹ který byl

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 192.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 195.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 196–198.

¹⁰⁸ DISMAN, Miloslav. *Československý rozhlas v boji*. V Praze: Československý rozhlas, 1946. 35 s., s. 3.

¹⁰⁹ V blízkém okolí rozhlasu vznikala od počátku roku 1945 náhradní vysílací pracoviště. Vedle Husova sboru, který měl ideální umístění, to bylo Hajnovka a Národní dům na Vinohradech.

propojen kabely s budovou rozhlasu a kde již byla potřebná technika k přenosu, nainstalovaná z dřívějších bohoslužeb a varhanních koncertů.¹¹⁰ Během noci z neděle na pondělí 7. května se do Husova sboru (na kůr a do přilehlé místnosti rady starších) přesunul celý vysílací štáb i s techniky rozhlasu, v čele s redaktorem Miloslavem Dismanem. Vinohradský Husův sbor tak mohl významným způsobem zasáhnout do průběhu Pražského povstání. Vše k vysílání bylo připraveno již v dopoledních hodinách, ale povolení k vysílání přišlo až odpoledne. První zprávy dle pokynů České národní rady zazněly dne 7. května v 16.30 hodin, „kdy hodiny před tím se vyjednávalo telefonicky s Národní radou. V 19 hodin 13 minut hlášena odtud kapitulace Německa a vítězství spojenců,“ jak zaznamenal v pamětní knize farář Arnošt Šimšík.¹¹¹

Povstání se pomalu blížilo ke svému konci, ale v Praze dosud boje neutichaly. Dne 9. května, i přes ustupující německé jednotky, stále hrozilo bombardování německým letectvem, které tento den napadalo Mělník, Mladou Boleslav a Nymburk. Z tohoto důvodu byla potřebná technika přesunuta z kůru Husova sboru do jeho sklepních prostor, odkud se vysílalo dál. Revoluční rozhlasová činnost v Husově sboru byla skončena po úplném utichnutí bojů v pražských ulicích dne 9. května v 19 hodin.¹¹²

Farář Arnošt Šimšík zaznamenal v pamětní knize Husova sboru vzpomínku na tyto těžké, a přesto radostné květnové dny: „Následující neděli již jsme zase byli shromážděni ve sboru, abychom vzdali Bohu vroucí díky za skončení války a naše osvobození. Děkovali jsme též za to, že velikostí posledních dnů tohoto zápasu byl trvale poznamenán náš Husův sbor. Žádný chrám na světě neměl nikdy tolik posluchačů, jako náš sbor ve dnech revoluce, kdy hlasu z něho naslouchala rozechvěle nejen celá naše mučená vlast, ale celá Evropa, ba i svět daleko za mořem.“¹¹³

Z vojensko-politického hlediska bylo Pražské povstání významnou událostí v celém evropském protiněmeckém odboji, kterou vyvrcholil český národní protifašistický odboj. Při bojích v pražských ulicích položilo život také přes 280 členů CCŠ(H).¹¹⁴

¹¹⁰ Další část potřebné aparatury k vysílání nainstalovali technici rozhlasu začátkem dubna 1945.

¹¹¹ ŠIMŠÍK, Arnošt. Dvacet pět let od ukončení druhé světové války. In: *50 let Církve československé v pražské diecézi*, Praha 1970, s. 5–6.

¹¹² MANČAL, Zdeněk. Vysílali jsme z Husova sboru. *Český zápas*, 1946, č. 18, s. 98, též KANÁK, Miloslav. *Církev československá husitská v boji proti nacismu*. In: *Theologická revue CČSH*, r. 46, č. 2/1975, s. 34, též BUTTA, Tomáš, JINDRA, Martin a FRÝDL, David. *Církev československá husitská v odboji za 2. světové války: sborník k 65. výročí rozhlasového vysílání z Husova sboru v Praze-Vinohradech*. Praha: Církev československá husitská, 2010. 26 s, s. 16–18, též FRÝDL, David. Citované dílo (1933), s. 32–34, též NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 46.

¹¹³ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 204.

¹¹⁴ JINDRA, Martin. Citované dílo (2017), s. 413–417.

V neděli 5. května 1946 byla na místě tehdejšího vstupu do bývalých divadelních prostor Husova sboru odhalena pamětní deska, která byla vsazena na památku revolučního vysílání Československého rozhlasu v roce 1945. Sochařská práce je dílem akademického sochaře J. V. Švarce, návrh osazení je prací Jiřího Jakuba.¹¹⁵ Odhalení desky se zúčastnila Olga Škaldová, manželka Josefa Škaldy (1894–1942)¹¹⁶, francouzského legionáře, vojáka cizinecké legie.¹¹⁷

2.5 Poválečná léta 1945 až 1950

Poválečné směřování církve bylo poznamenáno vznikem Ústřední národní správy (ÚNS) CČS(H), tvořené především levicově radikálními duchovními a členy církve v čele s Miroslavem Novákem, profesorem náboženství a pozdějším pražským biskupem a patriarchou CČS(H).¹¹⁸ Ústřední národní správa CČS(H) byla zřízena rozhodnutím Ministerstva školství a osvěty (MŠO) ze dne 14. května 1945, čj. 25967/45/2,¹¹⁹ na základě podání MŠO ze dne 13. května 1945, podepsané Františkem Hubem, Miroslavem Novákem a Václavem Lorencem, a to pouze na omezenou dobu¹²⁰ a za účelem poválečné očisty veřejného českého života. Žadatelé ve svém listu uvedli, že „se jeví potřebné, aby správou církve byli pověřeni lidé, kteří osvědčili své demokratické a protifašistické myšlení za německé okupace a jsou ochotni a schopni tuto očistu provést a připravit opravdu lidové demokratické volby do všech církevních institucí a orgánů.“¹²¹ Samotné schválení ÚNS CČS(H) Ministerstvem školství a osvěty pak bylo učiněno ihned na základě osobního jednání zástupců duchovních a úředníků CČS(H) u Jaroslava Kudrnovského, zatímního správce ministerstva, a to dne 14. května 1945.¹²²

¹¹⁵ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, pozvánka k odhalení desky na Husově sboru.

¹¹⁶ Josef Škalda s manželkou Olgou, rozenou Ducháčkovou, byli již od počátku CČS(H) jejími členy. Oba náleželi do vinohradské náboženské obce, kde se také aktivně zúčastnili protinacistického odboje. Josef Škalda byl Gestapem zatčen 10. listopadu 1939 a v září 1941 Lidovým soudním dvorem odsouzen k trestu smrti a 23. ledna 1942 v Berlíně-Plötzensee popraven. JINDRA, Martin. Citované dílo (2017), s. 206.

¹¹⁷ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 221.

¹¹⁸ Členy ÚNS CČS(H) dále byli: Miroslav Kouřil, architekt divadla na Vinohradech; František Hub, farář CČS(H) ve Strašnicích; František Roháč, farář CČS(H) v Albrechticích; Václav Lorenc, duchovní CČS(H) v Praze XIX; Václav Molkup, hospodářský správce bahoslovecké koleje a František Soukup, finanční referent a předseda rady starších náboženské obce CČS(H) v Praze-Strašnicích. HRDLIČKA, Jaroslav. Citované dílo (2007), s. 297–298.

¹¹⁹ HRDLIČKA, Jaroslav. Citované dílo (2007), s. 297.

¹²⁰ Tamtéž, s. 301.

¹²¹ JINDRA, Martin. Citované dílo (2011), s. 17, srov. *ÚAM CČSH*, neuspořádáno. Žádost MŠO o ustanovení ÚNS CČS(H) ze dne 13. května 1945.

¹²² JINDRA, Martin. Citované dílo (2011), s. 17.

Zavedení ústřední národní správy v CČS(H) mělo své kořeny již v polovině třicátých let v okruhu mladých duchovních, kteří se jako tzv. Šestka¹²³ stali součástí Společnosti dr. Karla Farského a byli účastni vnitrocírkevního boje opozice s tehdejší Ústřední radou CČS(H). Toto napětí se později také projevilo v přípravě neúspěšné volby nového patriarchy po smrti G. A. Procházky v roce 1942, kdy obě strany zaujímaly odlišné postoje v důležitých otázkách vedení církve.¹²⁴ Jak již bylo zmíněno, tyto neshody a napětí vyvrcholily následně v letech 1943–1944 a zasáhly do poválečného vývoje v CČS(H).¹²⁵

Pozadí vzniku ÚNS CČS(H) a následného vývoje v CČS(H) po druhé světové válce charakterizoval František Kovář ve svém projevu „Proč a k čemu byla svolána generální synoda?“ ze dne 1. února 1949: „Za druhé republiky i za druhé světové války se v CČS(H) silně uplatnil vliv členů strany agrární, a to působením některých duchovních i vlivného člena ÚR.¹²⁶ Nebezpečí jejich vlivu a směru se projevilo hlavně v době květnové revoluce 1945 a bylo jedním z motivů, proč se někteří bratři postarali, aby řízení církve převzala Ústřední národní správa. Jí začal se v církvi uplatňovat vliv členů strany komunistické a mnohým členům se zdá, zcela neprávem, že dosud trvá.“¹²⁷

Ústřední národní správa v CČS(H) byla zavedena na základě Dekretu prezidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkoprávních jednání z doby nesvobody, a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů ze dne 19. května 1945. Není v něm ale zmíněna aplikace národní správy na jednotlivé církve. V paragrafech 4 a 5 tohoto dekretu je pouze obsažen výčet osob, které lze uvažovat za státně nespolehlivé. S jistou absurditou byly „nesmyslně“ na základě těchto paragrafů odstraněny z vedení církve i osoby vězněné za okupace nacistickým režimem, jako například Jan Lomoz, první vinohradský farář a válečný správce pražské diecéze, nebo Karel Vodička. Došlo tak paradoxně k zásadnímu pošlapání památky desítek duchovních CČS(H), kteří se podíleli na protinacistickém odboji v období druhé světové války.¹²⁸

V poválečných letech se nevelká část radikálně levicových duchovních a laiků CČS(H) pod vlivem Ústřední národní správy na úvodním zasedání II. sněmu CČS(H) ve dnech 8. – 10. ledna 1946 přihlásila k budování nového života v beztřídní poválečné

¹²³ Jednalo se o Miroslava Nováka, Viktora Šintáka, Antonína Vinklárka, Otto Rutrleho, Oldřicha Hradila a Jaroslava Hradila.

¹²⁴ HRDLIČKA, Jaroslav. Citované dílo (2010), s. 71.

¹²⁵ Tamtéž, s. 83.

¹²⁶ Vlivným členem ÚR myšlen JUDr. Josef Dvořák (pozn. autora).

¹²⁷ HRDLIČKA, Jaroslav. Citované dílo (2007), s. 297.

¹²⁸ JINDRA, Martin. Citované dílo (2011), s. 17–19.

socialistické společnosti.¹²⁹ V těchto nadějích však mylně ztotožnila socialismus s rovinou sociálních vztahů v Království Božím na zemi. Zásadní zde bylo zúžení pojmu Království Boží pouze na oblast sociální a absence oblasti duchovní a morální. Na druhém volebním zasedání tohoto sněmu 29. června 1946 byl třetím patriarchou zvolen velkou podporou duchovních i laiků prof. František Kovář, ale ani on již nedokázal zastavit nové socialistické směřování své církve. Na základě otřesných válečných zkušeností a poválečného uspořádání Evropy převažovala nejen ve většině tehdejší společnosti, ale rovněž i v řadách věřících CČS(H) levicová orientace. Na závěrečném zasedání II. řádného sněmu ve dnech 4.–5. května 1947 se CČS(H) otevřeně přihlásila k programu Národní fronty a k budování socialismu dokumentem s názvem *Církev československá o výstavbě národní společnosti*.¹³⁰ Komunistickým převratem v únoru 1948 skončilo období nestabilní poválečné demokracie a demokracie v Československu vůbec.¹³¹

Dne 14. října 1949 se konala za přítomnosti patriarchy F. Kováře a pražského biskupa M. Nováka schůze Národního shromáždění, která projednala konfesněprávní zákony o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností.¹³² V komunistické terminologii se těmto zákonům říkalo tzv. „církevní zákony“. Zákonem č. 217/1949 Sb. byl zřízen Státní úřad pro věci církevní a společně s prováděcím předpisem, kterým bylo vládní nařízení č. 228/1949 Sb. o působnosti a organizaci Státního úřadu pro věci církevní¹³³, byl položen základ státního dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi. Dozor nad církvemi vykonávaly SÚC podřízení církevní okresní tajemníci při ONV a církevní oddělení KNV. Od roku 1956, kdy byl úřad dne 16. června zrušen, podléhali ministerstvu školství a kultury a později církevnímu odboru ministerstva kultury. Dalším schváleným zákonem byl již zmíněný zákon č. 218/1949 Sb. o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností. Ve skutečnosti byl ale tvrdým zásahem do života církví. Duchovní a laičtí

¹²⁹ Větší část duchovních i laiků chápala proklamovanou cestu CČS(H) k socialismu zcela demokraticky. Hlasy radikálně levicové části církve však vzhledem k politickým podmínkám před rokem 1948 zněly výrazně hlasitěji.

¹³⁰ HRDLIČKA, Jaroslav. Citované dílo (2010), s. 85–90.

¹³¹ JINDRA, Martin. *Církev československá (husitská) v období komunistické totality*. In: BUTTA, T. *90 let Církve československé husitské*. Praha 2010, s. 100, srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 48.

¹³² JINDRA, Martin. Citované dílo (2010), s. 100.

¹³³ V čele SÚC stál přednosta, který byl do roku 1953 současně ministrem vlády. Od jeho zřízení v říjnu 1949 do 25. dubna 1950 byl jeho přednostou ministr spravedlnosti A. Čepička; po něm do 14. září 1953 náměstek předsedy vlády Zdeněk Fierlinger; od 14. září 1953 až do jeho zrušení 16. června 1956 Jaroslav Havelka. BALÍK, Stanislav a HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2013. 399 s. ISBN 978-80-7325-311-0., s. 29.

kazatelé směli vykonávat svoji činnost pouze se státním souhlasem, který jim mohl být kdykoli odebrán a v případě porušení zákona dokonce trestně stíhání.¹³⁴

Ve dnech 1. – 3. července 1950 se konal III. řádný sněm CČS(H), kde byly paradoxně v době počínající tvrdé a nekompromisní státní církevní politiky zřízeny dvě nové diecéze Církve československé (husitské) – brněnská a plzeňská.¹³⁵ Přijatým prohlášením „Církev a světový mír“ se CČS(H) přihlásila k tzv. Táboru míru vedenému Sovětským svazem.¹³⁶

¹³⁴ TRETERA, Rajmund Jiří. *Stát a církev v České republice*. Vyd. v KN 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 156 s. Právo. s. 46–47. ISBN 80-7192-707-4, též VLČEK, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964*. 1. vyd. Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 2004, s. 31–34.

¹³⁵ O zřízení plzeňské diecéze a instalaci nového biskupa A. Šimšíka podrobně na s. 117–118 této práce.

¹³⁶ JINDRA, Martin. Církev československá (husitská) v období komunistické totality. In: BUTTA, T. *90 let Církve československé husitské*. Praha 2010, s. 100, srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 48.

3 Vinohradská náboženská obec v letech 1951–1961

3.1 Náboženská obec v roce 1951

Vedení náboženské obce v roce 1951

Rok 1951 byl rokem, kdy se ve vinohradské náboženské obci ujal funkce nový farář Hynek Pohl. Nastoupil po dlouholetém faráři Arnoštu Šimšíkovi, který byl koncem roku 1950 zvolen biskupem Plzeňské diecéze CČS(H).¹³⁷

Ve vedení náboženské obce pracovala rada starších v počtu 15 členů, volených na dobu šesti let, z nichž jedna třetina členů po dvou letech odstoupila, ač opětovně mohla být volena. Kromě toho bylo na dobu dvou let voleno osm náhradníků.¹³⁸

Na výročním shromáždění náboženské obce, které se konalo dne 1. března 1951, byli do rady starších za odstupující třetinu členů zvoleni: Adolf Ransdorf, Josef Zahradník, Jaroslav Krůťa, Ludmila Šedivá a Josefa Kubíková. Rada starších po svém ustanovení ze dne 16. dubna 1951 pracovala v tomto složení: Jiří Jakub (předseda), Antonín Zeman (místopředseda), Antonín Hnát (1. tajemník), Hynek Pohl (2. tajemník), Jaroslav Vonka (zapisovatel), Karel Pospíšil (pokladník), Václav Ryšlínek (finanční referent), Jiří Veselý (správce matriky), Adolf Ransdorf (technický referent), Anna Popplová (hospodář), Jaroslav Krůťa (kulturní referent), Jiří Veselý (sociální referent), Ludmila Šedivá (delegát do sboru služby), Josef Zahradník (delegát do BM), Adolf Ransdorf (Delegát do Kruhu přátel mládeže), Josefa Kubíková (knihovnicka) a členové bez funkcí: Emanuel Hrdina a František Hromádko. Dále byli zvoleni delegáti zastupující náboženskou obec na diecézním shromáždění a církevním sněmu: František Hromádko, Jiří Veselý, Antonín Hnát, Adolf Ransdorf, Josefa Kubíková, Františka Burdová a Ludmila Šedivá, dále pak náhradníci Karel Beneš, Svatopluk Ezr, Jaroslav Krůťa, Anna Popplová, Marie Němečková, Marie Peyrová a Kateřina Palánová.¹³⁹

Výroční shromáždění také jmenovalo nové členy Odboru sociální práce CČS(H) v Praze XII: Annu Coufalovou, Jindru Drvotovou, Annu Hamplovou, Růženu Kudasovou, Libuši Magersteinovou, Marii Polenskou, Ludmilu Provazníkovou, Jana Škrétu, Stanislava

¹³⁷ Arnošt Šimšík byl zvolen plzeňským biskupem na ustavujícím shromáždění Plzeňské diecéze konaném dne 12. listopadu 1950. Ordinován byl dne 2. prosince 1950 a slavnostně uveden v úřad biskupa dne 3. prosince 1950.

¹³⁸ Volba vedení probíhala vždy na výročním shromáždění náboženské obce konaného každoročně počátkem roku v měsíci únoru až březnu.

¹³⁹ *Archiv Pražské diecéze CČSH (dále APD CČSH)*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Oznámení o ustavení rady starších z 17. dubna 1951, s. 1–3.

Staňka, Antonína Svátka, Jiřího Veselého a Boženu Šindelářovou, a virilní členy Václava Ryšánka, Hynka Pohla, Albertinu Kadeřávkovou, dále kontrolory účtů Svatopluka Ezra, Josefa Tourka a Antonína Šůru a jejich náhradníky Jaroslava Peyera, Růženu Bednářovou a Cecilii Aldorfovou.¹⁴⁰

V roce 1951 se rada starších scházela jedenkrát za 14 dní a vykonala 22 řádné schůze. Kromě toho se předsednictvo scházelo pravidelně každou neděli po bohoslužbě. Farní úřad měl úřední hodiny denně v čase 8–13 a 14–17 hodin.

K 31. prosinci 1951 měla náboženská obec 12 603 příslušníků, z toho 1 442 dětí. Během roku přibylo 517 a ubylo 294 členů, tudíž přírůstek byl 223 členů.¹⁴¹

Duchovní správa náboženské obce v roce 1951

Dnem 1. ledna 1951 nastoupil úřad faráře ve vinohradské náboženské obci Hynek Pohl (1924–1986).¹⁴² Mimo bratra faráře v tamější obci působil od 1. února 1946 duchovní Jaroslav Ebert (1920-1958).¹⁴³ S účinností od 1. září 1950 byl kazatelem jmenován Jaroslav Vonka (1900–1986), a to s povolením vysluhovat celou Liturgii Dr. Karla Farského, a od 1. února 1951 byla jmenována kazatelkou z povolání Libuše Skořepová (1927–2011)¹⁴⁴, která však byla od 1. srpna 1951 přeložena do Plzeňské diecéze.

Dne 23. června 1951, s účinností od 1. července 1951, přibyl do vinohradské náboženské obce pomocný duchovní Lubomír Petržilka, který sem byl přeložen z náboženské obce Praha-Vršovice. Koncem roku 1951 však vážně onemocněl, a tak svoji duchovní činnost nemohl přechodně vykonávat.¹⁴⁵

Hynek Pohl vedl farní úřad, sloužil pravidelné bohoslužby, staral se o duchovní péči mládeže, pracoval se Sborem služby, v Odboru sociální práce a ve správě sociálních ústavů. Jaroslav Ebert vedl duchovní péči o děti, přípravy dobrovolných laických kazatelů, Kruh přátel mládeže a biblické večery v Londýnské ulici. Vedením duchovní péče o dorost a vysluhování druhých farních bohoslužeb byl pověřen Jaroslav Vonka.¹⁴⁶

¹⁴⁰ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1951, s. 3.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 4

¹⁴² Hynek Pohl byl jmenován pražskou diecézní radou zatímním farářem s účinností od 15. prosince 1950.

¹⁴³ Od 1. dubna 1946.

¹⁴⁴ Bývalá kazatelka CČS(H) v Benešově.

¹⁴⁵ Lubomír Petržilka nastoupil opět po svém uzdravení 23. března 1952.

¹⁴⁶ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1951, s. 5., též Zápis ze shromáždění náboženské obce z 9. 3. 1952, s. 2.

Bohoslužby v roce 1951

V roce 1951 bylo v Husově sboru na Vinohradech vykonáno celkem 60 farních bohoslužeb, z nichž tři byly vysílány rozhlasem¹⁴⁷.

Sborové bohoslužby sloužili duchovní Hynek Pohl, Jaroslav Ebert, Lubomír Petržilka, Václav Kadeřávek¹⁴⁸, Jaroslav Vonka, Bohumil Nepovím, Anežka Ebertová, Olga Pešková-Kounovská, Otto Rutrle, František Fousek, Zdeněk Trtík, Antonín Pošta a přednosta odboru úřadu ÚR František Cochlár.

Rozhlasové bohoslužby vysluhovali biskup Miroslav Novák (dne 1. ledna 1951)¹⁴⁹, spirituál a farář z Břevnova Oldřich Kozler (dne 18. března 1951) a Vladimír Lenc (dne 14. října 1951). Pravidelné bohoslužby se konaly také na vinohradských školách; uskutečnilo se jich celkem 43 a sloužili je: Jaroslav Vonka, Jaroslav Ebert, Lubomír Petržilka, Libuše Skořepová a Jiří Kalenský. Pět večerních bohoslužeb vysloužili Arnošt Šimšík a Hynek Pohl, Jaroslav Ebert a Anežka Ebertová.

Ve školním roce se v Husově sboru také konaly pravidelně páteční večerní pobožnosti kazatelů a pravidelné podzimní středeční bohoslužby pro studenty bohosloví.¹⁵⁰

Duchovní činnost v roce 1951

V roce 1951 bylo vykonáno celkem 367 křtů, 72 sňatků, 3 stříbrné svatby a 165 pohřbů.¹⁵¹

Biblické večery v roce 1951

V roce 1951 se ve Farském sálu Husova sboru konalo 39 biblických večerů pod vedením Hynka Pohla při průměrné účasti 86 posluchačů.¹⁵² Tématem byly biblické události Starého zákona, a to od Stvoření přes vydání Desatera až do rozpadu Šalomounovy říše. Od 22. října 1951 se v modlitebně v Londýnské ulici konalo pravidelně devět biblických večerů pod vedením Jaroslava Eberta, který vykládal Ježíšovo Horské kázání.¹⁵³

¹⁴⁷ Český rozhlas vysílal živé bohoslužby na stanicích okruhu M vždy od 9 do 10 hodin.

¹⁴⁸ Ředitel kazatelského internátu.

¹⁴⁹ NOVÁK, Miroslav: Z rozhlasového projevu „Šťastní v Bohu“. *Český zápas*, 1951, č. 1, s. 1.

¹⁵⁰ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1951, s. 6., též Zápis ze shromáždění náboženské obce z 9. 3. 1952, s. 2.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² V 1. pololetí se konalo 21 biblických večerů při průměrné účasti 80 členů. V 2. pololetí 18 večerů s průměrně 92 posluchači.

¹⁵³ Tamtéž.

Vyučování náboženství na školách v roce 1951

V roce 1951 se v obvodu vinohradského farního úřadu v prvním pololetí vyučovalo československé náboženství celkem na 27 školách a účastnilo se ho 1268 dětí. V druhém pololetí se na 29 školách učilo náboženství 1440 dětí ve 101 hodinách týdně. Tuto výuku vedli především duchovní a kazatelé vinohradské náboženské obce s výpomocí laických učitelek Věry Netušilové (do 31. ledna 1951), Albertiny Kadeřávkové (do 31. března 1951), Věry Pátové (od 1. dubna 1951) a Marie Zlatníkové-Váňové (od 1. září 1951). Po odchodu Věry Netušilové převzala výuku kazatelka Libuše Skořepová (od 1. února 1951) do svého přeložení do Plzeňské diecéze v létě téhož roku.¹⁵⁴

Duchovní péče o děti, biřmovance a mládež v roce 1951

V roce 1951 nastaly na celocírkevní úrovni významné změny v duchovní péči o děti a mládež, které Ústřední rada CČS(H) schválila na svém únorovém zasedání. Sborová výchova dětí mládeže v CČS(H) patřila mezi zásadní části církevní práce. Církev se snažila touto výchovou systematicky utvářet charakter dítěte, a dávat mu tak „nábožensko-mravní profil moderního křesťana dneška“. Mladí příslušníci církve se osvědčovali i v „řadách budovatelů nového života své vlasti“. V nové situaci církve a nově se rodícím společenském řádu bylo nutné vymezit působnost dosavadní nedělní školy a Jednoty mládeže tak, aby jejich činnost nebyla v kolizi s činností Pionýra a Československého svazu mládeže, tedy organizací, kterým bylo novým režimem svěřeno výchovné působení na mládež. „Vedena těmito skutečnostmi, rozhodla Ústřední rada Československé církve o změně dosavadního názvu Nedělní škola, jenž nevyjadřoval plně práci s dětmi v naší církvi, na název Bratrstvo dětí Československé církve, a název Jednota mládeže na název Bratrstvo mládeže Československé církve.“ Mladý člověk v církvi měl vyrůstat jako věřící křesťan, být oddaný své církvi a jejímu poselství, ale zároveň neměl být odváděn od práce na budování nové společnosti.¹⁵⁵

Duchovní péče o děti ve vinohradské náboženské obci navazovala na zkušenosti z předcházejících let se snahou získat ke spolupráci více dospělých, především rodičů. Zpočátku roku 1951 byla duchovní péče vykonávána ve dvou střediscích. První z nich se nacházelo ve Farského sálu s přilehlými klubovny a modlitebnou Husova sboru, kde

¹⁵⁴ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1951, s. 7., též Zápis ze shromáždění náboženské obce z 9. 3. 1952, s. 3.

¹⁵⁵ LENC, Vladimír: Významné změny v duchovní péči o mládež a o děti. *Český zápas*, 1951, č. 9, s. 2.

výuka probíhala pod vedením duchovního Jaroslava Eberta, zodpovědného i za celkové vedení duchovní péče o děti. Druhé středisko fungovalo v Krkonošské ulici pod vedením bohoslovce Jiřího Kalenského. Od 23. září 1951 byla duchovní péče o děti rozšířena o třetí středisko, které vzniklo v modlitebně v Londýnské ulici pod vedením kazatele Jaroslava Vonky. Důležitá byla také podpora výuky ze strany mnoha laických spolupracovníků¹⁵⁶, kteří pracovali především v administrativě duchovní péče.¹⁵⁷

V prvním pololetí roku 1951 bylo v této náboženské obci 1268 dětí školního věku (6–12 let) a 155 dětí v předškolním věku (4–6 let); v duchovní péči bylo ve 14 pracovních skupinkách zapsáno celkem 765 dětí (722 v prvním středisku, 43 ve druhém). Děti docházely průměrně v počtu 192 (172 v prvním středisku, 20 ve druhém). V tomto pololetí pracovalo také 25 přípravek laických učitelů¹⁵⁸, a to každou středu od 19:30 do 21 hodin pod vedením Jaroslava Eberta.¹⁵⁹

V druhém pololetí roku 1951 bylo ve vinohradské náboženské obci 1 356 dětí školního věku (6–12 let) a 614 dětí předškolního věku (4–6 let). V duchovní péči bylo zapsáno celkem 579 dětí ve 13 pracovních skupinkách (s průměrnou docházkou 240 dětí). Vyšší průměrná docházka byla dána zahájením výuky ve třetím středisku v Londýnské ulici. V tomto pololetí pracovalo celkem 16 přípravek.¹⁶⁰

V roce 1951 se duchovní péči o děti věnovali tito duchovní a laici¹⁶¹: Jaroslav Ebert, Hynek Pohl, Jaroslav Vonka, Jiří Kalenský, Lubomír Petržilka, Adolf Ransdorf, Jaroslav Krůt'a, Anežka Ebertová, Hermína Jančáková, Jiřina Kubíková, Zdenka Pittnerová, Zdenka Krátká, Olga Skořepová, Libuše Skořepová, Zdenka Šarhanová, Svata Škramovská, Bohuslava Wasserbauerová, Anna Tichá, Marie Uhrová, Anna Jarková, Marie Zlatníková, Věra Pátová a Albertina Kadeřávková.¹⁶²

¹⁵⁶ V administrativě duchovního vedení vypomáhali sestry Peyerová, Palánová, Rabensteinová, Šrůmová, Kristenová a Švorcová a bratři Wegner, Ransdorf a Lněnička.

¹⁵⁷ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1951, s. 7., též Zápis ze shromáždění náboženské obce z 9. 3. 1952, s. 4.

¹⁵⁸ Učitelé, laičtí kazatelé a ostatní pověření laici pro duchovní péči o děti se připravovali na výuku v pravidelných týdenních přípravkách pod vedením faráře a duchovních náboženské obce.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ K podstatě duchovní péče o děti a mládež v CČS(H), jako k podstatě celé církve, patří zásada spolupráce laiků s duchovními. Laický spolupracovník patří neoddělitelně k duchovnímu ve všech oblastech života církve, nejen v administrativě a organizaci, ale také ve výchově a pastoraci. LENC, Vladimír: Forma náboženské práce s mládeží v církvi. *Český zápas*, 1951, č. 20, s. 2.

¹⁶² *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1951, s. 9., též Zápis ze shromáždění náboženské obce z 9. 3. 1952, s. 5.

Duchovní péče o biřmovance byla konána ve dvou odděleních, v nichž bylo zapsáno 53 dětí s průměrnou účastí 17 dětí. Shromáždění se konala vždy v sobotu pod vedením Jiřího Kalenského (v 1. oddělení) a Jaroslava Vonky (v 2. oddělení) a bylo postupováno podle nového výchovného plánu pro biřmovance¹⁶³.

Mladší mládež se pravidelně scházela každou středu k náboženským večerům, které vedli Libuše Skořepová a Lubomír Petržilka s pomocí dobrovolných laických kazatelů, Miroslava Hlaváčka a Jaroslava Krůti. Celkem se uskutečnilo 31 večerů s průměrnou účastí devíti mladých. Starší mládež se v počtu 9 z 23 zapsaných scházela k pravidelným pátečním náboženským večerům, které vedl Hynek Pohl. Při výuce bylo postupováno podle nového celocírkevního plánu výchovy¹⁶⁴ a byly probírány jednotlivé kapitoly Nového zákona formou biblického semináře. Na 38 setkáních mládež nacvičila dvě biblická pásma, tj. „Hleďte v knize Hospodinově“ a „Pásmo o Dr. Karlu Farském“, která představila také v domově pro zestárlé ve Vřestudech.

Na podporu pomoci duchovní správě při práci s dětmi, k pastoraci a k uvědomování rodičů se konaly pravidelné čtrnáctidenní besedy Kruhu přátel mládeže¹⁶⁵, které vedli Jaroslav Ebert a Anežka Ebertová. Společně se na nich scházelo 15 až 25 členů z řad rodičů a přátel mládeže vinohradského Husova sboru. Tyto ideové večery byly doprovázeny naučnými, krátkými, zvukovými filmy.¹⁶⁶

¹⁶³ Výchovný plán pro biřmovance byl vyhlášen ve školním roce 1950/1951. Ústřední radou byly vydávány první pracovní osnovy pro shromáždění biřmovanců, které se stali solidní pomůckou pro všechny duchovní a jejich laické spolupracovníky. Nový výchovný plán odstranil nedostatečnou přípravu ke svátosti biřmování dětí ve věku 12 až 14 let a vyplnil mezeru mezi výukou dětí v nedělních školách, která končila v 11 až 12 letech a duchovní péči o mládež začínající ve 14 letech dítěte. Děti tak mohli být po skončení povinné školní docházky dostatečně připraveni přijmout svátost biřmování. LENC, Vladimír: Pracujete s biřmovanci?. *Český zápas*, 1951, č. 11, s. 2., srov. LENC, Vladimír: Pokračování ankety „Jak pracujete s biřmovanci?“. *Český zápas*, 1951, č. 23, s. 2.

¹⁶⁴ Nový celocírkevní plán výchovy stavěl na novém základě se zkušenostmi dosavadní výchovné práce s mládeží v ČČS(H) minulých let. Nevycházel jen psychologicky ze souboru otázek, ke kterým má mládež v určitém věku vztah a k nimž pak hledá biblické zdůvodnění, ale postupoval obráceně, kdy celé jeho pojetí bylo biblické a vycházelo z určitého úseku bible. Ptá se, co chce bible mladému člověku a odpovídá na všechny otázky, které se mu při četbě objevují. Ve školním roce 1951/1952 byla hlavním tématem blahoslavenství, jež jsou částí Ježíšova horského kázání. LENC, Vladimír: Výchovný plán pro mládež 1951–52. *Český zápas*, 1951, č. 12–13, s. 6.

¹⁶⁵ V 1. pololetí se konalo 11 večerů, v 2. pololetí osm.

¹⁶⁶ *ÚAM ČČSH*, f. Složky náboženských obcí ČČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1951, s. 10–11, též Zápis ze shromáždění náboženské obce z 9. 3. 1952, s. 5.

Sbor služby a odbor sociální práce v roce 1951

Ve Sboru služby¹⁶⁷ vinohradské náboženské obce pracovalo v roce 1951 vedle duchovních a kazatelů náboženské obce také 16 laiků, kteří vykonali 336 pastoračních návštěv. Členové Sboru služby se scházeli ke svým pravidelným pracovním schůzkám vždy jednou měsíčně. Sbor služby se řídil podle pravidel a směrnic vyhlášených v „Základech řádu duchovní péče CČS“. Zkušenosti a poznámky z návštěv a komunikace s potřebnými byly zaznamenávány na pastoračních kartotéčních lístcích. Nejvyšší péče byla věnována především starým a nemocným členům sboru.

Členové Sboru služby také vykonávali služby evidenční a matriční, což bylo z důvodu velikosti náboženské obce velice důležité a potřebné. Nutné informace poskytovali rovněž nově přistoupivším a přistěhovalým příslušníkům náboženské obce.

Sbor služby úzce spolupracoval s katedrou praktické teologie Husovy československé bohoslovecké fakulty¹⁶⁸, která vysílala do Sboru služby bohoslovce 4. ročníku; ti pod vedením a kontrolou bratra faráře Hynka Pohla plnili konkrétní pastorační úkoly a získávali tím potřebné zkušenosti v praktické duchovní péči.¹⁶⁹

Odbor sociální práce prošel počátkem roku 1951 většími organizačními změnami.¹⁷⁰ Ze své dřívější spolkové základny byl zařazen přímo pod vedení náboženské obce, resp. rady

¹⁶⁷ Na vznik Sboru služby ve vinohradském Husově sboru vzpomíná v pamětní knize A. Šimšík: „Bohoslužby jsou stále krásně navštěvovány. Objevují se nové tváře. Účastníci náboženských večerů, ing. Sládek a major Čáp se nabídli, že každou 1. neděli v měsíci provedou sčítání přítomných ve sboru. Začlo se tím, že členové rady starších postavili se u všech východů sboru a každý návštěvník musel hodit jednu minci (bez určení velikosti) do pokladničky. Dle počtu mincí odhadoval se počet přítomných. Později přivedlo nás toto sčítání na myšlenku, zjistit si odkud návštěvníci jsou, z kterých ulic nejvíce, jakého jsou věku, zda je víc starých neb mladých, mužů neb žen. Z této evidence přicházelo se k uvědomění si povinnosti pastorační t.j. jít tam, kde z ulice málo chodí, povzbuzovat a získávat. Pořízeny seznamy domů, hledají se ochotníci k návštěvám, z čehož vznikl „sbor služby“ – Pastorační práce ukázala se jako nejpotřebnější.“ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 173–174.

¹⁶⁸ Husova československá bohoslovecká fakulta v Praze (HČBF) vznikla na základě vládního nařízení č. 112/1950 Sb. o bohosloveckých fakultách z 14. 7. 1950 a až do své inkorporace do svazku Univerzity Karlovy pod názvem Husitská teologická fakulta UK zákonem č. 163/1990 Sb. ze dne 10. 5. 1990 připravovala pro výkon duchovenského povolání studenty Církve československé (husitské), případně dalších konfesí. HRDLIČKA, Jaroslav: Z historie HTF UK na stránkách Husitské teologické fakulty Univerzity Karlovy <https://www.htf.cuni.cz/HTF-30.html> ze dne 14. 11. 2017.

¹⁶⁹ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1951, s. 11–12., též *Zápis ze shromáždění náboženské obce* z 9. 3. 1952, s. 3.

¹⁷⁰ Podle usnesení výročního shromáždění náboženské obce ze dne 7. února 1951 bylo převedeno veškeré jmění spolku „Odbor sociální práce“ na vinohradskou náboženskou obec CČS(H). Převedení se týkalo také pracovních poměrů všech zaměstnanců. *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1951, s. 15, též *Zápis ze shromáždění náboženské obce* z 9. 3. 1952, s. 6, srov. DYKAST, Jaroslav: Zpráva jednatele a účetního. In: *Výroční zpráva Ústředí sociální práce církve československé v Praze za rok 1950*. Ústř. soc. práce církve čs., Praha 1951, s. 5–6. „K této nové organizaci sociální práce v naší církvi dal akční výbor pro nově nastalé poměry ve státní lidové správě podnět pamětním

starších jako její odbor. Převzetím tohoto odboru náboženská obec získala také Dětský domov Dr. Karla Farského v Jílovém u Prahy. Řízení činnosti Odboru sociální práce zajišťovala sociální komise při Ústřední radě, která každý měsíc pravidelně vyhlášovala určité úkoly.¹⁷¹

Hmotné zabezpečení Odboru sociální práce bylo zajištěno především z darů členů náboženské obce. Z těchto příjmů ve výši 73 554 Kčs pak bylo vyplaceno 45 potřebným celkem 45 483 Kčs. Celkem bylo na sociálních podporách poskytnuto 55 327 Kčs (administrativní výlohy navíc činily 15 963 Kčs). Činnost Odboru byla úzce spjata s činností Sboru služby, který navštěvoval rodiny a zjišťoval sociální či zdravotní potřeby příslušníků náboženské obce. Činnost těchto dvou složek proto fungovala ve vzájemné shodě a podpoře.¹⁷²

Správa sociálních ústavů vinohradské náboženské obce měla nyní ve své správě již dva ústavy: Domov pro zestárlé ve Všestudech, a právě Dětský domov Dr. Karla Farského v Jílovém u Prahy.

Od svého otevření dne 16. dubna 1951 byl již Domov pro zestárlé ve Všestudech v plném provozu. Počet obyvatel ústavu se pohyboval od 30 do 37 osob. Personální obsazení bylo úplné, včetně ošetřovatelů a jedné zdravotní sestry.¹⁷³ Na chodu domova se podíleli také sami chovanci s vlastní samosprávou, která se starala především o dobré vztahy mezi všemi obyvateli domova a zajišťovala vzájemnou soudržnost a klidný pobyt. V domově byla též zřízena modlitebna. Zakoupen byl elektrický žehlící stroj, dovybavena byla i kuchyně a na podzim 1951 se rozšíření dočkala jídelna.

spisem, zasláným již v roce 1949 ústřední radě církve československé se žádostí, aby dosavadní spolková forma všech organizačních složek sociální práce byla zrušena a aby veškerá sociální práce byla postavena na basi církevní. Tato přeměna spolkového základu byla uskutečněna usnesením III. sněmu církve československé v roce 1950 tím způsobem, že jednotné řízení veškeré sociální práce, vydávání směrnic pro činnost a organisování všech složek sociální práce církve bude napříště náležeti do pravomoci ústřední rady, organisování pak sociální práce náboženských obcí v oblastech diecézních do pravomoci diecézních odborů sociální práce. Odbory sociální práce budou ustaveny v každé náboženské obci jako odbory rad starších. Podle tohoto sněmovního usnesení, schváleného státním úřadem pro věci církevní v Praze, byly postupně zlikvidovány všechny dosavadní odbory, diecézní svazy i ústředí sociální práce církve československé. Jejich rozehod jakožto spolků byl uveřejněn v Ústředním listě, díl II, ze dne 3. V. 1951, č. 102, což vzalo ministerstvo vnitřní na vědomí dopisem č. j. 260/01-20-11/5-51-II/2. Tím byla také ukončena činnost akčního výboru Ústředí sociální práce k 30. červnu 1951 (...) Podle dosavadních platných stanov byl majetek spolu se všemi spisy odevzdán ústřední radě na dobročinné účely církve československé.“

¹⁷¹ Např. boj proti alkoholismu, pomoc matkám, pomoc a péče o staré a nemocné, organizování různých besed apod.

¹⁷² *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1951, s. 15, též Zápis ze shromáždění náboženské obce z 9. 3. 1952, s. 7.

¹⁷³ Vedení a správa ústavu náleželo B. Krčkové. Ústav zaměstnával sestru ošetřovatelku, hospodáře, pomocnici v domácnosti a v úloze kuchaře se dobrovolně střídal jeden manželský pár. STANĚK, Stanislav. Několik kapitol o všestudském ústavě. *Český zápas*, 1951, č. 14, s. 4.

Denní náklad na jednoho chovance byl vyčíslen na 80 Kčs. Polovina těchto nákladů byla hrazena jimi samotnými. Celkové náklady ústavu na provoz činily 1 044 473 Kčs a příjmy 640 612 Kčs. Rozdíl ve výši 403 861 Kčs dorovnal vinohradská náboženská obec.¹⁷⁴

Dětský domov Dr. Karla Farského v Jílovém prožíval v roce 1951 patnáct let svého trvání, kdy již vychoval mnoho dětí, o které se nikdo nestaral nebo jejichž rodiče byli za války pronásledováni. Domov dal těmto dětem možnost prožít klidné a radostné dětství a vychoval z nich poctivé a svědomité členy společnosti. Zástupce rady starších Jiří Veselý ve své zprávě o stavu sociálních ústavů píše: „Děti v našem ústavě měly v roce 1951 nejlepší prospěch svým průměrem ze všech dětských domovů v pražském kraji. Bylo to dokázáno cílevědomou prací zaměstnaneckého kolektivu a snahou dáti dětem ty nejlepší základy pro příští život.“¹⁷⁵

Kapacita Dětského domova byla v roce 1951 zcela naplněna. Za děti, které zde pobývaly, bylo vynaloženo celkem 519 022 Kčs při denním nákladu na jedno dítě ve výši 73 Kčs. Příjmy domova činily 215 088 Kčs. Rozdíl ve výši 303 934 Kčs dorovnal náboženská obec.

Kromě zmíněných schodků v hospodaření obou ústavů (403 861 Kč a 303 934 Kčs) hradila náboženská obec větší udržovací a investiční práce ve výši 489 196 Kčs, v celkovém součtu 1 196 991 Kčs. Na tyto výdaje dostala od Československého státu provozní a investiční dotaci ve výši 759 510 Kčs.¹⁷⁶ Zbývající částku 437 481 Kčs uhradila náboženská obec ze svých vlastních zdrojů.¹⁷⁷

Významné události v náboženské obci v roce 1951

V roce 1951 zorganizovala vinohradská náboženská obec za podpory duchovních, laiků a dobrovolníků z řad členů náboženské obce mnoho aktivit a jednorázových akcí pro děti a jejich rodiče. Šlo například o zájezd do Jiráskova kraje za účasti rodičů a dětí (ve dnech 13.–14. května 1951), slavnost k Svátku matek (dne 20. května 1951), první Večeři Páně (dne 27. května 1951), zpověď a Večeři Páně pro střední školy (dne 3. června 1951), vzpomínkové slavnostní bohoslužby na paměť Dr. K. Farského (dne 10. června 1951), zájezd dětí a rodičů do Jílového u Prahy s bohoslužbami v přírodě a ideovými závody ve

¹⁷⁴ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1951, s. 16, též Zápis ze shromáždění náboženské obce z 9. 3. 1952, s. 7.

¹⁷⁵ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zápis ze shromáždění náboženské obce z 9. 3. 1952, s. 7.

¹⁷⁶ Provozní dotace činila 650 000 Kčs a investiční dotace 109 510 Kčs.

¹⁷⁷ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1951, s. 17, též Zápis ze shromáždění náboženské obce z 9. 3. 1952, s. 7–8.

znalosti celoroční látky (dne 27. června 1951), závěrečné odpoledne pro nejpilnější děti, dorost a mládež s programem a pohoštěním (23. června 1951), slavnostní zakončení pracovního roku s udílením stříbrných odznaků a knižních odměn pro děti (Žilka „Nový Zákon“; Mašínová „Tiší v zemi“; Adámek „Dr. Kovář“) a s odevzdáním Farského štítu vytrvalosti pro mládež¹⁷⁸, předvánoční zájezd dětí a Dětského pěveckého sboru pod vedením sestry Zlatníkové s vánočním programem pro obyvatel Domova pro zestárlé ve Všetudech (dne 16. prosince 1951) a vánoční odpoledne s účinkováním dětí nedělní školy a Dětského pěveckého sboru prof. Štěpky (dne 23. prosince 1951).¹⁷⁹

Vinohradská náboženská obec CČS(H) v roce 1951 pořádala mnoho kulturních a společenských akcí. Byly to zejména koncerty, pásma a zájezdy.

Koncerty: koncert diecézní rady (14. ledna); koncert Závodní hudby Dopravních podniků hlavního města Prahy (5. dubna); koncert Brněnského pěveckého sboru (27. října); vánoční koncert Dětského pěveckého sboru (23. prosince).

Pásma: „Hleďte v knize Hospodinově a čtete“ v sálku Dr. Karla Farského (19. dubna) a v Domově pro zestárlé ve Všetudech (28. dubna); Jiráskův večer v divadelním sále České koruny (29. dubna); pásmo o Dr. Karlu Farském (10. června).

Zájezdy: zájezd do kraje Boženy Němcové a Aloise Jiráska (13. a 14. května); zájezd dětí do Jílového u Prahy (17. června); zájezd do Strakonic (7. srpna); zájezd na hrad Krakovec, Křivoklát a do Rakovníka (30. září).¹⁸⁰

Ve dnech od 28. února do 8. března se v klubovně Husova sboru konala výstava ze života a práce Bratrstev dětí Církve československé (dříve Nedělní školy).¹⁸¹

¹⁷⁸ Farského štít vytrvalosti a křesťanské lásky byla soutěž pro mladé příslušníky církve vypsána ústřední radou CČS(H). Podle stanovených pravidel musel mladý člen církev prokázat živý vztah k církevnímu společenství i aktivní podíl na budování tehdejšího státu. Text Farského štítu odůvodňuje udělení tohoto vyznamenání slovy: „Toto vyznamenání je nejvyšší poctou, jíž se může mladému příslušníku církve československé dostat. Splnil jsi úkoly, jež na Tebe byly vloženy. Plnil jsi své církevní povinnosti v náboženských večerech mládeže i v bohoslužebném obecnství, prokazoval jsi své křesťanství účastí na budovatelském úsilí, osvědčoval jsi svou pracovitost ve škole i v zaměstnání. Věříme, že budeš celý svůj život vždy zaměřovati k Ježíši Kristu po vzoru zakladatele církve československé Dr. Karla Farského.“ LENC, Vladimír: Farského štít vytrvalosti. *Český zápas*, 1951, č. 26, s. 2.

Na Farského štít vytrvalosti aspirovalo z vinohradské náboženské obce v roce 1951 30 dětí. *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1951, s. 9, též Zápis ze shromáždění náboženské obce z 9. 3. 1952, s. 5.

¹⁷⁹ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1951, s. 9–10, též Zápis ze shromáždění náboženské obce z 9. 3. 1952, s. 5.

¹⁸⁰ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1951, s. 13, též Zápis ze shromáždění náboženské obce z 9. 3. 1952, s. 5.

¹⁸¹ Výstava byla poprvé otevřena při celocírkevní konferenci učitelů nedělních škol (později Bratrstev dětí československé církve) v Krnově dne 1. února 1951, kde byla přijata s velkým zájmem. Bylo proto rozhodnuto o putovním charakteru výstavy. Praha se stala jejím prvním zastavením. Výstava ukázala všechny obory práce v Bratrstvu dětí a současně znázornila vzestup počtu středisek a docházejících dětí. Výtvarně pražskou výstavu

Dne 23. června 1951 se uskutečnilo Slavnostní shromáždění k ukončení školního roku 1950/51 s pohoštěním a za podpory členů Klubu přátel mládeže CČS(H). V průběhu roku se v Husově sboru konaly pravidelné přednášky Husovy československé bohoslovecké fakulty.

V roce 1951 byly v Husově sboru konány rovněž mírové bohoslužby, které sloužili František Fousek (29. dubna) a Hynek Pohl (27. května a 18. listopadu). Tito duchovní taktéž pracovali v předsednictvu Okresního výboru obránců míru.

Na základě souhlasu Obvodního národního výboru Praha 12 ze dne 13. ledna 1951 byl náboženskou obcí převzat darovaný dům v Milešovské ulici čp. 846 v Praze XII.¹⁸²

3.2 Náboženská obec v roce 1952

Vedení náboženské obce v roce 1952

V roce 1952 spravovala a vedla vinohradskou náboženskou obec opět rada starších v počtu 15 členů, kteří byli dovoleni na valném shromáždění náboženské obce dne 9. března 1951. V roce 1952 rezignovali na členství v radě starších Emanuel Hrdina a Jaroslav Vonka, které nahradili Františka Burdová a Bohdan Uher.¹⁸³ Rada starších úřadovala denně vždy od 8 do 12 hodin a od 14 do 17 hodin a scházela se jedenkrát za 14 dnů. Předsednictvo rady starších se setkávali vždy každou neděli po bohoslužbě.

Na výročním shromáždění náboženské obce konaném dne 9. března 1952¹⁸⁴ bylo zvoleno osm náhradníků rady starších na dobu dvou let a více.¹⁸⁵ Stali se jimi: Bohdan Uher (úředník), Františka Burdová (v domácnosti), František Mašín (lakýrník), Miloslav Kaňák¹⁸⁶

připravila D. Kvapilová za pomoci bratra krnovského faráře Němce a sekretáře Kociána. Výstava ze života Bratrstev dětí československé církve. *Český zápas*, 1951, č. 9, s. 2, též. Po pracovní konferenci v Krnově: *Český zápas*, 1951, č. 6, s. 2.

¹⁸² *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1951, s. 14., též Zázpis ze shromáždění náboženské obce z 9. 3. 1952, s. 5–6.

¹⁸³ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1952, s. 1, též Zázpis ze shromáždění náboženské obce z 26. 2. 1953, s. 3.

¹⁸⁴ Výroční shromáždění se konalo 9. března 1952 od 15–18 hodin v modlitebně Husova sboru a bylo řádně svoláno podle čl. 8 Ústavy CČS(H), tj. svolání bylo řádně a včas oznámeno diecézní radě, oznámeno při bohoslužbách a vyhláškami. Shromáždění bylo usnášeníschopné, jelikož počet zapsaných do prezenční listiny činil 124 s právem hlasovacím, což je více než členů rady starších, tj. 15. *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zázpis ze shromáždění náboženské obce z 9. 3. 1952, s. 1.

¹⁸⁵ Dle čl. 7/4 Ústavy CČS(H).

¹⁸⁶ Kaňák Miloslav (1917–1985), český teolog, duchovní Církve československé (husitské), církevní historik, publicista, editor, profesor a děkan Husovy československé bohoslovecké fakulty v Praze. V letech 1929–1937 studoval na reálném gymnáziu v Klatovech a následně až do uzavření vysokých škol v Československu v roce 1939 na Husově československé evangelické bohoslovecké fakultě (HČEBF), kde složil svou první státní zkoušku. V letech 1937–1939 studoval také na FF UK a od 1. října 1938 do 27. listopadu 1939 docházel na přednášky na Státní archívni škole. 7. dubna 1940 byl Kaňák vysvěcen patriarchou CČS(H) G. A. Procházkou

na jáhna a 31. srpna 1941 na kněze. Následně od 1. září 1941 do 1. prosince 1945 vykonával funkci faráře v Praze-Vysočanech. Zde se také plně věnoval studiu historie. Souběžně s duchovenskou činností vyučoval v letech 1940–1942 československé náboženství na pražských školách (Státním dívčím reálném gymnasiu ve Slezské ulici a Českém reálném gymnáziu v Křemencově ulici). Dne 30. listopadu 1944 vstupuje Miloslav Kaňák do manželství s katechetkou Alenou Fišerovou (1919–2009) v Husově sboru na Vinohradech (Alena Kaňáková-Fišerová pracovala v mnoha diakonických a sociálních iniciativách církve, např. v Dětském domově dr. Karla Farského v Jílovém, který spravovala vinohradská náboženská obec a v 50. letech se stává ve vinohradském Husově sboru pomocnou duchovní). Oddávajícím byl vinohradský farář Arnošt Šimšík. Po skončení války a obnově HČEBF v červnu 1945, pokračoval Kaňák ve studiu, které zakončil 22. prosince 1945 druhou státní zkouškou. 24. května 1946 získává Kaňák doktorát dizertací o katolickém modernistovi Františku Loskotovi (*Th. a PhDr. František Loskot, život a dílo kněze-modernisty*). Na konci roku 1946 byl Kaňák jmenován asistentem na katedře církevních dějin vedené prof. F. M. Bartošem. V roce 1946 navazuje Kaňák kontakty s americkým husitologem českého původu prof. Matthewem Spinkou (1890–1972). Toto setkání mu otevřelo možnost pobytu v USA, kde od 1. října 1947 do 30. června 1949 studoval na metodistickém teologickém semináři *Drew University* v Madisonu v New Jersey. Zde Kaňák obhájil magisterský (27. května 1949) a doktorský titul (16. října 1949). Po návratu z USA se na HČEBF habilitoval prací o katolickém modernismu, kterému se plně věnoval na studiích v USA. 30. Dne 1. října 1950 byl po rozdělení HČEBF, na Husovu fakultu pro CČS a Komenského fakultu pro Církev československou evangelickou a schválením SÚC, jmenován řádným profesorem českých i obecných církevních dějin na nové Husově československé bohoslovecké fakultě (HČBF). Zde působil až do odchodu do důchodu, který si v r. 1981 vynutila rychle postupující nemoc. 27. března 1952 dosáhl na základě dizertace o Josefu Dobrovském titulu doktora filozofie na FF UK. V letech 1958–66 a 1972–76 byl děkanem HČBF, kde na něm ležela velká odpovědnost za výchovu duchovenského dorostu CČS(H). Na přelomu let 1969/70 Kaňák opět pobýval v USA, na *Meadville Lombard Theological School* v Chicagu. Na této americké univerzitě byla oceněna Kaňáková vědecká práce udělením čestného doktorátu teologie, který mu byl předán v roce 1974 v Praze na HČBF. HRDLIČKA, Jaroslav. Dva církevní historici profesori František M. Bartoš a Miloslav Kaňák. *Theologická revue: náboženský dvoměsíčník Husitské teologické fakulty University Karlovy v Praze*. Praha: Mundus Orans agentura, 2017, s. 169–180., srov. Phil.muni.cz, *Slovník českých filosofů*, <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/kanak.html> (podle stavu ke dni 2.12.2017).

(profesor Husovy bohoslovecké fakulty), Ludmila Rabensteinová (v domácnosti), Václav Kadeřávek¹⁸⁷ (ředitel kazatelského internátu), Karel Beneš (technický úředník), Otto Rödl¹⁸⁸ (profesor).¹⁸⁹

K 31. prosinci 1952 měla náboženská obec 12 525 příslušníků.¹⁹⁰

Duchovní správa náboženské obce v roce 1952

Duchovní správa náboženské obce v roce 1952 opět pracovala pod vedením Hynka Pohla. Vedle něho dále působili duchovní Lubomír Petržilka, který po své nepřítomnosti z důvodu nemoci opět nastoupil dne 23. března 1952¹⁹¹, a Jaroslav Ebert, který byl ale dočasně

¹⁸⁷ Kadeřávek Václav (1914–1986), duchovní CČSH, lektor HČBF, archivář a přednosta odboru úřadu Ústřední rady CČSH. Narodil se 29. března 1914 ve Vykání u Českého Brodu, kde také v letech 1920–1925 navštěvoval obecnou školu. V letech 1925–1933 studoval Státní reálné gymnasium v Českém Brodě, kde 16. června 1933 složil maturitní zkoušku. V letech 1933–1937 pobýval v Bohoslovecké koleji Dr. Karla Farského v budově ústředí církve v Praze-Dejvicích. Dne 15. října 1937 složil II. státní zkoušku s prospěchem výborným na Husově československé evangelické fakulta bohoslovecké v Praze (HČEFB). Vysvěcen na kněze byl 17. října 1937 v Husově sboru v Praze-Holešovicích patriarchou G. A. Procházkou. Od 1. listopadu 1937 do 28. února 1939 působil jako zástupce faráře v Mirovicích. Po vykonání krátké vojenské presenční služby nastoupil 1. dubna 1939 na dva měsíce jako pomocný duchovní v Praze-Michli, poté měsíc působil jako zástupce faráře v Horažďovicích a dva měsíce jako pomocný duchovní v Praze-Novém Městě. V období II. světové války od 1. září 1939 do 31. prosince 1945 sloužil jako zástupce faráře v Solanech, kde také v roce 1943 vykonal farářskou zkoušku. Od 1. ledna 1946 do 18. ledna 1948 sloužil jako pomocný duchovní v Bohušovicích a od 19. ledna 1948 do 12. února 1950 jako zástupce faráře v Lovosicích. Dne 3. listopadu 1948 skládá doktorskou zkoušku na HČEFB v Praze v hlavním oboru Novozákonní věda a vedlejším oboru České církevní dějiny a následně v letech 1951–1952 také vyučuje na nově vzniklé Husově československé bohoslovecké fakultě (HČBF) české církevní dějiny a v letech 1950–1952 pomocné vědy historické. Dne 13. února 1950 se stává spirituálem Bohoslovecké koleje v Praze a 21. února 1951 ředitelem kazatelského internátu. Obě funkce vykonával do 30. června 1952. Po řadu následujících let, od 1. července 1952 do 28. února 1970, pak působil jako farář v náboženské obci Praha-Staré Město u sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí. Od 1. března 1970 odešel do služeb úřadu Ústřední rady CČSH, kde do roku 1983 zastával místo archiváře po Veeslavu Růžičkovi. Na úřadě Ústřední rady působil také jako přednosta jednoho z odborů. ThDr. Václav Kadeřávek zemřel po dlouhé a těžké nemoci dne 3. listopadu 1986 ve věku 72 let. *ÚAM CČSH*, f. Osobní složky duchovních PD. Osobní výkaz duchovního PD č. 191, 192, 201.

¹⁸⁸ Rödl Otto (1903–1983), hudební skladatel, režisér, pedagog a loutkář. Od roku 1929 působil v Praze, kde vyučoval hudební výchovu na vinohradském gymnáziu v Londýnské ulici. Stal se členem spolku učitelů Umělecká výchova, kde se soustředil na hudebně výchovnou práci pro děti. Složil desítky písní a drobných skladeb, publikoval zpěvníky a zejména učebnice hudební výchovy, pořádal kurzy. Jeho skladatelská činnost úzce souvisela s loutkovým divadlem. *Amaterskedivadlo.cz*, *Databáze českého amatérského divadla*, <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnost&id=3581> (podle stavu ke dni 24. 11. 2017).

¹⁸⁹ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1952, s. 1, též Zápis ze shromáždění náboženské obce z 9. 3. 1952, s. 8, též *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Oznámení o schválení nově zvolených náhradníků rady starších z 14. března 1952, s. 1.

¹⁹⁰ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1952, s. 1, též Zápis ze shromáždění náboženské obce z 26. 2. 1953, s. 1.

¹⁹¹ Lubomír Petržilka byl pracovně neschopen výkonu služby od 29. října 1951 do 23. března 1952.

pověřen vedením duchovní správy v náboženské obci v Rudné-Hořelicích (v době od 25. března do 9. srpna 1952). Dne 1. října nastoupil nový duchovní Bořivoj Pěnka (1900–1964), bývalý zástupce faráře v Praze-Vysočanech.

Mimo duchovní působil v duchovní správě také kazatel z povolání Jaroslav Vonka (1900–1986), který však byl dne 1. září 1952 převeden do náboženské obce Praha XI-Žižkov.¹⁹²

Bohoslužby v roce 1952

V roce 1952 bylo v Husově sboru a modlitebně v Londýnské ulici vykonáno celkem 132 bohoslužeb, ve kterých se střídal bratr farář Hynek Pohl s dalšími duchovními.

Duchovní činnost v roce 1952

V roce 1952 bylo vykonáno celkem 273 křtů, 48 sňatků a 189 pohřbů.¹⁹³

Biblické večery v roce 1952

Biblické večery se toho roku opět konaly ve Farského sálku a v modlitebně v Londýnské ulici; vedl je farář Hynek Pohl¹⁹⁴ a duchovní Lubomír Petržilka¹⁹⁵. Tématem večerů byl výklad hlavních událostí Starého zákona od rozpadu Šalomounovy říše do babylonského zajetí. Celkem bylo vykonáno 70 biblických večerů s průměrnou účastí 60 posluchačů.¹⁹⁶

Vyučování náboženství na školách v roce 1952

V roce 1952 nastaly zásadní změny ve vztahu státu a církvi, které se dotkly výchovy dětí a mládeže. Byly přijaty legislativní změny, které postupně začaly omezovat výuku náboženství na školách. Výnosem ze dne 23. června 1952 a poté zákonem č. 31/1953 Sb. se výuka náboženství na školách stala nepovinným a neklasifikovaným předmětem. K jeho výuce navíc byla nutná časově omezená osobní přihláška dítěte s povinnými podpisy obou rodičů. Výuka probíhala záměrně až na konci vyučování, a pouze ve 2. až 7. ročníku základních škol. Průběh výuky byl dozorován ze strany církevních tajemníků ONV a KNV

¹⁹² Tamtéž.

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ Večery pod vedením H. Pohla se konaly od října vždy každý čtvrtek od 19,30 hodin ve Farského sálku.

¹⁹⁵ Večery pod vedením L. Petržilky se konaly každé pondělí od 19,30 hodin v modlitebně v Londýnské ulici.

¹⁹⁶ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1952, s. 2–3, též *Zápis ze shromáždění náboženské obce z 26. 2. 1953*, s. 1.

pod kontrolou Státního úřadu pro věci církevní. Na přihlášené děti a jejich rodiče byl postupně vyvíjen tlak. Děti byly často vystavovány posměchu ze strany nevěřících spolužáků a učitelů, byly jim vystavovány negativní posudky, které často bránily jejich dalšímu studiu. Přistupovalo se také ke kádrování učitelů a vedoucích pracovníků škol. Tato a další opatření přispěla k velkému poklesu dětí na hodinách náboženství, což se projevilo již v prvním pololetí školního roku 1952/53 i na vinohradských školách.¹⁹⁷

V prvním pololetí roku 1952 se v obvodu vinohradského farního úřadu vyučovalo československé náboženství na 27 školách pro 1 440 dětí. Výuce se věnovali především duchovní a kazatelé náboženské obce s výpomocí laických a externích učitelek.¹⁹⁸ Ve druhém pololetí se sice vyučovalo na 28 školách, ale pouze pro 679 dětí v 40 hodinách týdně. Vedle duchovních se této výuce věnovala jen obvodní učitelka Věra Pátová.¹⁹⁹

Sníženému počtu dětí při výuce náboženství na školách byl přímo úměrně přizpůsoben počet učitelů náboženství – více než polovina učitelů byla následně propuštěna. Tomuto státnímu tlaku se snažili nekatoličtí duchovní čelit v náboženských obcích tak, že výuka náboženství byla převedena do sborů. Zvýšily se počty dětí v nedělních školách, organizovaly se besídky Jednot mládeže i shromáždění menších dětí. Duchovní a učitelé náboženství docházeli osobně do rodin s dětmi. Takto byla alespoň částečně zmírněna represivní politika státu vůči církvím.²⁰⁰

Duchovní péče o děti, biřmovance a mládež v roce 1952

Stejně jako v minulosti i v tomto roce vedl duchovní péči o děti Jaroslav Ebert, a v době jeho nepřítomnosti farář Hynek Pohl. Ke dni 31. prosince 1952 bylo v kurzech duchovní péče zapsáno 270 dětí s průměrnou účastí 100 dětí. V pracovních skupinkách vypomáhali laičtí pracovníci a bohoslovci.

Duchovní péči o biřmovance vedl duchovní Lubomír Petržilka ve shromážděních, která se konala vždy ve středu a v neděli. Zapsáno zde bylo 43 dětí s průměrnou účastí 18.

Duchovní péči o mládež vedl formou biblického semináře farář Hynek Pohl, a to vždy v pátek. Zapsáno bylo 30 dětí s průměrnou účastí 16.

¹⁹⁷ JINDRA, Martin. Rok 1953 jako jedno z přelomových období v církevní politice v komunistickém Československu. In: Petráš, Jiří – Svoboda, Libor (eds.): *Osm let po válce. Rok 1953 v Československu*. ÚSTR, Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích. Praha 2014, s. 142–160, s. 145.

¹⁹⁸ Výuce se věnovaly dvě učitelky z povolání a dvě učitelky externí.

¹⁹⁹ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1952, s. 3, též Zápis ze shromáždění náboženské obce z 26. 2. 1953, s. 2.

²⁰⁰ JINDRA, Martin. Citované dílo (2014), s. 145.

Hynek Pohl společně s duchovními Jaroslavem Ebertem a Lubomírem Petržilkou vedl setkání Kruhu přátel mládeže. Společně se na nich scházelo průměrně 16 členů náboženské obce z řad rodičů a přátel mládeže.²⁰¹

Sbor služby a odbor sociální práce v roce 1952

Ve Sboru služby vinohradské náboženské obce pracovalo v roce 1952 vedle duchovních, kazatelů a katechetů také 13 sester. Celkem vykonali 179 pastoračních návštěv v rodinách, 96 návštěv u nemocných a vedli 629 pastoračních rozhovorů. Nejvyšší péče byla věnována především starým a nemocným příslušníkům náboženské obce. Důležitým a pravidelným úkolem Sboru služby byla stejně jako v předchozích letech služba evidenční a matriční. Její členové též poskytovali nutné informace nově přistoupivším a přistěhovalým příslušníkům náboženské obce. Členové Sboru služby se scházeli ke svým pravidelným pracovním schůzkám vždy jednou měsíčně, a to pod vedením faráře Hynka Pohla. Také v tomto roce pokračovala úzká spolupráce Sboru služby s katedrou praktické teologie Husovy československé bohoslovecké fakulty, která vysílala do Sboru služby bohoslovce 4. ročníku, kteří pod vedením a kontrolou bratra faráře Hynka Pohla plnili konkrétní pastorační úkoly, a získávali tak potřebné zkušenosti v praktické duchovní péči.²⁰²

Odbor sociální práce spravoval sociální ústavy náboženské obce, ale jejich dosavadní správa, vedená podle dřívějších usnesení, se ukázala jako nevyhovující. Rada starších proto na základě svého usnesení ze dne 3. března 1952 navrhla na Výročním shromáždění náboženské obce, konaném dne 9. března 1952, zřízení samostatného odboru. Správa sociálních ústavů náboženské obce Církve československé v Praze XII vznikla ve smyslu čl. 22 Ústavy Církve československé. Návrh rady starších odůvodnil správce ústavů Jiří Veselý slovy: „Práce související s provozem našich sociálních ústavů je tak rozsáhlá, že si prakticky vyžaduje zvláštního sboru, který pod zmocněním a za dozoru rady starších spravuje sociální ústavy. Dosavadní správa ústavů, prováděná podle dřívějších usnesení přes Odbor sociální práce dřívější Správou sociálních ústavů, ukázala se nepraktická a zdlouhavá, nehledě k tomu, že Odbor sociální práce by byl rozsáhlými záležitostmi obou ústavů odváděn od své vlastní, interní sociální práce, která je jeho vlastním posláním.“ Spolu s tímto návrhem byl

²⁰¹ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1952, s. 3, též Zápis ze shromáždění náboženské obce z 26. 2. 1953, s. 2.

²⁰² ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1952, s. 3, též Zápis ze shromáždění náboženské obce z 26. 2. 1953, s. 2.

Výročním zasedáním náboženské obce také jednomyslně schválen jednací řád tohoto nového odboru.²⁰³

Významné události v náboženské obci v roce 1952

Vinohradská náboženská obec v roce 1952 pořádala mnoho kulturních a společenských akcí, oslav i koncertů, a také se zúčastnila více jiných podniků.

Dne 16. ledna 1952 se členové náboženské obce zúčastnili představení „Jan Hus“ v divadle ČSA v Praze XII., na kterém přednesl úvodní projev patriarcha F. Kovář.

Ve spolupráci s katedrou dějin Husovy československé bohoslovecké fakulty v Praze byly v únoru 1952 uspořádány dvě přednášky s promítáním diapozitivů.

V březnu 1952 bylo v rámci biblického večera vzpomenu 360. výročí narození J. A. Komenského (1592–1670), konkrétně recitačním pásmem „Labyrint světa a ráj srdce“, které připravila mládež náboženské obce, a také duchovním odpolednem s přednáškou prof. Kaňáka a se zpěvem pěveckého sboru „Farský“.

Dne 2. dubna 1952 se zástupci náboženské obce zúčastnili slavnostního shromáždění Husovy československé bohoslovecké fakulty v Praze, kde byl čestný doktorát udělen patriarchovi Dr. Františku Kovářovi.²⁰⁴

Dne 6. dubna 1952 jela delegace rady starších do Plzně, kde se zúčastnila oslav 60. narozenin plzeňského biskupa Arnošta Šimšíka, bývalého faráře vinohradského sboru.

V dubnu 1952 se v Husově sboru konal cyklus varhanních koncertů a v květnu byl uspořádán cyklus večerů na téma „Prorocká osobnost Dr. Karla Farského“.

V pondělí 12. května 1952 byl biskupem Arnoštem Šimšíkem v apsidě kolumbária odhalen reliéf od prof. Jaroslava Horejce; bratr biskup promluvil o významu umělcova díla. Zmínil se o Horejcově uměleckém nadání, a připomenul také myšlenkově bohaté dílo malíře Františka Jakuba, který zdejší kolumbárium vyzdobil již roku 1938. Horejcův reliéf představuje Krista-vítěze, k němuž se vztahuje řada prosebných rukou. Vzдор hříchu se sklání před jeho světlem, vycházejícím z jeho vysoko vztyčené osoby, která symbolizuje jeho vládu nad prostorem i časem. V závěru své promluvy vyložil Šimšík slova z 1. listu

²⁰³ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1951, s. 17–18, též Zápis ze shromáždění náboženské obce z 9. 3. 1952, s. 9.

²⁰⁴ Čestný doktorát (v pořadí již čtvrtý) obdržel F. Kovář jako uznání své celoživotní teologické práce. Informaci o návrhu na udělení doktorátu sdělili F. Kovářovi při jeho návštěvě Husovy fakulty v říjnu 1951 děkan fakulty F. M. Hník a proděkan O. Rutrle. Následně byl návrh na udělení doktorátu schválen také SÚC. F. Kovář na promoci 2. dubna 1952 přednesl přednášku Motivы sociální spravedlnosti a míru v biblické zvěsti. HRDLIČKA, Jaroslav. Citované dílo (2007), s. 388–390.

Janova (3,14-18), která jsou na reliéfu vytesána. K poděkování přítomnému prof. Horejcovi se také připojil předseda náboženské obce arch. Jiří Jakub a farář Hynek Pohl.²⁰⁵

Dne 18. května 1952 se konal zájezd členů náboženské obce vlakem do Hluboké nad Vltavou a 21. září zájezd do Mělníka a na hrad Kokořín.

V květnu 1952 byla radou starších objednána stříbrná liturgická souprava od sochaře J. V. Švarce.²⁰⁶ Na výrobu soupravy byla uspořádána mezi členy náboženské obce sbírka, která vynesla 3,5 kg stříbra.

Dne 8. června se uskutečnil zájezd do Dětského domova Dr. Karla Farského v Jílovém, kde Hynek Pohl vysloužil bohoslužbu v přírodě.

Dne 22. srpna 1952 zemřel v Praze František Roháč, dlouholetý člen vinohradské náboženské obce a člen tamější rady starších. Do roku 1949 pracoval v úřadě patriarchy, byl tajemníkem II. sněmu, kde formuloval zásadní usnesení, která ovlivnila život celé církve. Pracoval mezi bohoslovci a byl literárně činný v tisku Československé církve.²⁰⁷

Dne 29. října 1952 Náboženská obec uspořádala ve velkém sále Radiopaláce v Praze na Vinohradech scénické představení ze života Dr. Karla Farského nazvané „Přišel z hor“ s úvodním projevem pražského biskupa Miroslava Nováka.

U příležitosti 60. narozenin operní zpěvačky Marty Harlasové²⁰⁸ a 40. výročí jejího pěveckého účinkování se v Husově sboru dne 20. listopadu 1952 uskutečnil duchovní koncert za její pěvecké účasti. Na varhany ji doprovázel dr. Štěpán Figar.²⁰⁹ Program chrámového koncertu připomněl věřícím mnohé skladby, jimiž Marta Harlasová neohroženě bojovala proti okupantům.²¹⁰

²⁰⁵ Husův sbor na Vinohradech ozdoben novým uměleckým dílem (anonym). *Český zápas*, 1952, č. 20, s. 3.

²⁰⁶ Švarc Josef Václav (1908–1988). Český sochař, studoval u profesora B. Kafky na AVU v Praze, věnoval se figurální sochařské tvorbě, portrétu a portrétnímu reliéfu, pracoval převážně v kameni a bronzu, byl členem SVU Mánes, zastoupen v NG a GHMP v Praze, AJG v Hluboké nad Vltavou, Východočeské galerii v Pardubicích, GVU v Hodoníně a jinde, řada výstav a realizací (Toman, Slovník Chagall)

²⁰⁷ FOUSEK, František. In memoriam Františka Roháče. *Český zápas*, 1952, č. 35–36, s. 3.

²⁰⁸ Harlasová-Schrödllová Marta (1891–1962). Koncertní pěvkyně, překladatelka operních libret, árií a písní. Za 1. světové války získala azyl v Holandsku, kam se vracela jako operní zpěvačka mezi válkami. Pro Národní divadlo přeložila z vlámského originálu holandskou operu Beatrijs od Hermana Teierlincka a Ignacy Lilien. Databaze-prekladu.cz, *Překladatelé*, https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/_000000733 (podle stavu ke dni 2.12.2017). Marta Harlasová byla členkou CČS(H). Se svými písněmi vystupovala v mnohých sborech CČS(H). Za svoji bohatou vlasteneckou činnost v zahraničí v první světové válce byla odsouzena k trestu smrti „in contumaciam“. Za své nesporné zásluhy o umění a o vlast dostala v roce 1952 na návrh ministerstva informatiky čestný důchod, srov. Koncertní pěvkyně Marta Harlasová (anonym). *Český zápas*, 1952, č. 47, s. 4, též UNGERMAN, Otakar. Vzpomínka a pozdrav. *Český zápas*, 1954, č. 49, s. 4.

²⁰⁹ Život v církvi. Duchovní koncert (anonym). *Český zápas*, 1952, č. 46, s. 4.

²¹⁰ Koncertní pěvkyně Marta Harlasová (anonym). *Český zápas*, 1952, č. 47, s. 4.

Zástupci náboženské obce se dne 23. listopadu 1952 zúčastnili mírového shromáždění²¹¹ věřících pražského vikariátu (okrsku náboženských obcí) v kinu Revoluce v Praze na Pankráci, kde zazněl projev pražského biskupa Miroslava Nováka.

Dne 26. prosince děti připravily v Husově sboru vánoční besídku a den nato přednesly pásmo veršů a koled v Domově pro zestárlé ve Všetudech.²¹²

3.3 Náboženská obec v roce 1953

Vedení náboženské obce v roce 1953

V roce 1953 spravovala a vedla vinohradskou náboženskou obec opět rada starších v počtu 15 členů. Na výročním shromáždění náboženské obce, konaném dne 26. února 1953²¹³, byli v doplňovacích volbách do rady starších dovoleni: Antonín Hnát, František Sakař, Františka Burdová, Jiří Veselý a Antonín Zeman.²¹⁴ Rada starších po svém ustanovení dne 30. března 1953 pracovala v tomto složení: Jiří Jakub (předseda), Antonín Zeman (1. místopředseda), Václav Ryšlínek (2. místopředseda), Antonín Hnát (1. tajemník), Hynek Pohl (2. tajemník), František Sakař (pokladník), Bohdan Uher (zapisovatel), Jiří Veselý (referent sociálních ústavů), Adolf Ransdorf (technický referent a delegát do KPM), Jaroslav Krůťa (kulturní referent), František Mašín (hospodář), Karel Pospíšil (správce členské matriky), Františka Burdová (delegátka do Sboru služby), Anna Popplová (knihovni), Ludmila Šedivá (delegátka do OSP), Josef Zahradník (delegát do duchovní péče o děti a mládež).²¹⁵

Rada starších úřadovala denně na Farním úřadě vždy od 8 do 13 hodin a od 14 do 17 hodin a scházela se jedenkrát za 14 dnů. Předsednictvo rady starších se scházelo každou neděli po bohoslužbě.²¹⁶

²¹¹ Radostné shromáždění. *Český zápas*, 1952, č. 48, s. 3.

²¹² *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Rukopis pamětní knihy NO Praha XII., rok 1952, s. 4–6, též Zápis ze shromáždění náboženské obce z 26. 2. 1953, s. 2–3.

²¹³ Výroční shromáždění se konalo 26. února 1953 od 18,30 do 21,15 hodin ve Farského sálku Husova sboru a bylo řádně svoláno podle čl. 8 Ústavy CČS(H), tj. svolání bylo řádně a včas oznámeno diecézní radě, oznámeno při bohoslužbách a vyhláškami. Shromáždění bylo dále oznámeno ONV v Praze 12, církevnímu oddělení a bezpečnostnímu referátu. Shromáždění bylo usnášeníschopné, jelikož počet zapsaných do prezenční listiny činil 109 a s právem hlasovacím 93, což je více než členů rady starších, tj. 15. *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zápis ze shromáždění náboženské obce z 26. 2. 1953, s. 1.

²¹⁴ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zápis ze shromáždění náboženské obce z 26. 2. 1953, s. 4.

²¹⁵ *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Oznámení o ustavení rady starších z 30. dubna 1953, s. 1.

²¹⁶ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 1. 3. 1954, s. 2.

K 31. prosinci 1953 měla náboženská obec 11 908 příslušníků.²¹⁷

Duchovní správa náboženské obce v roce 1953

Duchovní správa náboženské obce v roce 1953 byla opět vedena Hynkem Pohlem. Vedle něho tam dále působili duchovní Lubomír Petržilka a Bořivoj Pěnka, který v náboženské obci působil do 31. srpna 1953, kdy byl ustanoven farářem v náboženské obci v Praze-Braníku.²¹⁸ Od 1. května 1953 působil ve vinohradské náboženské obci Josef Říha, který se převážně věnoval duchovní správě sociálních ústavů.

Mimo duchovní začala od 1. září v náboženské obci působit i kazatelka z povolání Dagmar Kvapilová²¹⁹, která dříve šest let působila v litvínovské náboženské obci.²²⁰

Bohoslužby v roce 1953

V roce 1953 bylo v Husově sboru vykonáno celkem 186 bohoslužeb, v nichž se střídali bratři farář Hynek Pohl s dalšími duchovními.

První farní bohoslužby (od 8.30 hodin) sloužili: H. Pohl (27 x), L. Petržilka (12 x), O. Kozler (6 x), J. Říha (5 x), B. Pěnka (4 x), A. Šimšík (3 x), V. Lenc (3 x) a F. Kovář (1 x). Celkem se uskutečnilo 61 bohoslužeb.

²¹⁷ Tamtéž, s. 1.

²¹⁸ Bořivoj Pěnka byl v náboženské obci Praze-Braníku ustanoven na místo Václava Mikuleckého, který byl z politických důvodů přeložen na méně exponované místo do náboženské obce v Praze-Kobylisích. Příchodem Bořivoje Pěnky poté vznikl v branické náboženské obci vleklý spor, který vyústil v rezignaci dlouholetých branických členů rady starších, která spolu s velkou částí náboženské obce neakceptovala politicky „spolehlivého“ duchovního. JINDRA, Martin. Citované dílo (2011), s. 9.

²¹⁹ Krmenčíková Dagmar (1927–2018), rozená Kvapilová. Narodila se 30. dubna 1927 v Ostravě. Po absolvování měsíčního kazatelského kurzu v Šumperku v srpnu 1947 nastoupila v září 1947 jako učitelka náboženství a později kazatelka do náboženské obci CČS(H) Litvínov, kde působila do 31. srpna 1953. Dne 1. září 1953 byla přeložena do vinohradské náboženské obce, kde 13. října 1957 přijala svátost svěcení kněžstva, která jí byla udělena pražským biskupem Miroslavem Novákem. Jako duchovní zde působila do roku 1978, kdy byla ustanovena samostatnou farářku. V Husově sboru také dne 7. srpna 1954 vstoupila do manželství s Ing. Václavem Krmenčíkem. Svátost manželství posloužil vinohradský farář Hynek Pohl. Zemřela 31. ledna 2018 ve věku nedožitých 91 let. Srovnej *ÚAM CČSH*, f. Osobní složky duchovních PD. Vlastní životopis. Osvědčení o udělení svátosti svěcení kněžstva. Žádost o uznání nároku na dovolenou v roce 1961. Osvědčení o udělení svátosti manželství, srov. *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Oznámení ve věci místa faráře z 23. května 1978, s. 1. Rada starších v náboženské obci v Praze –Vinohradech projednala na své schůzi dne 15. května 1978 situaci svých duchovních a přijala návrh dosavadního faráře J. Minaříka a duchovní D. Krmenčíkové, aby počínaje dnem 1. srpna 1978 byla D. Krmenčíková jmenována farářkou na Vinohradech. Dosavadní farář J. Minařík pokračoval po odchodu do důchodu dále ve službě jako duchovní brigádník.

²²⁰ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 1. 3. 1954, s. 1.

Druhé farní bohoslužby (od 10 hodin) sloužili: B. Pěnka (21 x), L. Petržilka (21 x), H. Pohl (2 x). Celkem proběhlo 44 bohoslužeb.

Večerní bohoslužby (vždy ve čtvrtek od 19.30) sloužili: H. Pohl (11 x), L. Petržilka (11 x), B. Pěnka (8 x), J. Říha (7 x), D. Kvapilová (4 x), A. Šimšík (1 x); celkem se uskutečnilo 43 bohoslužby (v pramenech uveden počet 42).

Dětské bohoslužby ve Farského sálku sloužili: L. Petržilka (14 x), D. Kvapilová (13 x), H. Pohl (9 x), J. Kubíková (1 x), Z. Šarhanová (1 x); celkem bylo 38 služeb.

Duchovní náboženské obce se také podíleli na bohoslužbách v sociálních ústavech v Domovech dr. Karla Farského. Celkem vysloužili 25 bohoslužeb, z toho 17 jich bylo ve Všetudech, 6 v Jablonné nad Vltavou a 2 v Jílovém.

Celkem 40 bohoslužeb, konaných v jiných sborech CČS(H), sloužili: J. Říha (25 x), H. Pohl (6 x), D. Kvapilová (5 x), L. Petržilka (2 x) a B. Pěnka (2 x).²²¹

Duchovní činnost v roce 1953

V roce 1953 bylo vykonáno celkem 260 křtů, 43 sňatků a 198 pohřbů.²²²

Biblické večery v roce 1953

Biblické večery se v roce 1953 v Husově sboru konaly (stejně jako v předchozím roce) ve Farského sálku pod vedením faráře Hynka Pohla a duchovního Lubomíra Petržilky. V prvním pololetí vždy dvakrát týdně v pondělí a ve čtvrtek od 19.30 hodin. Ve druhém pololetí byla čtvrteční biblická setkání nahrazena večerními bohoslužbami. K této změně se přistoupilo z důvodu umožnění účasti na bohoslužbách těm členům náboženské obce, kteří nemohli z pracovních důvodů docházet na nedělní bohoslužby. Celkem se vykonalo 54 setkání. Tématem večerů byl v prvním pololetí roku výklad starozákonních proroků doby exilní a poexilní a ve druhém pololetí pak výklad Skutků apoštolských. Před biblickým večerem přítomní obvykle nacvičovali zpěv duchovních písní z Farského zpěvníku, a to pod vedením sestry Pešákové a bratra Humla.²²³

Vyučování náboženství na školách v roce 1953

Školní rok 1952/53 byl negativním přelomem ve výuce náboženství na školách. Po legislativních změnách z roku 1952, které postupně začaly omezovat výuku náboženství na

²²¹ Tamtéž.

²²² Tamtéž, s. 1–2.

²²³ Tamtéž, s. 2.

školách, a vydání výnosu Ministerstva školství, věd a umění z 23. června 1952 č. j. 14941/52–I/4–MŠVU, o vyučování náboženství na školách I. a II. stupně, byl dále dne 24. dubna 1953 schválen nový školský zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů, který nabyl účinnosti dnem vyhlášení 7. května 1953. Tímto zákonem byl zrušen do té doby platný zákon o jednotné škole č. 95/1948 Sb., jakož i na něj navazující vládní nařízení č. 196/1948 Sb., tedy právní předpisy stanovující povinnou výuku náboženství. Tento nový zákon se již o výuce náboženství na školách vůbec nezmiňoval. Výuka náboženství se tedy nemohla opírat o zákonná nařízení, jen o interní směrnice. To umožnilo snadné vyřazení náboženství z povinné a klasifikované výuky.²²⁴

Od školního roku 1953/54 se podle zmíněných právních a zákonných úprav a nařízení mohli do vyučování náboženství přihlásit žáci 2. až 7. tříd všeobecné vzdělávacích škol²²⁵. K výuce náboženství navíc byla nutná přihláška dítěte s povinnými podpisy obou rodičů, podaná nejpozději do 8. září. Výuka náboženství probíhala záměrně až na konci vyučování, aby nemohla narušit plynulost výuky předmětů povinných pro všechny žáky, jak o tom hovoří výnos Ministerstva školství ve svém druhém uvozujícím odstavci: „Hodiny náboženství bývají často nevhodně zařazovány mezi hodiny povinných předmětů, takže tím vzniká nežádoucí přerušení pro žáky, kteří se náboženské výuky nezúčastní.“²²⁶

Podle směrnice Státního úřadu pro věci církevní z 23. září 1952 č. j. 34/52–SÚC pro vytvoření obvodů pro vyučování náboženství docházelo ke spojení dvou nebo více škol stejného typu a v jedné obci dohromady. Pokud bylo v některé z těchto škol méně než 16 žáků téhož vyznání, utvořila se oddělení s menším počtem vyučovacích hodin. Pokud nebyl přihlášen žádný žák nebo jen jeden, náboženství se nevyučovalo.²²⁷

Směrnice se také dotkla laických učitelů náboženství.²²⁸ „Vyučovací hodiny se měly nejprve přidělit duchovním činným v duchovní správě, kteří měli povinnost vyučovat náboženství bezplatně. Laičtí učitelé náboženství měli být ustanoveni, pokud byl jejich pracovní úvazek v I. pracovní třídě alespoň 14 hodin týdně, resp. 12 hodin týdně v II. pracovní třídě. Pokyn řešil i situace, o kolik procent se bude krátit plat těchto laických učitelů náboženství, když bude jejich úvazek menší, než byl předepsán vládním nařízením

²²⁴ HORÁK, Zboj. *Právní úprava výuky náboženství v českých zemích v letech 1948–1989*. In: *Revue církevního práva* č. 47–3/2010, Praha, s. 208–209.

²²⁵ Všeobecně vzdělávacími školami byly od roku 1953 osmiletá střední škola (pro žáky od šesti do čtrnácti let), jedenáctiletá střední škola (pro žáky od šesti do sedmnácti let), zakončená maturitou, a národní škola (o pěti postupných ročnících, tj. pro žáky od šesti do jedenácti let).

²²⁶ Tamtéž, s. 207.

²²⁷ Tamtéž, s. 208.

²²⁸ O laických učitelích náboženství viz vládní nařízení č. 121/1950 Sb. ze dne 14. července 1950.

č. 121/1950 Sb. Pokud nebylo možné ustanovit je, měli nastoupit externí učitelé náboženství. Směrnice stanovila např. i náhradu cestovného k vyučování náboženství.²²⁹

Tato a další přijatá opatření přispěla k velkému poklesu dětí na hodinách náboženství, což se projevilo již po vydání prvních persekučních nařízení v prvním pololetí školního roku 1952/1953 i na vinohradských školách.²³⁰

V prvním pololetí roku 1953 bylo vyučováno československé náboženství na 28 vinohradských školách a účastnilo se ho 679 dětí ve 40 hodinách týdně. Vyučovala je vedle duchovních i učitelka z povolání Věra Pátová (22 hodinách týdně), Bořivoj Pěnka (10 hodin týdně), Lubomír Petržilka (5 hodin týdně). Hynek Pohl kromě 2 hodin týdně učil náboženství také 4 hodiny týdně v přípravném kurzu pro bohoslovecké fakulty.²³¹

Od září 1953 do vyučování náboženství již plně zasáhly nové zákonné úpravy. Podle nových nařízeních a rozdělení škol bylo náboženství vyučováno už jen na 13 vinohradských školách; výuky se účastnilo 145 dětí československého vyznání. Týdenní výuka se snížila na 14 hodin a vyučování se věnovali pouze členové duchovní správy (Dagmar Kvapilová 8 hodin, Hynek Pohl a Lubomír Petržilka 3 hodiny týdně).²³²

Duchovní péče o děti, biřmovance a mládež v roce 1953

V první polovině roku 1953 vedli duchovní péči o děti Hynek Pohl společně s Lubomírem Petržilkou. Oddělení nejmenších dětí vedla Věra Pohlová. V prvním pololetí se děti sešly k 46 náboženským shromážděním, rozděleným do věkových skupin, v nichž se jim věnovaly sestry Šarhanová, Hurychová, Pohlová, Krátká a Bečková; děti vedl i bratr Kalenský. V duchovní péči bylo v prvním pololetí zapsáno celkem 326 dětí ve věku od 4 do 14 let. Během týdne se setkání účastnilo průměrně 100 dětí.

Dne 1. září 1953 nastoupila do vinohradského Husova sboru kazatelka Dagmar Kvapilová z litvínovské náboženské obce a převzala vedení duchovní péče o děti. Ve druhém pololetí se sešlo 60 dětských náboženských shromáždění.²³³ Biblická setkání se rozvíjela v 10 skupinkách, které vedli kromě sester Kvapilové, Šarhanové, Hurychové, Krátké a Kloučkové také bratři Petržilka, Kubeša, Doubrava a Hobza. K 31. prosinci 1953

²²⁹ Tamtéž.

²³⁰ JINDRA, Martin. Citované dílo (2014), s. 145.

²³¹ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 1. 3. 1954, s. 2.

²³² ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 1. 3. 1954, s. 2.

²³³ Ve 2. pololetí se osvědčily nové středeční shromáždění dětí v počtu 28. Nedělních shromáždění bylo 32.

bylo v duchovní péči o děti zapsáno celkem 278 dětí; průměrná účast na setkáních během týdne byla 165 dětí.

Na chodu duchovní péče o děti se celý rok obětavě podíleli také členové náboženské obce v administrativním vedení, Adolf Ransdorf a Kamila Podlesná. Hudební doprovod středečních a nedělních setkání zajišťovali Vlasta Ctiborová a bohoslovec Milan Huml. Všichni spolupracovníci v duchovní péči o děti se scházeli k pravidelným týdenním přípravkám, které vedla kazatelka Dagmar Kvapilová. V přípravě duchovní péče postupovali podle celocírkevního výchovného plánu.²³⁴

Také v roce 1953 pokračovalo ve vinohradské náboženské obci duchovní vzdělávání bířmovanců. Jejich dvouletou přípravu vedl duchovní Lubomír Petržilka s pomoci Vladimíra Lence a Hynka Pohla. K přípravám se pravidelně scházeli každý týden v klubovně sboru a dále při nedělních bohoslužbách, po nichž následovala práce ve skupinkách. Dne 31. května 1953 pak udělil svátost bířmování 51 mladým sestrám a bratřím biskup Arnošt Šimšík. S novým školním rokem 1953/54 byla opět pod vedením Lubomíra Petržilky zahájena nová příprava, v níž bylo zapsáno 34 žáků 7. a 8. tříd.²³⁵

Po dvouleté přípravě bířmovanců a květnovém přijetí svátosti navazovala od září jejich výuka v mladším oddělení mládeže pod vedením Lubomíra Petržilky. Starší mládež od 18 let se scházela k pravidelným biblickým večerům pod vedením Hynka Pohla, a to s průměrnou účastí 30 mladých. Večery byly doplněny společnou četbou biblických textů a referáty, které si střídavě připravil každý účastník. Tři ze členů starší mládeže se podíleli na vedení skupinek v duchovní péči o děti.²³⁶

Sbor služby a odbor sociální práce v roce 1953

Ve Sboru služby vinohradské náboženské obce pracovalo v roce 1953 vedle duchovních, kazatelů a katechetů náboženské obce také 14 sester pod vedením Hynka Pohla. Vykonal celkem 389 pastoračních návštěv v rodinách a 694 pastoračních rozhovorů. Nejvyšší péče byla věnována především starým a nemocným příslušníkům náboženské obce, u nichž bylo uskutečněno 271 návštěv. Zvláštní pozornost byla věnována přistěhovalým a novým členům náboženské obce.²³⁷

²³⁴ Tamtéž, s. 3.

²³⁵ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 1. 3. 1954, s. 4.

²³⁶ Tamtéž.

²³⁷ Tamtéž.

Odbor sociální práce se v roce 1953 sešel k deseti poradám, které vedl Hynek Pohl. V naléhavých případech byla poskytována sociální podpora potřebným členům náboženské obce. Odbor spolupracoval s Československým červeným křížem (dále ČSČK) při získávání dárců krve a při náboru do ošetrovatelských kurzů ČSČK. O Velikonocích odbor sociální práce zorganizoval pohlednicovou akci ve prospěch sociálních ústavů a ke dni památky zesnulých pak obětinkovou akci ve prospěch sociální práce. V předvečer přijetí svátosti biřmování dne 30. května 1953 připravili členové odboru společně s Kruhem přátel mládeže pohoštění při společném večeru všech biřmovanců; akce se zúčastnili také biskup Arnošt Šimšík a členové rady starších.²³⁸

Významné události v náboženské obci v roce 1953

Dne 25. února 1953 se uskutečnila ve shromáždění biřmovanců přednáška Vladimíra Lence o životě a díle Dr. Karla Farského spojená s promítáním diapozitivů.

V květnových dnech toho roku se každý čtvrtek v modlitebně Husova sboru konal cyklus pobožností, které střídavě vysluhovali Josef Říha, Hynek Pohl, Bořivoj Pěnka a Lubomír Petržilka. Kázání vždy bylo na text listu Galatským 5,22 („Ovocem Ducha svatého je láska, radost, pokoj a mírnost“). Tyto pobožnosti sloužily zároveň jako příprava všech členů náboženské obce na svátost biřmování, kterou dne 31. května udělil plzeňský biskup Arnošt Šimšík 51 biřmovancům. V předvečer této slavnosti byly pro biřmovance, jejich rodiče a kmotry vyslouženy bohoslužby se zpovědí a Večeří páně.

Dne 21. června 1953 se uskutečnil zájezd do Domova pro zestárlé v Jílovém, kde děti pod vedením Hynka Pohla přednesly pásmo biblických veršů k oslavě stáří.

Dne 30. srpna 1953 byli biskupem Arnoštem Šimšíkem v Husově sboru vysvěceni na kněze Jiřina Kubíková a Zdeněk Salaquarda.

V neděli 20. prosince 1953 navštívil tehdejší patriarcha František Kovář, doprovázen farářem Hynkem Pohlem a duchovním Dr. Josefem Říhou, domov pro zestárlé v Jablonné nad Vltavou, který byl toho roku zřízen a spadal do péče vinohradské náboženské obce. Přítomni byli také zástupci náboženských obcí Neveklov a Netvořice, vedeni farářkou S. Mendelovou a farářem Š. Mendelem. Patriarcha F. Kovář zde vykonal bohoslužby a promluvil k chovancům ústavu. Za vedení církve vyjádřil podporu pro úsilí vinohradské náboženské obce v rozvíjení a vedení sociálních ústavů, které má v péči.²³⁹

²³⁸ Tamtéž.

²³⁹ Patriarcha dr. F. Kovář v Jablonné nad Vltavou (šifra Řa). *Český zápas*, 1954, č. 2, s. 4.

Dne 11. října 1953 se v Husově sboru konaly slavnostní vzpomínkové bohoslužby k 20. výročí otevření sboru za účasti Arnošta Šimšíka, biskupa a budovatele Husova sboru. Ve své promluvě zavzpomínal na počátky svého působení ve vinohradské náboženské obci, kde se bezprostředně po vzniku církve přihlásil do jejích služeb. Poté A. Šimšík složil slib věrnosti církvi a Kristovu evangeliu. Při bohoslužbě bylo poprvé užito nové liturgické soupravy od akademického sochaře J. V. Švarce, jejíž výrobu náboženská obec zadala v roce 1952.²⁴⁰

Také patriarcha František Kovář navštívil dne 25. prosince 1953 vinohradskou náboženskou obec, kde vykonal slavnostní bohoslužby, při kterých zazpívala Miluše Dvořáková a Pěvecké sdružení Farský.²⁴¹

3.4 Náboženská obec v roce 1954

Vedení náboženské obce v roce 1954

V roce 1954 spravovala a vedla vinohradskou náboženskou obec opět rada starších v počtu 15 (+ 1) členů. Na výročním shromáždění náboženské obce konaném dne 1. března 1954 byla rada starších v doplňovacích volbách dovolena o nové členy a dále pracovala v tomto složení: Jiří Jakub (předseda), František Sakař (1. místopředseda), Antonín Zeman (2. místopředseda), Antonín Hnát (1. tajemník)²⁴², Adolf Ransdorf (2. tajemník, zapisovatel a delegát do duchovní péče), Bohdan Uher (pokladník), Václav Ryšlínek (finanční referent), Jiří Veselý (referent sociálních ústavů), Hynek Pohl (kulturní referent), František Vácha (technický referent a hospodář), Josef Zahradník (matrikář), Karel Beneš (archivář)²⁴³, Anna Popplová (knihovni), Františka Burdová (delegátka do Sboru služby), Ludmila Šedivá (delegátka do OSP), Ludmila Lopatová (delegátka do KPM). Rada starších byla ustanovena na své ustavující schůzi dne 15. března 1955.²⁴⁴

²⁴⁰ Vzpomínkové oslavy na paměť 20 let od otevření Husova sboru v Praze 12 (šifra O. V.). *Český zápas*, 1953, č. 25, s. 4.

²⁴¹ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 1. 3. 1954, s. 5.

²⁴² Antonín Hnát rezignoval na funkci 1. tajemníka rady starších z důvodu zaneprázdnění. Na schůzi rady starších konané dne 18. října 1954 funkci 1. tajemníka převzal Adolf Ransdorf. *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Oznámení o rezignaci ze dne 26. října 1954, s. 1.

²⁴³ Karel Beneš rezignoval na funkci člena rady starších. Na jeho místo byl povolán náhradník Jiří Lukeš, který byl na schůzi rady starších konané dne 18. října 1954 zvolen 2. tajemníkem rady starších. *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Oznámení o rezignaci ze dne 26. října 1954, s. 1.

²⁴⁴ *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Oznámení o ustanovení rady starších z 23. března 1954, s. 1.

Na výročním shromáždění náboženské obce konaném dne 1. března 1954 byli v doplňovacích volbách dovoleni náhradníci rady starších, náhradníci přehlížitelů účtů, delegáti na diecézní shromáždění a církevní sněm a jejich náhradníci.²⁴⁵

Rada starších úřadovala denně ve Farním úřadě vždy od 8–13 hodin a od 14–17 hodin a scházela se jedenkrát za 14 dnů. Předsednictvo rady starších zasedalo každou neděli po bohoslužbě.

K 31. prosinci 1954 měla náboženská obec 11 179 příslušníků.²⁴⁶

Duchovní správa náboženské obce v roce 1954

Duchovní správa náboženské obce byla v roce 1954 opět vedena Hynkem Pohlem. Vedle něho v ní dále působili duchovní Lubomír Petržilka a kazatelka Dagmar Krmenčíková, rozená Kvapilová²⁴⁷. Duchovní Lubomír Petržilka, který ve vinohradské náboženské obci působil od 1. července 1951, byl dne 1. listopadu 1954 na vlastní žádost přeložen do náboženské obce Louny. Na jeho místo tímto dnem nastoupil duchovní František Mašek, absolvent bohoslovecké fakulty a novokněz. Po celý rok také vypomáhal v duchovní správě Dr. Josef Říha, který se převážně věnoval duchovní péči v sociálních ústavech vinohradské náboženské obce.²⁴⁸

Bohoslužby v roce 1954

V roce 1954 bylo v Husově sboru vykonáno celkem 196 bohoslužeb, v nichž se střídali bratr farář Hynek Pohl s dalšími duchovními.

První farní bohoslužby (od 8.30 hodin) sloužili: H. Pohl (25 x), L. Petržilka (10 x), O. Kozler (8 x), J. Říha (6 x), F. Mašek (1 x), V. Lenc (3 x), M. Novák (1 x), dále M. Čech (1 x), F. Cochlár (1 x) a J. Kalenský (1 x). Celkem se uskutečnilo 59 bohoslužeb (v pramenech: počet 57).

Druhé farní bohoslužby (od 10 hodin) sloužili: L. Petržilka (15 x), D. Krmenčíková (11 x), H. Pohl (9 x), F. Mašek (7 x) a J. Tuček (1 x); celkem se konaly 43 bohoslužby.

²⁴⁵ *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Oznámení o schválení nově zvolených náhradníků rady starších, náhradníků přehlížitelů účtů, delegátů na diecézní shromáždění a církevní sněm a jejich náhradníků z 5. března 1954, s. 1–2.

²⁴⁶ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 28. 2. 1955, s. 1.

²⁴⁷ Do manželství vstoupila Dagmar Kvapilová s Ing. Václavem Krmenčíkem dne 7. srpna 1954 v Husově sboru na Vinohradech.

²⁴⁸ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 28. 2. 1955, s. 1.

Večerní bohoslužby (vždy ve čtvrtek od 19.30) sloužili: D. Krmenčíková (14 x), H. Pohl (12 x), L. Petržilka (7 x), J. Říha (6 x), F. Mašek (4 x), ses. Doležalová (2 x), dále J. Kupka (1 x), B. Pěnka (1 x), br. Lahodný (1 x), M. Kaňák (1 x), O. Kozler (1 x), Z. Krátká (1 x) a br. Huml (1 x). Celkem se uskutečnilo 52 bohoslužeb.

Dětské bohoslužby ve Farského sálku sloužili: D. Krmenčíková (32 x), sestra Hurychová (2 x), Z. Krátká (1 x) a Z. Šarhanová (1 x); celkem bylo 36 bohoslužeb.

Příležitostné pobožnosti sloužili: H. Pohl (5 x), D. Krmenčíková (1 x), J. Říha (1 x), O. Kozler (1 x); celkem se konalo 8 příležitostných bohoslužeb.

Duchovní náboženské obce se také podíleli na bohoslužbách v sociálních ústavech v Domovech Dr. Karla Farského. Celkem vysloužili 42 bohoslužby, z toho 27 ve Všetudech a 15 v Jablonné nad Vltavou.

V jiných sborech CČS(H) bylo vykonáno celkem 27 bohoslužeb. Sloužili je tito duchovní: H. Pohl (11 x), D. Krmenčíková (8 x), L. Petržilka (7 x) a J. Říha (1 x).²⁴⁹

Duchovní činnost v roce 1954

V roce 1954 bylo vykonáno celkem 137 křtů, 41 sňatků, 181 pohřbů a 28 obřadů uložení uren do kolumbária v Husově sboru.²⁵⁰

Biblické večery v roce 1954

Biblické večery se v roce 1954 v Husově sboru konaly, stejně jako v roce 1953, ve Farského sálku pod vedením faráře Hynka Pohla a duchovního Lubomíra Petržilky. V prvním pololetí se uskutečnilo 24 biblických večerů, a to vždy dvakrát týdně (v pondělí a ve čtvrtek od 19.30 hodin). Ve druhém pololetí se konalo 16 setkání, která vedli H. Pohl, L. Petržilka, F. Mašek a O. Kozler. Celkem toho roku proběhlo 40 setkání. Tématem večerů u H. Pohla byl výklad knihy Skutků apoštolských. V průběhu večerů zazněly také výňatky z krásné literatury, a na závěr byly společně čteny jednotlivé žalmy. L. Petržilka přiblížil nábožensko-mravní úsilí významných osobností českých i světových dějin, jakož i hlavní duchovní proudy křesťanské církve. Spirituál O. Kozler se věnoval historii Jednoty bratrské a F. Mašek probíral jednotlivé články Velkého vyznání víry CČS(H). Před vlastním

²⁴⁹ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 28. 2. 1955, s. 1.

²⁵⁰ Tamtéž, s. 2.

biblickým večerem přítomní nacvičovali zpěv duchovních písní z Farského zpěvníku, a to pod vedením br. Humla a ředitele kůru Borise Joneše.²⁵¹

Vyučování náboženství na školách v roce 1954

V prvním pololetí roku 1954 se již plně rozvinula restriktivní opatření vládnoucího režimu, omezující výuku náboženství na školách, a pokračoval trend poklesu žáků přihlášených do hodin náboženství započatý ve školním roce 1952/53. Představitelé státní církevní politiky ve vztahu k církvím stále více zasahovali do činností největších nekatolických církví, tj. CČS(H) a ČCE. Výstupy členů a odhlašování dětí z výuky náboženství byla v letech 1952–1954 nejvíce zasažena právě CČS(H)²⁵², kterou se vládnoucí režim snažil v popřevratových letech použít k prosazení myšlenky vytvoření jedné národní církve.²⁵³

Řadoví příslušníci perzekuovaných církví začali být v průběhu roku 1954 pronásledováni pro svoji víru, dopadala na ně mnohá omezení, procházeli útrapami šikany, zejména v oblasti vzdělávání. Žáci, kteří se účastnili výuky náboženství, měli potíže s přijetím na střední či vysokou školu, a také jejich rodičům byly v mnoha směrech kladeny překážky. Na pracovištích byli zkoumáni, jak se „vyrovnali s náboženskými předsudky“ a k tíži nebo k dobru jim bylo přičítán fakt, zda svoje děti přihlásili na hodiny náboženství.²⁵⁴

V prvním pololetí roku 1954 pokračovalo vyučování československého náboženství na 13 vinohradských školách; výuky se účastnilo 145 dětí ve snížené hodinové dotaci. Náboženství vyučovali pouze členové duchovní správy, a to: kazatelka Dagmar Krmenčíková (8 hodin), Hynek Pohl (3 hodiny) a Lubomír Petržilka (3 hodiny týdně).²⁵⁵

Navzdory restriktivním opatřením vládnoucího režimu bylo od září onoho roku do hodin náboženství přihlášeno o 53 dětí více, než jich bylo v prvním pololetí roku. Tehdy se na 13 vinohradských školách učilo náboženství 198 dětí československého vyznání. Týdenní výuka se zvýšila na 18 hodin a vedli ji členové duchovní správy kazatelka Dagmar Krmenčíková (10 hodin), F. Mašek (6 hodin) a Hynek Pohl (2 hodiny týdně).²⁵⁶

²⁵¹ Tamtéž.

²⁵² Od června 1952 do února 1954 opustilo CČS(H) téměř 70 000 členů.

²⁵³ JINDRA, Martin. Citované dílo (2014), s. 147.

²⁵⁴ HORÁK, Záboj. Citované dílo (2010), s. 209.

²⁵⁵ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 28. 2. 1955, s. 2.

²⁵⁶ Tamtéž, s. 3.

Duchovní péče o děti, biřmovance a mládež v roce 1954

Duchovní péče o děti ve sborech CČS(H) se významně dotkly státní legislativní změny²⁵⁷ z let 1952 a 1953, které omezily výuku náboženství na školách. Duchovní a členové vedení církve se snažili různými způsoby čelit státnímu nátlaku na výuku náboženství na školách. Duchovní péče o děti se ze škol začala přesouvat do vlastních sborových prostor, kde se kladl důraz na výuku v nedělních školách, týdenních besídkách dětí a jednotách mládeže. Duchovní sborů konali mnohem častější pastorační návštěvy v rodinách s dětmi.²⁵⁸

Dětskou duchovní péči vedla tehdy kazatelka Dagmar Krmenčíková-Kvapilová.²⁵⁹ Děti se v prvním pololetí sešly k 83 náboženským shromážděním, rozděleným do věkových skupin, v nichž se jim věnovali bratři Kubeša a Doubrava a sestry Kloučková, Pohlová, Červášková, Kvapilová, Šarhanová, Hurychová a Krátká.

V duchovní péči o děti bylo v prvním pololetí roku 1954 zapsáno celkem 340 dětí ve věku od 4 do 14 let. Průměrná účast na setkáních během týdne byla 165 dětí.

Ve druhém pololetí se děti sešly celkem k 65 náboženským shromážděním. Biblická setkání se rozvíjela v 10 skupinkách. Vedení skupinek bylo stejné jako v prvním pololetí. Práce s dětmi byla ale na počátku druhého pololetí ztížena odchodem duchovního L. Petržilky, a tím způsobeným nedostatečným vzděláváním bohoslovců v přípravkách. Tyto obtíže byly postupně odstraněny získáním nových laiků K. Podlesné, A. Želivské, E. Šarhanové a sestry Olivové.

K 31. prosinci 1954 bylo v duchovní péči o děti zapsáno 294 dětí. Průměrná účast na setkáních během týdne byla 170 dětí, což bylo o 16 dětí více než ve stejném pololetí loňského roku.

Na chodu administrativního vedení duchovní péče o děti se celý rok obětavě podílel člen vinohradské náboženské obce Adolf Ransdorf. Hudební doprovod středečních a nedělních setkání zajišťovali Vlasta Ctiborová a bohoslovec Milan Huml.

Všichni spolupracovníci v duchovní péči o děti se scházeli v pravidelných týdenních přípravkách, které vedla kazatelka Dagmar Krmenčíková. V přípravě duchovní péče se postupovalo podle celocírkevního výchovného plánu, vydávaného Ústřední radou CČS(H) s cílem prohloubení znalostí v probírané látce. K lepšímu objasnění úloh duchovní péče o

²⁵⁷ Výnos Ministerstva školství, věd a umění z 23. června 1952 č.j. 14941/52-I/4-MŠVU o vyučování náboženství na školách I. a II. stupně, směrnice SÚC z 23. září 1952 č.j. 34/52-SÚC, pro vytvoření obvodů pro vyučování náboženství a nový školský zákon č. 31/1953 Sb., o školské soustavě ze dne 24. dubna 1953.

²⁵⁸ JINDRA, Martin. Citované dílo (2014), s. 145.

²⁵⁹ Dagmar Kvapilová dne 7. srpna 1954 vstoupila do manželství s Ing. Václavem Krmenčíkem. Svátost manželství vysloužil v Husově sboru vinohradský farář Hynek Pohl.

děti bylo užito tzv. zlatých textů, map, flanelografů a omalovánek. Velmi se osvědčila úzká spolupráce s Klubem přátel mládeže.²⁶⁰

Dále ve vinohradské náboženské obci pokračovalo duchovní vzdělávání biřmovanců. Jejich dvouletou přípravu vedl do 31. října 1954 duchovní Lubomír Petržilka a od 1. listopadu pak duchovní František Mašek. K přípravám se pravidelně scházeli každý týden v klubovně sboru a při nedělních bohoslužbách, po kterých následovala práce ve skupinkách. K 31. prosinci 1954 bylo do přípravy biřmovanců zapsáno celkem 27 žáků, a to ze 7. a 8. tříd. Šlo především o mládež, která chodila do školní výuky náboženství a navštěvovala i dětská sborová náboženská setkání. Dne 5. května 1955 (po dvou letech přípravy) udělil svátost biřmování mladým sestrám a bratřím biskup Miroslav Novák.²⁶¹

Na přípravu biřmovanců navazovala duchovní péče o mládež podle výchovného plánu stanoveného Ústřední radou pod vedením L. Petržilky. Po jeho odchodu pak v druhém pololetí pokračovali kazatelka D. Krmenčíková a duchovní F. Mašek. Mladší mládež se sešla celkem k 38 večerům s průměrnou účastí 11 mladých. Starší mládež (ve věku od 18 let) se scházela k pravidelným biblickým večerům pod vedením Hynka Pohla. a to s průměrnou účastí 21 mladých. Večery byly doplněny společnou četbou biblických textů a referáty, které si střídavě připravil každý účastník. Tři ze členů starší mládeže se podíleli na vedení skupinek v duchovní péči o děti.²⁶²

Sbor služby a odbor sociální práce v roce 1954

Ve Sboru služby a odboru sociální práce vinohradské náboženské obce pracovalo v roce 1954 vedle duchovních, kazatelů a katechetů náboženské obce také 14 sester pod vedením Hynka Pohla. Společně vykonali celkem 282 pastoračních návštěv v rodinách, 169 návštěv u nemocných a vedli 480 pastoračních rozhovorů. Nejvyšší péče byla věnována především starým a nemocným příslušníkům náboženské obce, jimž sestry pomáhaly při vedení domácnosti. Zvláštní pozornost byla věnována přistěhovalým a novým členům náboženské obce. V naléhavých případech byla poskytována sociální podpora.²⁶³

²⁶⁰ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva o duchovní péči o děti v Husově sboru v Praze XII, 1.1.1954–31.12.1954, Dagmar Krmenčíková, s. 1–2.

²⁶¹ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 28. 2. 1955, s. 3.

²⁶² Tamtéž, s. 4.

²⁶³ Tamtéž, s. 3–4.

Významné události v náboženské obci v roce 1954

V neděli 10. ledna 1954 byly v Husově sboru slouženy pražským biskupem Miroslavem Novákem děkovné bohoslužby u příležitosti 34. výročí CČS(H).

Dne 14. března 1954 bylo v Husově sboru vzpomenuo 50. výročí úmrtí skladatele Antonína Dvořáka. Na shromáždění zazněly Dvořákovy „Biblické písně“ v podání profesora Václava Krafka.

Dne 28. března 1954 se v Husově sboru konalo duchovní shromáždění nazvané „Den křesťanské rodiny“. Shromážděné děti, jimž byla věnována sborová duchovní péče, při něm poděkovaly svým rodičům a prarodičům za pohodu křesťanského života.²⁶⁴

Dne 14. dubna 1954 se uskutečnila předvelikonoční beseda bratří a sester starších šedesáti pěti let, z nichž mnozí stáli u zrodu vinohradského Husova sboru a byli nejstaršími příslušníky náboženské obce. Úvodní pobožnost vykonal Hynek Pohl. Mezi přítomnými byl i F. Hoffer farář CČS(H) ve výslužbě a občan Vinohrad, který vzpomínal na počátky církve, kdy duchovní a laici s obětavou láskou budovali své sbory a nic jim nebylo těžké pro věc Kristovu. K radostnému setkání přispěly zpěvem a recitací děti z duchovní péče.²⁶⁵

Dne 22. května 1954 se v Husově sboru konalo setkání u příležitosti 125. výročí úmrtí Josefa Dobrovského; přednášku s promítáním diapozitivů o životě a působení tohoto významného buditele připravil Miloslav Kaňák. Program doprovodilo Pěvecké sdružení Farský pod vedením K. V. Štěpky duchovními písněmi z doby národního obrození.²⁶⁶

Dne 24. června 1954 Miloslav Kaňák také přednášel o vzniku a významu Betlémské kaple. Pěvecké sdružení Farský v průběhu večera zazpívalo duchovní písně z doby husitské.

Dne 1. července 1954 byl uspořádán zájezd členů náboženské obce do Domova pro zestárlé v Jablonné nad Vltavou, kde Hynek Pohl vysloužil bohoslužby a mládež přednesla recitační pásmo o Dr. Karlu Farském.

Dne 1. srpna 1954 oslavila v Husově sboru své 70. narozeniny sestra Terezie Havlenová-Kühnová, zasloužilá a zakládající členka vinohradské náboženské obce. Při setkání vzpomínala na svůj život v církvi a podala svědectví o své lásce k dílu CČS(H).

²⁶⁴ Dvě duchovní odpoledne v Husově sboru v Praze-Vinohradech (anonym). *Český zápas*, 1954, č. 18, s. 4.

²⁶⁵ Tamtéž, s. 4.

²⁶⁶ Vzpomínkový večer u příležitosti 125. výročí úmrtí Josefa Dobrovského (šifra Abs). *Český zápas*, 1954, č. 19, s. 3, též Dobrovského večer na Vinohradech (anonym). *Český zápas*, 1954, č. 22, s. 4.

Dne 17. října 1954 vykonal v Husově sboru své první duchovenské bohoslužby farář CČS(H) Jiří Kalenský, absolvent Husovy československé bohoslovecké fakulty a člen vinohradské náboženské obce.²⁶⁷

Dne 21. listopadu 1954 se v Husově sboru konalo duchovní odpoledne se slyšením slova Božího, které četl a vykládal farář Hynek Pohl. Bohatý duchovní pořad byl věnován památce J. A. Komenského.²⁶⁸

3.5 Náboženská obec v roce 1955

Vedení náboženské obce v roce 1955

V roce 1955 spravovala a vedla vinohradskou náboženskou obec opět rada starších v počtu 15 členů. Na výročním shromáždění náboženské obce konaném dne 28. února 1955 byla rada starších v doplňovacích volbách dovolena o nové členy a pracovala v tomto složení: bratr Jiří Jakub (předseda), František Sakař (1. místopředseda), dále Václav Ryšlínek (2. místopředseda), Adolf Ransdorf (1. tajemník), Josef Zahradník (2. tajemník), Anna Popplová (pokladník), Bohdan Uher (finanční referent), František Vácha (technický referent), Jiří Veselý (referent sociálních ústavů), Věnceslava Bečková (zapisovatelka), Antonín Zeman (matrikář), Jiří Lukeš (archivář a knihovník), Františka Burdová (delegátka do SSÚ), Anna Popplová (knihovni), Ludmila Šedivá (delegátka do OSP), Ludmila Lopatová (delegátka do duchovní péče a KPM). Takto zvolená rada starších byla ustanovena na své ustavující schůzi dne 21. března 1955.²⁶⁹

Rada starších úřadovala na Farním úřadě denně vždy od 8–13 hodin a od 14–17 hodin a scházela se jedenkrát za 14 dnů. Předsednictvo rady starších zasedalo každou neděli po bohoslužbě.

K 31. prosinci 1955 měla náboženská obec 11 490 příslušníků.²⁷⁰

²⁶⁷ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII-Vinohradech dne 27. 2. 1956, s. 1.

²⁶⁸ Duchovní odpoledne na Vinohradech (anonym). *Český zápas*, 1954, č. 48, s. 4.

²⁶⁹ APD CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Oznámení o ustavení rady starších z 26. března 1955, s. 1.

²⁷⁰ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII-Vinohradech dne 27. 2. 1956, s. 1.

Duchovní správa náboženské obce v roce 1955

Duchovní správa náboženské obce byla v roce 1955 opět vedena Hynkem Pohlem. Vedle něho v ní dále působili duchovní František Mašek, který však 31. října 1955 rezignoval na funkci faráře a odešel z CČS(H), a kazatelka Dagmar Krmenčíková, která však v období od 25. července do 31. prosince 1955 byla v pracovní neschopnosti. Dne 18. září 1955 pak byla v Husově sboru vysvěcena na kněze a ustanovena jako duchovní vinohradské náboženské obce Dagmar Hurychová,²⁷¹ která se ve vinohradské náboženské obci od počátku 50. let věnovala duchovní péči o děti. Po celý rok také vypomáhal v duchovní správě Dr. Josef Říha, který se převážně věnoval duchovní péči v sociálních ústavech.²⁷²

Bohoslužby v roce 1955

V roce 1955 bylo v Husově sboru vykonáno celkem 211 bohoslužeb, v nichž se střídali bratr farář Hynek Pohl s duchovními.

První farní bohoslužby (od 8.30 hodin) sloužili: H. Pohl (31 x), F. Mašek (10 x), J. Říha (5 x), V. Lenc (3 x), M. Novák (3 x), F. Cochlár (2 x), O. Kozler (2 x), A. Šimšík (1 x), J. Mánek (1 x), M. Kaňák (1 x), Dr. Mrázek (1 x), V. Růžička (1 x), Z. Šarhanová (1 x). Celkem se konaly 62 bohoslužby.

Druhé farní bohoslužby (od 10 hodin) sloužili: F. Mašek (20 x), dále D. Hurychová (9 x), H. Pohl (9 x), D. Krmenčíková (2 x). Celkem bylo vyslouženo 40 bohoslužeb.

Večerní bohoslužby (vždy ve čtvrtek od 19.30) sloužili: H. Pohl (16 x), F. Mašek (14 x), D. Hurychová (6 x), D. Krmenčíková (4 x), J. Říha (2), V. Růžička (2 x), M. Kaňák (1 x), J. Kupka (1 x), Z. Šarhanová (1 x), M. Durchánek (1 x), S. Lahodný (1 x), dále K. Červený (1 x), R. Němec (1 x), K. Vodička (1 x) a J. Habr (1 x), celkem 53 bohoslužeb.

Dětské bohoslužby, které se konaly ve Farského sálku, sloužili: D. Krmenčíková (18 x), D. Hurychová (10 x), F. Mašek (3 x), H. Pohl (2 x), Z. Šarhanová (1 x), Z. Krátká (1 x), ses. Podzimeková a Hančlová (po 1 bohoslužbě); celkem proběhlo 37 bohoslužeb.

Příležitostné pobožnosti dále sloužili: H. Pohl (10 x), F. Mašek (3 x) a D. Krmenčíková (1 x).

²⁷¹ Na prahu životního díla (anonym). *Český zápas*, 1955, č. 41, s. 4.

²⁷² *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 27. 2. 1956, s. 1.

Duchovní vinohradské náboženské obce se v roce 1955 opět podíleli na duchovní péči v sociálních ústavech, Domovech dr. Karla Farského, pod vedením J. Říhy. Celkem vysloužili 42 bohoslužeb, z toho 31 ve Všestudech a 11 v Jablonné nad Vltavou.

V jiných sborech CČS(H) bylo vykonáno celkem 5 bohoslužeb, které sloužili tito duchovní: H. Pohl (2 x), D. Krmenčíková (2 x) a F. Mašek (1 x).²⁷³

Duchovní činnost v roce 1955

V roce 1955 bylo vykonáno celkem 82 křtů, 26 sňatků, 195 pohřbů a 23 obřadů uložení uren do kolumbária Husova sboru a 63 obřadů uvedení matky s dítětem po křtu.²⁷⁴

Biblické večery v roce 1955

Biblické večery v Husově sboru se konaly stejně jako v roce 1954 ve Farského sálku pod vedením faráře Hynka Pohla a duchovního Františka Maška. Příležitostně vypomáhali také duchovní L. Petržilka a O. Kozler. V prvním pololetí roku 1955 bylo uspořádáno 20 večerů, a to vždy dvakrát týdně (v pondělí a ve čtvrtek od 19:30 hodin). Ve druhém pololetí se konalo 12 setkání pod vedením H. Pohla, L. Petržilky, F. Maška a sestry Hurychové. Celkem se toho roku konala 32 setkání. H. Pohl pokračoval ve svém výkladu knihy Skutků apoštolských. F. Mašek vykládal Velké vyznání víry CČS(H) a list Galatským. V průběhu večerů byly čteny také výňatky z krásné literatury a na závěr společně s modlitbami zazněly jednotlivé žalmy. Průměrná účast na biblických večerech byla 60 osob. Před samotným biblickým večerem přítomní nacvičovali zpěv duchovních písní z Farského zpěvníku; nácvik vedl bratr Huml a ředitel kůru Boris Joneš.²⁷⁵

Vyučování náboženství na školách v roce 1955

V prvním pololetí roku 1955, stejně jako roce předchozím, se vyučovalo československé náboženství na 13 vinohradských školách; výuky se účastnilo 198 dětí v 18 hodinách týdně. Náboženství vyučovali pouze členové duchovní správy, a to kazatelka Dagmar Krmenčíková, Hynek Pohl a František Mašek.²⁷⁶

²⁷³ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 27. 2. 1956, s. 1.

²⁷⁴ Tamtéž, s. 2.

²⁷⁵ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 27. 2. 1956, s. 2.

²⁷⁶ Tamtéž.

Od září 1955, v novém školním roce, bylo do těchto hodin náboženství přihlášeno 191 dětí na 12 vinohradských školách. Týdenní výuka se z 18 hodin snížila na 15. Vyučování se věnovali opět členové duchovní správy: kazatelka Dagmar Krmenčíková, František Mašek a Hynek Pohl.²⁷⁷

Duchovní péče o děti, biřmovance a mládež v roce 1955

Duchovní péči o děti vedla v prvním pololetí roku 1955 kazatelka Dagmar Krmenčíková. Děti se sešly celkem na 87 náboženských shromážděních, rozdělených do věkových skupin²⁷⁸, ve kterých se jim věnovali bohoslovci i laici. O skupinu předškolních dětí a žáků prvních tříd se staraly sestry Krmenčíková, Pohlová, Metyšová, Šarhanová a bratři Kubeša, Matyáš a Majer. Skupinu od druhé do osmé třídy vyučovaly sestry Hurychová, Krátká, Podlesná, Podzimková a Hančlová. V duchovní péči o děti bylo v prvním pololetí zapsáno celkem 323 dětí ve věku od 4 do 14 let.

Ve druhém pololetí roku 1955 bylo vyučováno celkem 288 dětí v 74 náboženských shromážděních. Biblická setkání se rozvíjela stejně jako v prvním pololetí ve skupinkách, a to pod celkovým vedením sestry Hurychové, která suplovala dlouhodobě nemocnou Dagmar Krmenčíkovou.

O administrativní část duchovní péče o děti se celý rok obětavě staral Adolf Ransdorf. Hudební doprovod středečních a nedělních setkání zajišťovali E. Šarhanová a I. Chodura. Po stránce umělecké obohatil dětské slavnosti sborové výchovy také Dětský pěvecký sbor, který řídil prof. K. V. Štěpka.

Všichni učitelé v duchovní péči o děti se scházeli ke skupinové práci v pravidelných týdenních přípravkách, které vedla kazatelka Dagmar Krmenčíková a pak v době její nemoci v druhém pololetí Dagmar Hurychová. V přípravě duchovní péče postupovali podle celocírkevního výchovného plánu, vydávaného Ústřední radou, a prohlubovali si své znalosti v probírané látce. Jako tomu bylo již dříve, k objasnění úloh bylo užito tzv. zlatých textů, map, flanelografů, obrázků a omalovánek. Velmi se osvědčila úzká spolupráce s Klubem přátel mládeže, kdy se konaly pravidelné schůzky s rodiči.²⁷⁹

²⁷⁷ Tamtéž.

²⁷⁸ Děti byly rozděleny do tří věkových skupin: 1) Děti předškolního věku a prvních tříd, 2) Děti druhých až čtvrtých tříd, 3) Děti pátých až osmých tříd.

²⁷⁹ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva o duchovní péči o děti v roce 1955 v Husově sboru v Praze 12-Vinohradech pro výroční shromáždění náboženské obce konané dne 27. 2. 1956, Dagmar Krmenčíková, s. 1.

Také v roce 1955 pokračovalo v Husově sboru duchovní vzdělávání biřmovanců. Jejich dvouletou přípravu vedl duchovní František Mašek, který ale k 31. říjnu 1955 odešel ze služeb církve.²⁸⁰ K přípravám se pravidelně scházeli každý týden v klubovně sboru a při nedělních bohoslužbách, po kterých následovala práce ve skupinkách. Vyučování probíhalo podle dvouletého plánu biřmovanců. Probíraná látka byla zakončena přehledem otázek k biřmování. Dne 15. května 1955 pak svátost biřmování přijalo z rukou pražského biskupa Miroslava Nováka 61 mladých bratří a sester.

Dne 28. září 1955 byla zahájena další dvouletá příprava biřmovanců, kterou od září do října vedli F. Mašek a H. Pohl, a dále od 1. listopadu nově vysvěcená duchovní Dagmar Hurychová. K 31. prosinci 1955 bylo do přípravy biřmovanců zapsáno 51 dětí, z nichž bylo 18 žáků 7. a 8. tříd a 33 dětí ve skupince Petra Chelčického.²⁸¹

Na přípravu biřmovanců navazovala duchovní péče o mladší mládež, do které bylo přihlášeno celkem 42 mladých bratří a sester. V prvním pololetí roku 1955 se sešli celkem k 22 večerům s průměrnou účastí 11 účastníků, a to pod vedením duchovních F. Maška, H. Pohla a D. Krmencíkové. Ve druhém pololetí, kdy opustil církev duchovní Mašek, se mladší mládež posílená o ty, kteří v květnu přijali svátost biřmování, scházela pod vedením H. Pohla a D. Hurychové. Do shromáždění docházelo celkem 45 mladých členů vinohradské náboženské obce.²⁸²

Duchovní péči o mládež starší 18 let vedl po celý rok podle výchovného plánu stanoveného Ústřední radou Hynek Pohl. Starší mládež se sešla k 23 biblickým večerům pod vedením Hynka Pohla s průměrnou účastí 15 mladých, ve druhém pololetí se konalo 16 večerů s průměrnou účastí 14 osob. Na setkáních byly společně probírány základní věroučné teze a etika v duchu CČS(H). Večery byly doplněny společnou četbou biblických textů a referáty, které si střídavě připravil každý člen mládeže. Účastníci duchovní péče si vytvořili vlastní recitační kroužek, který připravil pro ostatní členy náboženské obce tři poetické večery. Bylo sestaveno pásmo z díla Jaroslava Seiferta, pásmo o životě Jana Roháče z Dubé a vánoční pásmo veršů. Dva ze členů starší mládeže se podíleli na vedení skupinek

²⁸⁰ V roce 1955 odešlo ze služeb CČS(H) 22 duchovních.

²⁸¹ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva o duchovní péči o biřmovance a DPM v roce 1955 pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII konané dne 27. 2. 1956, Dagmar Hurychová, s. 1.

²⁸² *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva o duchovní péči o biřmovance a DPM v roce 1955 pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII konané dne 27. 2. 1956, Dagmar Hurychová, s. 2.

v duchovní péči o děti. Zdenka Krátká pracovala jako vedoucí skupinky a Vladimír Sakař pomáhal při vedení skupinek mladší mládeže.²⁸³

V roce 1955 se v Husově sboru pod vedením duchovních konala pravidelná měsíční setkání Kruhu přátel mládeže. Večery byly zaměřeny především na otázky náboženské výchovy dětí a mládeže a přípravy před jejich prvním přistoupením ke svátosti Večeře Páně. Společně s rodiči dětí se duchovní věnovali problematice psychologie dítěte a rozboru hlavních příčin krize rodinného života a hledání cesty k nápravě.²⁸⁴

Sbor služby a odbor sociální práce v roce 1955

Ve Sboru služby a odboru sociální práce vinohradské náboženské obce pracovalo v roce 1955 vedle duchovních, kazatelů a katechetů náboženské obce také 16 sester pod vedením Hynka Pohla. Sestry vykonávaly časté návštěvy v rodinách biřmovanců, a především jejich zásluhou vzrostl počet přihlášených k přípravě svátosti biřmování. Duchovní vykonali celkem 279 pastoračních návštěv v rodinách a 97 návštěv u nemocných, a rovněž vedli 538 pastoračních rozhovorů. Velká péče byla poskytnuta starým a nemocným příslušníkům náboženské obce, u nichž sestry pomáhaly v domácnosti. Pozornost byla věnována přistěhovalým a novým členům náboženské obce. V naléhavých sociálních případech byla poskytována jednorázová sociální podpora.²⁸⁵

Významné události v náboženské obci v roce 1955

V prvním čtvrtletí roku 1955 se v Husově sboru na Vinohradech konal cyklus nedělních odpoledních pobožností s duchovní hudbou a zpěvy za varhanního doprovodu Borise Joneše.

Dne 16. ledna 1955 bylo připomenuto 80. výročí narození Alberta Schweitzera. Na shromáždění zazněly duchovní skladby J. S. Bacha, G. F. Händla a W. A. Mozarta, které doprovodily přednášku H. Pohla o životě a díle tohoto německého protestantského teologa, misionáře, filozofa, varhanního virtuosa a lékaře.²⁸⁶

Dne 14. a 21. dubna 1955 promluvil v Husově sboru u příležitosti 35. výročí založení CČS(H) Veleslav Růžička o vzniku, počátcích a dosavadních dějinách CČS(H).

²⁸³ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 27. 2. 1956, s. 3.

²⁸⁴ Tamtéž.

²⁸⁵ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 27. 2. 1956, s. 3.

²⁸⁶ Duchovní odpoledne v Praze 12-Vinohradech (anonym). *Český zápas*, 1955, č. 2, s. 4.

Dne 15. května 1955 posloužil biskup M. Novák svátostí biřmování 61 mladým bratřím a sestrám, kteří se v Husovu sboru po dva roky připravovali na přijetí této svátosti.

Dne 22. května 1955 přistoupilo 75 dětí ze 4. a 5. třídy ke zpovědi a ke své první Večeři Páně. Svátostí posloužili duchovní F. Mašek a kazatelka Dagmar Krmencíková.

Dne 6. června 1955 se v Husově sboru uskutečnila přednáška prof. Rudolfa Horského o životě bohoslovců Husovy čs. bohoslovecké fakulty. Přednáška s promítáním diapozitivů byla věnována závažným otázkám studia teologie CČS(H).

Dne 19. června 1955 byli v Husově sboru slavnostně vysvěceni Jindřichem Mánkem čtyři absolventi HČBF a dne 18. září přijala svátost svěcení kněžstva Dagmar Hurychová z rukou biskupa Miroslava Nováka, který pronesl kázání na biblický text Lukášova evangelia 9, 59–62 a na slova Žalmu 51. Spolusvětiteli byli prof. Miloslav Kaňák a architekt Emil Rabenstein (1904–1984). Dagmar Hurychová byla ustanovena duchovní ve vinohradské náboženské obci.²⁸⁷

V neděli 11. září bylo při bohoslužbách vzpomenuo památky zesnulého prof. Aloise Spisara, který zesnul dne 4. září 1955. Bohoslužby společně vysloužili pražský biskup M. Novák a H. Pohl. Vzpomínkových bohoslužeb byli kromě rodiny zesnulého přítomni i zástupci ústřední rady, HČBF a pražských náboženských obcí.²⁸⁸

Následně dne 2. října 1955 se v Husově sboru konalo duchovní setkání se vzpomínkou na život a dílo zesnulého prof. Aloise Spisara. Svědectví o něm podali patriarcha F. Kovář, F. Plechatý, M. Kaňák a biskup A. Šimšík, který uložil urnu s popelem zesnulého do tamějšího kolumbária. Součástí setkání byla též vzpomínková výstavka, která sem byla přenesena z karlínského sboru. Výstavka byla instalována ve spolupráci s knihovníkem Husovy čs. bohoslovecké fakulty Dr. Blahoslavem Kovářem.²⁸⁹

Dne 16. října 1955 vykonala své první duchovenské bohoslužby Zdenka Šarhanová, absolventka HČBF, která vyrostla ve vinohradské náboženské obci a později pracovala v duchovní péči o děti a mládež. Následně byla jako duchovní ustanovena v náboženské obci v Turnově.

Dne 5. prosince 1955 se ve Farského síni Husova sboru uskutečnila první předsněmovní členská schůze Jednoty duchovních a učitelů náboženství CČS(H). Na pořadu

²⁸⁷ Na prahu životního díla (anonym). *Český zápas*, 1955, č. 41, s. 4.

²⁸⁸ Památce prof. Dr. A. Spisara (anonym). *Český zápas*, 1955 č. 37, s. 4.

²⁸⁹ Tamtéž.

byly referáty týkající se nadcházejícího církevního sněmu, který byl spolu s volbou nového patriarchy plánován na rok 1956.²⁹⁰

3.6 Náboženská obec v roce 1956

Vedení náboženské obce v roce 1956

V roce 1956 spravovala a vedla vinohradskou náboženskou obec rada starších zvolená na výročním shromáždění náboženské obce, které se konalo dne 28. února 1955, a ustanovená následně na své ustavující schůzi dne 21. března. Nová rada starších pracovala v tomto složení: Jiří Jakub (předseda), František Sakař (1. místopředseda), Václav Ryšlínek (2. místopředseda), Adolf Ransdorf (1. tajemník), Josef Zahradník (2. tajemník), Anna Popplová (pokladník), Bohdan Uher (finanční referent), František Vácha (technický referent), Jiří Veselý (referent sociálních ústavů), Věnceslava Bečková (zapisovatelka), Antonín Zeman (matrikář), Jiří Lukeš (archivář a knihovník), Františka Burdová (delegátka do SSÚ), Anna Popplová (knihovni), Ludmila Šedivá (delegátka do OSP), Ludmila Lopatová (delegátka do duchovní péče a KPM).²⁹¹

Na výročním shromáždění náboženské obce konaném dne 27. února 1956 byli v zvolení náhradníci rady starších, delegáti a náhradníci pro diecézní shromáždění a církevní sněm.²⁹²

Rada starších úřadovala na Farním úřadě denně vždy v úředních hodinách 8–13 hodin a scházela se jedenkrát za 14 dnů. Předsednictvo rady starších zasedalo každou neděli po bohoslužbě.

K 31. prosinci 1956 měla náboženská obec 11 380 příslušníků.²⁹³

Duchovní správa náboženské obce v roce 1956

V roce 1956 v duchovní správě náboženské obce působili pod vedením faráře Hynka Pohla duchovní Dagmar Hurychová²⁹⁴ a kazatelka Dagmar Krmenčíková, která po delší pauze

²⁹⁰ Svolání I. předsněmovní členské schůze JDU. *Český zápas*, 1955, č. 47, s. 4, též. *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 27. 2. 1956, s. 3.

²⁹¹ *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Oznámení o zvolení náhradníků rady starších, delegátů pro diecézní shromáždění a církevní sněm a jejich náhradníků z 5. března 1956, s. 1–2.

²⁹² *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Oznámení o ustavení rady starších z 26. března 1955, s. 1.

²⁹³ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII-Vinohradech dne 25. 2. 1957, s. 1.

²⁹⁴ Dagmar Hurychová se dne 21. července 1956 provdala a přijala jméno Škramovská.

nastoupila do služby opět od 1. ledna. Dne 29. října pak nastoupila mateřskou dovolenou. Po jejím odchodu vypomáhal duchovní z Prahy-Košíř Vladimír Šabacký (v listopadu) a duchovní z Prahy 1 Oldřich Fiferna (v prosinci).²⁹⁵

Bohoslužby v roce 1956

V roce 1956 byly v Husově sboru vykonány celkem 204 bohoslužby, ve kterých se střídal bratr farář Hynek Pohl s dalšími duchovními, vinohradskými i externími.

První farní bohoslužby (od 8.30 hodin) sloužili: H. Pohl (45 x), J. Říha (9 x), dále D. Škramovská-Hurychová (8 x), O. Fiferna (4 x), D. Krmenčíková (3 x), V. Šabacký (2 x), O. Rutrle (1 x), F. Kovář (1 x) a L. Petržilka (1 x); celkem proběhly 74 bohoslužby.

Druhé farní bohoslužby (od 10 hodin) sloužily sestry: D. Škramovská-Hurychová (19 x) a D. Krmenčíková (3 x); celkem byly odslouženy 22 bohoslužby.

Večerní bohoslužby (vždy ve čtvrtek od 19.30) vykonali: D. Krmenčíková (14 x), D. Škramovská-Hurychová (13 x), H. Pohl (8 x), M. Kaňák (5 x), V. Šabacký (2 x), dále O. Fiferna (2 x), J. Říha (1 x), J. Kubíková (1 x) a V. Mikulecký (1 x); celkem se uskutečnilo 47 bohoslužeb.

Dětské bohoslužby (od 8.30 hod. ve Farského sálku) vedli: D. Krmenčíková (26 x), D. Škramovská-Hurychová (9 x), V. Šabacký (2 x), Z. Krátká (2 x) a H. Pohl (1 x). Celkem proběhlo 40 dětských bohoslužeb.

Příležitostné pobožnosti sloužili: H. Pohl (5 x), D. Škramovská-Hurychová (2 x), D. Krmenčíková (1 x) a O. Fiferna (1 x). Celkem šlo o 9 bohoslužebných akcí.

Nedělní odpolední pobožnosti sloužili: H. Pohl, pražský biskup M. Novák, biskup Jednoty bratrské K. Reichl, D. Krmenčíková, D. Škramovská-Hurychová, K. Vodička a dále A. Kaňáková. Celkem bylo uspořádáno 7 nedělních pobožností.

Pobožnosti při extenzích Husovy čs. bohoslovecké fakulty vykonali: J. Mánek, M. Kaňák, O. Rutrle, R. Horský a Z. Trtík. Celkem se konalo 5 pobožností.

Mimo vinohradskou náboženskou obec bylo vykonáno celkem 20 bohoslužeb. Sloužili je tito duchovní: D. Škramovská-Hurychová (8 x), H. Pohl (5 x), D. Krmenčíková (4 x) a O. Fiferna (3 x).

Vzhledem k přechodu Správy sociálních ústavů pro zestárlé, Domovů dr. Karla Farského²⁹⁶ z vinohradské náboženské obce pod správu Ústřední rady, který se uskutečnil

²⁹⁵ Tamtéž.

²⁹⁶ V Jílovém u Prahy, Všestudech a Jablonné nad Vltavou.

dne 15. února 1956, duchovní vinohradské náboženské obce se již v tomto roce nepodíleli na duchovní péči v těchto ústavech.

Od 1. září 1956, současně s první nedělní bohoslužbou konanou od 8.30 hodin, které se zúčastnily děti od 6. třídy po přijetí 1. Večeře Páně, probíhala také bohoslužba ve Farského sálu se zaměřením na mladší děti a straší osoby neschopné vyjít schody do velké modlitebny sboru.

Na žádost příslušníků náboženské obce byla od 1. listopadu 1956 posunuta hodina zahájení hlavních bohoslužeb, a to na 9. hodinu.

Duchovní vinohradské náboženské obce vykonali celkem 201 bohoslužeb a pobožností. Sloužili: H. Pohl (64 x), D. Škramovská-Hurychová (60 x), D. Krmenčíková (51 x), dále J. Říha (10 x), O. Fiferina (10 x) a V. Šabacký (6 x).²⁹⁷

Duchovní činnost v roce 1956

V roce 1956 bylo vykonáno celkem 62 křtů, 34 sňatků, 175 pohřbů, 26 obřadů uložení uren do kolumbária Husova sboru a 51 obřadů úvodu matky s dítětem po křtu.²⁹⁸

Biblické večery v roce 1956

Biblické večery se v roce 1956 v Husově sboru konaly, stejně jako v roce 1955, ve Farského sálu pod vedením faráře Hynka Pohla a duchovní D. Škramovské-Hurychové. Biblické večery příležitostně vedli: kazatelka D. Krmenčíková, farář z Křemže Miloslav Čech, lounský duchovní L. Petržilka a farář z Prahy-Břevnova O. Kozler. V prvním pololetí se uskutečnilo 22 večerů, vždy v pondělí od 19.30 hodin. Ve druhém pololetí se konalo 12 setkání pod vedením H. Pohla, V. Šabackého, D. Škramovské, D. Krmenčíkové a O. Fiferiny. Celkem se v roce 1956 konalo 34 setkání.

H. Pohl vykládal Lukášovo evangelium a D. Škramovská epištolu Galatským a Filipským. F. Mašek předložil výklad Velkého vyznání víry CČS(H) a epištoly listu Galatským. Biblické večery byly ozvláštněny úryvky z krásné literatury a na závěr vždy byly společně s modlitbami čteny jednotlivé žalmy. Tyto akce navštěvovalo průměrně 89 bratří a sester. Před biblickým setkáním přítomní nacvičovali zpěv duchovních písní z Farského zpěvníku.²⁹⁹

²⁹⁷ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 25. 2. 1957, s. 1.

²⁹⁸ Tamtéž, s. 2.

²⁹⁹ Tamtéž.

Vyučování náboženství na školách v roce 1956

V prvním pololetí roku 1956 bylo vyučováno československému náboženství na 12 vinohradských školách celkem 191 dětí v 15 hodinách týdně. Náboženství vyučovali pouze členové duchovní správy: farář Hynek Pohl, kazatelka Dagmar Krménčíková a duchovní Dagmar Škramovská-Hurychová.

Ve druhém pololetí roku bylo do hodin náboženství na 12 vinohradských školách přihlášeno celkem 150 dětí československého vyznání. Týdenní výuka se oproti druhému pololetí předchozího snížila na 13 hodin. Vyučování se věnovali opět členové duchovní správy, a to farář Hynek Pohl a duchovní Dagmar Škramovská.³⁰⁰

Duchovní péče o děti, biřmovance a mládež v roce 1956

Duchovní péče o děti byla v roce 1956 vedena duchovními Hynkem Pohlem, Dagmar Škramovskou a Dagmar Krménčíkovou. Kromě členů duchovní správy v této duchovní oblasti vypomáhaly sestry Pohlová, Hančlová, Podlesná, Podzimková a Sakařová, pomáhal i bratr Vladimír Sakař. Všichni učitelé v duchovní péči o děti se scházeli v pravidelných týdenních přípravkách, které vedli duchovní náboženské obce. V přípravě duchovní péče vyučující postupovali podle celocírkevního výchovného plánu, vydávaného Ústřední radou, a prohlubovali si své znalosti v probíraných tématech.

Pro výuku dětí byl vypracován řádný výchovný plán pro každý věkový stupeň. Výchova nejmenších dětí předškolního věku a prvních tříd byla zaměřena na osvojení základního křesťanského vztahu k Bohu a k lidem. Výuka ve druhém stupni (dětí do pátých tříd) byla zaměřena na přípravu k přijetí první Večeře Páně a ve třetím stupni (u dětí od šesté třídy) se děti připravovaly k přijetí svátosti biřmování s důrazem na prožívání liturgie a praktické důsledky evangelia. K objasnění úloh bylo užito mnoho názorných pomůcek, obrazů, flanelografů, omalovánek i obrázků, které si děti lepily do svých sešitů. Docházka dětí byla zaznamenána také příhodnými razítky. Velmi se osvědčila úzká spolupráce s Klubem přátel mládeže a pravidelné schůzky duchovních s rodiči.

V prvním pololetí roku 1956 bylo do duchovní péče přihlášeno 308 dětí od 4 do 14 let, které se sešly celkem k 96 náboženským shromáždění. Ve druhém pololetí roku bylo vyučováno celkem 295 dětí v 62 náboženských shromáždění.³⁰¹

³⁰⁰ Tamtéž.

³⁰¹ *ÚAM ČČSH*, f. Složky náboženských obcí ČČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 25. 2. 1957, s. 3.

Také v roce 1956 pokračovalo v Husově sboru duchovní vzdělávání biřmovanců. Jejich dvouletou přípravu vedla v prvním pololetí duchovní Dagmar Škramovská; v druhém pololetí se na této přípravě podíleli všichni duchovní náboženské obce a bratr Jana Mikulčák. K přípravám se v prvním pololetí pravidelně scházelo 25 biřmovanců. Každý týden se v klubovně sboru setkávalo 33 biřmovanců po nedělních bohoslužbách. Práce probíhala ve skupinkách. Dalších 26 dětí docházelo na hodiny náboženské výchovy ve školách. V druhém pololetí přicházelo do přípravek celkem 91 biřmovanců. Každé shromáždění bylo zakončeno společnou pobožností s kázáním na text Horského kázání.³⁰²

Na přípravu biřmovanců navazovala duchovní péče o mládež do 18 let, do které docházelo 25 chlapců a děvčat. V prvním pololetí se sešli celkem k 24 shromážděním, a to s průměrnou účastí 11 mladých pod vedením duchovních H. Pohla, D. Krmenčíkové a D. Škramovské. Ve druhém pololetí se mladší mládež scházela v počtu 30 osob pod vedením D. Škramovské; celkem se uskutečnilo 16 setkání. Tématem setkání byly biblické postavy dle knihy prof. Jindřich Mánka „Setkání s Pánem“.³⁰³

Duchovní péči o mládež starší 18 let vedl po celý rok farář Hynek Pohl. Starší mládež se v prvním pololetí sešla k 25 biblickým večerům s průměrnou účastí 15 mladých, ve druhém pololetí pak k 16 večerům s průměrnou účastí 9 osob. Do duchovní péče v tomto oddělení bylo celkem přihlášeno 21 mladých členů sboru. Na setkáních byly společně probírány hlavní události Ježíšova života, základní otázky křesťanské víry a praktického následování Krista.

Na společné večery si mládež připravovala referáty o věcech, které zajímají mladého člověka, četla související ukázky z krásné literatury a nacvičila recitační pásma. Ta pak byla pod vedením Václava Krmenčíka a Jaroslava Krova přednesena ostatním členům sboru na dvou duchovních večerech, které se konaly ve Farského sálku.³⁰⁴

Sbor služby a odbor sociální práce v roce 1956

Ve Sboru služby a odboru sociální práce vinohradské náboženské obce pracovalo v roce 1956 celkem 16 sester pod vedením Hynka Pohla. Sestry vykonávaly především návštěvy v rodinách, zvláště v rodinách biřmovanců. Díky jejich obětavé práci, při které navštívily až několik set rodin, vzrostl počet přihlášených k přípravě svátosti biřmování na 91 dětí. Péče byla věnována také starým a nemocným příslušníkům náboženské obce, jimž sestry

³⁰² Tamtéž, s. 3.

³⁰³ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 25. 2. 1957, s. 4.

³⁰⁴ Tamtéž, s. 4.

vypomáhaly v domácnosti, a rodinám s dětmi v předškolním věku. Péče byla věnována i přistěhovalým a novým členů náboženské obce. V naléhavých sociálních případech byly poskytovány jednorázové sociální podpory. Duchovní vykonali celkem 419 pastoračních návštěv v rodinách, 111 návštěv u nemocných a vedli 632 pastoračních rozhovorů.³⁰⁵

Významné události v náboženské obci v roce 1956

V neděli 8. ledna 1956 bylo na zvláštním okrskovém duchovním shromáždění vzpomenuo 36. výročí založení CČS(H). Na setkání zazpíval pěvecký sbor nuselské náboženské obce „Vánoční oratorium“ J. S. Bacha. Výkladem díla a modlitbou shromážděným posloužila duchovní Alena Kaňáková.³⁰⁶ U příležitosti vzniku církve byl v lednu 1956 příslušníky vinohradské náboženské obce vytvořen samostatný pěvecký sbor, jehož sbormistrem se stal varhaník Václav Hovjacký. V rámci vzpomínkových akcí promluvil v Husově sboru dne 14. a 21. dubna Veleoslav Růžička o vzniku, počátcích a dějinách CČS(H).

V březnu téhož roku se v Husově sboru uskutečnily čtyři přednášky M. Kaňáka, nazvané „V živých šlépějích Jednoty bratrské“. Bylo v nich přiblíženo českobratrské pojetí sociální práce, výchovy, řádu a kázně.

Dne 28. května 1956 se ve Farského sále konala první beseda čtenářů časopisu „Český zápas“. Byla pořádána ve spolupráci s pražským okrskem a zazněla na ní přednáška prof. J. Beneše o jeho cestě do Vietnamu a Číny. Živé slovo přednášejícího doplnilo promítání barevných diapozitivů. Ve zcela zaplněném sálu byli přítomni téměř všichni duchovní z pražských náboženských obcí.³⁰⁷

Dne 13. října 1956 se v Husově sboru uskutečnila večerní akademická slavnost Husovy fakulty, na které byli uvedeni v úřad děkana prof. dr. Jindřich Mánek a v úřad proděkana prof. dr. Miloslav Kaňák. Na slavnosti byli přítomni z valné části účastníci generální synody, volebního a IV. řádného sněmu CČS(H), který probíhal ve dnech 11. až 14. října 1956 v Husově sboru v Dejvicích. Účasten byl patriarcha F. Kovář s biskupy církve a také významní hosté z jiných církví. Přítomní vyslechli inaugurační přednášku nového děkana J. Mánka „O novém exodu v Lukášových knihách“.³⁰⁸

O nedělích 11., 18. a 25. listopadu 1956 se v Husově sboru konal duchovní večer, věnovaný památce J. A. Komenského. Večery doprovázela duchovní hudba a zpěv pěveckých sborů a sólistů. Kázáním posloužili duchovní K. Vodička (na téma „Komenského

³⁰⁵ Tamtéž.

³⁰⁶ Z náboženských obcí. Praha-Vinohrady (anonym). *Český zápas*, 1956, č. 2, s. 4.

³⁰⁷ První beseda čtenářů Českého zápasu (anonym). *Český zápas*, 1956, č. 22, s. 3.

³⁰⁸ Akademická slavnost Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1956, č. 42, s. 2.

láska k Bohu“) a biskup Jednoty bratrské K. Reichel (na téma „S Janem Amosem Komenským k pramenům víry“). Pražský biskup M. Novák pak program doplnil promluvou o Komenského lásce k člověku.³⁰⁹

Od 12. listopadu do 13. prosince se ve Farského síni Husova sboru konaly extenze profesorů Husovy fakulty, zaměřené na 500. výročí vzniku staré Jednoty bratrské.

Dne 25. prosince 1956 na Hod Boží vykonal v Husově sboru vánoční bohoslužby patriarcha církve František Kovář.³¹⁰

3.7 Náboženská obec v roce 1957

Vedení náboženské obce v roce 1957

V roce 1957 spravovala a vedla vinohradskou náboženskou obec rada starších v celkovém počtu 15 členů. Na výročním shromáždění náboženské obce konaném dne 25. února 1957 byli dovoleni noví členové rady starších. Rada starších, která byla ustanovena na své ustavující schůzi dne 25. března 1957, pracovala v tomto složení: František Sakař (předseda), Václav Ryšlínek (místopředseda), František Vácha (tajemník), Antonín Böhm (zapisovatel), Anna Popplová (pokladník), Antonín Pexa (účetní), Ludmila Lopatová (správce členských seznamů), Božena Dufourová (správce budovy sboru), Jan Mička (správce kolumbária), Oldřich Vít (hospodář), Adolf Fries (knihovník), Alena Kaňáková (kronikář), Jiří Lukeš (archivář), Františka Burdová (zástupce RS ve Sboru služby), Ludmila Šedivá (zástupce RS v OSP), Oldřich Cipra (zástupce RS v pěveckém sboru).³¹¹

Rada starších úřadovala denně na Farním úřadě v úředních hodinách 8–13 hodin a scházela se jednou za 14 dnů. Předsednictvo rady starších zasedalo každou neděli po bohoslužbě. Podle usnesení IV. řádného sněmu CČS(H) začali duchovní odvádět diecézním důvěrníkům dobrovolné příspěvky při církevních úkonech, tzv. disparitu.³¹² V roce 1957 takto odvedla vinohradská náboženská obec 16 612,20 Kčs.

³⁰⁹ Duchovní večer na Vinohradech (anonym). *Český zápas*, 1956, č. 45, s. 4, srov. Druhý duchovní večer na Vinohradech (anonym). *Český zápas*, 1956, č. 46 s. 4, srov. Závěrečný Komenského večer na Vinohradech (anonym). *Český zápas*, 1956, č. 47 s. 4.

³¹⁰ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 25. 2. 1957, s. 5.

³¹¹ *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Oznámení o ustavení rady starších z 4. dubna 1957, s. 1.

³¹² Myšlenka disparity, finanční podpory duchovních z vlastních prostředků církve, vznikla z důvodu podporu farářů, kteří měli děti a ocitali se ve finančních problémech, především po měnové reformě v roce 1953, kdy duchovní sice byli placeni státem, ale platy měli nízké. Na propracování tohoto systému se podílel především JUDr. Václav Nedělka, otec Věry Pohlové, právník, člen moravské diecézní rady a Ústřední rady, společně

K 31. prosinci 1957 měla náboženská obec 11 158 příslušníků.³¹³

Duchovní správa náboženské obce v roce 1957

V roce 1957 duchovní správu náboženské obce vedli farář Hynek Pohl a duchovní Dagmar Škramovská, která dne 7. srpna nastoupila na mateřskou dovolenou. Po jejím ukončení (dne 15. prosince) byla ustanovena jako duchovní v náboženské obci Praha-Žižkov. Ode dne 3. března byla ve vinohradské náboženské obci ustanovena duchovní Alena Kaňáková, která dříve působila v Praze-Nuslích.

Dne 15. září nastoupila po mateřské a později neplacené dovolené na poloviční úvazek kazatelka Dagmar Krmenčíková, která pak dne 13. října přijala v Husově sboru svátost svěcení kněžstva. Po dobu její mateřské dovolené vypomáhal v duchovní správě v lednu 1957 duchovní Oldřich Fiferna³¹⁴ z Prahy 1 a v únoru 1957 Vladimír Šabacký z Prahy-Košíř. Ve vinohradské náboženské obci také bez nároku na odměnu vypomáhal Dr. Josef Říha st., který se věnoval péči v sociálních ústavech pro zestárlé.³¹⁵

Personální situace duchovní správy ve vinohradské náboženské obci byla v letech 1955–1956 dosti neutěšená. Nedostatečné duchovenské obsazení v jedné z největších náboženských obcí a časté střídání duchovních způsobilo pracovní přetížení, a s tím související únavu a zdravotní potíže faráře Hynka Pohla. Rada starších se obávala o jeho zdraví, a požádala proto diecézní radu, aby přijala okamžitá vhodná opatření a ustanovila do náboženské obce dalšího duchovního. V žádosti rada starších k situaci v náboženské obci uvádí: „Chceme jen připomenout, jak v posledních dvou letech celé břímě starostí o tak velikou náboženskou obec (pravidelně troje bohoslužby týdně, biblické večery, 8 skupinek duchovní péče o děti, 3 skupinky biřmovanců, 2 oddělení duchovní péče o mládež, náboženská shromáždění rodičů, duchovní úkony, pastorece, vyučování náboženství na 12 školách atd.) nesl br. farář se ses. kazatelkou Krmenčíkovou a ses. duchovní Škramovskou.“ Sestry D. Krmenčíková a D. Škramovská však z důvodu

s vinohradským farářem Hynkem Pohlem, jako jednatelem Jednoty duchovních. POHLOVÁ, Věra. Vzpomínky na svůj život z roku 2010, Archiv Věry Pehlové, rukopis, s. 33.

³¹³ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII-Vinohradech dne 24. 2. 1958, s. 4.

³¹⁴ Oldřich Fiferna byl od 1. února 1957 ustanoven farářem v Jirkově. APD CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Personální situace v duchovní správě náboženské obce v Praze XII. z 29. ledna 1957, s. 1.

³¹⁵ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII-Vinohradech dne 24. 2. 1958, s. 1.

mateřských povinností vykonávaly v průběhu těchto dvou let svou činnost ve sníženém úvazku. Většina práce v duchovní správě tedy spočívala právě na faráři Hynku Pohlovi.³¹⁶

Bohoslužby v roce 1957

V roce 1957 bylo v Husově sboru vykonáno celkem 195 bohoslužeb (v pramenech: počet 190), v nichž se střídal bratr farář Hynek Pohl s vinohradskými i externími duchovními.

První farní bohoslužby v 9 hodin sloužili: H. Pohl (33 x), A. Kaňáková (24 x), dále J. Říha (7 x), D. Krmenčíková (4 x), O. Fiferna (2 x), V. Mrázek (2 x), V. Šabacký (1 x), J. Mánek (1 x), F. Kovář (1 x), M. Novák (1 x) a G. Lloyd (1 x), kazatel Jednoty bratrské v anglickém Betfordu. Celkem se uskutečnilo 77 bohoslužeb.

Druhé farní bohoslužby ve Farského síni sloužili: D. Škramovská (21 x), A. Kaňáková (10 x), D. Krmenčíková (7 x) a H. Pohl (4 x); celkem 42 bohoslužby.

Večerní bohoslužby (vždy ve čtvrtek od 19.30) vedli: H. Pohl (17 x), A. Kaňáková (13 x), D. Krmenčíková (3 x), D. Škramovská (3 x), O. Fiferna (2 x), L. Petržilka (2 x), dále J. Kalenský (1 x) a J. Vonka (1 x); celkem 42 bohoslužeb.

Příležitostné pobožnosti sloužili: H. Pohl (17 x), A. Kaňáková (6 x), dále D. Škramovská (3 x), D. Krmenčíková (1 x) a M. Durčánek (1 x); celkem 28 bohoslužeb.

Pobožnosti při extenzích Husovy československé bohoslovecké fakulty vykonali: M. Kaňák (2 x), A. Ebertová (1 x), S. Heřmanský (1 x), R. Horský (1 x) a F. Kovář (1 x). Celkem bylo uspořádáno 6 pobožností.

Mimo vinohradskou náboženskou obec vykonali vinohradští duchovní celkem 18 bohoslužeb, které sloužili: H. Pohl (10 x), A. Kaňáková (5 x), D. Škramovská (2 x), a D. Krmenčíková (1 x).³¹⁷

Duchovní činnost v roce 1957

V roce 1957 bylo vykonáno celkem 68 křtů, 35 sňatků, 167 pohřbů, 15 obřadů uložení uren do kolumbária Husova sboru a 56 obřadů úvodu matky s dítětem po křtu.³¹⁸

³¹⁶ *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Personální situace v duchovní správě náboženské obce v Praze XII. z 29. ledna 1957, s. 1–2.

³¹⁷ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 24. 2. 1958, s. 1.

³¹⁸ Tamtéž, s. 1–2.

Biblické večery v roce 1957

Stejně jako v roce 1956 se i roce následujícím konaly biblické večery ve Farského sálku Husova sboru každé pondělí od 19.30 hodin. V prvním pololetí se uskutečnilo 24 večerů pod vedením faráře Hynka Pohla a duchovních A. Kaňákové, D. Škramovské, O. Fiferky a V. Šabackého. Tématem večerů byl výklad Lukášova evangelia a epištoly Filipským. Ve druhém pololetí se konalo 12 setkání pod vedením H. Pohla, A. Kaňákové a M. Kaňáka. Pokračovalo se ve výkladu Lukášova evangelia a A. Kaňáková přiblížila posluchačům smýšlení židovského a pohanského světa v době Ježíše Krista a při pronikání křesťanství do země Římské říše. V roce 1957 se uskutečnilo 36 setkání. Při biblických večerech byly předčítány úryvky z krásné literatury a na závěr byly vždy společně s modlitbami čteny jednotlivé žalmy.³¹⁹

Vyučování náboženství na školách v roce 1957

V prvním pololetí toho roku bylo vyučováno československé náboženství na 12 vinohradských školách a výuky se účastnilo celkem 150 dětí ve 13 hodinách týdně. Náboženství vyučovali pouze členové duchovní správy: farář H. Pohl, A. Kaňáková, D. Škramovská a D. Krménčíková.

Ve druhém pololetí roku se pak vyučování náboženství účastnilo 132 dětí československého vyznání na 12 vinohradských školách. Týdenní výuka se oproti prvnímu pololetí snížila o 3 hodiny, tedy na 10 hodin. Vyučování se věnovali opět členové duchovní správy: farář H. Pohl, A. Kaňáková, D. Škramovská a D. Krménčíková.³²⁰

Duchovní péče o děti, biřmovance a mládež v roce 1957

Duchovní péče o děti byla v roce 1957 vedena ve dvou věkových kategoriích. Do prvního oddělení docházely děti v předškolním věku a 1. třídy. Pravidelná shromáždění měly vždy v neděli od 10 hodin ve Farského sálu pod vedením duchovní D. Krménčíkové, a také vypomáhaly sestry Věra Pohlová a Věra Nepožítková. Do druhého oddělení pak docházely děti od 2. do 5. třídy. Pravidelně se scházely ve Farského sálu k nedělním bohoslužbám od 8.30 hodin, po kterých následovala práce ve skupinkách. Toto oddělení vedla duchovní, sestra A. Kaňáková, která zároveň vykonávala přípravky laických vyučujících jednotlivých

³¹⁹ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 24. 2. 1958, s. 3.

³²⁰ Tamtéž, s. 4.

skupinek. Tyto skupinky rozdělené podle věku dětí vedly: Jaroslava Brlicová, Vlasta Kozderová, Hana Tichá, Libuše Čepková a Jiřina Mlýnková.

Pro duchovní péči o děti byl vypracován postupný šestiletý výchovný plán, jehož cílem bylo seznámit děti s poselstvím evangelia a vést je k pochopení Boží vůle v lidských dějinách a v každodenním životě. Výuka vyvrcholila v 5. třídě, kdy dne 12. května 1957 děti přistoupily k první Večeři Páně a staly se biřmovanci, kteří již mohli docházet na bohoslužby s dospělými. Při výuce byly děti vedeny ke správnému pochopení a prožívání bohoslužeb. Nejmenší děti začaly poznávat jednoduché modlitby a písně a učily se liturgické kázni. Starší se již zúčastňovaly Farského liturgie. K 31. prosinci 1957 docházelo do duchovní péče celkem 220 dětí.

V rámci duchovní péče o děti působil v Husově sboru Dětský pěvecký sbor pod vedením sbormistra Václava Hovjackého, který také pravidelně zpíval při bohoslužbách a sborových slavnostech.³²¹

Na duchovní péči o děti navazovala duchovní péče o biřmovance, kteří se po dobu dvou let připravovali na slavnostní zkoušku před shromážděním obce a bratrem biskupem. Při této zkoušce osvědčili svoji víru a ukázali, že jsou připraveni dát se poslušně vést Duchem svatým. Pravidelně se scházeli při nedělních bohoslužbách v modlitebně Husova sboru a po jejich skončení k práci ve dvou skupinkách. První oddělení biřmovanců, kteří docházeli do 6. třídy, vedla v prvním pololetí Kamila Podlesná a ve druhém pak manželé Sakařovi. Druhé oddělení vedli duchovní náboženské obce vždy ve středu ve Farského sálu. Dne 12. května biřmovanci přistoupili k Večeři Páně a o šest dní později se v Husově sboru konala slavnostní zkouška před patriarchou F. Kovářem, který jim následující den udělil svátost biřmování. Na základě dlouholetých zkušeností s výukou biřmovanců v Husově sboru v Praze na Vinohradech bylo rozhodnuto, že svátost biřmování se dále bude konat každoročně. Bylo stanoveno, že nejvhodnějším věkem pro přijetí této svátosti bude 7. třída. K 31. prosinci 1957 bylo v prvním oddělení duchovní péče o biřmovance zapsáno 32 a ve druhém 45 mladých bratří a sester.³²²

Na duchovní péči o biřmovance navazovala duchovní příprava mládeže do 18 let. Oddělení mladší mládeže (do 16 let), které čítalo 21 členů, se scházelo k pátečním duchovním večerům v klubovně sboru pod vedením H. Pohla. Tématem setkávání byly základní charakterové vlastnosti mladého křesťana a poznávání osobností Nového zákona.

³²¹ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 24. 2. 1958, s. 2.

³²² Tamtéž, s. 3.

Oddělení starší mládeže (nad 16 let) s 31 přihlášenými vedla duchovní A. Kaňáková. Mladí byli seznamováni s osobními otázkami mladého člověka, řešenými z hlediska Písma, a se zakladatelskými osobnostmi CČS(H). Poznávali také světová nekřesťanská náboženství. V rámci duchovní péče o mládež působil Recitační sbor vinohradské náboženské obce pod vedením V. Krmenčíka, kde pracovalo celkem 16 bratří a sester.³²³

Sbor služby a odbor sociální práce v roce 1957

Ve Sboru služby a odboru sociální práce vinohradské náboženské obce pracovalo v roce 1957 celkem 18 sester pod vedením Hynka Pohla. Tyto sestry vykonávaly především pastorační návštěvy v rodinách nově přistěhovaných, zestárlých a nemocných, jimž pomáhaly v domácnosti. Velká pozornost byla věnována rodinám s dětmi v předškolním věku a rodinám biřmovanců. Díky jejich obětavé pastorační péči, při níž navštívily mnoho rodin, vzrostl počet přihlášených k přípravě svátosti biřmování. V naléhavých sociálních případech byly poskytovány jednorázové sociální podpory. Duchovní vykonali celkem 333 pastoračních návštěv v rodinách, 112 návštěv u nemocných a vedli 729 pastoračních rozhovorů.³²⁴

Významné události v náboženské obci v roce 1957

Na Nový rok 1957 byla v Husově sboru uvedena Rybova „Česká mše vánoční“ pro sóla, sbor, orchestr a varhany pod vedením Václava Hovjackého. Účinkovali: E. Bromová, L. Škorpilová, V. B. Haluska, E. Veverka a Pěvecký sbor vinohradské náboženské obce. Hráli členové symfonického orchestr DP a na varhany prof. Miroslav Kampelheimer.³²⁵

Dne 24. února 1957 se uskutečnilo duchovní odpoledne s pořadem duchovní hudby a zpěvu, věnované vzpomínce na život a dílo patriarchy G. A. Procházky. Kázání přednesl nuselský farář M. Durchánek. Zpěvem setkání doprovodil dr. Havelka a hrou na varhany V. Hovjacký.³²⁶

Dne 26. března 1957 zemřel ve věku 67 let Jan Lomoz, první vinohradský farář a jeden z prvních kněží, kteří v roce 1920 začali budovat novou církev. Rozloučení s Janem

³²³ Tamtéž.

³²⁴ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 24. 2. 1958, s. 4.

³²⁵ Rybova česká mše vánoční na Vinohradech (anonym). *Český zápas*, 1956, č. 51, s. 3, též HAVELKA František. Česká mše vánoční. *Český zápas*, 1957, č. 4, s. 2.

³²⁶ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 24. 2. 1958, s. 4.

Lomozem se uskutečnilo v pražském krematoriu dne 29. března 1957, a to za účasti biskupa A. Šimšíka a duchovních pražských i mimopražských náboženských obcí. Přítomni byli členové Ústřední rady V. Nedělka, O. Rutrle, K. Stárek, zástupci pražských rad starších, zaměstnanci Ústřední a Diecézní rady, nakladatelství Blahoslav a mnozí věřící, především z vinohradské náboženské obce. Smuteční obřad vykonal patriarcha církve F. Kovář a děkovnou promluvu na epištolu Efezským (4,24) biskup M. Novák. Na stránkách časopisu „Český zápas“ se s Janem Lomozem rozloučil jeho dlouholetý přítel František Plechatý slovy žalmisty³²⁷: „Blahoslavený ten muž, kterýž nechodí po radě bezbožných a na cestě hříšníků nestojí a na stoličce posměvačů nesedá.“³²⁸

Dne 11. dubna bylo promítáno pásmo diapositivů o životě a díle Dr. Karla Farského s výkladem faráře Hynka Pohla.

Na Velký pátek, dne 19. dubna, a při vzpomínkové pobožnosti ke Dni památky zesnulých dne 3. listopadu bylo uvedeno Cherubiniho „Requiem c-moll“ pro smíšený sbor a varhany. Účinkoval Pěvecký sbor vinohradské náboženské obce, na varhany hrál prof. Miroslav Kappelheimer a řídil Václav Hovjacký. Hynek Pohl vykonal pobožnost a podal výklad provedené skladby.³²⁹

Rok 1957 byl jubilejním rokem Jednoty bratrské a Jana Amose Komenského. K oslavám 500. výročí vzniku původní Jednoty bratrské se v Husově sboru na Vinohradech uskutečnilo mnoho akcí a setkání, které tuto reformační církev připomnělo.

Dne 20. května 1957 přijal Husův sbor návštěvu příslušníků pražského sboru Jednoty bratrské. Na setkání přednesli kázání Hynek Pohl a biskup Jednoty bratrské Karel Reichel. Při shromáždění zazněly duchovní písně v podání pěveckých sborů obou církví.

Dne 2. června 1957 kázal při nedělních bohoslužbách kazatel Jednoty bratrské v Betfordu v Anglii George Lloyd a následující den při biblickém večeru seznámil přítomné se svobodnou presbyteriální církví v Severním Irsku Dr. Mac Lachlan z Belfastu.

Dne 10. června 1957 při biblickém večeru promluvil o životě americké větve Jednoty bratrské její kazatel Josef Bartoň z Texasu a promítl četné diapositivy.

Dne 20. listopadu 1957 vinohradští vykonali návštěvu sboru Jednoty bratrské v Praze, v jejíž modlitebně přednášela spisovatelka a zároveň členka JB Leontina Mašínová (1882–1975) na téma „Polskem po stopách J. A. Komenského“.

³²⁷ Žalm 1,1

³²⁸ PLECHATÝ, František. Za Janem Lomozem. *Český zápas*, 1957, č. 14, s. 3.

³²⁹ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 24. 2. 1958, s. 4, též Cherubiniho Requiem na Vinohradech (anonym). *Český zápas*, 1957, č. 43, s. 4.

Dne 2. prosince 1957 navštívil Husův sbor biskup Jednoty bratrské Karel Reichel a ve Farském sále vyprávěl o své cestě do USA a Jubilejním synodu světové Jednoty bratrské v Betlehemu v létě 1957.

Dne 30. prosince 1957 se v Husově sboru na Vinohradech uskutečnilo večerní děkovné shromáždění za Boží milost prokázanou v tomto jubilejním roce. Setkání bylo doprovázeno promítáním diapozitivů o životě a díle J. A. Komenského a slovem Hynka Pohla.³³⁰

3.8 Náboženská obec v roce 1958

Vedení náboženské obce v roce 1958

V roce 1958 spravovala a vedla vinohradskou náboženskou obec rada starších v celkovém počtu 15 členů. Rada starších pracovala ve stejném složení jako v roce 1957: František Sakař (předseda), Václav Ryšlínek (místopředseda), František Vácha (tajemník), Antonín Böhm (zapisovatel), Anna Popplová (pokladník), Antonín Pexa (účetní), Ludmila Lopatová (správce členských seznamů), Božena Dufourová (správce budovy sboru), Jan Mička (správce kolumbária), Oldřich Vít (hospodář), Adolf Fries (knihovník), Alena Kaňáková (kronikář), Jiří Lukeš (archivář), Františka Burdová (zástupce RS ve Sboru služby), Ludmila Šedivá (zástupce RS v OSP), Oldřich Čipra (zástupce RS v pěveckém sboru).³³¹

Rada starších úřadovala denně na Farním úřadě v úředních hodinách 8–13 hodin a scházela se jedenkrát za 14 dnů. Předsednictvo rady starších zasedalo každou neděli po bohoslužbě. Podle usnesení IV. řádného sněmu CČS(H) začali duchovní odvádět diecézním důvěrníkům dobrovolné příspěvky při církevních úkonech, tzv. disparitu. V roce 1958 takto odvedla vinohradská náboženská obec 16 911,70 Kčs.

K 31. prosinci 1958 měla náboženská obec 10 143 příslušníků.³³²

Duchovní správa náboženské obce v roce 1958

V roce 1958 vedl duchovní správu vinohradské náboženské obce farář Hynek Pohl spolu s duchovní Dagmar Krmenčíkovou. Do 30. září působila v náboženské obci jako duchovní Alena Kaňáková, která ale od 1. října nastoupila mateřskou dovolenou. Na její místo byl

³³⁰ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 24. 2. 1958, s. 5.

³³¹ *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Oznámení o ustavení rady starších z 4. dubna 1957, s. 1.

³³² *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII-Vinohradech dne 23. 2. 1959, s. 5.

ustanoven absolvent HČBF René Hradský. Od 1. března do 30. dubna 1958 vypomáhal v duchovní správě také Arnošt Šimšík, který ukončil své sedmileté biskupské působení v Plzni a vrátil se zpět na Vinohrady.³³³ V duchovenské službě stále občasně vypomáhal Dr. Josef Říha, který byl ustanoven jako pomocný duchovní na dobrovolný úvazek. Věnoval se především duchovní péči v sociálních ústavech pro zestárlé.³³⁴

Duchovní vinohradské náboženské obce se kromě práce v náboženské obci věnovali také celocírkevním i mimocírkevním aktivitám. H. Pohl zastával funkce jednatele výboru Jednoty duchovenstva CČS, předsedy ústředních důvěrníků duchovenského sboru, člena věroučné komise ideové rady CČS, člena rady pro výchovu duchovních a kazatelů, a člena informační a tiskové rady CČS. Při mimocírkevních aktivitách působil také v předsednictvu Obvodního výboru obránců míru v Praze XII. a společně se sestrou D. Krmenčíkovou pracoval v závodní skupině ROH zaměstnanců vinohradské náboženské obce. A. Kaňáková spolupracovala při výchově bohoslovců na katedře praktické teologie na HČBF a působila též jako tlumočnice při Ústřední radě.³³⁵

Bohoslužby v roce 1958

V roce 1958 byla v Husově sboru vykonána celkem 171 bohoslužba, ve kterých se střídal bratr farář Hynek Pohl s vinohradskými i externími duchovními.

První farní bohoslužby (od 9 hodin) v modlitebně Husova sboru sloužili: H. Pohl (33 x), J. Říha (10 x), D. Krmenčíková (9 x), A. Kaňáková (6 x), R. Hradský (6 x), dále pak A. Šimšík (5 x), F. Kovář (1 x), M. Novák (1 x), M. Kaňák (1 x) a J. Lenc (1 x). Celkem to byly 73 bohoslužby.

Druhé farní bohoslužby ve Farského síni sloužili: D. Krmenčíková (21 x), A. Kaňáková (8 x), H. Pohl (7 x) a R. Hradský (4 x). Celkem to bylo 40 bohoslužeb.

Večerní bohoslužby (vždy ve čtvrtek od 19.30) vedli: D. Krmenčíková (13 x), H. Pohl (12 x), A. Kaňáková (10 x), A. Šimšík (2 x), M. Novák (1 x), O. Kozler (1x) a sestra Beranová (1 x); celkem 40 bohoslužeb.

³³³ A. Šimšík byl opětovně ustanoven duchovním v Praze na Vinohradech s účinností od 15. prosince 1957 dekretem Diecézní rady v Praze čj. 5971/57 ze dne 16. listopadu 1957 a po udělení předběžného státního souhlasu. Pro náboženskou obec vyplynula z tohoto ustanovení povinnost zajistit pro A. Šimšíka vhodný byt, jelikož byl povinen po skončení biskupského úřadu uvolnit služební byt v Plzni. Náboženská obec v Praze na Vinohradech proto zažádala o přidělení bytu Odbor pro věci církevní rady Ústředního národního výboru. *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Žádost o souhlas k dispozici s církevním bytem z 18. listopadu 1957, s. 1.

³³⁴ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII-Vinohradech dne 23. 2. 1959, s. 1.

³³⁵ Tamtéž, s. 5.

Příležitostné pobožnosti při zvláštních příležitostech sloužili: H. Pohl (10 x), D. Krmenčíková (4 x) a A. Kaňáková (4 x); celkem 18 bohoslužeb.

Pobožnosti při extenzích Husovy fakulty sloužili: J. Mánek, M. Kaňák, O. Rutrle, Z. Trtík, R. Horský, A. Ebertová, A. Šimšík a B. Strašíková.

V jiných náboženských obcích vykonali vinohradští duchovní celkem 17 bohoslužeb. Sloužili je: H. Pohl (12 x), A. Kaňáková (3 x), D. Krmenčíková (1 x) a R. Hradský (1 x).³³⁶

Duchovní činnost v roce 1958

V roce 1958 bylo vykonáno celkem 57 křtů, 25 sňatků, 180 pohřbů, 38 obřadů uložení urn do kolumbária Husova sboru a 37 obřadů úvodu matky s dítětem po křtu.³³⁷

Biblické večery v roce 1958

Biblické večery se v roce 1958 v Husově sboru konaly, stejně jako v roce 1957, ve Farského sále každé pondělí od 19.30 hodin. V prvním pololetí se uskutečnilo 23 večerů pod vedením faráře H. Pohla, duchovní A. Kaňákové a prof. M. Kaňáka. Tématem večerů H. Pohla byl výklad Lukášova evangelia, zatímco A. Kaňáková seznamovala posluchače s dobovým pozadím Nového zákona a M. Kaňák přednášel o dějinách Kristovy církve. Ve druhém pololetí se pak konalo 13 večerů pod vedením H. Pohla, R. Hradského a D. Krmenčíkové. H. Pohl pokračoval se ve výkladu Lukášova evangelia a R. Hradský vykládal knihy starozákonních proroků. V rámci biblických večerů byly promítnuty diafilmy o Josefu Mánesovi, Mikoláši Alšovi a Boženě Němcové a barevné diapozitivy z dějin Starého zákona. Dále bylo prezentováno pásmo o Jednotě bratrské, snímky z otevření památníku K. Farského ve Škodějově a z otevření sboru v Klatovech. Promítání filmů doprovázel slovem H. Pohl. Při biblických večerech byly také čteny úryvky z krásné literatury a na závěr vždy společně s modlitbami zazněly jednotlivé žalmy.³³⁸

Vyučování náboženství na školách v roce 1958

Zatímco se ještě ve druhém pololetí roku 1957 náboženství vyučovalo 10 hodin týdně na 12 vinohradských školách a výuky se účastnilo 132 dětí československého vyznání, v roce 1958

³³⁶ Tamtéž, s. 1.

³³⁷ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII-Vinohradech dne 23. 2. 1959, s. 1–2.

³³⁸ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 23. 2. 1959, s. 4.

se náboženství již prakticky nevyučovalo, anebo jen v minimálním počtu hodin. Ve výroční zprávě faráře či učitele náboženství pro výroční shromáždění náboženské obce dne 23. února 1959 se údaje o vyučování na školách již nevyskytují.³³⁹ Sílicí tlak ze strany ateistického státu na snižování výuky náboženství na školách a jeho proticírkevní politiky tak slavil úspěchy a výuka náboženství již nikdy nedosáhla předválečné ani poválečné situace, pouze pak v obrodných letech 1968–1969.

Duchovní péče o děti, biřmovance a mládež v roce 1958

Duchovní péče o děti byla v roce 1958 vedena ve dvou věkových kategoriích. Předškoláci a děti z 1. třídy docházeli do prvního oddělení vždy v neděli od 10 hodin. Setkávali se ve Farského sálu pod vedením duchovní D. Krmenčíkové, která připravovala vedoucí jednotlivých tříd, V. Nepožítkovou a L. Čepkovou. Děti od 2. do 5. třídy docházely do druhého oddělení ve Farského sálu. Nedělní bohoslužby pro ně začínaly v 8.30 hodin, po nich pak následovala práce ve skupinkách. Toto oddělení vedla duchovní A. Kaňáková, která zároveň připravovala laické vyučující jednotlivých skupinek: J. Mlýnkovou, J. Brlicovou, V. Kozderovou a H. Tichou. V druhém pololetí potom vedení převzala D. Krmenčíková a pro vedení skupinky dětí 3. tříd byla získána další maminka, sestra Jarmila Hamouzová.

Pro potřeby bohoslužeb konaných v rámci duchovní péče byl vypracován čtyřletý kazatelský plán, aby každé dítě bylo seznámeno se zvěstí starozákonních proroků, Kristova evangelia, svědectvím apoštolů a hlavními věroučnými důrazy CČS(H).

V roce 1958 byl dokončen šestiletý výchovný plán duchovní péče o děti, jehož cílem bylo seznámit je s poselstvím evangelia a vést k pochopení Boží vůle v lidských dějinách i v každodenním životě. Výuka vyvrcholila v 5. třídě, kdy děti po vykonání zkoušky³⁴⁰ přistoupily ke svátosti pokání a dne 27. dubna při slavnostní bohoslužbě přijaly první Večeři Páně. Přípravu k pokání konali duchovní četnými osobními návštěvami v rodinách dětí. Osobní rozhovory s dětmi vedli zcela konkrétně, s ohledem na osobní život jednotlivých dětí. Rodiče dětí přistupujících k první Večeři Páně byli pravidelně zváni k rozhovoru s místními duchovními. Duchovní péče byla důležitá nejenom ve vztahu duchovních a církve k dítěti, ale také k jejich rodičům. Tato forma přípravy i přístupu k Večeři Páně se velice osvědčila, a byla proto zachována i pro další období. K 31. prosinci 1958 do duchovní péče na Vinohradech docházelo celkem 200 dětí.

³³⁹ Tamtéž.

³⁴⁰ Zkouška se skládala ze znalostí Starého i Nového zákona, dějin církve, mravouky, věrouky a ústavy CČS.

V rámci duchovní péče o děti se v Husově sboru scházel Dětský pěvecký sbor pod vedením sbormistra Václava Hovjackého, který pravidelně účinkoval při bohoslužbách a dětských sborových slavnostech.³⁴¹

Na duchovní péči o děti navázala i v roce 1958 duchovní péče o biřmovance, kteří se po dobu dvou let připravovali pod vedením A. Kaňákové a D. Krmenčíkové. Biřmovanci se pravidelně scházeli každou středu ve Farského sálu, při nedělních bohoslužbách v modlitebně Husova sboru a poté v práci ve skupinkách. Slavnostní zkoušku složilo 34 z nich před shromážděním náboženské obce a předsedou pražského okrsku Karlem Vodičkou dne 17. května 1958. Svátost biřmování jim byla následujícího dne udělena pražským biskupem M. Novákem. Na základě dosavadních zkušeností byl pro práci s biřmovanci vypracován nový dvouletý výchovný plán, který měl být završen v květnu 1960. Při nedělních shromážděních, které vedl R. Hradský, děti poznávali základy víry CČS(H) a při středečních setkáních pod vedením D. Krmenčíkové byly uváděny do četby jednotlivých knih Starého a Nového zákona. Ve druhém pololetí roku 1958 bylo v duchovní péči o biřmovance zapsáno 56 dětí.³⁴²

Na duchovní péči o biřmovance navazovala duchovní příprava mládeže do 18 let. Oddělení mladší mládeže ve věku do 16 let, ve kterém bylo zapsáno 36 členů, se scházelo každý pátek v klubovně Husova sboru pod vedením H. Pohla a ve druhém pololetí pod vedením D. Krmenčíkové a R. Hradského. Tématem výuky byly významné biblické postavy a jednotlivá světová náboženství. Skupinu starší mládeže nad 16 let vedla v prvním pololetí A. Kaňáková, ve druhém pololetí H. Pohl. Mládež byla seznamována s otázkami růstu křesťanské osobnosti a základními jistotami víry. Pět mladých sester pravidelně vypomáhalo ve vedení skupinek duchovní péče o děti.³⁴³

Sbor služby a odbor sociální práce v roce 1958

Ve Sboru služby a odboru sociální práce vinohradské náboženské obce pracovalo 18 sester pod vedením Hynka Pohla. Při pravidelných setkáních, kromě praktické přípravy pastoračních rozhovorů a rozdělování úkolů, poznávaly základy víry své církve. Sestry vykonávaly především pastorační návštěvy v rodinách, zvláště nově přistěhovaných, zestárlých a nemocných, jimž pomáhaly v domácnosti. Velká pozornost byla věnována

³⁴¹ ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 23. 2. 1959, s. 3.

³⁴² ÚAM CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 23. 2. 1959, s. 3.

³⁴³ Tamtéž, s. 4.

rodinám s dětmi v předškolním věku a rodinám biřmovanců. Díky této pastorační péči se navýšil počet přihlášených k přípravě svátosti biřmování. V naléhavých sociálních případech byly poskytovány jednorázové sociální podpory. Duchovní v roce 1958 vykonali celkem 279 pastoračních návštěv v rodinách, 143 návštěv u nemocných a vedli rovněž 839 pastoračních rozhovorů. Duchovní pravidelně písemně komunikovali s členy duchovní péče, zasílali pozdravné a pastorační dopisy.³⁴⁴

Významné události v náboženské obci v roce 1958

Na Nový rok 1958 byla v Husově sboru opět uvedena Rybova „Česká mše vánoční“ pro sóla, sbor, orchestr a varhany, a to za řízení Václava Hovjackého. Účinkovali E. Bromová, L. Škorpilová, V. B. Haluska, E. Veverka a Pěvecký sbor vinohradské náboženské obce. Hráli členové symfonického orchestru DP a na varhany prof. Miroslav Kampelheimer.³⁴⁵

V neděli 26. ledna se v Plzni sešlo diecézní shromáždění, které zvolilo nového plzeňského biskupa; stal se jím Antonín Urban (1909–1967).³⁴⁶ Dosavadní plzeňský biskup a dlouholetý vinohradský farář Arnošt Šimšík ukončil své sedmileté biskupské období. Vrátil se zpět do domovské vinohradské náboženské obce, kde vypomáhal v duchovní službě od 1. března do 30. dubna 1958, kdy ze zdravotních důvodů odešel na zasloužený odpočinek.³⁴⁷

Dne 23. února 1958 se po skončení bohoslužby uskutečnilo uložení urny s popelem Jaroslava Eberta, dlouholetého vinohradského duchovního a žižkovského faráře, který zemřel dne 1. února. O jeho životě a díle ve smutečním kázání promluvil Hynek Pohl.³⁴⁸

Dne 31. května 1958 oslavil 50. narozeniny prof. K. V. Štěpka, hudební skladatel a virtuos, který dlouhá léta ve vinohradském Husově sboru řídil Dětský pěvecký sbor a na diecézní půdě od roku 1948 vedl Pěvecké sdružení Farský.³⁴⁹

Dne 20. září 1958 se ve vinohradském Husově sboru uskutečnil duchovní večer k 70. narozeninám patriarchy F. Kováře. Slavnostního setkání byl přítomen kromě Kovářovy rodiny a věřících z náboženských obcí i místní farář Hynek Pohl, místopředseda ústřední rady F. Plechatý a předseda pražského okrsku náboženských obcí a malostranský farář K.

³⁴⁴ Tamtéž.

³⁴⁵ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 23. 2. 1959, s. 5.

³⁴⁶ Plzeňská diecéze volila biskupa (šifra F. B.). *Český zápas*, 1958, č. 6, s. 4.

³⁴⁷ Biskup A. Šimšík odchází na odpočinek (šifra st.). *Český zápas*, 1958, č. 21, s. 3.

³⁴⁸ *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 23. 2. 1959, s. 5.

³⁴⁹ UNGERMANN, Otakar. Prof. K. V. Štěpka padesátníkem. *Český zápas*, 1958, č. 22, s. 4.

Vodička. Dále byli přítomni hosté ze sesterských reformačních církví, biskupové CČS(H), děkan HČBF s profesory fakulty, duchovní pražských a venkovských náboženských obcí a členové Ústřední rady a ústředního finančního výboru. V pořadu duchovní hudby zpívaly pěvecké sbory pražských náboženských obcí Vinohrady, Nusle, Košíře, Břevnov, Karlín, Praha 1 a Pěvecký sbor Farský pod vedením K. V. Štěpky.³⁵⁰

V pondělí 20. října 1958 se ve Farského síni Husova sboru konala slavnostní veřejná schůze rady starších, uspořádaná k 25. výročí otevření Husova sboru, za účasti biskupů M. Nováka a A. Šimšíka a mnoha věřících (nejen vinohradských). Duchovní přednesli pásmo z kroniky náboženské obce o jejím vzniku, o stavbě Husova sboru a jeho významných dnech. Svědectví o životě sboru a lásce k němu podali patriarcha F. Kovář, biskup M. Novák, prof. T. Havlenová-Kühnová, prof. J. Krušinová, někdejší předseda rady starší E. Hrdina, nejstarší vinohradský duchovní J. Říha a nejmladší laická pracovnice náboženské obce L. Čepková.³⁵¹

V neděli 26. října a v pondělí 27. října 1958 byly v Husově sboru slouženy děkovné bohoslužby pod vedením patriarchy F. Kovář a biskupa A. Šimšíka.³⁵²

Ve čtvrtek 30. října 1958 se v Husově sboru u příležitosti jeho 25. výročí konal duchovní večer s recitacemi národní umělkyně Otýlie Beníškové (1882–1967), zpěvem Marty Harlasové a hrou na varhany Václava Hovjackého. Shromáždění zahájil H. Pohl čtením z Písma, modlitbou a vzpomínkou na budovatele sboru. O. Beníšková recitovala básně J. Nerudy, J. Wolkera a F. Coppéeho. M. Harlasová zazpívala písně F. Schuberta, A. Dvořáka a O. Stryka. Přítomní též vzpomněli nedožítých 75 let varhanního umělce prof. B. Wiedermanna, který se zasloužil o výběr a sestavení vinohradských varhan.³⁵³

V neděli 2. listopadu 1958 se v ústřední síni kolumbária Husova sboru konala pobožnost se vzpomínkou na zesulé členy vinohradské náboženské obce. Hynek Pohl při ní vzpomněl také těch členů náboženské obce, kteří se zasloužili o její vznik, stavbu Husova sboru a jeho výzdobu.³⁵⁴

V listopadu a prosinci roku 1958 se v Husově sboru konal již tradiční podzimní cyklus čtvrtěčních extensí Husovy čs. bohoslovecké fakulty. Na prvním večeru cyklu, dne 20. listopadu, promluvil proděkan fakulty J. Mánek na téma „Poznání Ježíše Krista“.³⁵⁵ Na

³⁵⁰ Vinohradská pobožnost s duchovní hudbou (anonym). *Český zápas*, 1958, č. 39, s. 2.

³⁵¹ Putování po našich sborech (šifra LAST). *Český zápas*, 1958, č. 44, s. 3.

³⁵² *ÚAM CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze XII dne 23. 2. 1959, s. 5.

³⁵³ Vinohradský duchovní večer (šifra K.). *Český zápas*, 1958, č. 46, s. 3.

³⁵⁴ Dvacet pět let vinohradského Husova sboru (anonym). *Český zápas*, 1958, č. 42, s. 4.

³⁵⁵ Pozvání (anonym). *Český zápas*, 1958, č. 46, s. 4.

druhém večeru, dne 27. listopadu, A. Ebertová hovořila o následování Krista.³⁵⁶ Na třetím setkání, dne 4. prosince, prof. R. Horský vyložil téma „Od svátosti křtu k biřmování“.³⁵⁷ Na čtvrté extenzi, konané dne 11. prosince, mluvil prof. O. Rutrle o „Nástrojích budování víry v církvi“.³⁵⁸ Tématem páté přednášky B. Strašíkové byla „Večeře Páně a sbor“.³⁵⁹ Poslední, šestá extenze se konala po vánoční přestávce dne 8. ledna 1959 a promluvil na ní knihovník Husovy fakulty Blahoslav Kovář na téma „Svatá Písma“.³⁶⁰

3.9 Náboženská obec v roce 1959

Vedení náboženské obce v roce 1959

V roce 1959 spravovala a vedla vinohradskou náboženskou obec rada starších v celkovém počtu 15 členů, kteří byli zvoleni na výročním shromáždění náboženské obce konaném dne 23. února. Rada starších byla ustanovena na své ustavující schůzi dne 23. března v tomto složení: Antonín Pexa (předseda), Adolf Fries (1. místopředseda) a Adolf Ransdorf (2. místopředseda a správce budovy sboru a kolumbária), František Vácha (tajemník), Jaroslav Vašíček (zapisovatel), Františka Burdová (pokladní), Karel Šmída (účetní), Ludmila Lopatová (správce členských seznamů), Oldřich Vít (hospodář), Božena Dufourová (knihovník), Jiří Lukeš (archivář), Ludmila Šedivá (zástupce RS do OSP a Sboru služby), Vratislav Kratochvíl (zástupce do duchovní péče), Oldřich Cipra (zástupce RS v pěveckém sboru), František Sakař (člen bez funkce).³⁶¹ Kromě členů rady starších byli zvoleni jejich náhradníci, přehlížitelé účtů a jejich náhradníci, zástupci pro diecézní a církevní sněm a jejich náhradníci.³⁶²

Rada starších úřadovala denně na Farním úřadě v úředních hodinách 8–13 hodin a scházela se k pravidelným schůzím jedenkrát za měsíc. Předsednictvo rady starších zasedalo vždy jednou za čtrnáct dní.³⁶³

³⁵⁶ Z Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1958, č. 47, s. 4.

³⁵⁷ Třetí extenze Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1958, č. 48, s. 4.

³⁵⁸ Pokračují extenze Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1958, č. 49, s. 4.

³⁵⁹ Pátá extenze Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1958, č. 50, s. 4.

³⁶⁰ Pokračují extenze Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1958, č. 52, s. 4.

³⁶¹ APD CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Oznámení o ustavení rady starších z 24. března 1959, s. 1.

³⁶² APD CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Oznámení o schválení nově zvolených členů RS a jejich náhradníků, přehlížitelé účtů a jejich náhradníků, zástupců pro diecézní církevní sněm a jejich náhradníků z 4. března 1959, s. 1–2.

³⁶³ APD CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva tajemníka RS při výročním shromáždění náboženské obce církve československé v Praze 12-Vinohradech dne 29. 2. 1960, s. 1.

K 31. prosinci 1959 měla náboženská obec 9 880 příslušníků.³⁶⁴

Duchovní správa náboženské obce v roce 1959

V roce 1959 vedl duchovní činnost ve vinohradské náboženské obci farář Hynek Pohl spolu s duchovními Dagmar Krmenčíkovou a René Hradským. V duchovní službě stále vypomáhal v náboženské obci ustanovený pomocný duchovní Dr. Josef Říha, který na dobrovolný úvazek občasně sloužil bohoslužby a zaměřil se zejména na duchovní péči v sociálních ústavech pro zestárlé ve Všetudech a Jablonné nad Vltavou.³⁶⁵

Duchovní vinohradské náboženské obce se kromě práce v náboženské obci věnovali také celocírkevním i mimocírkevním aktivitám. H. Pohl zastával funkci jednatele ústředního výboru Jednoty duchovenstva CČS, předsedy ústředních důvěrníků duchovenského sboru, člena věroučné komise ideové rady CČS, člena rady pro výchovu duchovních a kazatelů, a také člena informační a tiskové rady CČS. Při mimocírkevních aktivitách H. Pohl působil v předsednictvu Obvodního výboru obránců míru v Praze XII. Po dobu nemoci faráře Bohuslava Švece vykonávali vinohradští duchovní v listopadu a prosinci 1959 duchovní správu a duchovní péči i v náboženské obci Praha-Košíře.³⁶⁶

Bohoslužby v roce 1959

V roce 1959 bylo v Husově sboru vykonáno celkem 181 bohoslužeb, ve kterých se střídal bratr farář Hynek Pohl s vinohradskými i externími duchovními.

První farní bohoslužby (od 9 hodin) v modlitebně Husova sboru sloužili: H. Pohl (39 x), R. Hradský (30 x), D. Krmenčíková (11 x), J. Říha (11 x), M. Novák (1 x) a také A. Šimšík (1 x), A. Urban (1 x). Celkem byly vykonány 94 bohoslužby.

Druhé farní bohoslužby ve Farského sálu sloužili: D. Krmenčíková (35 x), R. Hradský (5 x) a H. Pohl (1 x); celkem 41 bohoslužba.

Večerní bohoslužby (vždy ve čtvrtek od 19.30) ve Farského sálu vedli: R. Hradský (7 x), D. Krmenčíková (5 x), H. Pohl (5 x) a B. Petržilka (1 x); celkem 18 bohoslužeb.

Příležitostné pobožnosti při zvláštních příležitostech sloužili: H. Pohl (14 x), D. Krmenčíková (9 x) a R. Hradský (5 x); celkem 28 bohoslužeb.

³⁶⁴ APD CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze 12-Vinohradech dne 29. 2. 1960, s. 1.

³⁶⁵ APD CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze 12-Vinohradech dne 29. 2. 1960, s. 1.

³⁶⁶ Tamtéž, s. 6.

Pobožnosti při 11 extenzích Husovy čs. bohoslovecké fakulty v Husově sboru sloužili: J. Mánek, M. Kaňák, O. Rutrle, Z. Trtík, R. Horský, A. Ebertová, A. Šimšík, F. Kovář a S. Heřmanský.

Celkem 40 bohoslužeb vykonali vinohradští duchovní v jiných náboženských obcích. Sloužili je: J. Říha (25), R. Hradský (10) a H. Pohl (5)³⁶⁷

Duchovní činnost v roce 1959

V roce 1959 bylo vykonáno celkem 34 křtů, 22 sňatků, 194 pohřbů, 50 obřadů uložení uren do kolumbária Husova sboru a 32 obřadů úvodu matky s dítětem po křtu.³⁶⁸

Biblické večery v roce 1959

Biblické večery se v roce 1959 v Husově sboru konaly (stejně jako v roce předchozím) ve Farského sálku každé pondělí od 19.30 hodin; uskutečnilo se celkem 33 biblických večerů. V prvním pololetí vedli 21 večerů farář H. Pohla a duchovní R. Hradský, ve druhém pololetí bylo 12 večerů. Po celý rok H. Pohl pokračoval ve výkladu Lukášova evangelia a v druhé části přednášel o vzniku a životě jednotlivých křesťanských církvích v Československu. Duchovní R. Hradský vykládal knihy starozákonních proroků. Večery bývaly doprovázeny promítáním diapozitivů s biblickou tematikou. Jako přednášející byli někdy pozváni hosté, vystupoval recitační kroužek mládeže, četlo se z knih žalmů.³⁶⁹

Duchovní péče o děti, biřmovance a mládež v roce 1959

Duchovní péče o děti byla v roce 1959 vedena ve dvou věkových kategoriích. Děti v předškolním věku a z 1. třídy docházely do prvního oddělení vždy v neděli od 10 hodin do Farského sálu. Setkání vedly laické učitelky V. Nepožitková a L. Čepková. Děti od 2. do 5. třídy docházely do druhého oddělení, kde se každou neděli od 8.45 hodin ve Farského sále konaly dětské bohoslužby. Poté následovala práce ve skupinkách, které pracovaly pod vedením laických vyučujících: J. Hamouzové, Jaroslavy Mlýnkové, M. Soukupové, V. Kozderové a Jiřiny Mlýnkové. Dětské bohoslužby vždy sloužila D. Krmenčíková, na klavír a harmonium jí doprovázel Ilja Chodura ze skupiny mládeže.

³⁶⁷ Tamtéž, s. 1.

³⁶⁸ APD CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze 12-Vinohradech dne 29. 2. 1960, s. 1.

³⁶⁹ Tamtéž, s. 4.

Výuka v duchovní péči o děti vyvrcholila dne 19. dubna 1959, kdy 36 dětí, žáků 5. tříd, po vykonání předepsané zkoušky přistoupilo k první Večeři Páně, kterou vysloužili H. Pohl a D. Krmenčíková. Přípravu k přijetí této svátosti vedli duchovní svými pastoračními návštěvami v rodinách dětí, při nichž s rodiči promlouvali o otázkách náboženské výchovy a o problémech dětského světa, jeho myšlení a chápání. Duchovní péče byla důležitá jak ve vztahu duchovních a církve k dítěti, tak i k jejich rodičům. Do duchovní péče na Vinohradech docházelo k 31. prosinci 1959 celkem 113 dětí, oproti 200 z minulého roku.³⁷⁰

Na duchovní péči o děti navázala i v roce 1959 duchovní péče o biřmovance, kteří se po dobu dvou let připravovali pod vedením H. Pohla, R. Hradského a D. Krmenčíkové. 76 dětí se pravidelně scházelo každou středu ve Farského sálu, při nedělních bohoslužbách v modlitebně Husova sboru a poté v práci ve skupinkách. Děti se chystaly ke slibu věrnosti Kristovu evangeliu a církvi během dvouletého cyklu, v němž byly probírány otázky Písma, z věrouky, mravouky, ústavy CČS(H) a náboženských dějin českého národa.³⁷¹

Na duchovní péči o biřmovance kontinuálně navazovala duchovní příprava mládeže do 18 let. Oddělení mladší mládeže (do 16 let), ve kterém bylo zapsáno 27 členů, se scházelo každý pátek v klubovně Husova sboru. Chlapce vedl R. Hradský, děvčata pak D. Krmenčíková. Tématem výuky byl výklad Velkého vyznání víry CČS(H) a přiblížení osobnosti Ježíše Krista. Skupinu starší mládeže (nad 16 let), která se scházela vždy ve středu v 19.30 ve farní kanceláři, vedl farář H. Pohl. Při 36 setkáních 21 mladých poznávalo osobnost Ježíše Krista ve svědectví novozákonních událostí a podstatu a poslání církve. K výuce byla farářem připravena řada témat, která si mládež sama zvolila a která se týkala duchovních a mravních problémů mládeže. V druhé části byla probírána témata, která si členové skupiny sami vybrali a následně zpracovali. V rámci oddělení mládeže byl vytvořen recitační kroužek, který připravil dvě vystoupení doplněná hudbou. Tři mladé sestry pravidelně vypomáhaly ve vedení skupinek duchovní péče o děti a Vratislav Kratochvíl se podílel na přípravě biřmovanců.³⁷²

Sbor služby a odbor sociální práce v roce 1959

Ve Sboru služby a odboru sociální práce vinohradské náboženské obce pracovalo v roce 1959 celkem 19 sester pod vedením Hynka Pohla. Při pravidelných měsíčních setkáních

³⁷⁰ APD CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze 12-Vinohradech dne 29. 2. 1960, s. 3.

³⁷¹ Tamtéž, s. 2..

³⁷² Tamtéž, s. 4.

kromě praktické přípravy pastoračních rozhovorů a rozdělování úkolů poznávaly základy víry své církve. Sestry vykonávaly pastorační návštěvy v rodinách, zvláště nově přistěhovalých, které zvaly k účasti na shromážděních sboru. Vypomáhaly i v domácnosti zestárlých a nemocných členů náboženské obce. Velká pozornost byla věnována rodinám dětí předškolního věku, navštěvujících duchovní péči, a rodinám biřmovanců. V naléhavých sociálních případech byly poskytovány jednorázové sociální podpory.³⁷³

Významné události v náboženské obci v roce 1959

Na Nový rok 1959 byla v Husově sboru znovu uvedena Rybova „Česká mše vánoční“ pro sóla, sbor, orchestr a varhany za řízení Václava Hovjackého. Na varhany hrál prof. Miroslav Kampelheimer.

V neděli 11. ledna 1959 sloužil A. Šimšík vzpomínkovou bohoslužbu k výročí založení CČS(H) a dne 25. dubna zvěstoval Boží slovo plzeňský biskup A. Urban.

Ve čtvrtek 16. dubna se konal ve Farského sálu Husova sboru duchovní večer se zamyslením faráře H. Pohla nad knihou Paula Robesona, černošského zpěváka, aktivisty za lidská práva a podporovatele Sovětského svazu, nazvanou „Zde je mé místo“. Na večeru zazpíval nuselský farář Miroslav Durchánek černošské spirituály a pěvecký sbor nuselské náboženské obce přednesl duchovní písně.

V květnu 1959 (7., 14., 21. a 28.) se v Husově sboru uskutečnily Májové pobožnosti, na kterých kázali vinohradští duchovní o životě a díle předních duchovních a laiků CČS(H) F. Stibora, V. Lemberka, A. Tuháčka a K. Statečného.

Dne 15. října 1959 se konalo v Husově sboru večerní shromáždění věnované osobnosti a dílu Václava Budovce z Budova, o jehož významu promluvil H. Pohl.

U příležitosti 40. výročí konání prvních českých bohoslužeb o Vánocích roku 1919 posloužil kázáním v Husově sboru při bohoslužbách na Hod Boží vánoční pražský biskup M. Novák.³⁷⁴

Také v roce 1959 pokračoval ve vinohradském sboru cyklus extenzí Husovy československé bohoslovecké fakulty, který byl zahájen už na podzim předchozího roku. Dne 22. ledna přednášel asistent fakulty S. Heřmanský na téma „Starý zákon a naše kázání“.³⁷⁵ Ve čtvrtek 5. února 1959 promluvil děkan M. Kaňák na téma „Z teologických

³⁷³ APD CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze 12-Vinohradech dne 29. 2. 1960, s. 5.

³⁷⁴ Tamtéž, s. 6.

³⁷⁵ Příští extenze Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1959, č. 3, s. 3.

problémů raného křesťanství“.³⁷⁶ Výklady představitelů HČBF pokračovaly opět na podzim. Dne 12. listopadu 1959 přednášel S. Heřmanský na téma „Sociální aspekt prorokovaný v starozákonní zvěsti“³⁷⁷, dne 19. listopadu O. Rutrle na téma „Svátost a posvěcení života“³⁷⁸, dne 26. listopadu přednášela A. Ebertová na téma „Křesťan a svět“.³⁷⁹ Dne 3. prosince 1959 promluvil R. Horský na téma „Křesťan a nemoc“³⁸⁰ a o týden později, dne 10. prosince, hovořil M. Kaňák na téma „Komenského snahy harmonické a irénické“. Cyklus přednášek v roce 1959 uzavřel dne 17. prosince Z. Trtík promluvou na téma „Dnešní křesťan a pravda Bible“.³⁸¹

3.10 Náboženská obec v roce 1960

Vedení náboženské obce v roce 1960

V roce 1960 spravovala a vedla vinohradskou náboženskou obec rada starších ve stejném složení jako v předchozím roce, tedy v počtu 15 členů. Ti byli zvoleni již výročním shromážděním náboženské obce konaným dne 23. února 1959 na dvouleté funkční období. Rada starších byla následně ustanovena na své ustavující schůzi dne 23. března v tomto složení: Antonín Pexa (předseda), Adolf Fries (1. místopředseda), Adolf Ransdorf (2. místopředseda a správce budovy sboru a kolumbária), František Vácha (tajemník), Jaroslav Vašíček (zapisovatel), Františka Burdová (pokladní), Karel Šmída (účetní), Ludmila Lopatová (správce členských seznamů), Oldřich Vít (hospodář), Božena Dufourová (knihovnicka), Jiří Lukeš (archivář), Ludmila Šedivá (zástupce RS do OSP a Sboru služby), Vratislav Kratochvíl (zástupce do duchovní péče), Oldřich Cipra (zástupce RS v pěveckém sboru), František Sakař³⁸² (člen bez funkce).³⁸³ Kromě členů rady starších byli zvoleni jejich náhradníci, přehlížitele účtů a jejich náhradníci a zástupci pro diecézní a církevní sněm a jejich náhradníci.³⁸⁴

³⁷⁶ Poslední extenze Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1959, č. 5, s. 4.

³⁷⁷ Z Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1959, č. 45, s. 4.

³⁷⁸ Z Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1959, č. 46, s. 4.

³⁷⁹ Z Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1959, č. 47, s. 4.

³⁸⁰ Z Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1959, č. 48, s. 4.

³⁸¹ Z Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1959, č. 49, s. 3.

³⁸² František Sakař své funkční období nedokončil z důvodu úmrtí dne 23. ledna 1961.

³⁸³ *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Oznámení o ustavení rady starších z 24. března 1959, s. 1.

³⁸⁴ *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Oznámení o schválení nově zvolených členů RS a jejich náhradníků, přehlížitele účtů a jejich náhradníků, zástupců pro diecézní církevní sněm a jejich náhradníků z 4. března 1959, s. 1–2.

Rada starších úradovala denne na Farním úradě v úředních hodinách 8–13 hodin a scházela se jedenkrát za měsíc. Předsednictvo rady starších jednalo vždy jednou za čtrnáct dní.

K 31. prosinci 1960 měla náboženská obec 9 473 příslušníků.³⁸⁵

Duchovní správa náboženské obce v roce 1960

V roce 1960 došlo v obsazení duchovní správy v náboženské obci na Vinohradech k podstatným změnám. Od počátku roku 1960 vedl duchovní činnost ve vinohradské náboženské obci farář Hynek Pohl spolu s duchovními Dagmar Krmenčíkovou a René Hradským. V duchovní službě stále vypomáhal v náboženské obci ustanovený pomocný duchovní na dobrovolný úvazek dr. Josef Říha, který občasně sloužil bohoslužby a převážně se věnoval duchovní péči v sociálních ústavech pro zestárlé ve Vřestudech a Jablonné nad Vltavou. Dnem 1. srpna 1960 však byl duchovní René Hradský přeložen do náboženské obce Praha-Košíře jako zatímní farář po smrti tamějšího faráře Bohuslava Švece (1920–1960) a 1. října následně přeložen do Prahy-Horních Počernic a ustanoven tamním farářem. Dne 30. září 1960 rezignoval na místo faráře vinohradské náboženské obce Hynek Pohl a po téměř deseti letech odešel ze služeb církve z důvodů, které sdělil písemně diecézní radě.³⁸⁶ Novým farářem byl dne 1. října 1960 ustanoven Ludvík Fuček (1921–2004), který byl přeložen z náboženské obce Praha-Libeň. Dnem 1. listopadu 1960 byla po Reném Hradském v náboženské obci ustanovena kazatelka Blanka Švehlová (1931–2012), která ale byla již dne 8. listopadu 1960 pověřena administrováním náboženské obce Praha 2-Nové Město, a to po odchodu faráře Zdeňka Bártla (1899–1963) do důchodu. Od 1. července 1961 pak byla tamtéž pověřena vedením duchovní správy. Třetí místo pomocného duchovního v Praze-Vinohradech bylo tím pádem zrušeno.³⁸⁷

Duchovní vinohradské náboženské obce se kromě práce v náboženské obci věnovali také celocírkevním i mimocírkevním aktivitám. H. Pohl zastával funkce jednatele ústředního výboru Jednoty duchovenstva CČS, předsedy ústředních důvěrníků duchovenského sboru,

³⁸⁵ *Odbor organizačně-ekonomický, personální oddělení ÚR CČSH*, Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Základní arch Náboženské obce Praha-Vinohrady, s. 1.

³⁸⁶ Svoji rezignaci na místo faráře na Vinohradech a odchod ze služeb CČS(H) ke dni 30. září 1960 sdělil Hynek Pohl diecézní radě dopisem ze dne 14. září 1960. Srovnej *Odbor organizačně-ekonomický, personální oddělení ÚR CČSH*, osobní složky duchovních CČSH, Hynek Pohl. Oznámení o odchodu ze služeb církve československé, s. 1–8.

³⁸⁷ *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva faráře pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze-Vinohradech dne 27. 2. 1961, s. 4, srov. *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Doplnění základního archu náboženské obce v Praze 10-Vinohradech dne 27. 6. 1961, s. 1.

člena věroučné komise ideové rady CČS, člena rady pro výchovu duchovních a kazatelů, a člena informační a tiskové rady CČS. Při mimocírkevních aktivitách H. Pohl působil v předsednictvu Obvodního výboru obránců míru v Praze XII. Po dobu nemoci faráře Bohuslava Švece vykonávali vinohradští duchovní v listopadu a prosinci duchovní správu a duchovní péči v náboženské obci Praha-Košíře.³⁸⁸

Bohoslužby v roce 1960

V roce 1960 bylo v Husově sboru vykonáno celkem 175 bohoslužeb a pobožností, ve kterých se střídali bratr farář Hynek Pohl s vinohradskými i externími duchovními.

První farní bohoslužby (od 9 hodin) v modlitebně Husova sboru sloužili: H. Pohl (23 x), J. Říha (11 x), L. Fuček (11 x), D. Krmenčíková (9 x), R. Hradský (8 x) a dále hosté F. Kovář (1 x), A. Šimšík (1 x), J. Mánek (1 x), M. Kaňák (1 x); celkem 66 bohoslužeb.

Druhé farní bohoslužby pro děti ve Farského sálu sloužili: D. Krmenčíková (28 x), R. Hradský (2 x) a L. Fuček (2 x); celkem byly vyslouženy 32 bohoslužby.

Večerní bohoslužby (vždy ve čtvrtek od 19.30) konané ve Farského sálu vedli: D. Krmenčíková (23 x), R. Hradský (11 x), H. Pohl (10 x), L. Fuček (5 x), B. Švehlová (3 x) a V. Lenc (1 x); celkem se konaly 54 bohoslužby.

Příležitostné pobožnosti při zvláštních příležitostech sloužili: H. Pohl (9 x), D. Krmenčíková (5 x), R. Hradský (2 x), F. Kovář (2 x), M. Novák (1) a společně slouženou K. Vodička, F. Kalous a F. Plechatý; celkem byly uspořádány 22 pobožnosti.

Celkem 57 bohoslužeb vykonali vinohradští duchovní v jiných náboženských obcích, nejvíce v Praze-Košířích, sloužili je: R. Hradský (28 x), H. Pohl (3 x), D. Krmenčíková (2 x), J. Říha (2 x), dále v ostatních obcích: J. Říha (9 x), D. Krmenčíková (6 x), H. Pohl (5 x) a R. Hradský (2 x).³⁸⁹

Duchovní činnost v roce 1960

V roce 1960 bylo vykonáno celkem 17 křtů, 20 sňatků, 186 pohřbů, 39 obřadů uložení uren do kolumbária Husova sboru a 16 obřadů úvodu matky s dítětem po křtu.³⁹⁰

³⁸⁸ APD CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva br. faráře H. Pohla pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze 12-Vinohradech dne 29. 2. 1960, s. 6.

³⁸⁹ APD CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva faráře pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze-Vinohradech dne 27. 2. 1961, s. 1.

³⁹⁰ Tamtéž, s. 2.

Biblické večery v roce 1960

Kromě nedělních a svátečních bohoslužeb a večerních pobožností se v roce 1960 v Husově sboru na Vinohradech ve Farského sálu konaly biblické večery, stejně jako v předchozím roce každé pondělí od 19.30 hodin. V roce 1960 se uskutečnilo celkem 35 biblických večerů: v prvním pololetí se konalo 23 večerů pod vedením faráře H. Pohla a duchovních R. Hradského a D. Krmenčíkové, ve druhém pololetí pak 12 večerů pod vedením D. Krmenčíkové, L. Fučka a B. Švehlové. Farář H. Pohl pokračoval ve výkladu Lukášova evangelia, R. Hradský vykládal knihu proroka Izajáše, D. Krmenčíková začala vykládat Janovo evangelium, L. Fuček 1. list Korintským a B. Švehlová 1. list Tesalonickým. Biblické večery byly doprovázeny promítáním diapozitivů s duchovní tematikou, na večerech přednášeli nepravidelně pozvaní hosté a vystupoval recitační kroužek mládeže s pásmem recitací.³⁹¹

Duchovní péče o děti, biřmovance a mládež v roce 1960

Duchovní péče o děti byla v roce 1960 vedena ve dvou věkových kategoriích. Děti v předškolním věku a z 1. třídy se scházely v prvním oddělení vždy v neděli od 10 hodin ve Farského sálu pod vedením laické učitelky L. Čepkové. Dětem byly vštěpovány základní poznatky o Pánu Bohu a Ježíši Kristu. Přípravu s ní vykonávala D. Krmenčíková, která ve druhém pololetí sama převzala výuku dětí. Náboženská problematika byla probírána podle knihy Verna Hillse „Martínek a Jituška: úlohy pro duchovní péči o předškolní děti“ z edice duchovní péče o děti CČS(H). Děti od 2. do 5. třídy docházely do druhého oddělení, které se pravidelně scházelo ve Farského sálu k ranním nedělním dětským bohoslužbám (od 8.45 hodin) pod vedením D. Krmenčíkové. Po nich následovala práce ve skupinkách, které vedly laické vyučující J. Hamouzová, Jaroslava Mlýnková, dále M. Soukupová, V. Kozderová a Jiřina Mlýnková. Děti 5. tříd připravovala k přijetí svátosti Večeře Páně D. Krmenčíková. Výuka v duchovní péči o děti vyvrcholila dne 27. března 1960, kdy byla H. Pohlem a D. Krmenčíkovou vysloužena první svátost Večeře Páně. V první polovině roku bylo v duchovní péči o děti zapsáno 120 dětí. Po prázdninách pak probíhala duchovní péče pouze ve dvou skupinkách: děti 2. a 3. tříd vyučovala

³⁹¹ APD CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva faráře pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze-Vinohradech dne 27. 2. 1961, s. 2.

D. Krmenčíková a děti 4. a 5. tříd studentka bohosloví M. Soukupová. K 31. prosinci 1960 do duchovní péče na Vinohradech docházelo celkem 75 dětí, oproti 113 v roce 1959.³⁹²

Na duchovní péči o děti navazovala jako dříve duchovní péče o biřmovance, kteří se připravovali na biřmování. Vedení přípravy se ujali tito duchovní: H. Pohl, R. Hradský, D. Krmenčíková a V. Kratochvíl. Shromáždění biřmovanců se konala každou středu ve Farského sálu a v neděli po bohoslužbách v klubovně. Během dvouletého cyklu byly probírány otázky ze Starého a Nového zákona, dále věrouka, mravouka, Ústava ČČS a náboženské dějiny českého národa. Zapsáno bylo celkem 76 biřmovanců, kteří své náboženské znalosti osvědčili při zkoušce, která se konala dne 9. dubna 1960 před proděkanem J. Mánkem, předsedou rady starších A. Pexou a dalšími svědky. Svátost biřmování vysloužil J. Mánek následující den při slavnostních bohoslužbách. Po prázdninách potom přešli biřmovanci do mladšího oddělení mládeže.³⁹³

Na duchovní péči o biřmovance navazovala duchovní příprava mládeže do 18 let. Oddělení mladší mládeže (do 16 let), ve kterém bylo zapsáno 27 členů, kteří se scházeli každý pátek v klubovně Husova sboru. Chlapce vedl R. Hradský, děvčata D. Krmenčíková. Tématem výuky byla liturgie ČČS(H) a aktuální otázky mládeže. V druhé polovině roku převzal tuto skupinu farář L. Fuček, který vyučoval podle celocírkevního plánu duchovní péče, týkajícího se charakteru křesťanské osobnosti. Zapsáno bylo 11 chlapců a dívek. Skupinu starší mládeže (nad 16 let), která se scházela vždy ve středu od 19.30 ve farní kanceláři, vedl farář H. Pohl. Tématem byla liturgie Karla Farského. Ostatní duchovní a kulturní náplň si připravovala mládež sama, vytvořila pásma pro biblické večery o životě Karla Farského a z díla Antonína Dvořáka.³⁹⁴

Sbor služby a odbor sociální práce v roce 1960

Ve Sboru služby a odboru sociální práce vinohradské náboženské obce pracovalo v roce 1960 celkem 17 sester pod vedením Hynka Pohla a později Ludvíka Fučka. Sbor služby se scházel pravidelně každý měsíc k teoretické přípravě a k rozdělení praktických úkolů. Sestry vykonávaly především pastorační návštěvy v rodinách, zvláště nově přistěhovalých, které zvaly, k účasti na shromážděních sboru. Vypomáhaly také v domácnostech nemocných,

³⁹² Tamtéž, s. 3.

³⁹³ *APD ČČSH*, f. Složky náboženských obcí ČČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva faráře pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze-Vinohradech dne 27. 2. 1961, s. 3.

³⁹⁴ Tamtéž, s. 4.

opuštěných a zestárlých členů náboženské obce. V naléhavých sociálních případech bylo potřebným vypomáháno jednorázovou sociální podporou.³⁹⁵

Významné události v náboženské obci v roce 1960

Na Nový rok se v Husově sboru konala slavnostní bohoslužba, kterou vysloužil patriarcha F. Kovář. Odpoledne byla již tradičně uvedena Rybova „Česká mše vánoční“ pro sóla, sbor, orchestr a varhany za řízení Václava Hovjackého.

Dne 14. ledna 1960 byl ve spolupráci s pražským okrskem uspořádán duchovní večer k 85. narozeninám Alberta Schweitzera, o jehož životě a díle promluvil Jaroslav Čech, farář z Čáslavi.

V neděli 17. ledna odpoledne se sešli pražští věřící ve vinohradském Husově sboru k děkonné pobožnosti u příležitosti 40. výročí založení Církve československá (husitská). Pobožnost vedl pražský biskup M. Novák. Patriarcha F. Kovář ve svém projevu vyzdvihl minulost církve a vyjádřil přesvědčení, že i do budoucna má své poslání. Přítomni byli duchovní CČS(H) a zástupci reformačních církví.³⁹⁶

Od 4. do 25. února 1960 byl v Husově sboru uspořádán cyklus čtyř večerů, které byly věnovány 40. výročí CČS(H).

Dne 22. března se konalo duchovní shromáždění rodičů dětí z 5. tříd a biřmovanců a o několik dní později, dne 27. března jim byla vysluhována první Večeře Páně.

V sobotu 9. dubna se konala slavnostní zkouška biřmovanců a dne 10. dubna jim byla udělena svátost biřmování J. Mánkem.

Dne 21. dubna byl uspořádán duchovní večer se vzpomínkou na osobnost prvního patriarchy, Dr. Karla Farského, o němž osobní svědectví podali F. Kalous, K. Vodička a F. Plechatý. Ve dnech 5. až 26. května se v Husově sboru uskutečnily Májové pobožnosti, které byly věnovány bližšímu poznání osobností zakladatelské generace CČS(H).

Dne 6. června se konal duchovní večer u příležitosti výročí úmrtí Karla Farského.

Rok 1960 byl uzavřen dne 31. prosince bohoslužbami, které začaly v 18 hodin a během nichž byla vysluhována Večeře Páně.³⁹⁷

³⁹⁵ Tamtéž, s. 2.

³⁹⁶ Informace o konání pobožnosti k 40. výročí založení CČS(H) (anonym). *Český zápas*, 1960, č. 3, s. 1.

³⁹⁷ *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva faráře pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze-Vinohradech dne 27. 2. 1961, s. 4–5.

3.11 Náboženská obec v roce 1961

Vedení náboženské obce v roce 1961

V roce 1961 spravovala a vedla vinohradskou náboženskou obec nová rada starších v počtu 15 členů, kteří byli zvoleni na výročním shromáždění náboženské obce konaném dne 27. února. Rada starších pak byla ustanovena na své ustavující schůzi dne 20. března v tomto složení: Karel Faustus (předseda), Barbora Krčková (1. místopředseda), Adolf Fries (2. místopředseda), Růžena Krušinová (tajemník), Jiří Lukeš (1. zapisovatel), Vratislav Kratochvíl (2. zapisovatel), Františka Burdová (pokladní), Karel Šmída (účetní), Ludmila Lopatová (správce členských seznamů), Krasoslav Kukačka (správce budov), Emil Široký (hospodář), Marie Haňáková (knihovni), Alena Kaňáková (archivářka), Ludmila Šedivá (zástupce RS do OSP a Sboru služby) a Oldřich Cipra (zástupce RS v Pěveckém sboru).³⁹⁸ Kromě členů rady starších byli zvoleni také jejich náhradníci, přehlížeři účtů a jejich náhradníci a zástupci pro diecézní a církevní sněm a jejich náhradníci.³⁹⁹

Rada starších úřadovala denně na Farním úřadě v úředních hodinách (8-13 hodin) a scházela se jedenkrát za měsíc. Předsednictvo rady starších zasedala každé čtvrté pondělí v měsíci.⁴⁰⁰

K 31. prosinci 1961 měla náboženská obec 8 959 příslušníků.⁴⁰¹

Duchovní správa náboženské obce v roce 1961

V roce 1961 vedl duchovní správu vinohradské náboženské obce farář Ludvík Fuček, který nastoupil dne 1. října 1960 po Hynku Pohlovi, dlouholetém vinohradském faráři. V duchovní správě s ním dále působili: duchovní Dagmar Krménčíková a Dr. Josef Říha, který vypomáhal v náboženské obci na dobrovolný úvazek. Ve vinohradské náboženské obci byla též ustanovena Blanka Švehlová, která však již týden po svém nástupu, tedy dne 8. listopadu 1960, byla pověřena administrováním náboženské obce Praha 2-Nové Město. Poté od 1.

³⁹⁸ *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Oznámení o ustavení rady starších z 21. března 1961, s. 1.

³⁹⁹ *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Oznámení o schválení nově zvolených členů RS a jejich náhradníků, přehlížeři účtů a jejich náhradníků, zástupců pro diecézní církevní sněm a jejich náhradníků z 21. března 1961, s. 1.

⁴⁰⁰ *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva tajemnice RS pro výroční shromáždění náboženské obce CČS v Praze-Vinohradech dne 26. 2. 1962, s. 1.

⁴⁰¹ *Odbor organizačně-ekonomický, personální oddělení ÚR CČSH*, Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Základní arch Náboženské obce Praha-Vinohrady, s. 1.

července 1961 byla pověřena vedením duchovní správy tamtéž. Působení ve vinohradské náboženské obci tedy ukončila dne 23. června 1961. Třetí duchovenské systematizované místo na Vinohradech po jejím odchodu již dále nebylo obsazováno.⁴⁰²

Bohoslužby v roce 1961

V roce 1961 bylo v Husově sboru vykonáno celkem 149 bohoslužeb a pobožností, ve kterých se střídal bratr farář L. Fuček s vinohradskými i externími duchovními.

První farní bohoslužby (od 9 hodin) v modlitebně Husova sboru sloužili: L. Fuček (30 x), D. Krmenčíková (18 x), J. Říha (11 x) a hosté (2 x); celkem 61 bohoslužba.

Druhé farní bohoslužby pro děti ve Farského sálu sloužili: D. Krmenčíková (22 x), L. Fuček (5 x) a studentka bohosloví M. Soukupová (1 x); celkem 28 bohoslužeb.

Večerní pobožnosti (každý čtvrtek od 19.30) ve Farského sálu vedli: D. Krmenčíková (23 x), L. Fuček (19 x), B. Švehlová (6 x), J. Říha (6 x) a hosté (3 x). Celkem se konalo 49 pobožností.

Příležitostné pobožnosti při zvláštních příležitostech sloužili: D. Krmenčíková (2 x), L. Fuček (3 x) a hosté (1 x). Celkem proběhlo 6 pobožností.

Pobožnosti při extenzích HČBF sloužili: R. Horský, M. Kaňák, Z. Trtík, J. Mánek a A. Ebertová. Celkem bylo 5 pobožností.

V jiných náboženských obcích vykonali vinohradští duchovní celkem 14 bohoslužeb: L. Fuček (6), D. Krmenčíková (6) a J. Říha (2).⁴⁰³

Duchovní činnost v roce 1961

V roce 1961 bylo vykonáno celkem 27 křtů, 8 sňatků, 163 pohřbů, 35 obřadů uložení urn do kolumbária Husova sboru a 19 obřadů úvodu matky s dítětem po křtu.⁴⁰⁴

Biblické večery v roce 1961

Kromě nedělních a svátečních bohoslužeb a večerních pobožností se v roce 1961 v Husově sboru na Vinohradech ve Farského sálu opět konaly biblické večery, stejně jako v roce předchozím. V roce 1961 se uskutečnilo celkem 35 večerů pod vedením faráře L. Fučka a

⁴⁰² APD CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva faráře za rok 1961 pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze-Vinohradech dne 26. 2. 1962, s. 3.

⁴⁰³ APD CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva faráře za rok 1961 pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze-Vinohradech dne 26. 2. 1962, s. 2.

⁴⁰⁴ Tamtéž.

duchovní D. Krmenčíkové: v prvním pololetí 23 večerů a ve druhém pololetí 13. Bratr farář L. Fuček vykládal 1. list Korintským a D. Krmenčíková Janovo evangelium. Při biblických večerech byly promítány barevné diapozitivy s tematikou Starého zákona. Dne 19. června byly biblické hodiny prvního pololetí zakončeny vysluhováním Večeře Páně. Účast na biblických setkáních se pohybovala kolem 60 věřících.⁴⁰⁵

Duchovní péče o děti, biřmovance a mládež v roce 1961

Duchovní péče o děti byla v roce 1961 vedena v menším měřítku než v předchozích letech, a to ve dvou věkových kategoriích. Nejmenší děti v předškolním věku a z 1. tříd se scházely vždy v neděli od 10 hodin ve Farského sálu pod vedením D. Krmenčíkové. Děti od 2. do 6. třídy se scházely k nedělním bohoslužbám ve Farského sálu v 9 hodin, také převážně pod vedením D. Krmenčíkové. Dětem byly vybírány biblické texty především z Nového zákona, se zaměřením na charakterové vlastnosti Pána Ježíše, tak aby zaujaly a dotkly se jejich duše. Po bohoslužbách následovalo nacvičování písní z nového zpěvníku a prohlubování biblického textu. Ve vedení dětí vypomáhaly M. Soukupová, která vedla zároveň přípravky, V. Kozderová a J. Hamouzová. Na harmonium a klavír děti doprovázela V. Ransdorfová. Děti připravily k Vánocům vlastní představení s pobožností, při kterém recitovaly a zpívaly k oslavě narození Ježíše Krista. V prvním pololetí bylo zapsáno v duchovní péči 66 dětí, v druhé polovině již jen 43 dětí, oproti 75 v roce 1960.⁴⁰⁶

Na duchovní péči o děti navazovala duchovní péče o biřmovance, kteří se pod vedením duchovních své náboženské obce připravovali na přijetí svátosti biřmování. Shromáždění byla pro malý počet zájemců spojena v jednu skupinu, která se v prvním pololetí scházela každou středu ve Farského sálu a ve druhém pololetí ve farní kanceláři. S dětmi byly probírány vůdčí osobnosti husitské revoluce a Jednoty bratrské, jakož i aktuální problémy mladých. Zapsáno bylo celkem 12 biřmovanců, kteří pak přijali svátost biřmování v roce 1962.⁴⁰⁷

Na duchovní péči o biřmovance navazovala duchovní péče o mládež do 18 let, do které docházelo 10 chlapců a dívek. Mládež se scházela každou středu ve farní kanceláři pod vedením faráře L. Fučka. Tématem výuky byly vlastnosti Ježíše Krista se zaměřením na vytváření charakteru mladého křesťana a aktuální problémy mladých lidí.⁴⁰⁸

⁴⁰⁵ Tamtéž.

⁴⁰⁶ APD CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva faráře za rok 1961 pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze-Vinohradech dne 26. 2. 1962, s. 3.

⁴⁰⁷ Tamtéž.

⁴⁰⁸ Tamtéž.

Sbor služby a odbor sociální práce v roce 1961

Ve Sboru služby a odboru sociální práce vinohradské náboženské obce pracovalo v roce 1961 celkem 15 sester. Sbor služby se pod vedením faráře Ludvíka Fučka scházel pravidelně každý měsíc k teoretické přípravě a k rozdělení praktických úkolů. Teoretická část se věnovala církevním řádům, organizačnímu a hospodářskému řádu, řádu duchovní péče a usnesením V. řádnému sněmu. Sestry vykonávaly především pastorační návštěvy v rodinách, zvláště nově přistěhovalých a vypomáhaly v domácnostech nemocných, opuštěných a zestárlých členů náboženské obce.⁴⁰⁹

Významné události v náboženské obci v roce 1961

Na Nový rok 1961 se v Husově sboru konala slavnostní bohoslužba, kterou vysloužil patriarcha F. Kovář. Odpoledne od 16 hodin byla opětovně uvedena Rybova „Česká mše vánoční“. Pěvecký sbor řídil bratr Šimáně z Nuslí, na varhany hrál Václav Hovjacký.

Dne 9. dubna se v Husově sboru konalo diecézní shromáždění (260 delegátů).

V červnu 1961 navštívili u příležitosti Všekřesťanského mírového shromáždění Husův sbor metropolita ukrajinské pravoslavné církve Borševskij a prof. etiopské církve Samuel Terreffe a zúčastnili se bohoslužeb. Překladem posloužila sestra Soukupová, farářka z Brandýsa nad Labem.⁴¹⁰

S účinností od 1. listopadu 1961 postoupila vinohradská náboženská obec nemovitost, tj. činžovní dům čp. 318 v Belgické ulici č. 12 v Praze 2 na Vinohradech, státu podle darovací – postupní smlouvy ze dne 21. října 1961.⁴¹¹

Druhá nemovitost, činžovní dům čp. 846, kterou vinohradská náboženská obec vlastnila v Milešovské ulici č. 1 v Praze 3, byla později postoupena státu podle darovací – postupní smlouvy ze dne 29. června 1964 s účinností od 1. července 1964.⁴¹²

⁴⁰⁹ Tamtéž, s. 2.

⁴¹⁰ *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva faráře za rok 1961 pro výroční shromáždění náboženské obce církve československé v Praze-Vinohradech dne 26. 2. 1962, s. 4.

⁴¹¹ *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Doplnění základního archu náboženské obce církve československé v Praze 10-Vinohradech ze dne 15. března 1963, s. 1.

⁴¹² *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Doplnění základního archu náboženské obce církve československé v Praze 10-Vinohradech ze dne 8. dubna 1965, s. 1.

4 Osobnosti vinohradské náboženské obce CČS(H)

4.1 Jan Lomoz – první vinohradský farář CČS(H)

Jan Lomoz se narodil dne 13. února 1890 v Záběhlicích u Dobříše v rodině rolníka Františka Lomoze a Františky, rozené Chvátalové. Středoškolská léta strávil na gymnáziu v Příbrami, které absolvoval s vyznamenáním. Již během studia byl literárně aktivní a zajímal se o historii a filozofii. Krátce po maturitě vstoupil do kláštera řádu Křížovníků s červenou hvězdou v Praze. V letech 1910–1915 studoval teologii na Bohoslovecké fakultě Univerzity Karlo-Ferdinandovy, kde se později setkal s Františkem Kovářem⁴¹³, budoucím patriarchou CČS(H). Dne 4. července 1915 byl vysvěcen na kněze pražským arcibiskupem Lvem Skrbenským. Po vysvěcení až do srpna 1920 působil jako kaplan v Praze u sv. Františka, v Unhošti u Prahy a také vykonával funkci administrátora ve Slivenci u Prahy. V srpnu 1920 se po zralé úvaze rozhodl opustit klášter a uzavřít manželství.⁴¹⁴ Následně vstoupil do nově vzniklé Církve československé (husitské), kde na přání generálního vikáře Antonína Procházky přijal místo úředníka. Pracoval v kanceláři československé konzistoře, a přitom příležitostně vysluhoval bohoslužby v chrámu sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí.⁴¹⁵

Dne 9. dubna 1921 přijal místo duchovního správce⁴¹⁶ vinohradské náboženské obce.⁴¹⁷ Tam však působil pouze do listopadu 1921, kdy onemocněl. Na jeho místo nastoupil

⁴¹³ František Kovář studoval Bohosloveckou fakultu Univerzity Karlo-Ferdinandovy v letech 1909–1913.

⁴¹⁴ Sňatek uzavřel s vdovou Růženou Vendyšovou, rozenou Nácovskou. Manželé Lomozovi nemohli mít své vlastní děti, ale po smrti mladšího bratra Františka a jeho ženy se ujali jejich dvou dětí Františka a Marie. Marie byla během okupace zaměstnána v úřadě pražské diecézní rady CČS(H) jako úřednice a v roce 1945 se provdala za faráře CČS(H) Josefa Jahodu. Jahodovi se později přestěhovali z Prahy do Hrádku nad Nisou. Zde pak Jan Lomoz prožil své poslední roky života, srov. JINDRA, Martin. Jan Lomoz, jeden ze sabotérů České ligy proti bolševismu. *Paměť a dějiny*, 2010, roč. IV, č. 1, s. 92.

⁴¹⁵ JINDRA, Martin. Citované dílo (2017), s. 536, též JINDRA, Martin. Jan Lomoz, jeden ze sabotérů České ligy proti bolševismu. *Paměť a dějiny*, 2010, roč. IV, č. 1, s. 80.

⁴¹⁶ Vinohradská duchovní správa, která byla sice formálně samostatná, ve svých počátcích podléhala duchovní správě u sv. Mikuláše v Praze I a všichni vinohradští členové patřili pod duchovní pravomoc tamního faráře Jandy. K rozhodnutí mít svého vlastního duchovního přispěly nejen trvající spory s tamní duchovní správou, ale také velký nárůst věřících na Vinohradech, který činil dle státního sčítání lidu v roce 1921 8 771 příslušníků CČS(H) a také možnost konat bohoslužby v kapli Na Smetance. Podařilo se také zřídit farní kancelář v bytě předsedy rady starších br. Závorky, srov. *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 39–42.

⁴¹⁷ Rada starších dříve neúspěšně nabídla místo vinohradského faráře dosavadnímu vinohradskému římskokatolickému kaplanovi Říhovi, který ho odmítl, Matěji Pavlíkovi, který však začal působit na Moravě, Aloisi Janešovi z chotovinské farnosti, tomu ale nebyl umožněn místní radou starších přestup a G. A. Procházce a R. J. Stejskalovi, kteří byli zaneprázdněni v ústředí církve. Nabídku následně dostal také Arnošt Šimšík, který již na Vinohradech bohoslužby sloužil a vyučoval náboženství na vinohradských školách. Ten ale nabídku pro velké pracovní vytížení katechety a pomocného duchovního v Nuslích odmítl, srov. *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 41.

Arnošt Šimšík, který se stal první voleným farářem v Praze na Vinohradech. Šimšík se ale po necelém roce (dne 16. září 1922) funkce vinohradského faráře vzdal, a místo sebe navrhl opět Jana Lomoze. Ten byl tedy zvolen farářem v Praze na Vinohradech, kde dlouhodobě působil až do 15. března 1929, kdy se této funkce ze zdravotních důvodů⁴¹⁸ definitivně vzdal.⁴¹⁹

V závěru svého působení na Vinohradech byl v dubnu 1928 zvolen diecézním shromážděním do pražské diecézní rady CČS(H), kde vykonával funkci druhého místopředsedy a tiskového a ideového referenta. Za necelý rok odešel z Vinohrad natrvalo. Dne 16. března 1929 přijal místo tajemníka pražské diecézní rady. Zároveň od 22. května 1929 do 9. února 1942 vykonával funkci generálního vikáře patriarchy G. A. Procházky. Po jeho smrti byl Lomoz dne 21. února 1942 zvolen správcem pražské diecéze.⁴²⁰ „V této funkci pečoval o prohloubení náboženského života své diecése, svou autoritou podporoval každou poctivou snahu po zdokonalení církevní práce a bránil, často osamocen, církvev proti pokusům o zanášení prvků, jejímu duchu cizích, do jejího života.“⁴²¹ Z titulu tohoto úřadu se stal také členem Ústřední rady, kde byl zvolen zapisovatelem.⁴²²

Ve své funkci správce pražské diecéze musel Jan Lomoz čelit nejen velmi obtížné situaci ve vztahu k protektorátní moci, ale také vnikajícímu napětí uvnitř církve; to souviselo s bojem dvou vnitrocírkevních frakcí.⁴²³ V průběhu roku 1943, při probíhajícím sporu většinové části Ústřední rady⁴²⁴ s Františkem Roháčem, tehdejším zkušebním komisařem

⁴¹⁸ Jana Lomoze trápilo dlouhodobé onemocnění plic, kvůli kterému již nemohl dále vykonávat zpívané bohoslužby a promluvy. Ze zdravotních důvodů již dříve opustil místo v konzistoři, které mu pro neklid a rozrušování nesvědčily, srov. *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 41.

⁴¹⁹ KRATOCHVÍL, Vratislav. Citované dílo (1959), s. 22–23.

⁴²⁰ Až do II. řádného sněmu CČS(H) v lednu 1946 patriarcha církve vykonával také funkci pražského biskupa. Po smrti G. A. Procházky se funkce rozdělily a v období protektorátu, kdy nemohl být zvolen nový patriarcha se správcem celé církve stal ostravský biskup Ferdinand Stibor.

⁴²¹ 60 let Jana Lomoze (šifra Dv. S.). *Český zápas*, 1950, č. 6, s. 31.

⁴²² JINDRA, Martin. Citované dílo (2017), s. 536., též JINDRA, Martin. Jan Lomoz, jeden ze sabotérů České ligy proti bolševismu. *Paměť a dějiny*, 2010, roč. IV, č. 1, s. 80–81.

⁴²³ V průběhu roku 1942 dále rostlo napětí mezi Ústřední radou a Jednotou duchovenstva, které počalo již po neúspěšné volbě patriarchy a vyvrcholilo v letech 1943 – 1944 a zasáhlo také do vývoje v CČS(H) i po roce 1945. Srovnej HRDLIČKA, Jaroslav. Citované dílo (2010), s. 82–83. V církvi se odehrával zápas mezi radikální levicí na jedné straně a demokratickou pravicí na straně druhé. Tento zápas se odehrával na pozadí politického souboje mezi představiteli církve spojenými s agrární stranou a radikální levicí. Napětí zesílilo zveřejněním článku vinohradského duchovního Františka Roháče v listu Jednoty duchovenstva *Svoboda svědomí*, ve kterém se věnoval právním a mravním otázkám uvnitř církve a rostoucímu tlaku a diktátu ze strany Ústřední rady, zejména jejího místopředsedy Josefa Dvořáka, srov. *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 41.

⁴²⁴ V Ústřední radě byli tito členové: F. Stibor, F. Plechatý, J. Dvořák, F. Fišera, J. Lomoz, Š. Pavlický, F. Schneider, R. Stejskal, J. Stržil, F. Pokorný a F. Kovář.

oboru filozofie náboženství a členem vinohradské rady starších, se Lomoz při hlasování v Ústřední radě přiklonil na stranu Roháče, který svým článkem „Svědění a svoboda v náboženství“⁴²⁵ vyvolal velkou nevoli některých členů rady. Stejnou podporu Roháčovi vyjádřil později Lomoz v dubnu 1944, kdy šlo o další spor s Ústřední radou. Pře se týkala Roháčova článku „Cuius regio – eis theologia“, uveřejněného ve „Svobodě svědomí“, a následné přednášky „Stav duchovenského dorostu“. Ústřední rada na základě těchto Roháčových aktivit a neshod s ním požádala pražskou diecézní radu, aby Františka Roháče z Vinohrad přeložila na nějakou vzdálenou mimopražskou faru.⁴²⁶

Do života Jana Lomoze zasáhla dne 20. ledna 1944 další, mnohem závažnější událost. Toho dne dostal pozvání do přípravného výboru České ligy proti bolševismu⁴²⁷, které ale odmítl zamítavým dopisem, odeslaným dva dny poté (22. ledna) přípravnému výboru Ligy.⁴²⁸ V dopise vysvětlil svůj postoj mj. slovy: „Myslím proto, že upřímně věřící a nábožensky uvědomělý křesťan je nejlepší, ne-li dokonce jedinou hrází a ochranou (...) proti všem nebezpečím (...) ze strany bolševismu (...).“ Své zamítavé stanovisko také hned 14. února 1944 oznámil Ústřední radě a současně ho rozeslal duchovním a významnějším laikům i mimo církve. Zdůvodnil, co ho vedlo k odmítnutí vstupu do této organizace. Jedním z argumentů byl fakt, že nevěří ve spásu světa bolševismem, ale také ne „Ligou“. Lomoz dále vyznává: „Jsem pevně přesvědčen, že jediný Ježíš může spasit tento svět.“ O Lomozově negativním postoji byl dne 4. dubna 1944 informován přímo německý státní

⁴²⁵ Roháč v článku zastával stanovisko, že svoboda svědomí každého jednotlivce, opírající se o jeho mravní a duchovní legitimitu, stojí nad všemi právními, mocenskými i organizačními prerogativy církve, čímž zrelativizoval dosavadní pojetí autority v církvi. Zároveň vyslovil požadavek, aby se svoboda svědomí kromě víry odrážela i v učení církve, neboť teologie není jenom formulací učení, nýbrž také výkladem tohoto učení ve vztahu k realitě života. Učení se tudíž mělo církvi stát i myšlenkovým nástrojem k přeměně světa. Srovnej JINDRA, Martin. Jan Lomoz, jeden ze sabotérů České ligy proti bolševismu. *Paměť a dějiny*, 2010, roč. IV, č. 1, s. 81, též ROHÁČ, František. Svědomí a svoboda v náboženství. In: *Svoboda svědomí*, č. 7. Jednota duchovenstva ČČM, Praha 1943, s. 93–108.

⁴²⁶ JINDRA, Martin. Jan Lomoz, jeden ze sabotérů České ligy proti bolševismu. *Paměť a dějiny*, 2010, roč. IV, č. 1, s. 82.

⁴²⁷ Česká liga proti bolševismu byla aktivistická organizace zřízená na přímou objednávku německých úřadů. Její úlohou bylo propagování a rozvíjení protikomunistické a protisovětské propagandy v době protektorátu. Byla formálně ustavena na shromáždění 23. ledna 1944 v Praze. Vzniku organizace předcházela manifestační schůze Kuratoria pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě dne 15. prosince 1943 v pražské Lucerně. Organizace byla řízena sekčním šéfem Moravcova ministerstva školství a národní osvěty Adolfem Leitgebem s podporou šéfredaktora Českého slova K. Wernera. Česká liga proti bolševismu. *Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i.* [online]. Copyright © 6 [cit. 03.03.2018]. Dostupné z: http://www.usd.cas.cz/wp-content/uploads/Slovník38_45.pdf

⁴²⁸ *ÚAM ČČSH*, f. Personální spisy duchovních, osobní spis Jana Lomoze; dopis Jana Lomoze přípravnému výboru České ligy proti bolševismu z 22. ledna 1944. Obsah tohoto dopisu si společně s nešťastně formulovaným Lomozovým článkem v Českém zápase č. 45 vzala za záminku poválečná prokomunisticky orientovaná ÚNS ČČS a znemožnila tak návrat Jana Lomoze do funkce diecézního tajemníka.

ministr pro Čechy a Moravu K. H. Frank, který byl spolu s Moravcem patronem „Ligy“. Janu Lomozovi byl následně příslušným ministerstvem (MŠNO) oznámen výnos ministra E. Moravce, ve kterém byl vyzván, aby do 10. července 1944 opustil veškeré své funkce v církvi. Lomoz však tuto výzvu uposlechl jen částečně: dne 10. července sice opustil funkci správce Pražské diecéze⁴²⁹, ale rozhodl se setrvat na místě tajemníka diecézní rady. Jeho rozhodnutí ale neuniklo německé tajné státní policii, která pak dne 20. října o jeho kroku informovala K. H. Franka. Na jeho přímý rozkaz byl posléze dne 14. prosince 1944 Jan Lomoz zatčen. Po výslechu v neblaze proslulém Petschkově paláci byl odvezen na Pankrác, kde byl v cele č. 207 vězněn až do 6. února 1945.⁴³⁰

Z pankrácké věznice byl Jan Lomoz transportován do Malé pevnosti v Terezíně, „která patřila k nejhorším nacistickým kriminálům.“ Tam byl umístěn do cely č. 6, kde se setkal s několika jezuitskými přáteli a později také s Josefem Kracíkem, farářem CČS(H) z Ledče nad Sázavou⁴³¹.

Během věznění v Malé pevnosti se u Lomoze naplno rozvinulo dlouhodobé onemocnění plic, které ho trápilo již dříve, kdy byl ve funkci vinohradského faráře, a začalo se zhoršovat ve věznici na Pankráci. Především díky svým přátelům, MUDr. Jiřímu Syllabovi a Karlu Novákovi, kteří tam byli věznění spolu s ním, byl umístěn s těžkou bronchitidou na marodku, z níž byl dne 1. května 1945 spolu s tuberkulózními vězni⁴³² propuštěn na svobodu.⁴³³

Následující den po odchodu z Terezína Lomoz dopisem informoval o svém propuštění diecézní radu a vzhledem ke svému podlomenému zdraví požádal o dvouměsíční zdravotní dovolenou. Zároveň vyjádřil přání, že by se poté rád vrátil na pozici diecézního tajemníka. Ústřední národní správa Církve československé (ÚNS CČS)⁴³⁴, která se ujala církevní správy dne 14. května 1945, však jeho žádost zamítla. Lomoz se ale se

⁴²⁹ Po Lomozově rezignaci byl z pověření diecézní rady správou pražské diecéze pověřen B. Cigánek. Od 1. srpna 1944 ale ústřední rada pověřila správou diecéze K. Vodičku, který byl však 9. února 1945 nacisty zatčen a vězněn stejně jako Lomoz na Pankráci a později v Terezíně.

⁴³⁰ JINDRA, Martin. Jan Lomoz, jeden ze sabotérů České ligy proti bolševismu. *Paměť a dějiny*, 2010, roč. IV, č. 1, s. 82–86, též JINDRA, Martin. Citované dílo (2017), s. 537–538.

⁴³¹ V terezínské Malé pevnosti bylo během války vězněno nejméně jedenáct duchovních CČS(H).

⁴³² Koncem dubna 1945 propukla v terezínské pevnosti epidemie skvrnitého tyfu. Nemocné nebylo kam umístit, proto velitelství Malé pevnosti na návrh doktora Syllaby rozhodlo propustit 230 vězňů postižených tuberkulózou. Mezi propuštěnými byl i Jan Lomoz.

⁴³³ JINDRA, Martin. Jan Lomoz, jeden ze sabotérů České ligy proti bolševismu. *Paměť a dějiny*, 2010, roč. IV, č. 1, s. 87–88, též JINDRA, Martin. n. Citované dílo (2017), s. 538.

⁴³⁴ Členy ÚNS CČS byli: Miroslav Novák (předseda), František Hub (tajemník), František Roháč, Václav Lorenc, František Soukup, Miroslav Kouřil a Václav Molkup. Všichni členové, až na M. Nováka, církev později opustili.

zamítnutím své žádosti nehodlal smířit a opakovaně žádal ÚNS CČS, aby se mohl po svém uzdravení vrátit na své původní místo. Avšak zástupci ÚNS trvali na svém. Lomozovo zklamání z jejich postupu bylo o to větší, že se proti němu postavil dokonce i František Roháč, kterého Lomoz dříve podporoval v jeho sporech s předchozí Ústřední radou. Ačkoliv nastaly tyto obtíže, Jan Lomoz stále doufal, že bude svými nadřízenými osloven, aby se mohl vrátit zpět a budovat po válce svoji milovanou církev. Bohužel se tohoto vstřícného kroku od vedení církve již nedočkal.⁴³⁵

Ve dnech 20. a 21. října 1945 se v Husově sboru na Vinohradech konalo diecézní shromáždění, na kterém byla zvolena nová pražské diecézní rada, tentokrát již bez Jana Lomoze. Jeho aktivní pracovní cesta byla tedy ukončena tam, kde před téměř 25 začala – v Praze na Vinohradech. Novým správcem Pražské diecéze byl zvolen František Kovář, Lomozův přítel. Stejně jako on byl také úzce spjatý s vinohradskou náboženskou obcí. V blahopřejném dopise, adresovanému Františku Kovářovi, si Lomoz mj. posteskl také nad osudem své církve: „Je bláhové věřit, že by strana⁴³⁶ chtěla církvi skýtat protekci, až přijde doba, kdy nebude třeba ohledů na církev vůbec (...) dali jsme se pod kontrolu strany, ale zisk z toho nebudeme mít žádný.“ Jako by tušil, že jeho slova dojdou brzy naplnění.⁴³⁷

Lomozova poválečná snaha o návrat do církevních struktur byla ukončena dne 2. listopadu 1946 jeho vynuceným odchodem do výslužby.⁴³⁸ Přesto ale svým odchodem na církev nezanevřel, a snažil se jí být i nadále prospěšný. V Pražské diecézi přijal úkol revizora církevních matrik, a po jejich převzetí státní správou si vyhledal jinou práci. V ústředním církevním archivu zpracovával novinové výstřižky o CČS(H) za několik posledních let.⁴³⁹ Velké úsilí vynaložil rovněž na pomoc osvobozeným politickým vězňům z řad duchovních; podílel se např. na založení Sdružení duchovních CČS(H) – účastníků druhého odboje⁴⁴⁰, ve kterém se stal předsedou přípravného výboru. Působil také jako místopředseda Svazu osvobozených politických vězňů ve svém bydlišti (v Praze 7).

⁴³⁵ JINDRA, Martin. Jan Lomoz, jeden ze sabotérů České ligy proti bolševismu. *Paměť a dějiny*, 2010, roč. IV, č. 1, s. 89–90, též JINDRA, Martin. n. Citované dílo (2017), s. 538–539.

⁴³⁶ Myšleno Komunistická strana Československa (poznámka autora).

⁴³⁷ JINDRA, Martin. Jan Lomoz, jeden ze sabotérů České ligy proti bolševismu. *Paměť a dějiny*, 2010, roč. IV, č. 1, s. 91.

⁴³⁸ K datu nuceného odchodu byl Lomoz stále ve svém osobním výkazu veden jako diecézní tajemník, i když tuto činnost nemohl od svého zatčení a věznění vykonávat. Jedinou činnost, kterou mohl v poválečném období vykonávat, byl diecézní revizor matrik a to pouze do doby, než vešel v platnost zákon č. 268/1949 Sb., jímž bylo vedení matrik převedeno z církevních úřadů na národní výbory.

⁴³⁹ PLECHATÝ, František. Za Janem Lomozem. *Český zápas*, 1957, č. 14, s. 3.

⁴⁴⁰ První zasedání přípravného výboru SDUDO se uskutečnilo 19. května 1947 v Husově sboru na Vinohradech. Setkání účastníků SDUDO se poté sešlo 11. a 12. října 1947 na slavnostech v Havlíčkově Brodě a Humpolci.

Stejně jako Lomozův život, ani konec jeho života nebyl klidný. Ke stále častějším nemocem se přidaly také těžkosti existenční. Po udání, že obývá nadměrný byt, byl nucen se přestěhovat do menšího bytu, mimo své původní bydliště. Z nového bydliště již schopen docházet do svého sboru, a tak postupně ztrácel kontakt s ostatními věřícími i přáteli. Byl odkázán pouze na návštěvy svých nejbližších přátel z církve⁴⁴¹, kteří za ním docházeli.⁴⁴²

Jan Lomoz, dlouhodobý farář Husova sboru v Praze na Vinohradech a správce Pražské diecéze, zemřel dne 26. března 1957 ve věku 67 let. Dle přání zesnulého jej měl na poslední cestě doprovodit jeho přítel Otto Rutrle, ale „vyšší režie“ určila jinak. S Janem Lomozem se naposledy rozloučili v přeplněné obřadní síni strašnického krematoria: za pražskou diecézi biskup Miroslav Novák a za celou církev patriarcha František Kovář. Život Jana Lomoze, se všemi prohrami i výhrami, lze shrnout do několika slov z verše knihy Žalmů⁴⁴³ vepsaného na jeho smuteční oznámení: „Byť se mi dostalo jíti přes údolí stínu smrti, nebuduť se báti zlého, nebo ty se mnou jsi.“⁴⁴⁴ (Ž 23,4)

4.2 Arnošt Šimšík – farář a budovatel Husova sboru v Praze na Vinohradech a první plzeňský biskup CČS(H)

Arnošt Šimšík se narodil dne 12. dubna 1892 ve Slaném do rodiny Antonína Šimšíka, drážního zaměstnance, a Jany, rozené Brandtové, dcery německého hostinského. „Husitské město“ Slaný formovalo Arnošta již od dětství⁴⁴⁵, které prožíval se svými sourozenci.⁴⁴⁶

V období, kdy Arnošt docházel do obecné školy ve Slaném, se setkal s místním katechetou Antonínem Procházkou⁴⁴⁷, který jej vyučoval náboženství. Díky výbornému prospěchu pokračoval Arnošt ve studiu na gymnáziu ve Slaném a později (od 6. třídy) na

⁴⁴¹ Užší kontakty udržoval především s profesorem HČBF O. Rutrlem a biskupem B. Cigánkem (1874–1957).

⁴⁴² JINDRA, Martin. Jan Lomoz, jeden ze sabotérů České ligy proti bolševismu. *Paměť a dějiny*, 2010, roč. IV, č. 1, s. 92.

⁴⁴³ Žalm 23,4

⁴⁴⁴ JINDRA, Martin. Jan Lomoz, jeden ze sabotérů České ligy proti bolševismu. *Paměť a dějiny*, 2010, roč. IV, č. 1, s. 91–92.

⁴⁴⁵ Arnošt byl nejstarším ze sedmi sourozenců. Marie (zemřela rok po narození na spálu), Antonín, Theodor, Jitka (zemřela rok po svém narození na záškrť), Bohumil a nejmladší Ladislav.

⁴⁴⁶ KRATOCHVÍL, Vratislav. *Arnošt Šimšík, jeho život a dílo*, Praha: Husův sbor CČSH v Praze na Kr. Vinohradech, 1959, s. 4, srov. FRÝDL, David. Citované dílo (1993), s. 37, srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 49.

⁴⁴⁷ Procházka Antonín (1875–1944), katecheta římsko-katolické církve, jeden z kněží hlásící se k reformám a spoluzakladatel CČS(H) a později generální tajemník Ústřední rady CČS(H). Antonín Procházka již jako katolický kněz vynikal velkým národním cítěním a církevně reformními názory a jako jeden z připravovatelů i zakladatelů CČS(H) později ovlivnil Šimšíkovo rozhodnutí pracovat pro církevní reformy a po jejich neprosazení vytvořit na národních základech novou církev. KAŇÁK, Miloslav. Boží služebník, dobrý a věrný bratr Arnošt Šimšík. *Český zápas*, 1968, č. 39–40, s. 3.

gymnáziu v Praze na Žižkově ve Štítného ulici. Během studia v 7. ročníku gymnázia byl Arnošt získán páterem Václavem Chlumským⁴⁴⁸ pro studium teologie. Po maturitě v roce 1911 proto odešel studovat do arcibiskupského semináře v Praze. Tam se však, i přes počáteční nadšení ke studiu, necítil dobře. Neblaze na něj začal působit zvláštní život mezi tamními profesory⁴⁴⁹ a jejich ne vždy dobrý vliv na studenty. Tehdy se poprvé setkal s Františkem Kovářem, budoucím patriarchou CČS(H). Ten byl v oné době prefektem ve 4. ročníku a později asistentem novozákoníka prof. Sýkory. František Kovář později na stránkách „Svobody svědomí“ na své první setkání s Arnoštem Šimšíkem vzpomíná: „On tehdy, roku 1911, vstoupil jako absolvent žižkovského gymnázia do 1. ročníku theologického studia na české univerzitě, zatímco já jsem nastupoval do 3. ročníku. Přišel tehdy do pražského semináře ještě se dvěma svými kolegy z téhož gymnázia a „žižkovská parta“ budila mezi bohoslovci obecnou pozornost. Dva z nich byli nadprůměrně vysocí, on se od nich lišil vážností, někdy až zachmuřenou.“⁴⁵⁰

Kovář později zasvěcoval mladého bohoslovce do významu reformních snah v katolické církvi a seznámil ho i s dalšími předními činiteli tohoto hnutí, zejména s Dr. Karlem Farským, k němuž Arnošt Šimšík získal velice vřelý vztah.⁴⁵¹ Během let studia v semináři si mladý bohoslovec stále silněji uvědomoval, že církev římskokatolická, úzce spjatá se zájmy Habsburků a Rakouska-Uherska, přímo i nepřímo podporuje svými činy panovnický rod i právě začínající světovou válku, a především: ve více směrech se staví proti českému lidu a národu.⁴⁵²

Arnošt Šimšík přijal kněžské svěcení dne 5. července 1915 od kardinála Lva Skrbenského⁴⁵³ v chrámu sv. Víta na Hradčanech. Jeho primice se pak uskutečnila v kostele sv. Prokopa na Žižkově. Následně působil jako katecheta na více pražských školách, přičemž

⁴⁴⁸ Chlumský Václav († 1948), římskokatolický kněz a kaplan v Praze na Žižkově, budovatel kostela sv. Jana Nepomuckého v Košířích a děkan na Karlštejně. Nadšený organizátor svazu katolické mládeže v Čechách. KRUŠINA, Josef. Výstavba kostela svatého Jana Nepomuckého v Praze – Košířích In: *Věda.cz* [online]. 26.12.2017 [cit.24.2.2018]. Dostupné z: <http://www.cibulky.info/wpcontent/uploads/kruskom.pdf>.

⁴⁴⁹ V semináři tehdy působili zejména tito profesori: dr. Jan Ladislav Sýkora (1852–1928) Nový zákon; dr. Jaroslav V. Sedláček (1860–1925) Starý zákon; dr. František Kordač (1852–1934) filosofie a pastorální teologie; dr. Josef Pachta (1846–1917) dogmatika; dr. František Xaver Kryštůfek (1842–1916) církevní dějiny; dr. Josef Vajs (1865–1959) církevní slovanština.

⁴⁵⁰ KOVÁŘ, František. Českomoravský farář. In: *Svoboda svědomí*, č. 15. Jednota duchovenstva CČM, Praha 1942, s. 50.

⁴⁵¹ KAŇÁK, Miloslav. Boží služebník, dobrý a věrný bratr Arnošt Šimšík. *Český zápas*, 1968, č. 39–40, s. 3.

⁴⁵² KRATOCHVÍL, Vratislav. Citované dílo (1959), s. 4, též FRÝDL, David. Citované dílo (1993), s. 37, též *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 11.

⁴⁵³ Skrbenský Lev (1863–1938), římskokatolický kněz a šlechtic. V letech 1899–1916 byl 29. arcibiskupem pražským a v letech 1916–1920 9. arcibiskupem olomouckým. Roku 1901 byl zvolen kardinálem.

nejprve vyučoval náboženství na dívčí měšťanské škole v Komenského ulici (nyní Belgická) v Praze – na Vinohradech.

Po tamějším dvouletém působení odešel Šimšík vyučovat náboženství „na periferii“ do Michle, kde se setkal s daleko horšími podmínkami. Po roce pak byl přeložen do Nuslí, do školy naproti nuselské radnici.⁴⁵⁴

V Nuslích se zapojil do reformního hnutí v církvi. Vedly ho k tomu různé důvody, především však nespokojenost se stavem v římskokatolické církvi, která spojovala své zájmy se zájmy habsburské monarchie, ale i znepokojivé věroučné pochyby.⁴⁵⁵ V době, kdy začal vyučovat v Nuslích, byl již členem „Ohniska“ (pozdějšího „Klubu reformních kněží“) a také vedoucím administrátorem církevně reformního náboženského časopisu „Právo národa“.⁴⁵⁶ Později, v roce 1920, přispěl k jeho přeměně v týdeník nové církve „Český zápas“ a mnoho let pak horlivě přispíval svými články a úvahami.⁴⁵⁷

Před Vánocemi roku 1919 se Arnošt Šimšík společně s ostatními kněžími z Nuslí podílel na distribuci nového „Českého misálu“, aby se již o vánočních svátcích mohly konat české bohoslužby.⁴⁵⁸ Jako první v Praze sloužil spolu s Martinem Zemanem vánoční bohoslužbu v českém jazyce v kostele sv. Václava v Praze-Nuslích.⁴⁵⁹

Po vzniku CČS(H) dne 8. ledna 1920 vstoupil Arnošt Šimšík do nové církve.⁴⁶⁰ Situace po jejím vyhlášení nebyla však jednoduchá ani v Nuslích. Pokrokoví duchovní, mezi nimi tedy i Šimšík, se snažili šířit cíle a zásady Církve československé. Šimšík se Zemanem společně začali již od konce ledna 1920 vyučovat děti na školách československému náboženství, ke kterému se pak v témže roce přihlásilo téměř 1 800 dětí. O Velikonocích 1920 (dne 4. dubna) pak konali v Nuslích a na Pankráci české bohoslužby, při kterých čelili mnoha útokům ze strany, kteří zůstali v Římskokatolické církvi, a zfanatizovaného davu některých katolických věřících. Navzdory tomu však přibývalo lidí, kteří s nadšením vstupovali do nové církve a „opouštěli ovčinec římský“.⁴⁶¹

⁴⁵⁴ KRATOCHVÍL, Vratislav. Citované dílo (1959), s. 7–8.

⁴⁵⁵ KRATOCHVÍL, Vratislav. Citované dílo (1959), s. 9.

⁴⁵⁶ PLECHATÝ, František. Věrný služebník církve. *Český zápas*, 1952, č. 15–16, s. 3–4.

⁴⁵⁷ KAŇÁK, Miloslav. Boží služebník, dobrý a věrný bratr Arnošt Šimšík. *Český zápas*, 1968, č. 39–40, s. 3.

⁴⁵⁸ KRATOCHVÍL, Vratislav. Citované dílo (1959), s. 8–12. srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 51.

⁴⁵⁹ KAŇÁK, Miloslav. Boží služebník, dobrý a věrný bratr Arnošt Šimšík. *Český zápas*, 1968, č. 39–40, s. 3.

⁴⁶⁰ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 23.

⁴⁶¹ *Archiv NO CČSH Praha-Nusle*, Kronika náboženské obce CČS v Nuslích, 1930, s. 12–13.

Dne 20. dubna 1920 se Arnošt Šimšík podílel na přípravě ustavení nuselské náboženské obce CČS(H) a následně dne 7. května byl po Martinu Zemanovi zvolen jejím pomocným duchovním.⁴⁶²

V období ustanovování vinohradské náboženské obce⁴⁶³ byl Arnošt Šimšík osloven místní radou starších, aby jí pomohl s náboženskou výchovou na vinohradských školách. Po státním schválení církve rychle stoupal počet dětí hlásících se „k československému vyznání“. Šimšík tuto nabídku přijal, přestože již vyučoval na mnoha jiných místech Prahy (v Nuslích, Michli, Krči, ve Vršovicích a na Roztylech. Náboženství začal vyučovat ve školním roce 1920/21⁴⁶⁴ ve škole ve Slezské ulici (u Vinohradské tržnice), později pak učil ve škole v Čelakovského ulici. Posléze byl požádán, aby nadto vykonával funkci duchovního správce vinohradské náboženské obce. Tuto nabídku nejprve pro své velké pracovní vytížení katechety odmítnul.⁴⁶⁵

Na místo vinohradského duchovního správce nastoupil Jan Lomoz, bývalý člen řádu Křižovníků, vysvěcený na kněze společně se Šimšíkem dne 4. července 1915. Arnošt Šimšík zůstal i nadále Lomozovi v jeho funkci nápomocen.⁴⁶⁶

Poté co Jan Lomoz musel ze zdravotních důvodů odejít, v listopadu 1921 byl Arnošt Šimšík užším výborem vinohradské rady starších opět požádán, aby přijal místo faráře a duchovního správce na Vinohradech. Šimšík tuto nabídku nakonec po těžkém

⁴⁶² FRÝDL, David. Citované dílo (1993), s. 38, též KRATOCHVÍL, Vratislav. Citované dílo (1959), s. 16.

⁴⁶³ Přípravný výbor k vybudování náboženské obce CČS(H) na Vinohradech se ustavil dne 13. března 1920, srov. *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 28.

⁴⁶⁴ Po státním schválení CČS(H), které bylo uveřejněno ve sbírce zákonů a nařízení č. 542-C11 dne 30. září 1920, měla církev právo vyučovat děti československému vyznání na státních školách, srov. *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 34.

⁴⁶⁵ KRATOCHVÍL, Vratislav. Citované dílo (1959), s. 17. srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 51.

⁴⁶⁶ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 41–42, též KRATOCHVÍL, Vratislav. Citované dílo (1959), s. 20.

rozhodování⁴⁶⁷ přijal, byť za určitých podmínek⁴⁶⁸. Dne 25. prosince byl instalován v kapli Na Smetance Antonínem Procházkou, svým bývalým učitelem náboženství ve Slaném.⁴⁶⁹

Ve své funkci však působil pouze necelý rok. Na ustavující první řádné valné hromadě vinohradské náboženské obce dne 17. září 1922 se vzdal úřadu faráře a navrhl, aby byl za něj zvolen již uzdravený Jana Lomoze. Valná hromada nakonec jeho rezignaci přijala. Šimšík však dál zůstal na Vinohradech jako pomocný duchovní a dále vyučoval náboženství na školách jako dříve.⁴⁷⁰

Na místo vinohradského faráře se Arnošt Šimšík vrátil až v červnu 1929 po rezignaci Jana Lomoze⁴⁷¹ a setrval v něm více než dvacet let až do roku 1950, kdy byl zvolen biskupem nově vytvořené Plzeňské diecéze.⁴⁷²

Za mnohaleté působení Arnošta Šimšíka se vinohradská náboženská obec stala jednou z největších v celé ČČS(H). Nemalou zásluhu měl Šimšík také na vybudování vlastního bohoslužebného stánku, totiž Husova sboru. Od prvopočátku vybízel věřící, aby i oni považovali myšlenku vybudování vlastního sboru za vlastní. Vždy je pozitivně motivoval k tomu, aby se vinohradský Husův sbor stal jejich druhým domovem, aby ho milovali a podíleli na jeho rozvoji. Šimšíkovi nezůstali cizí ani další aktivity, které byly spojené s chodem vinohradské náboženské obce. Vyhledával technické, stavební a výtvarné odborníky, aby nový vinohradský Husův sbor vyhovoval nejen po stránce architektonické a estetické, ale aby byl také vhodným místem pro praktické potřeby církevní práce.

A. Šimšík založil první Sbor služby, a Odbor sociální práce pod jeho vedením zřídil první sociální ústav, Dětský domov Dr. Karla Farského v Jílovém u Prahy. Později pak

⁴⁶⁷ Šimšík byl v situaci, kdy by přijetím místa vinohradského faráře a odchodem z Nuslí, ohrozil systematizované místo katechety na školách v Nuslích, které držel na místě římsko-katolického katechety a které mělo být změněno na československé, bude-li dostatek dětí, srov. *Archiv NO ČČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce ČČS na Král. Vinohradech, s. 46.

⁴⁶⁸ Znění podmínek Arnošta Šimšíka: 1) Do té doby, než bude zřízeno místo československého katechety v Nuslích na II. obecné škole chlapecké, setrvati tam. 2) Rada starších v Nuslích bude vyzvána, aby do čtyř neděl opatřila učitele náboženství pro Michli, Krč a Vršovice, aby děti neutrpěly ve vyučování. Do té doby tam bude vyučovati. 3) Svou působnost na Vinohradech si zařídí v dohodě s br. Lomozem, srov. KRATOCHVÍL, Vratislav. Citované dílo (1959), s. 21. srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 52.

⁴⁶⁹ KRATOCHVÍL, Vratislav. Citované dílo (1959), s. 22. srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 52.

⁴⁷⁰ KRATOCHVÍL, Vratislav. Citované dílo (1959), s. 22. srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 52n

⁴⁷¹ Jan Lomoz odstoupil z funkce faráře ze zdravotních důvodů, neboť ho trápilo dlouhodobé onemocnění plic, kvůli kterému již nemohl dále vykonávat zpívané bohoslužby a promluvy. Dne 9. března 1929 proto přijal místo tajemníka pražské diecézní rady, pod vedením biskupa patriarchy G. A. Procházký.

⁴⁷² FRÝDL, David. Citované dílo (1993), s. 38., též PLECHATÝ, František. Věrný služebník církve. *Český zápas*, 1952, č. 15–16, s. 3–4.

přibýly i domovy pro zestárlé ve Vřestudech a v Jablonné nad Vltavou. Také během druhé světové války se projevila naplno jeho odvaha, víra i vlastenectví. Ve sboru na Vinohradech se konaly přednášky pro studenty teologie pod vedením Františka Kováře, večerní pobožnosti i biblické hodiny. Během vypjatých dnů Pražského povstání dokonce umožnil, aby z prostoru Husova sboru tajně vysílal československý rozhlas.⁴⁷³ Po osvobození se Arnošt Šimšík celým svým srdcem oddal nadějím nového uspořádání společnosti. Důvěřoval ideálům, které byly tak podobné Božimu království na zemi, které nejen on toužebně očekával. O to bolestněji pak nesl to, co zklamalo jeho naděje.⁴⁷⁴

Za jeho službu a výsledky duchovní práce v církvi bylo A. Šimšíkovi nabídnuto místo biskupa v Olomouci.⁴⁷⁵ Tuto nabídku nejprve odmítl, protože byl šťastný a naplněný v milované obci na Vinohradech, jehož sbor nechtěl opustit. V roce 1950 ale změnil názor, a když vznikla Plzeňská diecéze⁴⁷⁶, na naléhání patriarchy Kováře⁴⁷⁷ nakonec souhlasil. Cítil, že církve v těžkých chvílích potřebuje jeho pomoc. Dne 2. prosince 1950 byl ordinován⁴⁷⁸ a následně dne 3. prosince slavnostně instalován⁴⁷⁹ na prvního biskupa

⁴⁷³ PLECHATÝ, František. Věrný služebník církve. *Český zápas*, 1952, č. 15–16, s. 3–4., též FRÝDL, David. Citované dílo (1993), s. 38.

⁴⁷⁴ KAŇÁK, Miloslav. Boží služebník, dobrý a věrný bratr Arnošt Šimšík. *Český zápas*, 1968, č. 39–40, s. 3.

⁴⁷⁵ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 264–265.

⁴⁷⁶ Plzeňská diecéze byla, na základě usnesení III. řádného sněmu CČS(H) ze dne 2. července 1950, ustanovena dne 12. listopadu 1950. Ustavující diecézní shromáždění, které se konalo dopoledne v aule střední školy na tehdejší Nádražní třídě v Plzni, zahájil a řídil v zastoupení biskupa patriarchy a pražského biskupa místopředseda ÚR František Plechatý. Jako hosté byli přítomni: Ladislav Šimšík za státní úřad pro věci církevní, p. Heřman za církevní úřad KNV v Plzni, přednosta odboru ÚR František Cochlár, za Jednotu duchovenstva tajemník ÚR B. Svoboda a za ÚR prof. František Fousek, za pražskou diecézi tajemník Josef Kupka a Karel Rataj. V odpoledních hodinách byla uskutečněna volba biskupa, při které byl přednesen návrh jediného kandidáta A. Šimšíka, jak vyplynul z jednomyslného usnesení předchozí synody duchovenstva. S kandidaturou také vyslovila souhlas vláda republiky. Nový plzeňský biskup Arnošt Šimšík byl při volbě zvolen jednomyslně. Zvolený biskup byl po volbě do shromáždění přiveden za zpěvu husitského chorálu „Kdož jste Boží bojovníci“. Po složení slibu do rukou místopředsedy nově zvolené diecézní rady bylo shromáždění zakončeno, písní ze zpěvníku „Bože, Tobě dík a čest“, srov. Ustavující diecézní shromáždění v Plzni. *Český zápas*, 1950, č. 46, s. 229.

⁴⁷⁷ Arnošt Šimšík navštívil koncem července 1950 patriarchu Františka Kováře v Poděbradech, který se v místních lázních léčil ze své nemoci. Ten jej požádal, aby přijal funkci biskupa nové diecéze a opustil místo faráře v Praze na Vinohradech, srov. KRATOCHVÍL, Vratislav. Citované dílo (1959), s. 54–55.

⁴⁷⁸ Ordinance plzeňského biskupa A. Šimšíka se uskutečnila v sobotu 2. prosince 1950 od 16,30 hod. v aule střední školy v Nádražní ulici v Plzni. Kázáním posloužil farář z Chotovin u Tábora Bohumil Macháček na text „Nikdo, kdo vloží ruku na pluh a ohlíží se zpět, není způsobilý pro království Boží“. Po čtení z Palackého dějin o zřízení prvních biskupů Jednoty položil biskup M. Novák A. Šimšíkovi čtyři otázky, na něž Šimšík kladně odpověděl. Po modlitbě přistoupilo dvanáct spolusvětitelů a položilo ruce na hlavu nově zvoleného biskupa, za zpěvu sester a bratří na text Písma, který připravil Josef Pícha. Po ukončení zřizovacího aktu A. Šimšík dokončil liturgii, srov. V dějišti Farského přelomu. *Český zápas*, 1950, č. 49, s. 245.

⁴⁷⁹ Slavnostní uvedení nového biskupa v úřad se uskutečnilo v neděli 3. prosince 1950 od 9 hodin ve školní kapli v Nádražní třídě za účasti zástupců vlády, kraje, města a církvi. Z Prahy přijeli věřící z vinohradské

Plzeňské diecéze. Do Plzně ho doprovázela také jeho manželka Klára (rozená Příbylová), s níž byl ženat 29 let. Plzeňskou diecézi řídil Šimšík až do roku 1958. Během svého působení na místě biskupa ji pomohl organizačně zabezpečit a stabilizovat a přispěl též k lepšímu životu v západočeském pohraničí.

Bohužel však, kvůli zhoršujícímu se zdraví a vyčerpání, byl přinucen již po jednom biskupském období z Plzně předčasně odejít a vrátit se opět do Prahy – na Vinohrady, kde žil v ústraní až do své smrti. Zemřel dne 22. září 1968 ve věku 76 let. Poslední rozloučení s ním se konalo ve velké obřadní síni strašnického krematoria dne 26. září.⁴⁸⁰ Popel A. Šimšíka byl uložen na galerii v modlitebně Husova sboru v Praze na Vinohradech.⁴⁸¹

Jaký byl Arnošt Šimšík ve svém životě? František Kalous o něm v laudatiu k jeho 50. narozeninám na stránkách „Českého zápasu“ napsal: „Věrný byl dílu, které zakládal, věrný a oddaný těm, s nimiž spolupracoval, služebník dobrý a věrný Pánu života.“⁴⁸²

4.3 Jaroslav Ebert

Jaroslav Ebert se narodil dne 8. dubna 1920 v Hluboké nad Vltavou v rodině Josefa Eberta, štábního rotmistra v. v., a Marie, rozené Vojtové. V roce 1921 společně s rodiči vstoupil do CČS(H).⁴⁸³ V letech 1926–1931 navštěvoval v Českých Budějovicích obecnou školu. Poté v letech 1931–1939 studoval na Státním reformním reálném gymnáziu, které dne 5. června 1939 zakončil maturitní zkouškou s chvalitebným prospěchem. Po uzavření českých vysokých škol dne 17. listopadu 1939 a internování kolejí na Letné a v Ruzyni německými okupanty pak navštěvoval 4. ročník Koedukačního ústavu učitelského v Českých Budějovicích.⁴⁸⁴ V červnu 1940 tam složil doplňkovou maturitní zkoušku. Ve školním roce

náboženské obce, zaměstnanci úřadu biskupa patriarchy a osobní přátelé A. Šimšíka. Správu plzeňské diecéze předal A. Šimšíkovi místopředseda ÚR František Plechatý. Biskupský řetěz předal A. Šimšíkovi místopředseda plzeňské diecézní rady Alois Kupka. Za vládu republiky promluvil místopředseda Národního shromáždění F. M. Komzala, který zastupoval náměstka předsedy vlády Zdeňka Fierlingera, pověřeného vedením Státního úřadu pro věci církevní. Po jeho projevu shromážděné pozdravil náměstek ministra Josef Plíhal. Po něm promluvil A. Šimšík na texty z proroka Izaiáše, srov. V dějišti Farského přelomu. *Český zápas*, 1950, č. 49, s. 245, též Důkaz svobodného náboženského života v ČSR. Projev místopředsedy NS F. M. Komzaly při instalaci biskupa A. Šimšíka v Plzni dne 3. prosince 1950. *Český zápas*, 1950, č. 49, s. 241.

⁴⁸⁰ Zemřel bratr biskup Arnošt Šimšík. *Český zápas*, 1968, č. 37–38, s. 1.

⁴⁸¹ PLECHATÝ, František. Věrný služebník církve. *Český zápas*, 1952, č. 15–16, s. 3–4, též FRÝDL, David. Citované dílo (1993), s. 38, srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 49–53.

⁴⁸² KALOUS, František. K padesátce br. faráře Arnošta Šimšíka. *Český zápas*, 1942, č. 15, s. 240.

⁴⁸³ Potvrzení o přistoupení do církve č. 22018/21 ze dne 6. května 1921.

⁴⁸⁴ Jednalo se o vyšší typ střední školy v Českých Budějovicích, který v letech 1905–1948 připravoval učitele a učitelky českých obecných škol, srov. Český učitelský ústav. ENCYKLOPEDIE ČESKÝCH BUDĚJOVIC. Úvodní strana. ENCYKLOPEDIE ČESKÝCH BUDĚJOVIC [online]. Copyright © 1998 [cit. 09.03.2018]. Dostupné z: <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/cesky-ucitelsky-ustav>

1940/41 působil jako pomocný učitel náboženství⁴⁸⁵ na českobudějovických obecných školách. Od 1. října 1941 do 24. června 1945 studoval teologii na Bohoslovecké koleji CČS(H) v Praze. V průběhu studií byl dne 25. února 1943 vysvěcen na jáhna v Husově sboru v Praze-Dejvicích, a to biskupem a správcem církve Ferdinandem Stiborem a spolusvětiteli Františka Pokorného a JUDr. Josefa Dvořáka. Po ukončení studií přijal dne 24. června 1945 v Husově sboru v Praze-Vinohradech kněžské svěcení od biskupa Jana Amose Tabacha. Spolusvětiteli byli Cyril Karas a Miroslav Novák.⁴⁸⁶

Po vysvěcení na kněze zastával Jaroslav Ebert od 1. července do 31. srpna 1945 krátkodobě funkci zástupce faráře v Praze-Záběhlicích a od 1. září 1945 byl diecézní radou ustanoven jako pomocný duchovní v Teplicích-Šanově. V této funkci působil do 31. ledna 1946. Od 1. února 1946 byl ustanoven pomocným duchovním v Praze-Vinohradech, kde dlouhodobě působil až do 1. ledna 1953. Ve vinohradské náboženské obci se věnoval především dětem, které s láskou vyučoval náboženství. Setkával se tam také se svou budoucí ženou Anežkou, rozenou Kubištovou, s níž dne 6. listopadu 1949 uzavřel manželství.⁴⁸⁷ Poté byl přeložen jako zastupující farář do náboženské obce Praha-Žižkov, kde působil až do své smrti dne 1. února 1958.⁴⁸⁸ Zemřel v nedožitých 38 letech.

Na Jaroslava Eberta zavzpomínal na stránkách „Českého zápasu“ Stanislav Lahodný, který se v nekrologu poohlédl po jeho krátkém, ale dobrém a zbožném životě: „(...) Obtížně hledám v jeho pilném, zbožném, čistém a pracovitém životě pořadí míst a osob, abych vyjádřil velikost zármutku nad odchodem Jaroslava Eberta, s tolika lidmi žil a na tak mnohých místech se ujal práce; (...) byl věrným a starostlivým farářem, neznajícím únavy ani odpočinku, jeden čas byl ve výboru Jednoty duchovních, spolupracoval široce v církevním tisku, (...) především pak až do konce s „Českým zápasem“ – pojmenovávám tak jen jednotlivé složky života, za nimiž vidím neustále ztichlou a shovívavou tvář, zrcadlo ducha.“⁴⁸⁹

4.4 Jan Znoj – tvůrce sochařské výzdoby Husova sboru v Praze na Vinohradech

Jan František Znoj (v matrikách je příjmení psáno „Znoy“, dříve také „Snog“) se narodil dne 12. března 1905 v Kyjově. Pocházel ze starého hrnčířského rodu, který se od 18. století

⁴⁸⁵ Zkoušku pro faráře umožňující výuku náboženství na národních školách složil 30. srpna 1941.

⁴⁸⁶ ÚAM CČSH, f. Osobní složky duchovních PD. Osobní výkaz duchovního.

⁴⁸⁷ V manželství se nenarodily žádné děti.

⁴⁸⁸ ÚAM CČSH, f. Osobní složky duchovních PD. Osobní výkaz duchovního.

⁴⁸⁹ LAHODNÝ, Stanislav. Za bratrem farářem Ebertem. *Český zápas*, 1958, č. 6, s. 4.

zabýval na jižní Moravě (Ždánice, Kyjov) výrobou keramiky, zejména džbánek.⁴⁹⁰ Janův praděk, Bartoloměj Znoj (1785-1828), byl dle archivních pramenů dokonce hrnčířským cechmistrem. Jan Znoj ve svých zápiscích vzpomíná: „Věděl jsem, že naše rodina je od nepaměti celá hrnčířská, že hrnčířství přecházelo, jak jsem později zjistil v knize purkrechtní ve Ždánicích na Moravě, z rodiny na rodinu, že náš rod má vztahy k hrnčířům habánským a že se datuje z roku 1752.“⁴⁹¹

Hrnčířské nadání zdědil také Jan. Již od chlapeckého věku se v něm začalo projevovat rodové umělecké nadání. Jan si ve svých poznámkách zapsal: „Bylo mi nějak 5 nebo 6 let, když jsem začal prvně lepit z hlíny zvířátka tak, jak jsem je vídal na vesnici na pastvě a ve chlévě. Snad ještě dříve před tím, když jsem byl nemocen, žebrať jsem matku o tužku a papír. Matka papíru po ruce neměla, a když nevěděla, co si se mnou počít, vzala se stěny obraz a já kreslil na čisté zadní straně koně a psy.“ A své nadání pro kreslení a malování za pomoci rodiny stále rozvíjel. Ve svých čtrnácti letech začal jako praktikant navštěvovat známý atelier svého bratrance, malíře Arnošta Poláška, v Kyjově na Moravě, a tam získal cenné zkušenosti v kresbě a malířské technice. Dostal zde také první velkou příležitost při tvorbě dekorací a opony pro místní ochotnický divadelní spolek.⁴⁹²

I přes velké malířské nadání se v Janovi začala ozývat jeho rodová hrnčířská tradice. Pochopil, že ho jeho tvůrčí intuice stále silněji vede k sochařině. „Váben opět hlínou a hrnčířským řemeslem svých předků, (...) šel jsem do nové keramické praxe, kde jsem vedle točení na hrnčířském kruhu, malování na keramice, pálení v pecích a jiné, učil také modelovat. Bylo tak definitivně rozhodnuto, že se stanu vlastně sochařem. Stále jsem ale kreslil a nezapomínal i malovati,“ zavzpomínal ve svých zápiscích Jan F. Znoj. V letech 1920-1923 jako učeň navštěvoval Spoločnosť uměleckého priemyslu v Bratislave a po vyučení, v letech 1923-1924, absolvoval také roční praxi jako keramik ve společnosti Slovenská keramika Modra. Na doporučení Josefa Vydry, prof. kreslení a inspektora středních škol v Bratislavě, byl Jan od 1. března do 31. května 1924 hospitantem Státní odborné školy keramické v Bechyni. Zde navštěvoval dekorativní a figurální kreslení, praktickou chemii, keramickou malbu, odlévání v sádře a předmět písemnosti. Později od 1. září 1924 do 25. června 1927 absolvoval v řádném studiu Uměleckoprůmyslovou školu

⁴⁹⁰ KOTÍK, Vladimír. Jan Znoj 1905-1950. *Ždánický zpravodaj: noviny Městského národního výboru a Rady MNV*. Ždánice: Městský národní výbor, 2005, Zvláštní reprint mimořádného čísla Ždánického zpravodaje, s. 3.

⁴⁹¹ KOTÍK, Vladimír. Citované dílo (2005), s. 2, též. NYTROVÁ, Olga. Malý medailon Jana Znoje. In: *Blahoslav: kalendář Církve československé husitské*. Praha: Blahoslav 2010, s. 140–143.

⁴⁹² KOTÍK, Vladimír. Citované dílo (2005), s. 7., též. NYTROVÁ, Olga. Citované dílo (2010), s. 140–143.

v Praze, obor figurální a ornamentální modelování pod vedením Heleny Johnové.⁴⁹³ Příjímací zkoušku z modelování složil u prof. Josefa Mařatky⁴⁹⁴. V období od 1. července do 10. října 1927 působil jako pomocník Ferdinanda Kostky, proslulého modranského lidového hrnčíře a sochaře⁴⁹⁵, ve Stupavě na Slovensku. Svě vzdělání pak dále rozšířil na vídeňské Uměleckoprůmyslové škole u prof. Steinhofa⁴⁹⁶, kde absolvoval zimní semestr 1927/28.⁴⁹⁷

Jan Znoj podnikl také mnoho studijních cest po Evropě, na něž vzpomínal: „Studijní cesty za uměním vábily mne tak mocně, že jsem se pustil již v roce 1928 do celé Itálie, kde jsem navštívil Benátky, Florencii, Padovu, Bolognu, Pisu, Řím, Neapol, Pompeje, Livorno atd. Pak jsem zajížděl často do Německa (v roce 1930 do Mnichova a do Berlína), v roce 1930 navštívil jsem Paříž, později Dánsko a v roce 1936 opět Itálii.“ Tyto cesty v něm značně prohloubily jeho keramické a sochařské znalosti, začíná následně tvořit samostatná díla, „nejprve menší plastické modely pro keramiku a pálenou hlínu, později návrhy pro bílý porcelán“, následně se pouštěl také do „větších soch a portrétů pro kámen a bronz (...)“.⁴⁹⁸

⁴⁹³ Johnová Helena (1884–1962), byla česká sochařka a keramička první poloviny 20. století. V roce 1909 krátce působila na keramické škole v Bechyni jako vůbec první ženská hospitantka, později se také stala první profesorkou na pražské Uměleckoprůmyslové škole. V roce 1908 spoluzakládala umělecké družstvo Artěl v Praze. Zpočátku se inspirovala lidovou keramikou, později se orientovala na portrét a monumentální plastiku. *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích*. Vyd. 1. Praha: Diderot, 1999. 8 sv., sv. 3, s. 457., též. Artplus.cz, *Modernistická keramička se sbírá*, <http://www.artplus.cz/cs/aukcni-zpravodajstvi/1/modernisticka-keramicka-se-sbira> (podle stavu ke dni 14.2.2018).

⁴⁹⁴ Mařatka Josef (1874–1937), byl český sochař. V letech 1889–1896 studoval na Uměleckoprůmyslové škole, následně do roku 1899 na Akademii výtvarných umění u Josefa Václava Myslbeka. V roce 1900 po získání Hlávková stipendia pobýval v Paříži, kde působil v ateliéru Auguste Rodina, jehož vliv ho přivedl k impresionismu a secesnímu symbolismu. V roce 1909 zorganizoval v Praze výstavu Antoina Bourdella, která významně ovlivnila vývoj sochařství v Čechách. Od roku 1920 působil jako profesor na pražské Uměleckoprůmyslové škole a zároveň byl členem Sociétés des Beaux Arts v Paříži. Ve svých prvních pracích se snažil reagovat na počínající expresionismus. *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích*. Vyd. 1. Praha: Diderot, 1999. 8 sv., sv. 5, s. 91., též. Galerieplatyz.cz, *Autoři, Josef Mařatka*, <https://www.galerieplatyz.cz/autori/josef-maratka> (podle stavu ke dni 14.2.2018).

⁴⁹⁵ Kostka Ferdinand (1878–1951), byl slovenský keramik-džbánkař a figurální keramik. V roce 1946 mu byl udělený titul Národní umělec jako prvnímu umělci v historii tohoto ocenění. V jeho tvorbě se prolínali stupavský folklór, habánská keramika a moderní figurální motivy. Jeho majolikové plastiky zrcadlí danou epochu a reálný život venkovského lidu. https://sk.wikipedia.org/wiki/Ferdiš_Kostka (podle stavu ke dni 14.2.2018).

⁴⁹⁶ Steinhof Eugen Gustav (1880–1952), byl vídeňský architekt, malíř, sochař a stavební inženýr. Studoval u Otto Wagnera, Josefa Hoffmanna, Henri Matisse a Adolfa von Hildebranda. V letech 1923–1930 byl ředitelem vídeňské Vysoké školy uměleckoprůmyslové a později vyučoval na Institutu designu Beaux-Arts, New York University, Cooper Union, University of Oregon, Univerzitě Jižní Kalifornie a Universidade Federal do Rio Grande do Sul. https://en.wikipedia.org/wiki/Eugene_Steinhof (podle stavu ke dni 14.2.2018).

⁴⁹⁷ KOTÍK, Vladimír. Citované dílo (2005), s. 6–7, též. NYTROVÁ, Olga. Citované dílo (2010), s. 140–143.

⁴⁹⁸ KOTÍK, Vladimír. Citované dílo (2005), s. 8, též. NYTROVÁ, Olga. Citované dílo (2010), s. 140–143.

Po ukončení studií začal Jan působit na různých uměleckoprůmyslových školách, nejprve od 1. září 1929 do 30. srpna 1930 jako pomocná síla na Škole uměleckých řemesel v Brně a od 1. září 1930 do 31. srpna 1931 jako smluvní profesor bez služebního přidělení a volně tvořící umělec na Státní odborné škole pro průmysl porculánový v Karlových Varech. Od 1. září 1931 působil jako smluvní profesor pro figurální tvorbu a užitkový porcelán na nově otevřené Státní odborné škole keramické v Praze, kde byl následně v roce 1932 jmenován Ministerstvem školství a národní osvěty profesorem definitivním. „Ve škole vyučuji keramickému modelování, dějinám umění a keramiky a ve speciálním oddělení pro výrobu figurálního a užitkového porcelánu mám na starosti umělecký dozor nad žactvem a výrobou,“ zapsal si do svých pamětí Jan F. Znoj v březnu 1938. Výuce a vedení žáků se na této škole věnoval až do konce svého života.⁴⁹⁹

Rok před zahájením své pedagogické práce učinil Jan jeden neméně důležitý krok ve svém životě: dne 9. listopadu 1930 se v Kyjově oženil s Aurelií Olivovou. Z manželství se jim pak 19. října 1932 narodila jediná dcera Jitka^{500, 501}.

Po definitivním příchodu do Prahy v roce 1931 se dostavil v jeho další práci intenzivní impulz, tj. chuť k opravdové tvořivosti. V tomto roce se pokusil společně s malířem K. Jílkem z Brna o svou první pražskou výstavu, a to v Topičově salonu na Národní třídě, kde shromáždil dvacet svých prací. Bohužel – výstava neměla takový úspěch, jaký si představovali. „Úspěch výstavy byl všelijaký, poněvadž jsme se v Praze ukázali jako neznámí, ale popohnal k větší a odpovědnější práci; (...) bylo třeba začít a ukázat se,“ napsal Jan ve svých vzpomínkách. Během následujících dvou let však spokojenost stále nepřicházela. Vytvořil pouze několik prací z pálené hlíny a z porcelánu, několik portrétů a návrh na Tyršův pomník pro město Kyjov, ale žádné velké dílo, kterým „by se dala měřit umělecká síla, něco sochařsky ojedinělého“.⁵⁰²

Na konci roku 1933, krátce po otevření Husova sboru v Praze na Vinohradech, byla vypsána veřejná soutěž⁵⁰³ na malířskou výzdobu modlitebny. Dle ideového návrhu Františka

⁴⁹⁹ KOTÍK, Vladimír. Citované dílo (2005), s. 8–9.

⁵⁰⁰ Buttová Jitka, rozená Znojová, MUDr. (1932), dcera Jana Znoje a Aurelie Znojové. Manžel Ing. Hugo Butta. Lékařka v oboru dětské stomatologie. Matka ThDr. Tomáše Butty, Th.D. (1958), VIII. patriarchy Církve československé husitské.

⁵⁰¹ KOTÍK, Vladimír. Citované dílo (2005), s. 8–9, též. NYTROVÁ, Olga. Citované dílo (2010), s. 140–143.

⁵⁰² KOTÍK, Vladimír. Citované dílo (2005), s. 9.

⁵⁰³ V počátcích druhého desetiletí Církve československé (husitské) začaly uvnitř církve vyvstávat nové výzvy, kterými se měla církev v budoucnu zabývat. Jedním z nedořešených úkolů byl vztah církve k umění. Celá řada nových sborových staveb čekala na uměleckou výzdobu. Svým odlišným názorem od katolické tradice a kladným poměrem k umění v prostorách svých sborů na rozdíl od protestantismu dávala nová církev možnosti k novému a modernímu výrazu. Náboženská obec v Praze na Vinohradech byla jednou z prvních náboženských obcí, která vyhlásila veřejnou soutěž na výzdobu svého sboru. K tématu výzdoby se umělci

Kováře měly být čelní stěny za stolem Páně vyzdobeny postavami proroků ze Starého zákona a postavami z českých náboženských dějin. Uprostřed nad kněžištěm měla modlitebně dominovat postava Ježíše Krista. Soutěže se zúčastnili tito umělci: Vojtěch Tittelbach⁵⁰⁴, Alois Fišárek⁵⁰⁵, Richard Wiesner⁵⁰⁶, Marie Vořechová-Vejvodová⁵⁰⁷ a Zdenka Burghauserová⁵⁰⁸. Umělci byli také osloveni redakcí časopisu „Idea“ pro otázky náboženské výchovy a výuky, aby se vyjádřili, jak se dívají na poslání umění v Církvi československé (husitské), jak by se v ní současné umění mohlo uplatnit.⁵⁰⁹ Všichni oslovení měli také možnost seznámit se s ideovými směrnicemi Církve československé.⁵¹⁰

Podle slov prof. Zdenky Burghauserové „může být výrazem nové církve jenom jednoduchost a čistota bez zkreslující primitivnosti, přístupnost a srozumitelnost bez pýchy a bohatství, niterné a vroucí zahloubání bez vzrušujícího a temného mysticismu. Všechny tyto požadavky lze sloučiti tím spíše, že stánky církve čsl. jsou vesměs navrhovány moderními architekty a jejich čistá, nezákladná a přímočará lineárnost přímo volá po jasných konturách jednoduché malířské výzdoby.“⁵¹¹

Toto přesvědčení pak bylo hlavním vodítkem soutěžních návrhů Zdenky Burghauserové pro výzdobu vinohradského Husova sboru. Pro jasný a přehledný prostor s poněkud nezvykle sníženým stropem, navrhla „proroky izraelské (Mojžíše, Amose, Isaiáše a Jeremiáše), jakož i náboženské postavy českých dějin (Cyrila a Metoděje, Jana Husa, Jana Amose Komenského a dra Farského), (...) lineárně velkorysé postavy bílé na podkladě miniově červeném, se soklem ultramarinově modrým, a s horním vlysem barvy bílé nebo nažloutlé. Tři základní barvy: červená, modrá a bílá (žlutá) byly zvoleny jako symbol čsl. národních barev, poněvadž církev čsl. již ve svém názvu nese pojem čehosi neodlučitelného

mohli také vyjádřit v diskuzi v církevních periodících, především v časopise *Idea*, který se zabýval otázkami náboženské výchovy a výuky. Církev československá a umění. *Idea, časopis pro otázky náboženské výchovy a výuky*. 1935, sešit 5, s. 81.

⁵⁰⁴ Tittelbach Vojtěch (1900–1971), český malíř a grafik, absolvent Akademie výtvarných umění v Praze, žák Maxe Švabinského, člen Umělecké besedy, člen Spolku výtvarných umělců Mánes a Skupiny 58.

⁵⁰⁵ Fišárek Alois (1906–1980), český malíř, studoval na Akademii výtvarných umění u Otakara Nejedlého a Vratislava Nechleby. Od roku 1931 člen Spolku výtvarných umělců Mánes.

⁵⁰⁶ Wiesner Richard (1900–1972), český malíř, studoval v Praze na Akademii výtvarných umění u Vratislava Nechleby a Jakuba Obrovského. Inspiroval se Wolkerovou poezií, později tvořil portréty.

⁵⁰⁷ Vořechová-Vejvodová Marie (1889–1974), česká malířka a grafička, studovala na Umělecko-průmyslové škole v Praze u prof. Schussera a Schikandera. Členka Umělecké Besedy od 1910 a Klubu výtvarných umělců.

⁵⁰⁸ Burghauserová Zdenka (1894–1960), česká malířka a grafička, studovala na Umělecko-průmyslové škole v Praze u prof. Schussera a prof. Krostové.

⁵⁰⁹ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 110n.

⁵¹⁰ Církev československá a umění. *Idea: časopis pro otázky náboženské výchovy a výuky*. 1935, sešit 5, s. 81.

⁵¹¹ BURGHAUSEROVÁ, Zdenka. Umělecká výzdoba sborů církve československé jako výtvarný problém. *Idea: časopis pro otázky náboženské výchovy a výuky*. 1935, sešit 5, s. 81–82.

od našeho národa, tedy ne ono obecné (katolické), které by se dalo přenést do kterékoli země, ale něco osobitě národního, vyrostlého na této půdě jako reakce proti římskému staletému mocenství. Střední pole s komposicí, v níž dominuje Kristus, bylo řešeno světlé, odstupňované od nejsvětější postavy – Kristovy – do hnědočervené, která pak převládá na všech osmi postranních figurách dvou stěn vedlejších. Obě tyto stěny jsou symbolicky osvětleny hlavní postavou Krista, a to tak, že v náznaku figury levé přijímají světlo zprava, figury pravé světlo zleva. Motiv střední komposice je na motto: ‚Pojďte ke mně všichni, kteří obtíženi jste břemeny, a já Vás občerstvím.‘ Kristova tvář jasná, nikoli zmučená, s mírným gestem výzvy a s pohybem naslouchání.“⁵¹²

U akademického malíře a grafika Vojtěcha Tittelbacha má umění ve sborových stavbách vizuálně působit na duševní oblast diváka. Má ji zušlechťovat a posilovat ve vnímání a soustředěnosti. Obraz může být mnohdy přesvědčivější než slyšené slovo. Má emotivně působit na diváka, který pak je více schopen naslouchat předkládaným pravdám. Pro V. Tittelbacha slovo „výzdoba“ nenaznačuje případně malířovo poslání. Daleko větší smysl má pro něho obraz než leckdy chybně vykládaný pojem výzdoby, kterým rozumí ‚dekorativní a i ornamentální lesk‘ a jako takový byl by v přímém rozporu s pravdami Církve československé“.⁵¹³

Při tvorbě návrhu pro vinohradský Husův sbor se V. Tittelbach řídil především touto zásadou: „Odstraniti pokud možno konvenční znaky, vyznačující současnou produkci výtvarnou v církvi katolické.“ Tittelbach dále uvádí: „Uvážil jsem Československou církev, která se zbavila dogmat církve katolické a učinila ve svém středu snesitelnější podmínky po stránce lidské a vytvořila tím prostředí ideálnější, ale i prostší.“ Tittelbachovi šlo předně o to, aby se výtvarníci zbavili „mnohého lesku akademického, mnohých zakořeněných malířských dogmat, kterých se současně užívá v katolickém výtvarnictví (...) a vytvořili typický základ výtvarnictví, podstatného jen Církvi československé“. Důležité pro něj bylo takové umění, „které zobrazuje nám myšlenky prosté mluvou prostou vši přetvářky a předpojatosti.“⁵¹⁴

Průběh soutěže o získání návrhů obrazů Husova sboru na Vinohradech, jakož i umělecká porota⁵¹⁵, byly dle Tittelbachových slov na dosažitelné výši. „Soutěž byla ideová

⁵¹² BURGHAUSEROVÁ, Zdenka. Umělecká výzdoba sborů církve československé jako výtvarný problém. *Idea: časopis pro otázky náboženské výchovy a výuky*. 1935, sešit 5, s. 82–83.

⁵¹³ TITTELBAACH, Vojtěch. Obrazy v Husově sboru. *Idea: časopis pro otázky náboženské výchovy a výuky*. 1935, sešit 5, s. 84.

⁵¹⁴ Tamtéž.

⁵¹⁵ Uměleckou komisi, kromě členů náboženské obce, tvořili František Kysela, Jan Pečínka a Jan Zrzavý.

a jaksi experimentální,“ dodává. Ze soutěže porota ocenila několik prací⁵¹⁶, mezi které patřil i Tittelbachův návrh, a ty pak navrhla do užšího kola. To se však již neuskutečnilo.

Sdělením rady starších vinohradské náboženské obce bylo od užší soutěže upuštěno nejen z finančních důvodů⁵¹⁷, ale také proto, že návrhy nenašly pochopení u příslušníků náboženské obce.⁵¹⁸ K odmítnutí realizace vítězného návrhu se po letech vrátil Arnošt Šimšík ve svém článku v „Českém zápase“ v roce 1956: „Nedostatek peněz těžce doléhal na radu starších, a tak jí bylo vítané, že odpadá výdaj na provedení umělecké výzdoby. Stěny na návrh architekta Janáka byly krásně barevně vyřešeny bez obrazů, na prostřední – světle modré – byl jen jako stín bíle vyznačen kříž a pod ním text: Hleďte nejprve království Božího a jeho spravedlnost (...)“⁵¹⁹ Původní myšlenka Františka Kováře na výzdobu vinohradského Husova sboru však úplně nezapadla, i když její realizace byla na několik let pozastavena.⁵²⁰

V souvislosti s novou výzdobou Husova sboru na Vinohradech vyjádřil svůj názor na uplatnění malířství v počátcích Církve československé na stránkách časopisu „Idea“ také akad. malíř Richard Wiesner, jeden z oceněných výtvarníků: „Musím doznat, že těch několik málo odvážlivců, kteří na sebe vzali tak těžký úkol, totiž rozřešit tento problém (zvláště při dnešní malé praxi malířského soutěžení), stálo před tím, jak rozřešit tento vážný problém.“ Forma, kterou by měl malíř zvolit k vyjádření náboženského názoru, rozdílného od jiných náboženství, by měla u Wiesnera „vyplynout z podstaty věci a musí být taková, aby byla schopna vyjádřit silným způsobem ideu, hláсанou Církví československou.“ Nelze tedy proto jen zvolit z historie známou formu. U Wiesnera je nutné nejprve pochopit malířství dob minulých. Totiž bez jeho pochopení nelze rozpoznat kvalitu současného umění. Své zamyšlení pak Wiesner uzavírá slovy: „Za těchto okolností nám zbývá jen jedno, a to, máme-li zájem na udržení slohovosti určité dobové stavby, svěřit jen odborníkům, kteří vážně pojmají takový úkol. Úkol záleží v tom, aby naše malířství bylo obohaceno snahami o řešení

⁵¹⁶ V soutěži byli oceněni Vojtěch Tittelbach a Richard Wiesner.

⁵¹⁷ Nedostatek peněz z důvodu nutnosti uhradit splátku půjčky na stavbu Husova sboru ve výši 476 326 Kč způsobil, že oceněným akademickým malířům Tittelbachovi a Wiesnerovi, žádajícím o dokončení soutěže a zadání práce, muselo být odpovězeno, že pro nedostatek peněz nemůže náboženská obec nic podniknout. *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 117.

⁵¹⁸ Veřejností byla odmítána především Tittelbachova stylizace a pojetí Ježíšovy osoby. Radě starších bylo dokonce „vyhrožováno, že se před ten obraz modlit nepůjdou“. *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 111.

⁵¹⁹ ŠIMŠÍK, Arnošt. K plastikám Jana Znoje v Českém zápase. *Český zápas*, 1956, č. 6, s. 3.

⁵²⁰ TITTELBACH, Vojtěch. Obrazy v Husově sboru. *Idea: časopis pro otázky náboženské výchovy a výuky*. 1935, sešit 5, s. 86.

problému výzdoby monumentální malbou. (...) Malířské umění dá se uplatnit v církvi československé, když bude uplatňováno uvědoměle.“⁵²¹

K soutěži na obrazovou výzdobu vinohradského sboru se na stránkách časopisu „Idea“ vyjádřil také Miroslav Kouřil, student architektury a budoucí scénograf⁵²², pro kterého byla soutěž na obrazovou výzdobu vinohradského sboru velmi poučná a „přinesla řadu nových pojetí, mimo konvenční pojetí katolická (...)“.⁵²³

Po neúspěšné soutěži na výzdobu Husova sboru oslovil farář Arnošt Šimšík tehdejšího člena náboženské obce a profesora Státní keramické školy Jana Znoje, který na toto setkání vzpomíná: „Duchovní A. Šimšík ukázal mi kostel, postěžoval si na neblahé výsledky soutěže a litoval, že dnešní naši umělci těžko chápou ideologii Církve československé, že jejich poměr k církvi je veden stále v duchu zastaralé tradice katolické.“ Nabídkou možnosti vytvoření plastické výzdoby byl Znoj nadšen. Slíbil Šimšíkovi, že připraví návrh celkové výzdoby, který následně předloží radě starších k posouzení. Na přípravě ideových návrhů dosud největší a nejrozsáhlejší sborové výzdoby v Praze pracoval nepřetržitě tři měsíce a konečný návrh výzdoby předložil radě starších v březnu 1934. Návrh se setkal s velkým zájmem a byl „vděčně a s nadšením přijat“.⁵²⁴

Znojova nabídka vymodelovat reliéfy postav z pálené červené krevelové hlíny a vypálit je ve státní keramické škole byla ale nejprve radou starších odmítnuta, z důvodu možné křehkosti materiálu⁵²⁵ a také především z důvodu finanční tísně, kterou náboženská obec procházela po dokončení stavby Husova sboru. Ke konečnému rozhodnutí zadat

⁵²¹ WIESNER, Richard. Uplatnění a poslání dnešního malířství v církvi československé. *Idea: časopis pro otázky náboženské výchovy a výuky*. 1935, sešit 5, s. 85–87.

⁵²² Kouřil Miroslav (1911–1984). Patřil k předním avantgardním scénografům meziválečného českého divadla. Podílel se na všech významných představeních Divadla E. F. Buriana (D34-D41), plánoval multifunkční Divadlo práce, vypracoval koncept theatergraphu a po únorovém převratu se stal mimo jiné zakladatelem Scénografického ústavu. Miroslav Kouřil byl také velmi aktivní v Církvi československé jako člen mládeže, ve které spoluzakládal Sekci výtvarných umělců a architektů. Podílel se mimo jiné na tvorbě pravidel pro plánování církevních staveb a uspořádání liturgického prostoru i jeho výzdoby a předložil několik nerealizovaných návrhů sborových staveb pro CČS(H). V Kouřilově pojetí liturgického prostoru se původním způsobem uplatňují zásady komuniálního uspořádání, se kterými se setkáváme také v progresivních návrzích na reformu liturgického prostoru zejména v německém kulturním prostředí (Rudolf Schwarz). *Extenze 2018 - Husitská teologická fakulta*. [online]. Copyright © 2018 Husitská teologická fakulta [cit. 18.02.2018]. Dostupné z: <https://www.htf.cuni.cz/HTF-690.html>

⁵²³ KOUŘIL, Miroslav. Církev a umění? *Idea: časopis pro otázky náboženské výchovy a výuky*. 1935, sešit 5, s. 87–91.

⁵²⁴ KOTÍK, Vladimír. Citované dílo (2005), s. 9.

⁵²⁵ Na problém křehkosti a lehké porušitelnosti materiálu poukazyval také F. Kovář. Spolu s ním se proti Znojovu projektu stavěl projektant Husova sboru architekt Pavel Janák a jím sezvaná porota umělců. Diskuze mezi Znojem a Janákem probíhala i v roce 1935. Rada starších později vyzvala prof. Znoje, aby respektoval přání arch. Janáka. *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 118, 124.

Znojovi realizaci výzdoby nakonec přispěla nejen cenová výhodnost jeho nabídky, ale především dar ve výši 23 317 Kč, který náboženské obci poskytla nejmenovaná vdova výhradně na účely této výzdoby. Arnošt Šimšík v pamětní knize vinohradské náboženské obce toto rozhodnutí s nadšením vítá: „Hle, chudoba obce a ochota umělce nehledat zisku při jedinečné příležitosti k velké práci, zvítězili.“⁵²⁶

V době jednání o výzdobě vinohradského Husova sboru se Jan F. Znoj vyjádřil k poslání umění v Církvi československé na stránkách časopisu „Idea“: „Církev československá v zásadě reformovala náboženskou ideu, a tím dala nový podklad pro ideový obsah výzdoby svých kostelů. Jejím úkolem není pouze pozměnit dosavadní názor na náboženské umění, který vytvořilo dvacet století, ale dáti vlastní podnět uměleckému obsahu. (...) Výtvarník zdobící chrám Církve československé musí mít pro ideový podklad svého tvoření hlavně Církev československou, její směrnice, význam a cíl. Aby se dostal od ideového obsahu tradičních pozlacených soch umění církve katolické, které se jednotvárně a beze změn ozývá všude stejně, často strnule a bolestivě, musí výzdobu chrámu Církve československé oživit novým zásadním výrazem. Tento výraz bude naplněn životem a vítězstvím, nikoliv umíráním a smrtí.“⁵²⁷

Znoj se současně zamýšlí nad otázkou, tehdy často kladenou při stavbě nových sborů, které z výtvarných umění vyhovuje lépe prostorám chrámů Církve československé, zda malba nebo socha. U Znoje „záleží hlavně na prostoru, který sám určí, jaký způsob výzdoby se lépe hodí. Člověk přijímá a vnímá k své obrazotvornosti lehčeji sochu. Socha jest mu příbuznější prostorovou hmatatelností. (...) Rovněž však dobře ujasněná malba může tento pojem vytvořit. (...) Není zde proto sporů, které z výtvarných umění hodí se lépe pro výzdobu, je-li vnitřek modlitebny pro ně určen,“ uzavírá své zamyšlení Znoj.⁵²⁸

Po schválení ideového návrhu začal Znoj pracovat na přesném návrhu, který dle původního ideového zvětšil a upravil, a pak po tři čtvrtě roce práce předložil ke schválení. „Komise sestávající z výtvarných umělců, uměleckých kritiků, zástupců církve a duchovních návrh přijala a doporučila k provedení.“⁵²⁹

Výzdobu Husova sboru v Praze na Vinohradech realizoval J. F. Znoj v letech 1935–1940. Práci na prvních čtyřech starozákonních postavách (Mojžíše, Ámose, Izajáše a Jeremiáše) započal dne 10. července 1935. Jejich slavnostní odhalení se uskutečnilo dne 15.

⁵²⁶ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 118.

⁵²⁷ ZNOJ, Jan. Umělecká výzdoba sborů církve československé. *Idea: časopis pro otázky náboženské výchovy a výuky*. 1935, sešit 5, s. 105–106.

⁵²⁸ Tamtéž.

⁵²⁹ KOTÍK, Vladimír. Citované dílo (2005), s. 9.

března 1936. Poté začal pracovat na druhém reliéfu, který dokončil v roce 1938. Po dokončení plastik se autor rozhodl pro jejich dodatečné kolorování Tuto výtvarnou techniku nastudoval J. F. Znoj při své cestě po Itálii ve starých antických chrámech.⁵³⁰

Reliéf umístěný v levé části modlitebny znázorňuje čtyři starozákonní postavy: Mojžíše (prostředníka Božích přikázání), Amose (prvního izraelského proroka), a judské proroky Izajáše a Jeremiáše. Reliéf umístěný v pravé části modlitebny znázorňuje čtyři významné postavy z české historie: věrozvěsty Cyrila a Metoděje, reformátora a mučedníka M. Jana Husa, posledního biskupa Jednoty bratrské Jana Amose Komenského, a Karla Farského, zakladatele a prvního patriarchu CČS(H).⁵³¹ „Pás postav obou reliéfů tvoří myšlenkový celek, jehož středem je Ježíš Kristus. Proto je jeho postava uprostřed a je největší. Proroci Staré smlouvy, znázornění vlevo, očekávali příchod Mesiáše, sestoupení Boha na zem. To se naplnilo v postavě Ježíše z Nazareta. Vpravo jsou pak svědkové víry, kteří měli zásadní vliv na formování naší náboženské kultury. Jde tedy o jakousi genesi, o naplňování Božího zaslíbení, od počátku až po dnešek.“⁵³²

Obsahová náplň obou reliéfů promlouvá do svědomí každého, aby posílen odkazem života a svědectvím nejen starozákonních proroků, ale i českých reformátorů věrně a trpělivě následoval Ježíše Krista. Z uměleckého pohledu ohodnotil plastiky architekt Emil Edgar (1884–1963): „Tu flankují bohoslužebné ohnisko lodi dva polychromované figurální reliéfy životní velikosti, spojené po stranách s programovými nápisy nesouhlasného duktu a výraznosti, bez citlivého smyslu pro výtvarnou stránku písma. Prostý člověk projeví nad nimi svůj údiv, že jsou ‚jako živé‘. Příliš pestré v celkovém podání upadají také v detailu do krajního naturalismu rukou s naběhlými žilami.“⁵³³

Od července 1938 pracoval Jan Znoj na velké soše Krista pro střední stěnu modlitebny. Dokončil ji již o Vánocích téhož roku, ale vzhledem k pohnutým politickým událostem⁵³⁴ a nedostatku uhlí, který bránil vypálení keramické hlíny, byla nainstalována až v srpnu 1940 a slavnostně odhalena dne 24. října 1940.⁵³⁵ Architektonický soulad celého díla v prostoru modlitebny pomohl Janu Znojovi dořešit architekt Miroslav Kouřil. Podle

⁵³⁰ FRÝDL, David. Citované dílo (1993), s. 20, též *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 131.

⁵³¹ HRUBEŠ, Josef. Citované dílo (1995), s. 120.

⁵³² FRÝDL, David. Citované dílo (1993), s. 20–21.

⁵³³ EDGAR, Emil. *Předpoklady stavebně-umělecké budoucnosti reformačních církví*, Praha: Kalich, 1947, s. 51. srov. NOVÁČEK, Oldřich. Citované dílo (2014), s. 34.

⁵³⁴ KOTÍK, Vladimír. Citované dílo (2005), s. 11.

⁵³⁵ ŠIMŠÍK, Arnošt. Před deseti lety zemřel Jan Znoj. *Český zápas*, 1960, č. 11, s. 3.

jeho návrhu byl vyřešen střed stěny nad stolem Páně, s nímž byly kovovými pásy spjaty obě boční stěny s reliéfy.⁵³⁶

Provedení Ježíšovy postavy se však mnohým nelíbilo tak jako předtím Tittelbachův návrh výzdoby Husova sboru. Autorovi díla se vytykala příliš zdůrazněná tělesnost figury, ačkoliv Znoj tak chtěl vyjádřit odlišné nazírání Krista, než bylo římskokatolické či evangelické pojetí. Chtěl tím sdělit, že Ježíš není Bůh, ale zjevitel Boha, jehož nazýval Otcem nás všech; Ježíš byl jeho nejposlušnějším synem až k oběti na kříži.⁵³⁷ V době okupace, kdy byla postava Ježíše instalována, měla zjevná fyzická síla vyjadřovat též naději na vítězství nad zlem a krutostí nacismu. Postavu Ježíše Krista vytvořil Jan Znoj na základě opakovaného zjevení obrazu Ježíšova ve snu, jak o tom psal ve svém deníku.⁵³⁸

Jan Znoj často hledal ve svém díle ideál silného člověka, schopného nést svůj osud. Proto ho oslovovala mytologie. Byl ale také biblicky přemýšlejícím a cítícím člověkem. Důležitá pro něj byla pravda a krása, kterou zachytil ve svých dalších dílech („Narození Páně“, „Snímání s kříže“, „Odpuštění“, „Políbení Músy“ či „Zápas Heraklea s erymantským kancem“).⁵³⁹ Ve Znojových dílech lze spatřit různé tematické okruhy. Je to člověk bojující nebo ztvárňující svou vizi, jako např. Herakles, Theseus, Bivoj, Músa, hlas Duše, jsou to biblické a náboženské motivy. Dalším tématem je člověk pracující, každodenní: mladý dělník, rozsévač, dánský rybář, matka. Pozoruhodnými díly jsou také Znojovy portrétní plastiky, které byly vytvořeny na základě velkého množství kreslířských studií a technik, jako např. podobizny Mojžíše, M. Alše, E. Vojana, Rembrandta, M. Jana Husa, M. Tyrše, T. G. Masaryka, J. Vrchlického, K. Farského a mnoha dalších.⁵⁴⁰

Dne 1. září 1943 byla ve výstavním pavilonu spolku výtvarných umělců „Myslpek“ v Praze Na Příkopě zahájena významná souborná výstava dvou set Znojových prací. Šlo o 110 plastik a 90 kreseb, většinou studií k plastikám. O úspěchu výstavy si Znoj zapsal do svého deníku: „(...) Byl jsem překvapen, že tolik osobností z uměleckého, literárního a oficiálního prostředí přišlo výstavu shlédnout. Největší radost jsem měl, že to byli naši čeští lidé, moji dobří známí, pro které jsem výstavu hlavně uspořádal. (...) Výstava byla dvakrát prodloužena. Návštěva je stále stejná. Jsem rád, že má úspěch, a že pražské obecnstvo mohu v dnešní těžké době rozptýlit a potěšit. (...) Po dobu výstavy, plných osm neděl, prožíval jsem cosi svátečního. Člověk se cítil zkušenější a samostatnější. Teprve teď začnu nově

⁵³⁶ ŠIMŠÍK, Arnošt. K plastikám Jana Znoje v Českém zápase. *Český zápas*, 1956, č. 6, s. 3.

⁵³⁷ ŠIMŠÍK, Arnošt. K plastikám Jana Znoje v Českém zápase. *Český zápas*, 1956, č. 6, s. 3.

⁵³⁸ BUTTA, Tomáš. Letošní výročí Jana Znoje. *Český zápas*, 2000, č. 11, s. 4, 9.

⁵³⁹ NYTROVÁ, Olga. Citované dílo (2010), s. 140–143.

⁵⁴⁰ KAŇÁKOVÁ, Alena. Březnová výročí prof. Jana Znoje. *Český zápas*, 1980 č. 11, s. 1, srov. NYTROVÁ, Olga. Citované dílo (2010) s. 140–143.

tvorit. Více poctivěji a s rozmyslem. Ted' teprve, když jsem jako sochař ukázal, co chci, vrátím se k mé vytoužené lásce – k malování. 15 let se připravuji. 15 let se učím kreslit. Ted' začnu malovat.“⁵⁴¹

Pracovní a tvůrčí náboj, který Jan Znoj výstavou získal, a také rozhodnutí věnovat se malbě byly nečekaně nemocí srdce a následným vyčerpáním oddáleny, a nakonec předčasnou smrtí zcela přervány.⁵⁴² Jan Znoj zemřel dne 24. března 1950 na selhání srdce v pouhých 45 letech. „Odešel, než mohl rozmachem svého silného temperamentu a úsilí vytvořit další díla k oslavě Boha i krásy pozemské,“ rozloučil se s Janem Znojem na stránkách „Českého zápasu“ Jožka Baruch.⁵⁴³

4.5 Vladimír Lenc

Vladimír Lenc se narodil dne 10. června 1916 v Praze. Středoškolská studia zakončil v roce 1936 maturitou na Masarykově reálném gymnáziu v Praze 2. Ve stejném roce pokračoval ve studiu na Husově československé evangelické fakultě bohoslovecké. Od gymnaziálních let byl aktivní v hnutí mládeže CČS(H), konkrétně při Husově sboru v Praze na Vinohradech pod vedením místního faráře Arnošta Šimšíka. V témže roce spoluzaložil s Miroslavem Kouřilem a Františkem Roháčem, svými přáteli z vinohradské mládeže, Klub mladých příslušníků církve československé.

Dne 26. března 1939 byl Vladimír Lenc vysvěcen na jáhna. V souvislosti s veřejnými demonstracemi u příležitosti výročí republiky (dne 28. října 1939) byl při následném protestu proti zásahu německých jednotek zatčen a převezen k výslechu do Petschkova paláce. Následně byl přemístěn do věznice na Karlově náměstí, kde byl zadržován až do 7. listopadu 1939.

Dne 7. dubna 1940 přijal v Husově sboru v Praze-Dejvicích kněžské svěcení. Vysvěcen byl patriarchou G. A. Procházkou. Poté přijal místo pomocného duchovního v Praze-Vršovicích a v letech 1941–1945 působil jako zástupce faráře v Praze-Záběhlicích. V červnu 1942 vstoupil do manželství s Jaroslavou, rozenou Kalambovou. Manželům Lencovým se v manželství narodily čtyři děti: Stanislav (*1942), dvojčata Helena a Marta (*1945)⁵⁴⁴ a Daniela (*1947).

⁵⁴¹ KOTÍK, Vladimír. Jan Znoj 1905-1950. *Ždánický zpravodaj: noviny Městského národního výboru a Rady MNV*. Ždánice: Městský národní výbor, 2005, Zvláštní reprint mimořádného čísla Ždánického zpravodaje, s. 19.

⁵⁴² KAŇÁKOVÁ, Alena. Březnová výročí prof. Jana Znoje. *Český zápas*, 1980 č. 11, s. 1.

⁵⁴³ BARUCH, Jožka. Jan Znoj – umělec a člověk. *Český zápas*, 1950 č. 14, s. 74.

⁵⁴⁴ Marta v témže roce zemřela.

V květnu 1945 aktivně pracoval v Revolučním národním výboru v Praze–na Spořilově. Koncem druhé světové války (dne 8. května 1945) byl s několika spořilovskými muži zajat ustupujícími německými jednotkami a převezen na Zbraslav. Dne 9. května 1945 byl po úspěšném vyjednávání propuštěn.⁵⁴⁵ Ihned po osvobození Československa přijal místo faráře v Chebu a v letech 1946–1950 působil opět v Praze-Záběhlicích. Současně s povoláním faráře se začal naplno věnovat práci v ústředí Jednot mládeže CČS(H) a v letech 1946–1949 byl členem vedení Svazu české mládeže. Dále v letech 1950–1960 působil v Úřadu patriarchy jako přednosta I. odboru. V letech 1956–1959 pak řídil činnost sociálních ústavů CČS(H). Souběžně se službou v církvi vyučoval též na Husově československé bohoslovecké fakultě, a to praktickou sociální práci. V roce 1947 mu byla vydána publikace „Jdi i Ty a čiň stejně! (Poznámky k sociální práci)“⁵⁴⁶.

V roce 1946 V. Lenc pokračoval ve studiu na obnovené HČEFB (v srpnu t. r. složil druhou státní zkoušku). Ve studiu dále pokračoval na katedře sociální teologie pod vedením F. M. Hníka. V prosinci 1952 byl pak po obhájení své disertační práce⁵⁴⁷ promován na doktora teologie.

Svá poslední aktivní léta v duchovenské službě (1960–1962) prožil v náboženské obci v Praze–na Vyšehradě. Postupně se ale začal vzdalovat svému životnímu poslání duchovního, a především křesťanské zvěsti evangelia. V červenci 1962 natrvalo odešel z farářské služby a opustil CČS(H). Do svého odchodu do důchodu pracoval jako civilní zaměstnanec Obvodního podniku bytového hospodářství v Praze 2. Vladimír Lenc zemřel ve věku 76 let dne 24. října 1992 v Praze.⁵⁴⁸

4.6 Hynek Pohl – třetí vinohradský farář CČS(H)

Hynek Pohl se narodil dne 11. května 1924 v Třebíči, kde také studoval na reálném gymnáziu. Maturitní zkoušku tam úspěšně složil v roce 1943. Na třebíčském gymnáziu se poprvé setkal se svou budoucí manželkou, Věrou Nedělkovou (*1924), s níž ho pojilo také členství v církvi.⁵⁴⁹

V průběhu středoškolských studií se již zajímal o teologii a aktivně a zapáleně se zapojil do programu Jednoty mládeže CČS(H) v Třebíči. Na toto období, strávené společně

⁵⁴⁵ O propuštění se především zasadil tehdejší zbraslavský farář B. Cigánek.

⁵⁴⁶ *Jdi i Ty a čiň stejně! (Poznámky k sociální práci)*. Praha: Odbor sociální práce Církve Československé, 1947. 78-[I].

⁵⁴⁷ V roce 1952 předložil a obhájl disertační práci s názvem *Vývoj sociálního myšlení v CČS v období Farského se zřetelem k sociologickému charakteru evangelia*.

⁵⁴⁸ JINDRA, Martin. Citované dílo (2017), s. 532–533.

⁵⁴⁹ *ÚAM CČSH*, f. Osobní složky duchovních PD. Osobní výkaz duchovního.

s mladými lidmi v třebíčské Jednotě v letech 1940-1943, vzpomíná ve svých pamětech Věra Pohlová-Nedělková: „Podle věku jsme v Třebíči vytvořili 2 až 3 skupiny. Scházeli jsme se v neformálním prostředí Dělnické pekárny. Vedl nás Mirek Štorkán, jehož strýc nám tuto místnost poskytl. Bývalo nás ke stove, zpívali jsme písně ze Zpěvníku, nacvičovali tehdy rozšířenou sborovou recitaci, probírali témata zasílaná ústředím církve. Stýkali jsme se s Jednotami ze sousedních náboženských obcí, modlitbou i kázáníčkem jsme se navzájem posilovali v těžké době. Byly organizovány soutěže ve znalosti Písma apod.“⁵⁵⁰

Od podzimu 1943 studoval Hynek Pohl bohosloví na Bohoslovecké koleji Dr. Karla Farského v budově ústředí církve v Praze-Dejvicích. Studium ale musel koncem ledna 1944 přerušit, a to z důvodu totálního nasazení v německém Düsseldorfu.⁵⁵¹ Během nuceného pobytu v Německu byl Hynek v písemném kontaktu s Věrou, svou přítelkyní a budoucí ženou, která mu mj. zasílala své zápisky z extenzí Dr. Františka Kováře, které probíhaly v období okupace v Husově sboru na Vinohradech, a texty pronesených kázání. Později se ale Hynek na delší dobu odmlčel. Na toto těžké období Věra Pohlová vzpomíná: „Od prosince 1944 už jsem od něj nedostávala dopisy. Věděla jsem, že jejich firma ze středního Německa deset hochů poslala na výpomoc k polovojenské organizaci „Todt“ do Düsseldorfu do Porýní, kam se již blížila fronta ze západu. Oklamali ty hochy, že jedou domů, ale transport zamířil opačným směrem.“ Hynek se z nucených prací vrátil až po třinácti měsících. Na pražském vlakovém nádraží Těšnov se setkal s Věrou, která na tento okamžik zavzpomínala: „Na nádraží v hale stála skupinka hochů – zarazilo mne, když jsem po 13 měsících spatřila Hynka. Vyhublý, v obličeji předčasně zestárlý, unavený (...) Hoši si rychle rozdělili jídlo, které jsem jim přinesla, ale toužili se co nejrychleji dostat vlakem dále až do Třebíče, což tehdy nebylo jednoduché (...) Hynek pospíchal za svou milovanou, těžce nemocnou maminkou domů do Třebíče (...) Ve věku 21 let pocítil nad sebou důkazy Boží ochrany. Žil pak nadále s vědomím, že je zavázán ke službě Pánu i bližním za dar svého života.“⁵⁵²

Po návratu z nucených prací a skončení války pokračoval Hynek Pohl ve studiu na HČEFB v Praze, kde byl nejvíce ovlivněn prof. Aloisem Spisarem.⁵⁵³ Na bohoslovecké koleji se opět sešel s Dobromilem Malým a Vladimírem Brabcem, kteří také měli za sebou

⁵⁵⁰ POHLOVÁ, Věra. Vzpomínky na svůj život z roku 2010, Archiv Věry Pohlové, rukopis, s. 4.

⁵⁵¹ Všichni čeští chlápci a dívky narození v roce 1924 museli odjet na roční otročké práce, zvané přeškolení do Německa. Podle evidence úřadu práce museli nastoupit do železničních transportů s jedním zavazadlem. Společně s Hynkem Pohlem byli z dejvické koleje nasazení Vladimír Brabec z Prahy a Dobromil Malý z Náměště. POHLOVÁ, Věra. Vzpomínky na svůj život z roku 2010, Archiv Věry Pohlové, rukopis, s. 6.

⁵⁵² POHLOVÁ, Věra. Vzpomínky na svůj život z roku 2010, Archiv Věry Pohlové, rukopis, s. 13-14.

⁵⁵³ ČEPKOVÁ, Libuše. Rozepnout křídla. K nedožitým osmdesátinám faráře Hynka Pohla. *Český zápas*, 2004, č. 21, s. 3.

pracovní nasazení v Německu. Během studia byli bohoslovci vysíláni na zástupy do různých náboženských obcí, a vykonávali si tak tolik potřebnou praxi. Na Hynkův pobyt na koleji vzpomíná Věra Pohlová: „Hynek Pohl žil, bydlel a stravoval se v koleji na dluh – bohoslovcům to bylo umožněno. Po nástupu do církevní služby pak ze svého platu Hynek svůj dluh poctivě splácel.“⁵⁵⁴ Studia ukončil s vyznamenáním v září 1947 složením druhé státní bohoslovecké zkoušky.⁵⁵⁵

Po ukončení studií byl v Husově sboru na Vinohradech pověřen duchovenskou službou. Vysvěcen na kněze byl dne 7. září 1947 biskupem Miroslavem Novákem, a za necelý měsíc nato byl ustanoven pomocným duchovním v Klatovech. Tam sloužil dva roky, až do konce září 1949.⁵⁵⁶

Ještě před nástupem do Klatov Hynek uzavřel v Třebíči manželství s Věrou, dcerou Dr. Václava Nedělký, dlouholetého předsedy rady starších náboženské obce CČS(H) v Třebíči. Svatba se konala dne 27. září 1947. Do svého nového bydliště v Klatovech přijeli společně dne 1. října 1947, pouze se dvěma zavazadly. Podmínky měli po příjezdu skromné. Na tyto první chvíle v novém působišti Věra vzpomíná: „Náboženská obec Klatovy byla rozsáhlá – od Železné Rudy až po Přeštice tam byla řada bohoslužebných středisek. Když nám po čase tamní obětaví bratři opatřili malý byt – pokoj a kuchyňku se společným WC, poslali nám moji rodiče z Třebíče ve vagonu po železnici skromné základní zařízení a můj klavír. Já jsem měla malé úspory ze svého zaměstnání a mým rodičům uvolnili (...) celkem 20 tisíc Kč pro mne na svatbu a vybavení domácnosti.“⁵⁵⁷

Služba v západočeském pohraničí byla velice těžká. Po únoru 1948 bylo ovzduší v Klatovech stejně napjaté jako v celé republice a začalo se přiostrňovat také v CČS(H). Na šumavské hranici přibývaly ilegální přechody do Německa. Hynek začal navštěvovat klatovskou věznici, kde se setkával s těmi, kdo byli zadrženi při pokusu o emigraci. Jako duchovní s nimi mohl rozmlouvat a zprostředkovat i jim kontakt s rodinou. Přestože byl zástupce církve, měl u představitelů vládnoucí strany důvěru. Měl „dobrý kádrový profil“: oba jeho rodiče byli dělníci, otec byl v minulosti dlouhodobě nezaměstnaný.⁵⁵⁸

V klatovské náboženské obci Hynek Pohl vedl Jednotu mládeže a založil také nedělní školu pro mladší děti. Přes léto organizoval v Němci opuštěném záměčku v Hořákově letní tábory pro desítky místních dětí ve věku 6–15 let. Zajišťoval také nedostatkové potraviny

⁵⁵⁴ POHLOVÁ, Věra. Vzpomínky na svůj život z roku 2010, Archiv Věry Pohlové, rukopis, s. 22.

⁵⁵⁵ ÚAM CČSH, f. Osobní složky duchovních PD. Osobní výkaz duchovního.

⁵⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁵⁷ POHLOVÁ, Věra. Vzpomínky na svůj život z roku 2010, Archiv Věry Pohlové, rukopis, s. 23.

⁵⁵⁸ Tamtéž, s. 24.

z americké pomoci poválečné Evropě. V roce 1948 se v Klatovech manželům Pohlovým narodila první dcera. „Hynek – šťastný, překvapený otec, ji sám pokřtil – po mně, jménem Věra,“ vzpomíná na tuto krásnou událost šťastná maminka.⁵⁵⁹

Na podzim, dne 1. října 1949, byl Hynek Pohl ustanoven farářem v Hluboké nad Vltavou. Místo tam převzal po bratru faráři A. Urbanovi, který se přestěhoval do Prahy. Tamější náboženská obec byla živá a vzkvétala, věřící vždy stáli po boku faráře. „Bohoslužby se konaly v bývalé synagoze, farní kancelář i byt faráře se nacházely v patře starobylého domu na hlavní ulici. V bohoslužebných střediscích ve Zlivi, v Ševětíně a v Nákli se scházeli věřící ve školách. Vyučovalo se všude náboženství, byla tu nedělní škola i biblické hodiny.“⁵⁶⁰

Dne 4. října 1950 obdržel Hynek Pohl vojenský povolávací rozkaz,⁵⁶¹ přestože tehdy platila dohoda mezi Ministerstvem obrany a CČS(H); týkala se osvobození všech československých duchovních z vojenské činné služby. Dvouletou presenční službu tedy H. Pohl nastoupil u vojenské posádky v Plzni a později byl převelen na zámek Zelená Hora, kde byly umístěny jednotky PTP⁵⁶².⁵⁶³ V jeho nepřítomnosti zajišťovala chod hluboké náboženské obce jeho manželka Věra s pomocí tamní učitelky náboženství. Vojenská služba mu však byla předčasně ukončena koncem prosince 1950. Na tuto chvíli vzpomíná jeho manželka Věra: „Pak se najednou kolem 20. prosince objevil na Hluboké Hynek – ve vojenské knížce měl napsáno, že je vojín na trvalé dovolené. Z diecéze mu sdělili, že byl z vojny vyreklamován, že na Hluboké končí a že je od 1. ledna 1951 ustanoven farářem v Praze na Vinohradech!“⁵⁶⁴

Oficiálně byl Hynek Pohl ustanoven zatímním farářem v Praze na Vinohradech již dne 15. prosince 1950.⁵⁶⁵ Na Hluboké ale působil prakticky až do konce roku 1950. „Odsloužil všechny vánoční bohoslužby ve všech střediscích, i dvoje půlnoční na Hluboké

⁵⁵⁹ POHLOVÁ, Věra. Vzpomínky na svůj život z roku 2010, Archiv Věry Pohlové, rukopis, s. 25.

⁵⁶⁰ Tamtéž, s. 26.

⁵⁶¹ Povolávací rozkaz obdržel Hynek Pohl s několika denním zpožděním, nemohl tedy nastoupit v uvedeném termínu 1. října 1950.

⁵⁶² Pomocné technické prapory (pozn. autora).

⁵⁶³ Hynek Pohl nesloužil přímo v jednotce PTP. Nepřisahal ani neprošel přijímačem, pouze se zbrání hlídal neurčitý sklad.

⁵⁶⁴ POHLOVÁ, Věra. Vzpomínky na svůj život z roku 2010, Archiv Věry Pohlové, rukopis, s. 28–29.

⁵⁶⁵ ÚAM CČSH, f. Osobní složky duchovních PD. Osobní výkaz duchovního.

a ve Zlivi, a 31.12. odpoledne stál už s br. Arnoštem Šimšíkem⁵⁶⁶ na Vinohradech za stolem Páně a sloužil s ním ke konci roku 1950⁵⁶⁷ tradiční silvestrovské bohoslužby.“⁵⁶⁸.

Na Vinohradech začal Hynek působit zatím v provizorních podmínkách. Biskupský byt v Plzni pro Arnošta Šimšíka ještě nebyl připraven, proto se Arnošt ještě nemohl ze svého vinohradského bytu odstěhovat. Hynek byl nucen bydlet na tehdejší církevní ubytovně pro kazatelské kurzy, která byla v Krkonošské ulici na Vinohradech. Manželka Věra dále pobývala s dcerou na Hluboké, kde se starala o chod náboženské obce až do příchodu nového faráře br. Petříka dne 15. února 1951.⁵⁶⁹

Po nástupu Hynka Pohla do vinohradské náboženské obce začátkem roku 1951 vše stále běželo tak jako dříve pod vedením Arnošta Šimšíka. Hynek Pohl zavedené zvyklosti nerušil, ale snažil se pokračovat ve šlépějích svého předchůdce. Pro mladého venkovského faráře nebyla služba v jedné z největších náboženských obcích v Praze lehkým úkolem. „Hynek byl zbožný, čistý člověk, měl charisma. Získával lidi, byl dobrý kazatel, ale špatný zpěvák. Dřel od rána do noci opět 7 dní v týdnu. Uměl si získávat spolupracovníky a motivovat je, lidé ho přijímali a šli za ním, (...) neboť vycítili jeho vroucí zbožnost i vztah k bližnímu,“ vzpomíná na Hynka jeho manželka Věra.⁵⁷⁰ Poctivě a s nasazením pracoval pro svou náboženskou obec, každý den po celý týden. Střídala se shromáždění, křtiny, svatby i pohřby. V pondělí se konaly biblické hodiny, v úterý extenze pořádané Husovou bohosloveckou fakultou, ve středu docházel mladší dorost, v pátek se setkávala mládež. Pravidelně se vyučovalo náboženství na školách, a později především ve sborech.⁵⁷¹ Konaly se kulturní večery starší mládeže v bytech členů sboru, společné sborové výlety a dovolené, autobusové zájezdy členů náboženské obce. Rozsáhlá byla i pastorační činnost a navštěvování nemocných.⁵⁷² Nedělní bohoslužby se konaly i třikrát denně. „Tehdy po válce v ČČS věřící přistupovali k přijetí Večeře Páně jen občas, ve významných dnech. Hynek

⁵⁶⁶ Arnošt Šimšík, v té době již plzeňský biskup, se těmito bohoslužbami rozloučil s vinohradskou náboženskou obcí, srov. Annonce náboženské obce Praha XII. *Český zápas*, 1950, č. 51–52, s. 258.

⁵⁶⁷ POHLOVÁ, Věra. Vzpomínky na svůj život z roku 2010, Archiv Věry Pohlové, rukopis, s. 28–29.

⁵⁶⁸ Bohoslužby na Silvestra roku 1950 v Husově sboru na Vinohradech sloužili: 8,30 hod Šimšík, v 10 hod. Vonka, v 17,30 hod Ebert, srov. Rozpis bohoslužeb Praha XII, Husův sbor. *Český zápas*, 1950, č. 51–52, s. 257.

⁵⁶⁹ Tamtéž, s. 29.

⁵⁷⁰ Tamtéž, s. 30.

⁵⁷¹ V roce 1952 nastaly zásadní změny v přístupu státu k výchově dětí a mládeže. Výnosem z 23. června 1952 a později zákonem č. 31/1953 Sb. se náboženství na školách stalo nepovinným a neklasifikovaným předmětem. Výuka náboženství se začala u nekatolických církví přesouvat ze škol na půdu sborů. Výuka probíhala v tzv. nedělních školách, besídkách Jednot mládeže a ve shromáždění malých dětí. Srovnej JINDRA, Martin. Citované dílo (2014), s. 142–160.

⁵⁷² ČEPKOVÁ, Libuše. Rozepnout křídla. K nedožitým osmdesátinám faráře Hynka Pohla. *Český zápas*, 2004, č. 21, s. 3.

usiloval o to, aby se mohli častěji účastnit Večeře Páně. Proto rozvedl v úvodu bohoslužby vnitřní zpověď, s pokáním do větší hloubky, aby věřící byli lépe připraveni k tomuto vyvrcholení naší bohoslužby,“ uvádí ve svých pamětech Věra Pohlová.⁵⁷³

Na práci v rozsáhlém sboru ale nebyl H. Pohl sám. Na Boží vinici pracovalo mnoho dalších oddaných členů sboru, dobrovolné učitelky nedělní školy, učitelé náboženství, pomocní duchovní, sestry ze Sboru služby; dohromady i se zaměstnanci sociálních ústavů, které obhospodařovala vinohradská náboženská obec, to bylo na 40 zaměstnanců.⁵⁷⁴

V druhé polovině padesátých let zasáhly do Hynkova života události, které ovlivnily jeho budoucí životní směřování. Šlo především o teologický spor na HČBF, kdy proti sobě stály dvě skupiny teologů: na jedné straně „marxisté“ – jako Dr. Světlý, JUDr. Šimšík a další, a na straně druhé skupina kolem Zdeňka Trtíka. Odehrál se také s Trtíkem spojený tzv. zpěvníkový spor, který vznikl na pozadí přípravy nového Zpěvníku CČS(H), vydaného v roce 1957.⁵⁷⁵ Proti změnám, které na Trtíkův podnět měly být uskutečněny v novém Zpěvníku, se postavili historik Miloslav Kaňák a muzikologové Josef V. Pícha (1889–1977) a Vilibald Růžička (1884–1976). K této vyhrocené situaci se ve svých pamětech vrací i Věra Pohlová: „Dr. Trtík na to reagoval velmi ostře a napadl vinohradskou radu starších i faráře Hynka Pohla osobně velmi neomaleně.“ A dále pokračuje: „Tyto teologické rozpory dopadly na Hynka s velkou intenzitou. Během studia se zabýval osobností Leonharda Ragaze i jeho pojetím novozákonní zvěsti. (...) Svoji duchovenskou dráhu nastoupil s velkým zanícením. Tvrdá poválečná skutečnost, která dopadala na naši církev, byla pro něj šokující. Poznání, že biskup Dr. Novák vlastně zevnitř rozvrací dílo církve, spolu s dalšími pomocníky, nepřišlo hned, ale pak nás šokovalo. (...) Z druhé strany pak někteří teologové svými dogmaty mu brali jeho niterné ukotvení víry ve svobodné církvi. (...) Hynek jako farář znal dobře své věřící v Praze i před tím na venkově, jejich niternou, nekomplikovanou zbožnost.

⁵⁷³ POHLOVÁ, Věra. Vzpomínky na svůj život z roku 2010, Archiv Věry Pohlové, rukopis, s. 32.

⁵⁷⁴ POHLOVÁ, Věra. Vzpomínky na svůj život z roku 2010, Archiv Věry Pohlové, rukopis, s. 32.

⁵⁷⁵ V 50. letech již nemohl být z mnoha důvodů nově vydán doposud užívaný Zpěvník Dr. Karla Farského (poslední 14. vydání je z roku 1951). Jednak Farského Zpěvník neodpovídal novému teologickému směřování církve, a jednak oficiální státní cenzura nepřipustila nové vydání z ideových důvodů. Iniciativy přípravy nového zpěvníku se se svými spolupracovníky ujal Zdeněk Trtík (1914–1983), který se již v období 2. světové války jako farář v kostele Na Prádle zabýval přepracováváním textů některých písní z Farského Zpěvníku. Do nového zpěvníku bylo z něho přejato dvě třetiny písní. Patnáct písní bylo přejato beze změny, třicet prošlo stylistickou úpravou a sedmdesát bylo zcela přepracováno. Nový Zpěvník s počtem 278 písní byl vydán v roce 1957. KOVALČÍK, Zdeněk. Zpěvník Dr. Karla Farského. In: *Karel Farský – Sborník k 90. výročí modernistického kněze, učitele a patriarchy Církve československé husitské*. Praha: Církev československá husitská v edici Blahoslav, 2017, s. 83–115, srov. BUTTA, Tomáš. Zpěvník CČSH a jeho užívání v bohoslužbě. In: *Praktický liturgický projev*. Učební texty Husova institutu teologických studií, Praha 2015, s. 38.

Nebyl proti biblické teologii, ale bál se biblických teologů, kteří směřovali mimo dosavadní směřování a poslání CČS. Měl pocit, že tento směr ho vyháňá z jeho církve.“⁵⁷⁶

V roce 1960 se Hynek Pohl ocitl v těžké krizi. Patriarcha František Kovář se chtěl vzdát ze zdravotních důvodů své funkce, kdy z jedné strany čelil stálému tlaku státních úřadů, a ze strany druhé tlaku teologů CČS(H). Ministerstvo prosazovalo jako kandidáta na úřad patriarchy Miroslava Nováka, který bez problému s úřady spolupracoval. Ze strany Ústřední rady byl na Hynka Pohla vyvíjen tlak, aby na synodě duchovních podpořil Novákovu kandidaturu a svým vlivem přesvědčil i tu část duchovenstva, která Nováka podporovat nechtěla.

Hynkova manželka Věra tuto situaci ve svých pamětech přibližuje: „Hynek si uvědomoval, že není sám, svobodný, ale že je otcem tří dětí, že má za ně odpovědnost, že se nemůže svobodně postavit tlakům, kterým byl vystaven. Bylo mu 36 let a stál na životní křižovatce. Byl zcela naplněn svým duchovním posláním, i když se tenčil počet lidí, kteří přicházeli do Husova sboru. Ještě stále se usmíval, ale jeho úsměv kameněl. Spojilo se to vše – Zpěvník, Katechismus, teologická proměna církve zároveň s poznáním zrady těch, kteří spolupracovali s komunisty na oslabení církve zevnitř. Rozhodl se odejít.“⁵⁷⁷

Své desetileté působení ve funkci faráře vinohradské náboženské obci ukončil Hynek Pohl dne 30. září 1960.⁵⁷⁸ Zůstal sice stále členem církve, ale z rozhodnutí ústředí církve se již nemohl účastnit bohoslužeb v Husově sboru ani na jiných místech. Uchýlil se tedy k Církvi bratrské. V říjnu 1960 nastoupil po mnoha neúspěšných pokusech jako pomocný dělník-tesař na přestavbě Hlávková mostu u firmy Stavby silnic a železnic.⁵⁷⁹ Po roce začal studovat Vysokou školu ekonomickou v Praze, kde absolvoval v roce 1964. Později se stal ekonomickým náměstkem Státního ústavu pro rekonstrukci památkových měst a objektů.⁵⁸⁰

⁵⁷⁶ POHLOVÁ, Věra. Vzpomínky na svůj život z roku 2010, Archiv Věry Pohlové, rukopis, s. 35–36.

⁵⁷⁷ POHLOVÁ, Věra. Vzpomínky na svůj život z roku 2010, Archiv Věry Pohlové, rukopis, s. 37–38.

⁵⁷⁸ Hynek Pohl oznámil rezignaci na místo faráře CČS(H) a svůj definitivní odchod ze služeb církve osmistránkovým dopisem Diecézní radě CČS(H), ve kterém obsáhle zdůvodnil své rozhodnutí. Srovnej *Odbor organizačně-ekonomický, personální oddělení ÚR CČSH*, osobní složky duchovních CČSH, Hynek Pohl. Oznámení o odchodu ze služeb církve československé, s. 1–8, srov. Na rezignační dopis Hynka Pohla reaguje Zdeněk Trtík svým dopisem z 28. října 1960, ve kterém se vrací k teologickým neshodám s H. Pohlem a zaujímá své stanovisko k Pohlovým obviněním v něm uvedeným. Zdeněk Trtík, *K dopisu br. Hynka Pohla o jeho odchodu ze služeb z církve*, složka Hynka Pohla, Odbor organizačně-ekonomický, personální oddělení ÚR CČSH.

⁵⁷⁹ POHLOVÁ, Věra. Vzpomínky na svůj život z roku 2010, Archiv Věry Pohlové, rukopis, s. 38.

⁵⁸⁰ ČEPKOVÁ, Libuše. Rozepnout křídla. K nedožitým osmdesátinám faráře Hynka Pohla. *Český zápas*, 2004, č. 21, s. 3.

Hynek Pohl se nikdy vnitřně nevyrovnal se svým odchodem z církve a duchovenské služby, neboť duchovním zůstal po celý svůj život. Zemřel po dlouhodobé nemoci dne 5. října 1986 ve věku 62 let.⁵⁸¹

5 Domovy sociálního odboru náboženské obce v Praze na Vinohradech

Sociální a charitativní činnost doprovázela Církev československou husitskou již od jejího vzniku. Na I. valném sjezdu delegátů náboženských obcí CČS, který se konal v Praze na Smíchově ve dnech 8. a 9. ledna 1921, bylo vytvořeno Ústředí sesterského sdružení žen CČS. Následně začaly v jednotlivých náboženských obcích CČS(H) vznikat organizace sester, které se zabývaly charitativní a sociální činností.⁵⁸²

Ve vinohradské náboženské obci se již v polovině listopadu 1920 při jednání rady starších ustanovil výbor sedmi sester, které pak dne 26. prosince přichystaly první vánoční nadílku chudým dětem (nejen z Československé církve) v hotelu Beránek v Praze. Velký úspěch této akce přivedl k charitativní činnosti mnoho dalších vinohradských žen, a tak se už o necelé dva měsíce později, dne 7. února 1921, ustanovilo sesterské sdružení, které si charitativní práci vzalo za svůj hlavní úkol. Počátkem roku 1922 pak byly vypracovány řádné stanovy sdružení, byl zrušen dosavadní název „Sesterské sdružení“ a založen nový, „Charitativní odbor“.⁵⁸³

Na 1. zasedání I. řádného sněmu CČS, který se konal v Národním domě na Smíchově ve dnech 29. – 30. srpna 1924, bylo zrušeno Ústředí sesterského sdružení žen CČS a zřízeno Ústředí sociální práce.⁵⁸⁴ Na sněmu byla přijata rezoluce ustanoveného výboru sociální péče, vybízející k praktické sociální službě na půdě náboženských obcí a zřizování sociálních a charitativních odborů. Individuální charitativní péče začala být organizovaná a navazovala na státní soustavu sociální péče.⁵⁸⁵

⁵⁸¹ POHLOVÁ, Věra. Vzpomínky na svůj život z roku 2010, Archiv Věry Pohlové, rukopis, s. 38.

⁵⁸² LÍBALOVÁ, Olga a ZIMMERMANNNOVÁ, Hedvika. Diakonie a sociální činnost Církve československé husitské. In: BUTTA, T. *90 let Církve československé husitské*. Praha 2010, s. 231.

⁵⁸³ ŠIMŠÍK, Arnošt, ed. *CČS na Král. Vinohradech: pamětní spis, vydaný na památku pětiletého trvání vinohradské náboženské obce československé*. Kr. Vinohrady: Nákladem Propagačního sboru CČS, 1925, s. 59–60.

⁵⁸⁴ LÍBALOVÁ, Olga a ZIMMERMANNNOVÁ, Hedvika. Diakonie a sociální činnost Církve československé husitské. In: BUTTA, T. *90 let Církve československé husitské*. Praha 2010, s. 231.

⁵⁸⁵ JINDRA, Martin. Citované dílo (2017), s. 351.

V duchu usnesení I. řádného sněmu byl charitativní odbor vinohradské náboženské obce v roce 1929 přetvořen a přejmenován na „Sociální odbor při radě starších CČS na Královských Vinohradech“.⁵⁸⁶

Ve dnech 28. – 30. března 1931 se konalo 2. zasedání I. řádného sněmu, na kterém byla přijata sociální rezoluce, která nastínila pracovní program sociálních odborů náboženských obcí (SONO). Jeden z bodů toho programu věnoval pozornost mj. útlukům pro děti matek, které pracují mimo domov, dětem osiřelým, nemanželským, zanedbaným, vykořisťovaným či zmrzačeným. Další bod pak byl věnován účelnému umístění dětí v ústavech nebo dobrovolnických rodinách.⁵⁸⁷ I po smrti prvního patriarchy Dr. Karla Farského tak zůstával stále živý jeho vzkaz: „Péče o děti neopatřené a ohrožené měla by se státi předním programem náboženské obce.“⁵⁸⁸

Sociální odbor vinohradské náboženské obce se v roce 1935 začlenil do Ústředí sociální práce CČS, které vzniklo v roce 1934⁵⁸⁹ a zažádal o schválení jako samostatný spolek. Jeho sociální činnost byla nejprve omezena jen na podpůrné akce, později se začaly vyhledávat sociální případy, jimž bylo třeba ulehčovat jejich tíživou situaci. Byly zabezpečovány léky a u některých obchodníků zavedeny poukázky na výběr potravin těm, které Sociální odbor podporoval. V letních měsících byly připravovány rekreační výjezdy dětí do prázdninových středisek.⁵⁹⁰

Diecézní svazy i některé odbory sociální práce se staraly dle možností o zotavnou péči, kterou začal pořádat pražský diecézní svaz v Kunkovicích a v Chudenicích na Šumavě již v letech 1935 a 1936. V roce 1937 byl zakoupen vinohradským odborem sociální práce objekt v Jílovém u Prahy. Tam byla nejprve letní osada, která byla později upravena na Dětský domov Dr. Karla Farského pro osiřelé a opuštěné děti, a ten sloužil potřebám celé církve. Od té doby se postupně rozvíjely další prázdninové osady a v poválečné době, která vyvolala nutnost sociálních ústavů pro osamělé a staré lidi. Za tímto účelem byly diecézními svazy i několika sociálními odbory získány konfiskáty do národní správy, anebo byly přímo

⁵⁸⁶ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 84.

⁵⁸⁷ JINDRA, Martin. Citované dílo (2017), s. 351.

⁵⁸⁸ ŠIMŠÍK, Arnošt, ed. *Dětský domov dr. Karla Farského v Jílovém u Prahy*. Praha: Odbor sociální práce Církve československé, 1940, s. 3.

⁵⁸⁹ *Výroční zpráva Ústředí sociální práce církve československé Praha XIX - Dejvice: 15 let sociální práce církve československé 1934 - 1949*. Praha: nákl. vl., 1950. 31 s., s. 4.

⁵⁹⁰ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 129.

zakupovány do vlastnictví. Vinohradská náboženská obec takto získala dva objekty: v roce 1949 ve Všestudech a pak v roce 1953 v Jablonné nad Vltavou^{591, 592}.

Dětský domov Dr. Karla Farského v Jílovém musel být od 1. července 1952 přebudován na dům odpočinku pro seniory⁵⁹³ a shodně s ostatními ústavy pro zestárlé ve Všestudech a Jablonné nad Vltavou byl přejmenován na Domov Dr. Karla Farského.⁵⁹⁴

O necelé tři roky později, dne 15. února 1956, převzala ÚR CČS(H) správu všech Domovů dr. Karla Farského,⁵⁹⁵ kterou dosud vykonávala vinohradská náboženská obec⁵⁹⁶ a ke dni 31. prosince 1959 přešly všechny tyto domovy ve smyslu vládního nařízení, jímž stát přejal veškerou péči o sociální ústavy všech církví ČSR, pod správu příslušných okresních národních výborů.⁵⁹⁷

5.1 Dětský domov dr. Karla Farského v Jílovém u Prahy

Potřeba nutné pomoci potřebným v době prohlubující se světové krize druhé poloviny třicátých let vyústila v rozhodnutí vinohradské náboženské obce vybudovat domov pro opuštěné a trpící děti. Článkem „A co my, Pražané českoslovenští“ uveřejněném v roce 1937 ve „Věstníku náboženských obcí církve československé Velké Prahy“, vyzval vinohradský farář Arnošt Šimšík k akci na vybudování tohoto domova k uctění 10. výročí smrti prvního patriarchy CČS(H) Dr. Karla Farského. Tato jeho výzva nezůstala nevyslyšena – začaly hojně docházet dary, díky kterým mohlo být zahájeno jednání o koupi vhodného objektu. Nejprve se nabízel domek v Mukařově u Prahy, ale z jeho koupě nakonec sešlo. Na situaci, která přispěla k vyřešení této situace, A. Šimšík vzpomíná v pamětní knize vinohradské náboženské obce: „Čirou náhodou v ordinaci lékaře dozvěděl jsem se od br. Skrěty z Jílového, že tam je v dražbě vhodný objekt. Zajeli jsme do Jílového, tamější br. farář Mrkus

⁵⁹¹ Zámek v Jablonné nad Vltavou byl přidělen Diecéznímu svazu sociální práce církve československé v Praze na podzim roku 1949. Diecézní rada v Praze dnem 1. července 1953 propůjčila do správy objekt vinohradské náboženské obci pro zřízení dalšího sociálního ústavu.

⁵⁹² *Výroční zpráva Ústředí sociální práce církve československé Praha XLIX - Dejvice: 15 let sociální práce církve československé 1934 - 1949.* Praha: nákl. vl., 1950. 31 s., s. 26.

⁵⁹³ JINDRA, Martin. Citované dílo (2017), s. 357.

⁵⁹⁴ *Výroční zpráva Domovů Dr. Karla Farského za rok 1953.* Praha: Církev československá, 1954, s. 7–9.

⁵⁹⁵ Správa Domovů přešla podle směrnic Státního úřadu důchodového zabezpečení ze dne 20. srpna 1955 čj. II/2 –8325 – 4.8.55, uveřejněných ve Sbírce instrukcí pro výkonné orgány národních výborů pod pořadovým číslem 120/1955 a podle §62 zák. č. 55/1956 Sb. na ústředí církví. Agenda Domovů dr. Karla Farského včetně účetnictví byla vedena v ústřední radě.

⁵⁹⁶ *APD CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Doplnění základního archu náboženské obce v Praze XII. dne 2. 7. 1957, s. 1.*

⁵⁹⁷ Zpráva tajemníka RS při výročním shromáždění náboženské obce církve československé v Praze 12-Vinohradech dne 29. 2. 1960, s. 2.

nás zavedl do záložny, která měla prodej na starosti; dozvěděli jsme se, že by se cena nemusela splatit hned, a za několik dní již byl dům s velkým dvorem a zahradou náš“.⁵⁹⁸

Kupní smlouva na usedlost v Jílovém u Prahy, čp. 108, s tržní cenou 95 000 Kč byla podepsána v červnu 1937, právě v měsíci úmrtí Karla Farského. Finanční obnos se však nemusel díky zápůjčce Občanské záložny v Jílovém zaplatit celý ihned. Sociální odbor měl na koupi k dispozici pouze částku 33 407 Kč, která byla získána podomní sbírkou. Další částkou přispěl Diecézní svaz sociální práce v Praze půjčkou 9 000 Kč a Ústřední rada CČS(H) bezúročnou půjčkou 20 000 Kč. K následnému umožnění provozu domova se zavázali bratři a sestry k pravidelným měsíčním splátkám, jiní půjčkami k doplnění obnosu, který byl záložně splacen.⁵⁹⁹

První sociální ústav v CČS(H), pojmenovaný po Dr. Karlu Farském, byl oficiálně otevřen dne 28. října 1937. Ještě před a nutnými stavebními úpravami a přijetím prvních dětí do domova posloužil objekt jako letní prázdninový tábor Svazu sociální práce v západočeské diecézi; tábora se zúčastnilo 71 dětí.⁶⁰⁰

Úkolem Dětského domova bylo poskytnout přechodný útulek, zaopatření a výchovu dětem, které nešlo umístit v rodinách. Děti zde mohly pobývat do ukončení pravidelné školní docházky, nejdéle však do věku 14 let. Přijímány byly děti od 5 let, a to osiřelé, opuštěné, mravně ohrožené, nemanželské, týrané, vykořisťované apod. Musely to ale být děti tělesně a duševně zdravé. Děti mohly být i jiného vyznání, pokud to nebylo na úkor dětí československého vyznání.⁶⁰¹

Správu domova obstarávalo pětičlenné kuratorium, volené valnou hromadou Sociálního odboru vinohradské náboženské obce. Tvořili ho: farář Arnošt Šimšík (předseda), Jan Hradil (hospodář), Antonín Bačkovský (pokladník), Osvald Stryk (poručník) a sestra Davidová (hospodyně). Dále s nimi spolupracovali: MUDr. Štross (zdravotní péče) a J. Mrkus (pedagogický dozor). Později (od roku 1938) došlo ke změnám: za J. Hradila nastoupila M. Šobová, uznávaná odbornice na správu ústavů, dále M. Medková za A. Bačkovského a duchovní Kubeš a F. Roháč za faráře J. Mrkuse. Personál tvořili: pěstounka, kuchařka, služebná a zahradník.⁶⁰²

⁵⁹⁸ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady*, Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech, s. 137.

⁵⁹⁹ *Výroční zpráva Ústředí sociální práce v církvi československé 1936 - 1938*. V Praze: Církev československá, [1939]. 1 sv., s. 44.

⁶⁰⁰ Tamtéž.

⁶⁰¹ *Výroční zpráva Ústředí sociální práce v církvi československé 1936 - 1938*. V Praze: Církev československá, [1939]. 1 sv., s. 45.

⁶⁰² ŠIMŠÍK, Arnošt, ed. *Dětský domov dr. Karla Farského v Jílovém u Prahy*. Praha: Odbor sociální práce Církve československé, 1940, s. 6.

První dvě děti byly do domova přijaty v listopadu 1937. Tento stav trval do konce onoho roku, a pak do června 1938 postupně přišlo dalších 14 dětí, které byly posílány z náboženských obcí, Péče o mládež a nejvíce z Ústředního sociálního úřadu hl. m. Prahy. Zatěžkávací zkouškou bylo pro domov období po podepsání Mnichovského diktátu na podzim roku 1938, kdy pražský sociální úřad do domova umístil 22 dětí, evakuovaných ze šumavské Železné Rudy.

V listopadu 1938 si Dětský domov v Jílovém vyhlédla za přechodný útulek pro některé děti uprchlíků z pohraničí Miss Rosalinda Lee, zástupkyně unitářské církve z Anglie. S její pomocí a finančním darem ve výši 30 000 Kč se mohlo uskutečnit rozšíření domova nástavbou, s níž se započalo v listopadu 1938. Do konce onoho roku pak nalezlo v domově přechodné ubytování 62 dětí, z toho 41 z postiženého pohraničí.⁶⁰³

V období okupace byl Dětský domov stále plně obsazen. Mezi sirotky, dětmi z rozvrácených manželství a dětmi nemanželskými byly také děti tzv. neárijského původu, tj. děti rodičů, kteří byli transportováni do koncentračních táborů, kde přišli o život. Během války se domov neubráníl nastěhování německých vojáků, kteří v části budovy pobývali až do květnových dnů roku 1945. I v těch nejpohutnějších chvílích tam děti netrpěly hladu. Pomoc přišla vždy, když byla třeba. Řada dobrovolníků jak z řad jednotlivců⁶⁰⁴, tak i náboženských obcí, zaslala potraviny a jiné nutné potřeby.⁶⁰⁵

Během válečných let prudce narostly výdaje na provoz Dětského domova. Byly způsobeny stálým nárůstem chovanců, resp. počtem stravovacích dnů, především v letech 1938 a 1939, dále pak všeobecnou cenovou situací a v nemalé míře i nařízenou platovou úpravou zaměstnanců. Režie během války stoupala z 85 000 K v roce 1939 až na horentních 154 000 K koncem války. Příjmy však zaostávaly za výdaji a schodek financování musel být dorovnán z jiných zdrojů Sociálního odboru vinohradské náboženské obce. Po roce 1940 se počet chovanců oproti předešlým letům ustálil na průměrném stavu 28–35 dětí.⁶⁰⁶ Ústav se pomalu stal domovem určitých dětí, nejen přechodným útlukem.⁶⁰⁷

⁶⁰³ *Výroční zpráva Ústředí sociální práce v církvi československé 1936 - 1938*. V Praze: Církev československá, [1939]. 1 sv., s. 46–47.

⁶⁰⁴ Mezi významné podporovatele Dětského domova patřil Ing. Jindřich Hovorka, který svěřil svůj tříposchodový rohový dům v Praze na Vinohradech místní náboženské obci, aby z jeho čistého výnosu financovala chod Domova, srov. *Výroční zpráva Dětského domova dr. K. Farského v Jílovém u Prahy za rok 1948*. Praha: Odbor sociální práce Církve československé, 1949, s. 4.

⁶⁰⁵ STANĚK, Stanislav, ed. *Ročenka Dětského domova Dra Karla Farského v Jílovém s kalendářem na rok 1946*. Praha: Odbor sociální práce Církve československé, 1946. 77 s., s. 27.

⁶⁰⁶ Počet chovanců, kteří prošli Domovem v letech 1937 až 1948 byl následující: 1937 – 2, 1938 – 61, 1939 – 64, 1940 – 50, 1941 – 38, 1942 – 28, 1943 – 29, 1944 – 35, 1946 – 40, 1947 – 38, 1948 – 39.

⁶⁰⁷ Tamtéž, s. 29–34.

V roce 1947, po 10 letech existence domova, se začalo uvažovat o nové stavbě dle návrhu arch. Jiřího Jakuba. V moderní budově domova mělo být umístěno celkem 59 lůžek ve dvou ložnicích (jedné pro chlapce, druhé pro děvčata) s posuvným středním traktem, který umožňoval rozšíření každé z ložnic dle měnicího zastoupení chlapců a dívek.⁶⁰⁸ Myšlenka vybudování nového ústavu, který měl stát na pozemku místo staré stodoly, se však neuskutečnila; plány na novou výstavbu totiž nebyly zařazeny do pětiletého plánu.⁶⁰⁹

V padesátých letech se komunistický režim pustil do boje o „duši dítěte“ – a církve patřily k jeho úhlavním nepřítelům. Dětský domov dr. Karla Farského v Jílovém proto musel být od 1. července 1952 přebudován na dům pro seniory.⁶¹⁰

Po dalším roce provozu se na hlavní budově objevily trhliny. Poškození bylo tak vážné, že úřady nařídily vyklizení domova. Jeho obyvatelé pak byli přestěhováni do nově otevřeného Domova pro zestárlé v Jablonné nad Vltavou.⁶¹¹

O necelé tři roky později, dne 15. února 1956, převzala ÚR CČS(H) správu všech sociálních ústavů pro zestárlé (Domovů dr. Karla Farského),⁶¹² kterou dosud vykonávala vinohradská náboženská obec.⁶¹³ Ke dni 31. prosince 1959 přešel ve smyslu vládního nařízení, jímž stát přejímá veškerou péči o sociální ústavy všech církví ČSR Domov pro zestárlé v Jílovém, stejně jako ostatní ústavy spravované vinohradskou náboženskou obcí, pod správu příslušného okresního národního výboru. Vedoucí i zaměstnanci ve všech ústavech nadále zůstali a bylo jim umožněna veškerá duchovní péče.⁶¹⁴

5.2 Domov pro přestárlé ve Věstudech – Červený mlýn

Již ve třicátých letech vinohradská náboženská obec uvažovala o zřízení sociálního ústavu pro opuštěné a osamocené staré spoluobčany. V roce 1934 neúspěšně žádala Státní pozemkový úřad v Praze o přidělení lesní plochy za účelem zřízení sirotčince a ústavu pro

⁶⁰⁸ *Výroční zpráva Dětského domova dr. K. Farského v Jílovém u Prahy za rok 1947*. Praha: Odbor sociální práce Církve československé, 1948, s. 4–11.

⁶⁰⁹ *Výroční zpráva Dětského domova dr. K. Farského v Jílovém u Prahy za rok 1948*. Praha: Odbor sociální práce Církve československé, 1949, s. 5.

⁶¹⁰ JINDRA, Martin. Citované dílo (2017), s. 357.

⁶¹¹ POHL, Hynek. Naše sociální ústavy. Domovy Dr. Karla Farského. *Blahoslav*, 1955, s. 108.

⁶¹² Smlouvou ze dne 22.6.1959, uzavřenou mezi náboženskou obcí CČS(H) v Praze na Vinohradech a CČS(H) bylo zřízeno CČS(H) s účinností od 16. února 1956 právo požívání k domu čp. 108 v Jílovém u Prahy se stavební parcelou č. kat. 116 a pozemkovými parcelami č.kat.156/1, 156/2.

⁶¹³ *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Doplnění základního archu náboženské obce v Praze XII. dne 2. 7. 1957, s. 1.

⁶¹⁴ *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva tajemníka RS při výročním shromáždění náboženské obce církve československé v Praze 12-Vinohradech dne 29. 2. 1960, s. 2.

chudé příslušníky vinohradské náboženské obce.⁶¹⁵ Tato myšlenka byla realizována až po skočení druhé světové války, kdy tehdejší poválečná situace vyžadovala nutnou pomoc zestárlým lidem. Nejprve se v roce 1947 uvažovalo o zřízení starobince v Jílovém u Prahy, a to v dosavadní budově Dětského domova dr. Karla Farského, která měla být pro tyto potřeby uvolněna po dokončení zamýšlené stavby nové budovy pro děti. Jak však již bylo výše zmíněno, z důvodu nepovolení této stavby z celého záměru sešlo.⁶¹⁶

Základ k založení prvního Domu přestárlých v CČS(H) dala Emilie Zvolská, která ve své závěti odkázala svůj činžovní dům v Praze na Vinohradech místní náboženské obci. Ta dům získala po její smrti v roce 1948 a následně jej v roce 1949 prodala. Za získané peníze, a s pomocí další potřebné půjčky od Ústřední rady, zakoupila bývalý letohrádek – později hotel Červený Mlýn, čp. 23 ve Všestudech u Kralup nad Vltavou.⁶¹⁷ Po získání do vlastnictví prošel objekt nutnými základními úpravami a pak byl dočasně (do konce března 1950) pronajat národnímu podniku Tesla pro potřeby školení jeho zaměstnanců. Teprve poté, tj. od dubna 1950, byl tento objekt zcela uvolněn pro potřeby sociálních služeb.⁶¹⁸

Domov pro zestárlé ve Všestudech byl oficiálně otevřen dne 16. dubna 1950, kdy přijal svou první obyvatelku, sestru Kmoškovou. Ústav byl zpočátku obsazován postupně, a tak ke konci roku 1950 nebyl stále ještě plně využit; na závěr roku měl již 30 chovanců z předpokládaných 50.⁶¹⁹

O zamýšleném využití domova pro zestárlé ve Všestudech napsal Arnošt Šimšík v říjnu 1949v „Českém zápase“: „Do ústavu bude pravidelně zajížděti duchovní, chovanci budou mít knihovnu, čítárnu, rádio, společenskou místnost. Pokojíky jejich nebudou pro skupinové umístění, ale pouze pro jednu až dvě osoby. Budou se moci vzájemně navštěvovati a doufáme, že jejich křesťanské náboženské přesvědčení vytvoří společenství

⁶¹⁵ *Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady. Žádost o přiděl zasláná Radě hlavního města Prahy z roku 1934.*

⁶¹⁶ *Výroční zpráva Dětského domova dr. K. Farského v Jílovém u Prahy za rok 1947. Praha: Odbor sociální práce Církve československé, 1948, s. 4–11, též Výroční zpráva Dětského domova dr. K. Farského v Jílovém u Prahy za rok 1948. Praha: Odbor sociální práce Církve československé, 1949, s. 5.*

⁶¹⁷ Budovu dal v 18. století postavit tehdejší držitel Veltruského parku a loveckého zámku Ostrova český šlechtic a politik, nejvyšší purkrabí a prezident českého gubernia Jan Rudolf hrabě Chotek z Vojína. Sloužila jako letohrádek a byla spojena s barokním zámkem potokem a průplavem. Asi padesát let od svého založení byl letohrádek přeměněn v mlýn. Vystřídal několik majitelů a po vyhoření byl po řadu let v troskách. V roce 1940 bylo započato s opravami, při nichž za dohledu Památkového ústavu bylo přihlíženo ke gotickým prvkům stavby a v témže duchu byl Červený Mlýn adaptován k rekreačním účelům. V letech 1941–1945 byl zabrán pro německou mládež Hitlerjugend a od května 1945 v něm byla ubytována Rudá armáda, po jejímž odchodu byl objekt upraven a sloužil jako hotel s 31 pokoji původnímu rekreačnímu účelu. POHL, Hynek. Naše sociální ústavy. Domovy Dr. Karla Farského. *Blahoslav*, 1955, s. 108.

⁶¹⁸ ŠIMŠÍK, Arnošt. Všestudy-domov našich přestárlých. *Český zápas*, 1949, č. 40, s. 181.

⁶¹⁹ *Výroční zpráva Ústředí sociální práce církve československé v Praze za rok 1950. Praha: Ústř. soc. práce církve čs., 1951. 26 s., s. 23.*

upřímné lásky. V neděli a ve svátky mohou k nim přijížděti příbuzní a známí na návštěvu. Budou mít svoji samosprávu, takže plnění ústavního i domácího řádu bude i pod jejich dozorem.“ Ústav ale neměl být podle Šimšíka sanatoriem ani nemocnicí. Měl jen poskytnout „zasloužený odpočinek těm, kdož splnili svůj životní úkol a mají právo na spokojené stáří“.⁶²⁰

O necelých šest let později, dne 15. února 1956, převzala správu⁶²¹ Domova ÚR CČS(H), stejně jako ostatní Domovy dr. Karla Farského.⁶²² Dále ke dni 31. prosince 1959 přešel ve smyslu vládního nařízení, jímž stát přejímá veškerou péči o sociální ústavy všech církví ČSR, Domov pro zestárlé ve Všestudech, stejně jako ostatní ústavy spravované vinohradskou náboženskou obcí, pod správu příslušného okresního národního výboru.⁶²³

Sociální služby jsou v objektu Červený Mlýn provozovány do současnosti pod názvem „Domov důchodců Všestudy“. Provozovatelem je příspěvková organizace s názvem „ČERVENÝ MLÝN VŠESTUDY, poskytovatel sociálních služeb“, zřízená Středočeským krajem. V domově je poskytována komplexní péče především starým občanům, kteří dosáhli věku pro přiznání starobního důchodu a jimž z důvodu trvalých změn zdravotního stavu nebo z jiných vážných důvodů tato péče nemůže být zajištěna členy jejich rodiny, pečovatelskou službou ani jinými službami sociální péče.⁶²⁴

5.3 Domov pro přestárlé v Jablonné nad Vltavou

Diecézní svaz sociální práce v Praze vyvíjel v roce 1949 značné úsilí, aby získal vhodný objekt pro sociální ústav a zotavovnu. Při prohlédnutí řady různých budov (především zámků), nebylo ale dlouho možné získat takový objekt, který by vyhovoval požadovaným kritériím. Naskytla-li se vhodná koupě, vždy se vyskytl zájemce, který dostal přednost.⁶²⁵ Teprve na podzim 1949 získal pražský diecézní svaz sociální práce od státu v přidělovém

⁶²⁰ ŠIMŠÍK, Arnošt. Všestudy-domov našich přestárlých. *Český zápas*, 1949, č. 40, s. 181.

⁶²¹ Smlouvou ze dne 18.3.1959, uzavřenou mezi náboženskou obcí v Praze na Vinohradech a CČS(H) bylo zřízeno CČS(H) s účinností od 16. února 1956 právo požívání k domu čp. 23 ve Všestudech se stavební parcelou č. kat. 83 – zahrada, č. kat. 84 – zahrada, č. kat. 85 – zahrada, č. kat. 87 – zahrada, č. kat. 89 – zahrada, č. kat. 90 – zahrada a č. kat. 129/3 – zahrada.

⁶²² APD CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Doplnění základního archu náboženské obce v Praze XII. dne 2. 7. 1957, s. 1.

⁶²³ APD CČSH, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva tajemníka RS při výročním shromáždění náboženské obce církve československé v Praze 12-Vinohradech dne 29. 2. 1960, s. 2.

⁶²⁴ Veřejný rejstřík a Sbírka listin - Ministerstvo spravedlnosti České republiky. [online]. Copyright © 2012 [cit. 26.06.2018].

Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrikfirma.vysledky?subjektId=292667&typ=UPLNY>

⁶²⁵ *Výroční zpráva Ústředí sociální práce církve československé Praha XLIX - Dejvice: 15 let sociální práce církve československé 1934 - 1949*. Praha: nákl. vl., 1950. 31 s., s. 17.

řízení zámek v Jablonné nad Vltavou⁶²⁶. Objekt byl vyprázdněný, ve velmi špatném stavu, ale po provedení nutných stavebních úprav vyhovoval výborně svému účelu. Přípravné práce zabraly mnoho času, postup brzdil nedostatek potřebného materiálu i řemeslníků. Zpočátku proto byly organizovány dobrovolné brigády bratří a sester z pražských náboženských obcí a bohoslovců, kteří sem přijížděli každou neděli brzy ráno a vraceli se zpět v pozdních večerních hodinách. Jen díky jejich odhodlanosti a nasazení mohl být objekt uveden do provozu už dne 3. července 1950.⁶²⁷

Podle původního záměru byl objekt určen pro nábožensko-výchovné potřeby pražské diecézní rady. Jelikož však opravy nemohly být rychle provedeny a počítalo se s jejich postupným prováděním (minimálně dva roky), bylo rozhodnuto, že budova bude použita na přechodnou dobu jako prázdninová zotavovna pro děti. Prvního turnusu se zúčastnilo 52 dětí, druhého pak 57 dětí.⁶²⁸

V letech 1951–1952 se v již částečně rekonstruovaném objektu konaly různé konference a kurzy pro církevní pracovníky. Dnem 1. července 1953 propůjčila pražská diecézní rada zámek vinohradské náboženské obci ke zřízení domova pro zestárlé. Objekt byl pro tento účel vhodný, neboť vedle prostorné zámecké budovy se tam nacházel rozsáhlý park s mnoha vzácnými a chráněnými stromy i dvěma rybníčky. Část parku byla přeměněna v ovocný sad a zelinářskou zahradu. Park byl sice také v zanedbaném stavu, ale za vydatné pomoci chovanců a brigádníků se ho brzy podařilo zvelebit. Hynek Pohl později na stránkách kalendáře „Blahoslav“ v roce 1955 vzpomíná na některé z těchto radostných a povzbuzujících okamžiků: „Je radost se podívat na naše dědečky a výsledky jejich pilné práce. Opravili zděný plot kolem celého ústavu, vyčistili oba rybníky, postavili kůlnu na dříví, adaptovali sklepy apod. Mnozí jsou již přes 80 let, stále však jsou plni života a čilí jako rybičky.“⁶²⁹

⁶²⁶ První zmínka o Jablonné nad Vltavou spadá do roku 1318, kdy na místě zámku stávala vodní tvrz ve vlastnictví rytíře Eberharda z Jablonné. Kolem roku 1450 získali Jablonnou rytíři Netvorští z Březí. V roce 1621 je v zemských deskách zapsán jako držitel Přibík Netvorský z Březí. Přibíkovi potomci drželi Jablonnou až do roku 1729, kdy ji Jan Vojtěch Netvorský prodal hraběti Josefu Janovi Kinskému. Podle průzkumu budovy a odkrytých maleb byl objekt bývalé tvrže přestavěn na barokní zámek právě v době, kdy byl majitelem tento pokrokový aristokrat. V roce 1763 zakoupila zámek německá šlechtična Rosalia von Neuberg a tento šlechtický rod vlastnil Jablonnou až do roku 1805. Po tomto roce se majitelé na Jablonné rychle střídali, byli to spíše příslušníci nižší venkovské šlechty.

[online]. Dostupné z: <http://www.zamekjablonna.cz/cz/Historie.html> (podle stavu ke dni 24.1.2018).

⁶²⁷ KOPAL, Ladislav. Brigády v Jablonné nad Vltavou. *Český zápas*, 1950, č. 41, s. 204.

⁶²⁸ *Výroční zpráva Ústředí sociální práce církve československé v Praze za rok 1950*. Praha: Ústř. soc. práce církve čs., 1951. 26 s., s. 13.

⁶²⁹ POHL, Hynek. Naše sociální ústavy. Domovy Dr. Karla Farského. *Blahoslav*, 1955, s. 111.

Každou neděli se v ústavě konaly pravidelné bohoslužby, které střídavě vedli farářka z Netvořic, kazatel z Neveklova a duchovní z Vinohrad. „Všichni se na neděli těší, dědečkové i babičky obléknou své nejlepší šaty a očekávají příchod duchovního,“ dodává Hynek Pohl.⁶³⁰

Ihned po otevření domova, tj. v červenci 1950, byli do Jablonné převezeni chovanci z Jílového, kteří byli nuceni vyklidit hlavní budovu. Jak již bylo zmíněno, v budově byla narušena statika v důsledku tamější důlní činnosti. Domov na náhlý přísun nových obyvatel nebyl ještě zcela připraven, ale nakonec se podařilo všechny ubytovat, a uvést tak ústav opět v normální činnost. Postupně přibyli další chovanci, a ústav tak brzy dosáhl své kapacity 31 chovanců.⁶³¹

O necelé tři roky později, dne 15. února 1956, převzala správu⁶³² Domova ÚR CČS(H), stejně jako ostatní Domovy dr. Karla Farského.⁶³³ Dále ke dni 31. prosince 1959 přešel Domov pro zestárlé v Jablonné nad Vltavou ve smyslu vládního nařízení, jímž stát přejímá veškerou péči o sociální ústavy všech církví ČSR, stejně jako ostatní ústavy spravované vinohradskou náboženskou obcí, pod správu příslušného okresního národního výboru.⁶³⁴

⁶³⁰ Tamtéž.

⁶³¹ *Výroční zpráva Domovů Dr. Karla Farského za rok 1953*. Praha: Církev československá, 1954, s. 5–6.

⁶³² Smlouvou ze dne 12.12.1959, uzavřenou mezi pražskou diecézí a ústřední radou bylo zřízeno CČS(H) s účinností od 16. února 1956 právo požívání k zámecké budově čp. 1 v Jablonné nad Vltavou se stavební parcelou č. kat. 1 a pozemkovými parcelami č. kat. 52/1 – zahrada, č. kat. 51 a 53 – rybník, č. kat. 67 a 68 – pastvina, kteréžto nemovitosti jsou zapsány ve vložce 141 pozemkové knihy katastrálního území Jablonná nad Vltavou.

⁶³³ *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Doplnění základního archu náboženské obce v Praze XII. dne 2. 7. 1957, s. 1.

⁶³⁴ *APD CČSH*, f. Složky náboženských obcí CČSH, Praha-Vinohrady. Zpráva tajemníka RS při výročním shromáždění náboženské obce církve československé v Praze 12-Vinohradech dne 29. 2. 1960, s. 2.

Závěr

Předložená diplomová práce „Náboženská obec CČS(H) v Praze na Vinohradech v letech 1942–1961“ se zabývá vývojem náboženské obce CČS(H) v Praze na Vinohradech v uvedeném období, jakož i cestou k jejímu vzniku v kontextu historického vývoje CČS(H) a mapuje její téměř čtyřicetiletý vývoj.

V úvodu práce jsou uvedeny dějinné předpoklady vzniku Církve československé (husitské), které mají své kořeny zejména v osvícenství a v modernismu jakožto evropském a světovém hnutí na přelomu 19. a 20. století. Nová samostatná církev se pak zrodila krátce po vyhlášení svobodné Československé republiky na přelomu let 1919 a 1920 díky snahám reformních katolických kněží. Byl tak završen dlouhodobý emancipační proces založený na nespokojenosti s tehdejší stavem církve a společnosti.

Ve druhé kapitole práce je přiblíženo bouřlivé období od vzniku vinohradské náboženské obce v roce 1920 do jejího státního schválení v roce 1922. Tato doba se vyznačovala nejen velkým přílivem věřících do nově vzniklé církve, ale také rozdílnými reakcemi obyvatelstva na její vznik a utváření. Někteří římskokatoličtí kněží, kteří se neztotožnili se vznikem nové, národní církve, vystupovali ostře a protireformně.

Následujících necelých dvacet let bylo obdobím mohutného rozvoje a utváření vinohradské náboženské obce, a to ve všech oblastech jejího poslání v demokratické a svobodné společnosti první československé republiky. Následovalo šestileté období nesvobody a německé okupace, kdy mj. zemřel druhý patriarcha církve, G. A. Procházka. Po jeho smrti v roce 1942 se plně projevil napětí mezi Ústřední radou a Jednotou duchovenstva, které zasáhlo i vinohradskou náboženskou obec, neboť jejími členy byli hlavní představitelé soupeřících stran. Jejich odlišné postoje v důležitých otázkách vedení církve se následně promítly do příprav neúspěšné volby nového patriarchy. Spory vyvrcholily v letech 1943–1944, a zasáhly také do poválečného vývoje v CČS(H).

Neshody byly vyústěním dlouholetého zápasu, který se odehrával mezi radikální levicí na straně jedné a demokratickou pravicí na straně druhé. Tyto rozepře pramenily ze skrytého politického boje mezi církevními představiteli, spojenými s agrární stranou, a radikální levicí. Po nelehké době protektorátu a ukončení druhé světové války nastalo krátké poválečné období, které předznamenalo příchod totalitní moci a nástup komunistického režimu, a s ním i novou strategii státní moci vůči církvi. Postupně docházelo k omezování její činnosti, především v oblasti duchovní, vzdělávací a sociální, a v neposlední řadě též v oblasti ideové. Tyto a jiné zásahy doléhaly nejen církev jako celek, ale také na jednotlivé náboženské obce, mezi nimi i tu vinohradskou.

Třetí kapitola, nejrozsáhlejší část práce, odkrývá vývoj náboženské obce od počátku do konce padesátých let 20. století, které byly poznamenány rostoucím vlivem totalitního státu na život církve ve všech oblastech jejího života. Detailně popisuje vedení náboženské obce, její duchovní správu a činnost, vyučování náboženství na školách, duchovní péči o děti, biřmovance a mládež, a v neposlední řadě její sociální činnost a významné události.

V práci je věnována pozornost také některým významným osobnostem spojeným s vinohradskou náboženskou obcí, duchovním i laikům, kteří se významným způsobem zasloužili o její rozvoj. Samostatné podkapitoly práce přibližují osobnosti prvních tří duchovních správců náboženské obce od doby jejího vzniku – Jana Lomoze, Arnošta Šimšíka a Hynka Pohla. Další kapitoly jsou věnovány Jaroslavu Ebertovi a Vladimíru Lencovi, tj. dvěma duchovním, kteří se ve vinohradské náboženské obci s velkým nasazením věnovali práci s dětmi a mládeží. Nelze opomenout ani významné laiky, z nichž jedním byl i akademický sochař a malíř prof. Jan Znoj, který vytvořil vnitřní sochařskou výzdobu vinohradského Husova sboru.

Příznačné pro vinohradskou náboženskou obec bylo její výjimečné úsilí, které soustředila do rozsáhlé sociální a charitativní práce. Prakticky si vzala za svůj odkaz prvního patriarchy dr. Karla Farského: „Péče o děti neopatřené a ohrožené měla by se státi předním programem náboženské obce.“

Domnívám se, že na základě použité literatury a velkého množství archivních pramenů a dobového tisku se mi podařilo naplnit stanovené cíle. Do dějinných souvislostí jsem zasadil jak vznik církve, tak i vznik a rozvoj vinohradské náboženské obce. V práci jsem použil dobové citace, především v portrétech vybraných osobností, které charakterizují atmosféru zrodu a první léta života církve, jakož i vývoj vinohradské náboženské obce od jejího počátku až do šedesátých let 20. století.

Tato práce si neklade za cíl být detailním a kompletním popisem historie náboženské obce CČS(H) v Praze na Vinohradech, nýbrž rámcově nastínit důležitá témata a události týkající se dějin tohoto konkrétního církevního společenství a jeho proměn v průběhu času.

Práce se také nesnaží hodnotit sporné záležitosti, na které lze nahlížet z různých úhlů, ale vždy zásadně v kontextu doby. Jde přitom o zcela jiný dějinný pohled, nežli je ten náš. Je třeba si uvědomit, že doba, v níž se žijeme nyní, je více než padesát let, respektive téměř jedno století, vzdálena od popisovaných událostí.

Seznam pramenů a použité literatury

Archivní prameny

Archiv NO CČSH Praha-Nusle

Archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Archiv Pražské diecéze CČSH, fond Osobní složky duchovních

Archiv Pražské diecéze CČSH, fond Složky náboženských obcí CČSH

Archiv Ústřední rady CČSH, Personální oddělení

Archiv Věry Pohlové

Ústřední archiv a muzeum CČSH, fond Osobní složky duchovních

Ústřední archiv a muzeum CČSH, fond Složky náboženských obcí CČSH

Tištěné prameny

BUTTA, Tomáš, JINDRA, Martin a FRÝDL, David. *Církev československá husitská v odboji za 2. světové války: sborník k 65. výročí rozhlasového vysílání z Husova sboru v Praze-Vinohradech*. Praha: Církev československá husitská, 2010. 26 s. ISBN 978-80-7000-050-2.

CČS na Král. Vinohradech: pamětní spis, vydaný na památku pětiletého trvání vinohradské náboženské obce československé. ŠIMŠÍK, Arnošt (ed.). Praha-Královské Vinohrady: Propagační sbor CČS, 1925. 84 s.

Dětský domov dr. Karla Farského v Jílovém u Prahy. ŠIMŠÍK, Arnošt (ed.). Praha: Odbor sociální práce Církve československé, 1940, s. 3.

DISMAN, Miloslav. *Československý rozhlas v boji*. Praha: Československý rozhlas, 1946. 35 s.

DYKAST, Jaroslav: Zpráva jednatele a účetního. In: *Výroční zpráva Ústředí sociální práce církve československé v Praze za rok 1950*. Praha, Ústř. soc. práce církve čs., 1951.

FRÝDL, David. *Hledejte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho: Stručná historie Husova sboru na Královských Vinohradech 1933-1993*, Praha: Husův sbor CČSH v Praze na Kr. Vinohradech, 1993.

JINDRA, Martin. Jan Lomoz, jeden ze sabotérů České ligy proti bolševismu. *Paměť a dějiny*, 2010, roč. IV, č. 1.

JINDRA, Martin: Kalich, srp a kladivo? In: *Paměť a dějiny—Revue pro studium totalitních režimů 2013/02*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů České republiky, 2013.

KADERÁVEK, Václav. *50 let Církve československé v pražské diecézi*, Praha: Blahoslav, 1970.

KOTÍK, Vladimír. Jan Znoj (1905–1950). *Ždánický zpravodaj: noviny Městského národního výboru a Rady MNV*. Zvláštní reprint mimořádného čísla Ždánického zpravodaje. Ždánice: Městský národní výbor, 2005.

KRATOCHVÍL, Vratislav. *Arnošt Šimšík, jeho život a dílo*, Praha: Husův sbor CČSH v Praze na Kr. Vinohradech, 1959.

Kronika náboženské obce CČS v Nuslích, 1930.

LENC, Vladimír. *Jdi i Ty a čiň stejně! (Poznámky k sociální práci)*. Praha: Odbor sociální práce Církve Československé, 1947. 78-[I].

NOVÁČEK, Oldřich. *Náboženská obec CČS(H) v Praze na Vinohradech v letech 1920-1950*. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Husitská teologická fakulta, Praha, 2014. Vedoucí práce: ThDr. Jaroslav Hrdlička.

NYTROVÁ, Olga. Malý medailon Jana Znoje. In: *Blahoslav: kalendář Církve československé husitské*. Praha: Blahoslav 2010.

Padesát let Československé církve. Uspořádal Miroslav Kaňák. Praha: Husova československá bohoslovecká fakulta, 1970.

Památník města Královských Vinohradů: [1849-1879-1929]. PAVLÍK, František (ed.). Praha - Král. Vinohrady: tiskem a nákladem Aloise Koníčka, 1929. 188 s.

Pamětní kniha náboženské obce CČS na Král. Vinohradech.

Pět let dětského pěv. sboru CČS Praha XII. ŠTĚPKA, Karel Václav (ed.). Praha: Dětský pěvecký sbor CČS, 1946. 19 s.

Ročenka Dětského domova Dra Karla Farského v Jílovém s kalendářem na rok 1946. STANĚK, Stanislav (ed.). Praha: Odbor sociální práce Církve československé, 1946. 77 s.

Schematismus československé církve. Ročník první. Praha: Ústřední rada CČS, 1933.

ŠIMŠÍK, Arnošt: *Království Božímu bliž! Památník k otevření Husova sboru církve československé*. Praha: NO CČS v Praze XII, 1933.

Výroční zpráva Dětského domova dr. K. Farského v Jílovém u Prahy za rok 1947. Praha: Odbor sociální práce Církve československé, 1948.

Výroční zpráva Dětského domova dr. K. Farského v Jílovém u Prahy za rok 1948. Praha: Odbor sociální práce Církve československé, 1949.

Výroční zpráva Domovů Dr. Karla Farského za rok 1953. Praha: Církev československá, 1954.

Výroční zpráva Ústředí sociální práce církve československé Praha XLIX - Dejvice: 15 let sociální práce církve československé 1934-1949. Praha: nákl. vl., 1950. 31 s.

Výroční zpráva Ústředí sociální práce církve československé v Praze za rok 1950. Praha: Ústř. soc. práce církve čs., 1951. 26 s.

Výroční zpráva Ústředí sociální práce v církvi československé 1936-1938. V Praze: Církev československá, [1939]. 1 sv.

Tisk

Blahoslav

POHL, Hynek. Naše sociální ústavy. Domovy Dr. Karla Farského. *Blahoslav*, 1955, s. 108.

Český zápas

Akademická slavnost Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1956, č. 42, s. 2.

Annonce náboženské obce Praha XII. *Český zápas*, 1950, č. 51–52, s. 258.

Biskup A. Šimšík odchází na odpočinek (šifra st.). *Český zápas*, 1958, č. 21, s. 3.

BARUCH, Jožka. Jan Znoj – umělec a člověk. *Český zápas*, 1950 č. 14, s. 74.

BUTTA, Tomáš. Letošní výročí Jana Znoje. *Český zápas*, 2000, č. 11, s. 4, 9.

ČEPKOVÁ, Libuše. Rozepnout křídla. K nedožitým osmdesátinám faráře Hynka Pohla. *Český zápas*, 2004, č. 21, s. 3.

Dobrovského večer na Vinohradech (anonym). *Český zápas*, 1954, č. 22, s. 4.

Druhý duchovní večer na Vinohradech (anonym). *Český zápas*, 1956, č. 46 s. 4.

Duchovní odpoledne na Vinohradech (anonym). *Český zápas*, 1954, č. 48, s. 4.

Duchovní odpoledne v Praze 12- na Vinohradech (anonym). *Český zápas*, 1955, č. 2, s. 4.

Duchovní večer na Vinohradech (anonym). *Český zápas*, 1956, č. 45, s. 4.

Dvacet pět let vinohradského Husova sboru (anonym). *Český zápas*, 1958, č. 42, s. 4.

Dvě duchovní odpoledne v Husově sboru v Praze-Vinohradech (anonym). *Český zápas*, 1954, č. 18, s. 4.

Důkaz svobodného náboženského života v ČSR. Projev místopředsedy NS F. M. Komzaly při instalaci biskupa A. Šimšíka v Plzni dne 3. prosince 1950. *Český zápas*, 1950, č. 49, s. 241.

FOUSEK, František. In memoriam Františka Roháče. *Český zápas*, 1952, č. 35–36, s. 3.

- HAVELKA František. Česká mše vánoční. *Český zápas*, 1957, č. 4, s. 2.
- Husův sbor na Vinohradech ozdoben novým uměleckým dílem (anonym). *Český zápas*, 1952, č. 20, s. 3.
- Cherubiniho Requiem na Vinohradech (anonym). *Český zápas*, 1957, č. 43, s. 4.
- Informace o konání pobožnosti k 40. výročí založení CČS(H) (anonym). *Český zápas*, 1960, č. 3, s. 1.
- KALOUS, František. K padesátce br. faráře Arnošta Šimšíka. *Český zápas*, 1942, č. 15, s. 240.
- KANÁK, Miloslav. Boží služebník, dobrý a věrný bratr Arnošt Šimšík. *Český zápas*, 1968, č. 39–40, s. 3.
- KANÁKOVÁ, Alena. Březnová výročí prof. Jana Znoje. *Český zápas*, 1980 č. 11
- Koncertní pěvkyně Marta Harlasová (anonym). *Český zápas*, 1952, č. 47, s. 4.
- KOPAL, Ladislav. Brigády v Jablonné nad Vltavou. *Český zápas*, 1950, č. 41, s. 204.
- LAHODNÝ, Stanislav. Za bratrem farářem Ebertem. *Český zápas*, 1958, č. 6, s. 4.
- LENC, Vladimír: Farského štít vytrvalosti. *Český zápas*, 1951, č. 26, s. 2.
- LENC, Vladimír: Forma náboženské práce s mládeží v církvi. *Český zápas*, 1951, č. 20, s. 2.
- LENC, Vladimír: Pokračování ankety „Jak pracujete s biřmovanci?“. *Český zápas*, 1951, č. 23, s. 2.
- LENC, Vladimír: Pracujete s biřmovanci? *Český zápas*, 1951, č. 11, s. 2.
- LENC, Vladimír: Výchovný plán pro mládež 1951–52. *Český zápas*, 1951, č. 12–13, s. 6.
- LENC, Vladimír: Významné změny v duchovní péči o mládež a o děti. *Český zápas*, 1951, č. 9, s. 2.
- MANČAL, Zdeněk. Vysílali jsme z Husova sboru. *Český zápas*, 1946, č. 18, s. 98.
- Na prahu životního díla (anonym). *Český zápas*, 1955, č. 41, s. 4.
- NOVÁK, Miroslav: Z rozhlasového projevu „Šťastni v Bohu“. *Český zápas*, 1951, č. 1, s. 1.
- Památce prof. Dr. A. Spisara (anonym). *Český zápas*, 1955 č. 37, s. 4.
- Pátá extenze Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1958, č. 50, s. 4.
- Patriarcha dr. F. Kovář v Jablonné nad Vltavou (šifra Řa). *Český zápas*, 1954, č. 2, s. 4.
- Plzeňská diecéze volila biskupa (šifra F. B.). *Český zápas*, 1958, č. 6, s. 4.

- PLECHATÝ, František. Věrný služebník církve. *Český zápas*, 1952, č. 15–16, s. 3–4.
- PLECHATÝ, František. Za Janem Lomozem. *Český zápas*, 1957, č. 14, s. 3.
- Pokračují extenze Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1958, č. 49, s. 4.
- Pokračují extenze Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1958, č. 52, s. 4.
- Po pracovní konferenci v Krnově: *Český zápas*, 1951, č. 6, s. 2.
- Poslední extenze Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1959, č. 5, s. 4.
- Pozvání (anonym). *Český zápas*, 1958, č. 46, s. 4.
- První beseda čtenářů Českého zápasu (anonym). *Český zápas*, 1956, č. 22, s. 3.
- Příští extenze Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1959, č. 3, s. 3.
- Putování po našich sborech (šifra LAST). *Český zápas*, 1958, č. 44, s. 3.
- Radostné shromáždění. *Český zápas*, 1952, č. 48, s. 3.
- Rozpis bohoslužeb Praha XII, Husův sbor. *Český zápas*, 1950, č. 51–52, s. 257.
- Rybova česká mše vánoční na Vinohradech (anonym). *Český zápas*, 1956, č. 51, s. 3.
- STANĚK, Stanislav. Několik kapitol o všestudském ústavě. *Český zápas*, 1951, č. 14, s. 4.
- Svolání I. předsněmovní členské schůze JDU. *Český zápas*, 1955, č. 47, s. 4.
- Šedesát let Jana Lomoze (šifra Dv. S.). *Český zápas*, 1950, č. 6, s. 31.
- ŠIMŠÍK, Arnošt. K plastikám Jana Znoje v Českém zápase. *Český zápas*, 1956, č. 6, s. 3.
- ŠIMŠÍK, Arnošt. Před deseti lety zemřel Jan Znoj. *Český zápas*, 1960, č. 11, s. 3.
- ŠIMŠÍK, Arnošt. Všestudy – domov našich přestárlých. *Český zápas*, 1949, č. 40, s. 181.
- Třetí extenze Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1958, č. 48, s. 4.
- UNGERMANN, Otakar. Prof. K. V. Štěpka padesátníkem. *Český zápas*, 1958, č. 22, s. 4.
- UNGERMANN, Otakar. Vzpomínka a pozdrav. *Český zápas*, 1954, č. 49, s. 4.
- Ustavující diecézní shromáždění v Plzni. *Český zápas*, 1950, č. 46, s. 229.
- V dějišti Farského přelomu. *Český zápas*, 1950, č. 49, s. 245.
- Vinohradská pobožnost s duchovní hudbou (anonym). *Český zápas*, 1958, č. 39, s. 2.
- Vinohradský duchovní večer (šifra K.). *Český zápas*, 1958, č. 46, s. 3.
- Výstava ze života Bratrstev dětí československé církve. *Český zápas*, 1951, č. 9, s. 2.

Vzpomínkové oslavy na paměť 20 let od otevření Husova sboru v Praze 12 (šifra O. V.). *Český zápas*, 1953, č. 25, s. 4.

Vzpomínkový večer u příležitosti 125. výročí úmrtí Josefa Dobrovského (šifra Abs). *Český zápas*, 1954, č. 19, s. 3.

Závěrečný Komenského večer na Vinohradech (anonym). *Český zápas*, 1956, č. 47 s. 4.

Zemřel bratr biskup Arnošt Šimšík. *Český zápas*, 1968, č. 37–38, s. 1.

Z Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1958, č. 47, s. 4.

Z Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1959, č. 45, s. 4.

Z Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1959, č. 46, s. 4.

Z Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1959, č. 47, s. 4.

Z Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1959, č. 48, s. 4.

Z Husovy fakulty (anonym). *Český zápas*, 1959, č. 49, s. 3.

Z náboženských obcí. Praha-Vinohrady (anonym). *Český zápas*, 1956, č. 2, s. 4.

Život v církvi. Duchovní koncert (anonym). *Český zápas*, 1952, č. 46, s. 4.

Idea

BURGHAUSEROVÁ, Zdenka. Umělecká výzdoba sborů církve československé jako výtvarný problém. *Idea: časopis pro otázky náboženské výchovy a výuky*. 1935, sešit 5, s. 81–82.

Církev československá a umění. *Idea, časopis pro otázky náboženské výchovy a výuky*. 1935, sešit 5, s. 81.

KOUŘIL, Miroslav. Církev a umění? *Idea: časopis pro otázky náboženské výchovy a výuky*. 1935, sešit 5, s. 87–91.

TITTELBACH, Vojtěch. Obrazy v Husově sboru. *Idea: časopis pro otázky náboženské výchovy a výuky*. 1935, sešit 5, s. 84.

WIESNER, Richard. Uplatnění a poslání dnešního malířství v církvi československé. *Idea: časopis pro otázky náboženské výchovy a výuky*. 1935, sešit 5, s. 85–87.

ZNOJ, Jan. Umělecká výzdoba sborů církve československé. *Idea: časopis pro otázky náboženské výchovy a výuky*. 1935, sešit 5, s. 105–106.

Svoboda svědomí

KOVÁŘ, František. Českomoravský farář. In: *Svoboda svědomí*, č. 15. Praha: Jednota duchovenstva ČČM, 1942, s. 50.

ROHÁČ, František. Svědomí a svoboda v náboženství. In: *Svoboda svědomí*, č. 7. Praha: Jednota duchovenstva CČM, 1943.

Theologická revue

HRDLIČKA, Jaroslav. Dva církevní historici profesori František M. Bartoš a Miloslav Kaňák. *Theologická revue: náboženský dvouměsíčník Husitské teologické fakulty University Karlovy v Praze*. Praha: Mundus Orans agentura, r. 88, č. 2/2017, s. 169–180.

KANÁK, Miloslav. Církev československá husitská v boji proti nacismu. *Theologická revue CČSH*, r. 46, č. 2/1975, s. 34.

Literatura

BALÍK, Stanislav a HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2013. ISBN 978-80-7325-311-0.

BĚLINA, Pavel et al. *Dějiny Prahy. II., Od sloučení pražských měst v roce 1784 do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 1998. ISBN 80-7185-143-4.

BUTTA, Tomáš. *90 let Církve československé husitské: sborník*, Praha: Církev československá husitská ve spolupráci s Náboženskou obcí CČSH v Praze 1, 2010, ISBN 978-80-7000-047-2.

BUTTA, Tomáš. Zpěvník CČSH a jeho užívání v bohoslužbě. In: *Praktický liturgický projev*. Praha: Učební texty Husova institutu teologických studií, 2015.

BUTTA, Tomáš. *Zrod, cesta a poslání Církve československé husitské. Přednáška k 90. Výročí CČSH*. Brno, 2010.

CINCIBUCH, Petr. *Slavné stavby Prahy 10*. 1. vyd. v jazyce českém. Editor Petr Krajčí. Praha: Foibos a Foibos books ve spolupráci s Městskou částí Praha 10, 2009. ISBN 978-808-7073-162.

EDGAR, Emil. *Předpoklady stavebně-umělecké budoucnosti reformačních církví*, Praha: Kalich, 1947.

FRÝDL, David. *Reformní náboženské hnutí v počátcích Československé republiky. Snaha o reformu katolicismu v Čechách i na Moravě*. Brno: nakladatelství L. Marek 2001. ISBN 80-86263-15-0.

HORÁK, Záboj. *Právní úprava výuky náboženství v českých zemích v letech 1948–1989*. In: *Revue církevního práva* č. 47–3/2010, Praha.

HRDLIČKA, Jaroslav. CČSH v období protektorátu. In: BUTTA, Tomáš. *90 let Církve československé husitské*. Praha: CČSH, 2010. ISBN 978-80-7000-047-2.

HRDLIČKA, Jaroslav. *Patriarcha Dr. Miroslav Novák: život mezi svastikou a rudou hvězdou*. 1. vyd. Brno: L. Marek, 2010. Deus et gentes, sv. 16. ISBN 978-80-87127-28-5.

HRDLIČKA, Jaroslav. *Život a dílo Prof. Františka Kováře: příběh patriarchy a učence*. 1. vyd. Brno: L. Marek, 2007. ISBN 978-80-87127-05-6.

HRUBEŠ, Josef: *Pražské domy vyprávějí... III.*, Roztoky u Prahy: Orion, Academia, 1995. ISBN 80-901958-0-6.

JINDRA, Martin. Rok 1953 jako jedno z přelomových období v církevní politice v komunistickém Československu. In: Petráš, Jiří – Svoboda, Libor (eds.): *Osm let po válce. Rok 1953 v Československu*. ÚSTR, Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích. Praha 2014, s. 142–160, ISBN 978-80-87211-98-4.

JINDRA, Martin. *Sáhnout si do ran tohoto světa: perzekuce a rezistence Církve československé (husitské) v letech 1938-1945*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017. ISBN 978-80-87912-80-5.

JINDRA, Martin. *Z milosti trpět pro Krista: životní příběh faráře Církve československé (husitské) Václava Mikuleckého*. Vyd. 1. Praha: Blahoslav ve spolupráci s Náboženskou obcí CČSH v Praze 1, 2011. ISBN 978-80-7000-067-0.

KADERÁVEK, Václav a TRTÍK, Zdeněk. *Život a víra ThDr. Karla Farského*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1982.

KOVALČÍK, Zdeněk. Zpěvník Dr. Karla Farského. In: *Karel Farský – Sborník k 90. výročí modernistického kněze, učitele a patriarchy Církve československé husitské*. Praha: Církev československá husitská v edici Blahoslav, 2017.

KOVÁŘ, František. *Deset let československé církve 1920-1930*, Praha: Ústřední rada československé církve, 1930.

Královské Vinohrady. CABALKA, Josef Václav (ed.). Praha: Mládež národního souručenství na Královských Vinohradech, 1940.

LEDVINKA, Václav a PEŠEK, Jiří. *Praha*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny českých měst. ISBN 80-7106-320-7.

Malá československá encyklopedie. 1. vyd. Praha: Academia, 1984-1987.

MAREK, Pavel. K problematice tzv. boje o kostely na počátku první Československé republiky. In: *Sborník prací historických*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. ISBN 978-80-244-1974-9.

Obrys doby. JANÁK, Pavel a HNÍDKOVÁ, Vendula, ed. Vyd. 1. Praha: Arbor vitae, 2009. Texty o architektuře; sv. 5. ISBN 978-80-87164-02-0.

PEROUTKA, Ferdinand. *Budování státu. IV., 1921-1922*. Praha: Lidové noviny, 1991. ISBN 80-7106-040-2.

ŠVÁCHA, Rostislav. *Od moderny k funkcionalismu: proměny pražské architektury první poloviny dvacátého století*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85605-84-8.

TOMEŠ, Josef. *Český biografický slovník XX. století. I. díl. A-J*. 1.vyd. Praha, Litomyšl: Paseka - Ladislav Horáček, 1999. ISBN 80-718-5245-7.

TOMEŠ, Josef. *Český biografický slovník XX. století. II. díl. K-P*. 1.vyd. Praha, Litomyšl: Paseka - Ladislav Horáček, 1999. ISBN 80-718-5246-5.

TOMEŠ, Josef. *Český biografický slovník XX. století. III. díl. Q-Ž*. 1.vyd. Praha, Litomyšl: Paseka - Ladislav Horáček, 1999. ISBN 80-718-5247-3.

TRETERA, Rajmund Jiří. *Stát a církev v České republice*. Vyd. v KN 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 156 s. Právo. s. 46–47. ISBN 80-7192-707-4.

VLČEK, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948-1964*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2004. ISBN 80-7266-179-5.

Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. Vyd. 1. Praha: Diderot, 1999, sv. 3, ISBN 80-902555-5-8.

Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. Vyd. 1. Praha: Diderot, 1999, sv. 5. ISBN 80-902555-7-4.

VÝRUT, Karel. *Čtení o Praze 10*. Praha: Zdeněk Urban, 1998. ISBN 80-238-2837-1.

Internetové zdroje

Amaterskedivadlo.cz. *Databáze českého amatérského divadla*, <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnost&id=3581> (podle stavu ke dni 24.11.2017).

Artplus.cz, *Modernistická keramička se sbírá*. <http://www.artplus.cz/cs/aukni-zpravodajstvi/1/modernisticka-keramicka-se-sbira> (podle stavu ke dni 14.2.2018).

Česká liga proti bolševismu. *Ústav pro soudobé dějiny AV ČR*. [online]. [cit. 03.03.2018]. Dostupné z: http://www.usd.cas.cz/wp-content/uploads/Slovník38_45.pdf

Český učitelský ústav. *ENCYKLOPEDIE ČESKÝCH BUDĚJOVIC*. Úvodní strana. *ENCYKLOPEDIE ČESKÝCH BUDĚJOVIC* [online]. Copyright © 1998 [cit. 09.03.2018]. Dostupné z: <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/cesky-ucitelsky-ustav>

Databaze-prekladu.cz. *Překladaťelé*, https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/_000000733 (podle stavu ke dni 2.12.2017).

Extenze 2018 - Husitská teologická fakulta. [online]. Copyright © 2018 Husitská teologická fakulta [cit. 18.02.2018]. Dostupné z: <https://www.htf.cuni.cz/HTF-690.html>

Galerieplatyz.cz, *Autoři, Josef Mařatka*, <https://www.galerieplatyz.cz/autori/josef-maratka>

HRDLIČKA, Jaroslav: Z historie HTF UK na stránkách Husitské teologické fakulty Univerzity Karlovy <https://www.htf.cuni.cz/HTF-30.html> ze dne 14. 11. 2017.

<http://www.zamekjablonna.cz/cz/Historie.html> (podle stavu ke dni 24.1.2018).

https://sk.wikipedia.org/wiki/Ferdiš_Kostka (podle stavu ke dni 14.2.2018).

https://en.wikipedia.org/wiki/Eugene_Steinhof (podle stavu ke dni 14.2.2018).

KRUŠINA, Josef. Výstavba kostela svatého Jana Nepomuckého v Praze – Košířích In: *Věda.cz* [online]. 26.12.2017 [cit.24.2.2018].

Dostupné z: <http://www.cibulky.info/wpcontent/uploads/kruskom.pdf>.

Phil.muni.cz, *Slovník českých filosofů*, <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/kanak.html> (podle stavu ke dni 2.12.2017).

Veřejný rejstřík a Sběrka listin – Ministerstvo spravedlnosti České republiky. [online]. Copyright © 2012 [cit. 26.06.2018]. Dostupné z:

<https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrikfirma.vysledky?subjektId=292667&typ=UPLNY>

Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. Vyd. 1. Praha: Diderot, 1999. 8 sv., sv. 3, s. 457., též. Artplus.cz, *Modernistická keramička se sbírá*, <http://www.artplus.cz/cs/aukni-zpravodajstvi/1/modernisticka-keramicka-se-sbira> (podle stavu ke dni 14.2.2018).

Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. Vyd. 1. Praha: Diderot, 1999. 8 sv., sv. 5, s. 91., též. Galerieplatyz.cz, *Autoři, Josef Mařatka*, <https://www.galerieplatyz.cz/autori/josef-maratka> (podle stavu ke dni 14.2.2018).

Přílohy

Příloha 1:

**První farní úřadovna v zahradním altánu v
Mikovcově ulici v Praze na Vinohradech v roce 1920**

Zdroj: ÚAM CČSH

Příloha 2:

**Kaple v I. státní reálce v ulici Na Smetance
na Královských Vinohradech v roce 1923**

Zdroj: ÚAM CČSH

Příloha 3:

**Duchovní J. Lomoz, G. A. Procházka a J. Roháček při svěcení
čtyř kněží A. Pošty, S. Staňka, K. Brodského a J. Pánka
v kapli ve škole Na Smetance 26. února 1928**

Zdroj: archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Příloha 4:

**Slavnostní bohoslužba v kapli ve škole Na Smetance před slavnostním
položením základního kamene Husova sboru 26. října 1930**

Zdroj: ÚAM CČSH

Příloha 5:

**Novostavba Husova sboru v Praze na Vinohradech
v roce 1933**

Zdroj: Archiv autora

Příloha 6:

Katecheta Přemysl Oliva s oddílem skautů československého vyznání v roce 1938

Zdroj: archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Příloha 7:

Dětský pěvecký sbor prof. Štěpky

Zdroj: archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Příloha 8:

**Svátost biřmování v Husově sboru na Vinohradech
udílená patriarchou G. A. Procházkou v roce 1941**

Zdroj: ÚAM CČSH

Příloha 9:

**Svátost biřmování v Husově sboru na Vinohradech
udílená G. A. Procházkou v roce 1941**

Zdroj: ÚAM CČSH

Příloha 10:

**Technik F. Verner s redaktorem Z. Mančalem
při revolučním rozhlasovém vysílání z Husova sboru v květnu 1945**

Zdroj: ÚAM ČČSH

Příloha 11:

**Redaktoři Rozhlasu při třídění a zpracování zpráv v
kanceláři rady starších v Husově sboru na Vinohradech**

Zdroj: ÚAM ČČSH

Příloha 12:

První svěcení duchovních CČS(H) po válce 24. června 1945
královéhradeckým biskupem J. Tabachem

Zdroj: ÚAM CČSH

Příloha 13:

**Odhalení pamětní desky 5. května 1946
při prvním výročí vysílání revolučního rozhlasu z Husova sboru**

Zdroj: ÚAM ČČSH

Příloha 14:

**Olga Škaldová při odhalení pamětní 5. května 1946
při prvním výročí vysílání revolučního rozhlasu z Husova sboru**

Zdroj: archiv NO ČČSH Praha-Vinohrady

Příloha 15:

Příprava biřmovanců ve Farského sálu Husova sboru na podzim 1946

Zdroj: archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Příloha 16:

Biřmovanci s duchovním S. Staňkem před Husovým sborem v červnu 1947

Zdroj: archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Příloha 17:

Děti při dětských nedělních bohoslužbách v modlitebně Husova sboru v roce 1947

Zdroj: archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Příloha 18:

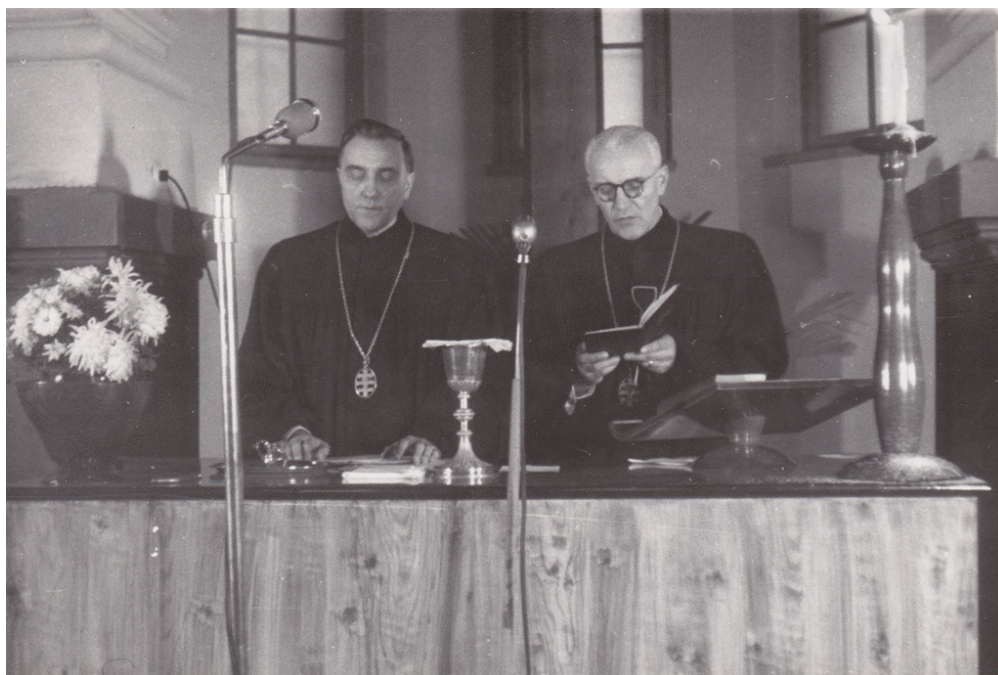
**František Plechatý uvádí Arnošta Šimšíka do úřadu
biskupa plzeňské diecéze 3. prosince 1950**

Zdroj: ÚAM CČSH

Příloha 19:

**Arnošt Šimšík při uvedení do úřadu biskupa plzeňské diecéze
s královéhradeckým biskupem Janem Tabachem 3. prosince 1950**

Zdroj: ÚAM CČSH

Příloha 20:

**Kněžské svěcení Jiřiny Kubíkové a Zdeňka Salaquardy
v Husově sboru 30. srpna 1953
(vlevo Hynek Pohl)**

Zdroj: archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Příloha 21:

**Členové vinohradské rady starších s J. Lomozem, A. Šimšíkem a H. Pohlem
u příležitosti 20. výročí otevření Husova sboru 10. října 1953**

Zdroj: archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Příloha 22:

**Dagmar Krmencíková, Arnošt Šimšík a Hynek Pohl
u příležitosti 20. výročí otevření Husova sboru 10. října 1953**

Zdroj: archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Příloha 23:

Arnošt Šimšík při slavnostní bohoslužbě
u příležitosti 20. výročí Husova sboru 11. října 1953

Zdroj: archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Příloha 24:

**Hynek Pohl, Jan Lomoz, Arnošt Šimšík a Jiří Jakub po bohoslužbě
u příležitosti 20. výročí Husova sboru 11. října 1953**

Zdroj: archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Příloha 25:

**Děti po slavnosti první Večeře Páně s duchovními
Dagmar Kvapilovou, Hynkem Pohlem a Františkem Maškem v roce 1956**

Zdroj: ÚAM CČSH

Příloha 26:

**Besídka dětí v Husově sboru na Vinohradech
se sestrou Sakařovou, A. Kaňákovou H. Pohlem, D. Škramovskou, V. Sakařem
(Druhý vpravo od svíčky v horní řadě O. Vít)**

Zdroj: ÚAM CČSH

Příloha 27:

**Hynek Pohl a Dagmar Krmenčíková při přípravě dětí na první
Večeři Páně ve Farského sálu v roce 1956**

Zdroj: archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Příloha 28:

Biskup Arnošt Šimšík s biřmovanci v roce 1956

Zdroj: archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Příloha 29:

Čtvrtý vinohradský farář Ludvík Fuček v roce 1960

Zdroj: archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Příloha 30:

Dětský domov dr. Karla Farského v Jílovém u Prahy

Zdroj: archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Příloha 31:

Děti při hře na dvoře Dětského domova dr. Karla Farského v Jílovém u Prahy

Zdroj: archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Příloha 32:

Děti v Dětském domově dr. Karla Farského v Jílovém u Prahy

Zdroj: archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Příloha 33:

Děti s vychovatelkou v Dětském domově dr. Karla Farského v Jílovém u Prahy

Zdroj: archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Příloha 34:

Domov pro přestárlé dr. Karla Farského ve Věstudech u Veltrus

Zdroj: ÚAM CČSH

Příloha 35:

Chovanci Domova pro přestárlé dr. Karla Farského ve Věstudech u Veltrus

Zdroj: archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Příloha 36:

Domov pro přestárlé v Jablonné nad Vltavou

Zdroj: archiv NO CČSH Praha-Vinohrady

Příloha 37:

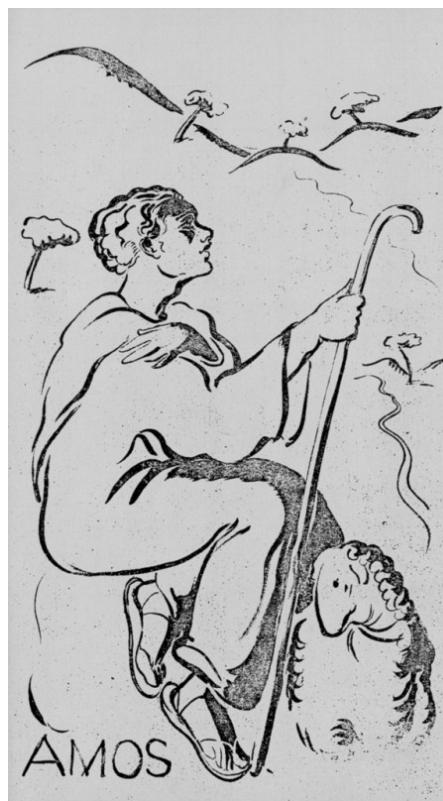
Zámek Jablonná nad Vltavou v současnosti

Zdroj: www.zamekjablonna.cz

Příloha 38:

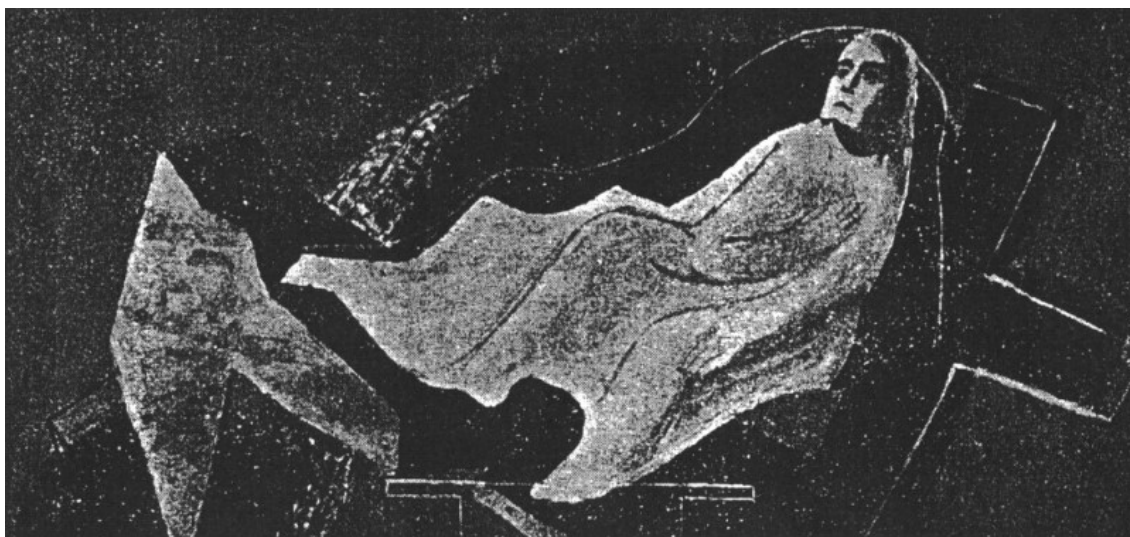
Návrh obrazové výzdoby Husova sboru od Zdeňky Burghauserové (Isaiáš a Amos)

Zdroj: ÚAM ČČSH

Příloha 39:

Návrh obrazové výzdoby Husova sboru od Vojtěcha Tittelbacha (Kristus)

Zdroj: ÚAM ČČSH

Příloha 40:

Detail schváleného ideového návrhu výzdoby
modlitebny Husova sboru od Jana Znoje

Zdroj: ÚAM ČČSH

Příloha 41:

Modlitebna Husova sboru na Vinohradech s reliéfy Jana Znoje v současnosti

Zdroj: Člověk a Víra (foto Roman Albrecht)

Příloha 42:

Jan Znoj s hliněným modelem Krista pro Husův sbor na Vinohradech (1940–1941)

Zdroj: Ždánický zpravodaj (2005)

Příloha 43:

Statistika členů NO CČS(H) v Praze na Vinohradech v letech 1925–1970

Rok	Počet členů k 31. 12.	Rok	Počet členů k 31.12.
1925	11 768	1948	
1926	13 048	1949	
1927	13 156	1950	12 376
1928	13 456	1951	12 603
1929		1952	12 525
1930		1953	11 908
1931		1954	11 179
1932		1955	11 490
1933	14 730	1956	11 318
1934	14 420	1957	11 158
1935	10 335 ⁶³⁵	1958	10 143
1936	11 007	1959	9 880
1937	9 135	1960	9 473
1938	9 662	1961	8 959
1939	9 779	1962	8 587
1940	10 192	1963	8 281
1941	10 453	1964	8 060
1942	10 986	1965	7 786
1943	11 236	1966	7 639
1944	11 351	1967	7 050
1945	11 450	1968	6 773
1946	10 769	1969	6 509
1947	11 851	1970	6 272

Zdroj: APD CČSH a archiv NO CČSH v Praze na Vinohradech

⁶³⁵ Po kontrole všech matričních záznamů v roce 1935 se zjistilo, že v prvních letech nebyly prováděny odpisy členů. Od tohoto roku byly stavy již vedeny v pořádku.

Příloha 44:

Přehled počtu křtů, sňatků a pohřbů (uložení urny)
v NO CČS(H) v Praze na Vinohradech v letech 1951–1961

Rok	Křty	Sňatky	Pohřby (uložení urny)
1951	367	72	165
1952	273	48	189
1953	260	43	198 (34)
1954	137	41	181 (28)
1955	82	26	195 (23)
1956	62	34	175 (26)
1957	68	35	167 (15)
1958	57	25	180 (38)
1959	34	22	194 (50)
1960	17	20	186 (39)
1961	27	8	163 (35)

Zdroj: APD CČSH

Příloha 45:

Odchody duchovních CČS(H) ze služeb církve v letech 1945–1955

Rok	Počet duchovních
1945	17
1946	11
1947	8
1948	12
1949	16
1950	17
1951	24
1952	50
1953	44
1954	29
1955	22

Zdroj: archiv M. Jindry

Příloha 46:

Přehled duchovních a kazatelů v náboženské obci CČS(H) Praha-Vinohrady v letech 1920–2000

Faráři

Před státním schválením náboženské obce 22. června 1922

Jan Lomoz (1890–1957) 10. 4. 1921 – listopad 1921

Arnošt Šimšík (1892–1968) 10. 12. 1921 – 16. 9. 1922 (instalován 25. 12. 1921)

Po státním schválení náboženské obce 22. června 1922

Jan Lomoz 17. 9. 1922 – 15. 3. 1929

Arnošt Šimšík duchovní 12. 4. 1929 – 30. 11. 1950

Hynek Pohl (1924–1986) 15. 12. 1950 – 30. 9. 1960 (vystoupil ze služeb CČS(H))

Ludvík Fuček (1921–2004) 1. 10. 1960 – 14. 12. 1968

Josef Minařík (1912–1996) 15. 12. 1968 – 31. 7. 1978

Dagmar Krménčíková (1927–2018) 1. 8. 1978 – 30. 4. 1990

Jana Špaková-Švábenická (1938) 10. 5. 1990 – 31. 12. 1997

Daniel Majer (1964) 1998 do dnes

Duchovní a kazatelé

A. Šimšík duchovní 15. 12. 1957 – 30. 4. 1958

František Roháček (1892–1954) duchovní 1922–1935

Stanislav Pelda (1905–1979) duchovní 1. 8. – 17. 11. 1929 a 1. 1. 1930 – 31. 8. 1932

Josef Vorlíček (1895–?) duchovní 1935–1946

Přemysl Oliva (1904–1978), duchovní

František Roháč (1912–1952) duchovní 1938–1944

Stanislav Staněk (1912–1986) duchovní 1. 4. 1943 – 31. 8. 1951 (vystoupil ze služeb)

Miroslav Čepelka (1920–2010) duchovní 1. 11. 1944 – 24. 6. 1945

Ludvík Fuček st. (1880–?) duchovní 1. 9. 1945 – 31. 12. 1945

Jaroslav Ebert (1920–1958) duchovní 1. 2. 1946 – 31. 12. 1952

Jaroslav Vonka (1900–1986) kazatel 1. 9. 1950 – 31. 8. 1952

Olga Pešková duchovní 1. 9. 1950 – 31. 5. 1951 (1. 9. 1953 vystoupila ze služeb CČS(H))

Libuše Skořepová (1927–2011), kazatelka 1. 2. 1951 – 31. 7. 1951

Lubomír Petržilka (1907–1984) duchovní 1. 7. 1951 – 31. 10. 1954

Bořivoj Pěnka (1900–1964) duchovní 1. 10. 1952 – 31. 8. 1953

Josef Říha (1890– ?) pomocný duchovní na dobrovolný úvazek 1. 5. 1953 – 1960
Dagmar Krmenčíková-Kvapilová (1927–2018) kazatelka 1. 9. 1953 – 12. 10. 1957,
duchovní 13. 10. 1957 – 31. 7. 1978
František Mašek (1929 - ?) duchovní 1. 11. 1954 – 31. 10. 1955
(vystoupil ze služeb CČS(H))
Dagmar Kratochvílová, Škramovská-Hurychová (1933–1994)
duchovní 18. 9. 1955 – 7. 8. 1957
Alena Kaňáková-Fišerová (1919–2009) duchovní 3. 3. 1957 – 30. 9. 1958
René Hradský (1935) duchovní 1. 10. 1958 – 30. 7. 1960
Blanka Švehlová (1931-2012) kazatelka 1. 11. 1960 – 23. 6. 1961, od 8. 11. 1960 –
23. 6. 1961 administrovala NO Praha 2 - Nové Město, duchovní od 11. 12. 1960
Josef Minařík (1912-1996) duchovní 1. 8. 1978 – 31. 1. 1993
David Frýdl (1974) kazatel 1996–1997
Jana Špaková-Švábenická (1938) duchovní 1998

Abstrakt

Diplomová práce „Náboženská obec CČS(H) v Praze na Vinohradech v letech 1942–1961“ pojednává o vývoji náboženské obce Církve československé (husitské) v Praze na Vinohradech v období let 1942 až 1961 v kontextu historického vývoje Církve československé (husitské).

Úvodní část práce se zabývá dějinnými předpoklady vzniku Církve československé (husitské). Vedle osvícenství to byl především katolický modernismus – obrodné reformní hnutí uvnitř Římskokatolické církve na přelomu 19. a 20. století. Nelze opomenout ani významný vliv první světové války, rozpadu Rakouska-Uherska a vznik svobodné Československé republiky v roce 1918, stojící na myšlenkách demokracie a humanismu.

Druhá část práce přibližuje vznik náboženské obce CČS(H) v Praze na Vinohradech, její vývoj od doby založení CČS(H) do jejího státního uznání. Následuje obecný přehled prvních dvaceti let jejího vývoje v období první republiky, těžké období protektorátu se zaměřením na vývoj od roku 1942 až do poválečných let 1945–1950.

Třetí část práce se podrobněji zabývá vývojem vinohradské náboženské obce v období let 1951–1961, které bylo poznamenáno vzrůstajícím tlakem ateistického totalitního státu a uplatňováním jeho proticírkevní politiky. Tato část práce blíže seznamuje s vedením náboženské obce, její duchovní správou a činností, vyučováním náboženství na školách, duchovní péčí o děti, biřmovance a mládež a v neposlední řadě také s její sociální činností, jakož i s významnými událostmi v životě náboženské obce.

Čtvrtá část práce představuje šest významných osobností spojených úzce s náboženskou obcí v Praze na Vinohradech, kteří se výrazným způsobem zasloužili o její rozvoj a duchovní směřování. Jsou to: Jan Lomoz, první vinohradský farář; Arnošt Šimšík, farář a budovatel Husova sboru a prvního plzeňského biskupa CČS(H); Jaroslav Ebert a Vladimír Lenc, duchovní věnující se zejména práci s dětmi a mládeží; Jan Znoj, tvůrce sochařské výzdoby modlitebny Husova sboru a Hynek Pohl, vinohradský farář v letech 1950–1960.

Poslední část práce představuje tři sociální ústavy spravované vinohradskou náboženskou obcí – Dětský domov Dr. Karla Farského v Jílovém u Prahy, Domov pro přestárlé ve Všetudech a Domov pro přestárlé v Jablonné nad Vltavou.

Abstract

The thesis entitled “The Czechoslovak Hussite religious community in Prague's Vinohrady in years 1942–1961“ deals with the development of the Vinohrady’s religious community within the wider historical development of the Czechoslovak Hussite Church.

The introductory part of the thesis deals with the historical preconditions of the birth of the Czechoslovak Hussite Church. Besides the Enlightenment it was particularly a reformist movement of the Catholic clergy in the 19th century, closely connected to Catholic modernism, which was a revivalist movement within the Roman Catholic Church at the turn of 19th and 20th century. The impact of World War I and the break-up of the Austro-Hungarian empire mustn’t be omitted, as well as the influx of democracy, humanism and, finally, the turbulent atmosphere at the time of the establishment of the new independent Czechoslovak Republic.

The second part of the thesis is focused on the founding of the Czechoslovak Hussite religious community in the Vinohrady district of Prague, its development from the establishment of the Czechoslovak Hussite Church to its recognition by the Czechoslovak Republic. Then follows a general overview of the first twenty years of its existence, at the time of the so-called “First Republic” and at the time of protectorate, with the focus on the development from 1942 to post-war years 1945–1950. The third part deals in greater detail with the development of Vinohrady’s religious community in the years 1951–1961, which was marked by the rising pressure from the atheistic totalitarian state and enforcement of its anti-religious policies and propaganda. This part of the thesis elaborates on the management of the religious community, its spiritual administration, religious education at schools, spiritual care of children, the confirmed and youth and, last, but not least, its social activities and important events within the life of the religious community.

The fourth part portrays significant figures and personalities connected with Vinohrady’s religious community who were instrumental in its development and its direction. There are portraits of Jan Lomoz, its first vicar minister; Arnošt Šimšík, another minister who organised the construction of the church building and contributed significantly to the development of the community; Jaroslav Ebert and Vladimír Lenc, spiritual leaders working with children and youth; Jan Znoj, a sculptor and painter who decorated the church with his sculptures and Hynek Pohl, a minister in the years 1950–1960.

The final part features three social institutions run by Vinohrady’s religious community – a children’s home of Dr. Karel Farský in Jílové u Prahy, a home for the elderly in Vřestudy and another home of for the elderly in Jablonné nad Vltavou.